IOAN GURĂ DE AUR

OMILII LA EPISTOLELE CĂTRE COLOSENI ȘI I ȘI II TESALONICENI

IOAN GURĂ DE AUR

OMILII LA EPISTOLELE CĂTRE COLOSENI ȘI I ȘI II TESALONICENI

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ COLOSENI

A celui între sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel Apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, și Timotheiu fratele, celor ce sunt în Colosè sfinților și credincioșilor frați întru Christos, char vouă și pace dela Dumnezeu tatăl vostru" (Cap. 1, Vers. 1 și 2).

Toate sfintele epistole ale lui Pavel ce sunt trimise bisericilor pe când el erà legat și întemnițat, precum e cea către Efeseni, cea către Filimon, cea către Timotheiu, cea către Filippeni, și precum este și cea de față, căci și aceasta a fost trimisă pe când el erà legat, de oarece scriindu-le zicea: „Rugându-vă împreună și pentru noi, ca Dumnezeu să deschidă nouă ușa cuvântului, să grăim taina lui Christos, pentru care sunt și legat" (Cap. 4, 3), toate aceste epistole, zic, au în ele cevà mai mult decât celelalte. Epistola de față mi se pare că este scrisă

în urma celei către Romani. Pe aceea a scris'o mai 'nainte de a vedea pe Romani, iară pe aceasta a scris'o după ce deja îi văzuse și pe când se găsià pe la sfârșitul predicei sale. Iară aceasta se învederează de acolo, ca în epistola către Filimon (Vers. 9) unde intervine pentru Onisim zice: „Precum și eu Pavel bătrânul", iară în epistola de față se vede printre purtătorii ei figurând și Onisim, precum zice: „Impreună cu Onisim credinciosul și iubitul frate" (Cap. 4, 9), numindu-l credincios, iubit și frate. Pentru care și rezice el cu curaj în această epistolă: „De veți rămânea întru credință întemeiați și întăriți, și nemișcați din nădejdea Evangheliei, care ați auzit, ceea-ce s'a propoveduit întru toată zidirea cea de supt ceriu..." (Cap. 1, 23), de unde se vede lămurit, că dejà predica avusese un timp îndelungat. Deci această epistolă este înaintea celei către Timotheiu, de oarece când a scris'o pe aceea el se găsià aproape de sfârșitul călătoriei sale în această lume, căci zice: „Că eu iată mă jertfesc" (II Timotheiu 4, 6), pe când față de acea către Filippeni este scrisă mai în urmă, fiindcă pe atunci se găsià el legat pentru prima dată în Roma.

Și pentru ce zic eu că aceste epistole scrise în legături au ceva mai mult decât celelalte? Precum un general biruitoriu se găsește în mijlocul trofeilor, și de acolo scrie împăratului, tot așà și Pavel face, căci știà el că legăturile lui e mare lucru. Când el scrie lui Filimon „pe care l-am născut în legăturile mele" (Filimon 10), o zice aceasta pentru ca noi să nu ne scârbim în strâmtorări, ci încă să ne și bucurăm. Aici se găsià Filimon, de vreme ce pe când în epistola către Filimon. (Vers. 2), scriindu-i ziceà: „Și lui Archip ostașului nostru celui dimpreună"—, aici, în epistola către Coloseni zice: „Și ziceți lui Archip". (Colos. 4, 17). Eu cred că acest Archip avea un rol oarecare în biserica Colosenilor.

Deci Apostolul Pavel nu văzuse pe acești Coloseni, nici pe Romani și nici pe Ebrei, pe când le scrià. Cum că nu văzuse pe Romani și pe Ebrei mai 'nainte de a le scrie, se învederează din multe pasaje, însă că

nu văzuse pe Coloseni ascultă ce spune el: „Și câți n'au văzut fața mea în trup" și iarăși: „Că deși sunt cu trupul depărtat, dară cu duchul împreună cu voi sunt" (Col. 2, 1. 5). Astfel deci știà el bine că prezența lui erà de multă importanță peste tot locul, însă chiar absent fiind, el nu încetà a li atrage atențiunea necontenit asupra sa, ca și cum ar fi fost prezent. Și când pedepsește pe cel ce a curvit, privește cum el se constituie ca prezent la judecata vinovatului: „Eu dară nefiind la voi cu trupul, iară cu duchul fiind acolo, iată am judecat ca cum ași fi de față", și iarăsi: „Voiu veni curând la voi, de va vrea Domnul, și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea" (I. Corinth. 5, 3. 4, 19), și iarăși: „Nu numai când suntem de față la voi, ci încă mai vârtos când nu suntem" (Galat. 4, 18).

„Pavel apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu". Este demn ca să spunem și despre subiectul acestei epistole, dupre cum îl găsim în cuprinsul ei. Care este acest subiect? Acești Coloseni credeau că prin îngeri se apropie de Dumnezeu, pe lângă care mai aveau și alte multe obiceiuri Iudaice și ethnice. Aceste obiceiuri și credinți apostolul le combate și le corectează. Pentru aceea începând epistola zice: „Prin voea lui Dumnezeu". Iată că și aici pune particula „Prin". „Și Timotheiu fratele", zice. Așà dar și acesta este apostol, și deci erà drept ca și pe dânsul să'l facă cunoscut lor. „Sfinților celor din Colosè", zice. Cetatea aceasta erà în Frigia, cu apropiere de Laodicia. „Și credincioșilor frați întru Christos". «De unde zice, ai devenit sfînt? spune-mi. De unde te numești credincios? Nu oare că te-ai sfințit prin moartea lui? Nu oare că crezi în Christos? De unde ai devenit frate? Căci nu te-ai arătat credincios nici în faptă, nici în vorbă și nici în succese. De unde ți s'au încredințat, spune-mi, atâtea misterii? Oare nu prin Christos și pentru Christos?» „Char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru". De unde e charul? De unde pacea? „Dela

Dumnezeu Tatăl nostru“ zice, deşì aici nu pune numele lui Iisus [1]). Acum eu voiu zice către cei ce defaimă pe Duchul: de unde vine că Dumnezeu este numit Tatăl servilor? Cine a făcut aceste lucruri mari? Cine te-a făcut sfînt? Cine credincios? Cine te-a făcut fiu al lui Dumnezeu? Cel ce te-a făcut demn de crezut, acela este cauza care a încredinţat ţie toate acestea. Căci noi suntem numiţi credincioşi nu numai pentru că credem, ci şi pentru că ni s'a încredinţat de Dumnezeu taine, pe care nici îngerii nu le-au ştiut mai 'nainte de noi. Insă acestea sunt indiferente lui Pavel ca să le înşire în acest mod.

„Mulţumim lui Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 3). Toate acestea cred că le-a raportat numai la Tatăl, pentru ca nu deodată să le pună înainte pe Dumnezeu Cuvântul. „Totdeauna pentru voi rugându-ne“, adică nu numai mulţămindu-i, ci şi prin rugăciuni necontenite el îşi arată iubirea sa către dânşii, şi că chiar şi pe acei pe cari încă nu-i văzuse, el îi aveà veşnic în inima sa.

„Auzind credinţa voastră cea întru Christos Iisus“ (Vers. 4). Mai sus zicând „Domnului nostru“, aici explică fraza ca şi cum pare că ar zice «acesta este Domnul nostru, iară nu servii». „Christos Iisus“, nume care sunt simbole ale binefacerei Dumnezeeşti, dupre cum zice evanghelistul: „Că acesta va mântuì pe poporul său de păcatele lor“ (Math. 1, 21). „Auzind credinţa voastră cea întru Christos Iisus, şi dragostea care aveţi către toţi sfinţii“. Dejà prin aceste cuvinte îi familiarizază. Epafrodit este care l'a pus în cunoştinţă despre progresele lor, iară epistola aceasta le-a trimis'o prin Tichic, căci Epafrodit erà reţinut pe lângă dânsul. „Şi dragostea“ zice, care o aveţi către toţi sfinţii“, adică nu numai către unul, şi către altul nu, ci către toţi, prin urmare şi către noi. „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceriuri“ (Vers. 5). Aici vorbeşte de bunurile viitoare, şi pentru ispitele ce întâmpinăm pe pământ, că adică

[1]) Ediţiunea pe care a avut'o în vedere Sf. Chrisostom, nu aveà adaosul dela finea pasajului „*şi Domnul Iisus Christos*“. (Trad.).

să nu căutăm repausul aici. Şi ca să nu zică cineva: apoi care e folosul dragostei către sfinţi, dacă noi suntem ispitiţi şi necăjiţi? «Ne bucurăm, zice, că vă câştigaţi mari bunătăţi în ceriuri». „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceriuri, care aţi auzit mai 'nainte întru cuvântul adevărului". Aici cuvântul este înţepătoriu, că adică având mult timp de când auzise cuvântul adevărului, ii totuşi îşi schimbase părerea. „Întru cuvântul adevărului Evangheliei", căci evanghelia mărturiseşte adevărul, şi într'ânsa nu este minciună. „Evangheliei". Nu zice cuvântul predicei, ci al evangheliei, amintindu-li încontinuu binefacerile lui Dumnezeu. Mai 'ntâiu îi laudă şi după aceea li aminteşte de acestea. „Care este de faţă la voi, precum şi în toată lumea" (Vers. 6). Iată că aici li vorbeşte cu graţii. Cuvântul „de faţă" îl întrebuinţează în mod metaforic. «Nu a venit numai şi apoi s'a dus (evanghelia), ci a rămas acolo». Apoi fiindcă cei mai mulţi se încurajază când ştiu că au mulţi tovarăşi în credinţele lor religioase, de aceea apostolul adaoge: „precum şi în toată lumea", adică pretutindene este de faţă, pretutindene stăpâneşte, pretutindene se găseşte. „Şi este făcând roadă şi crescând precum şi întru voi". Făcând roade pentru faptele bune si crescând, încât pe mulţi adumbreşte şi 'i sprijine. Căci şi printre plante se întâmplă aşà, că atunci planta devine stufoasă, când trunchiul ei este sprijinit şi înţepenit bine. „Precum şi întru voi", zice. Aici el din capul locului adresează laude auditorului, ca astfel chiar silit fiind de împrejurări, să nu se depărteze de credinţă. „Din ziua în care aţi auzit" adică «aceasta e de admirat, că iute v'aţi alipit şi aţi crezut, şi imediat dela început chiar aţi arătat roadele credinţei». „Din ziua în care aţi auzit şi aţi cunoscut darul lui Dumnezeu întru adevăr". Nu în vorbă, zice, nici în înşălăciune, ci în înseşi faptele voastre. Deci aceasta spune el prin expresiunea „făcând roadă", adică semnele şi minunile ce le săvârşiţi; căci de îndată ce aţi primit cuvântul evangheliei, imediat aţi cunoscut şi charul lui Dumnezeu. Aşà dară,

când imediat după primirea charului ați arătat și puterea acelui char prin faptele voastre, apoi cum să nu fie acum urâcios lucru de a nu crede? „Precum v'ați și învățat dela Epafrà, iubitul cel dimpreună slugă cu noi“ (Vers. 7). Acesta predicase evanghelia la Coloseni, și dela dânsul primise ii și credința creștinească. Drept aceea și apostolul voind a învedera demnitatea bărbatului, zice „cel dimpreună slugă cu noi“.

„Care este credincios pentru voi slujitor al lui Christos, care ni-a și arătat nouă dragostea voastră întru duchul“ (Vers. 8). «Nu vă îndoiți, zice, despre nădejdea viitoare, vedeți lumea toată întorcându-se la credință. Și de ce să vorbim de cele petrecute cu alții? când și fără acestea sunt suficiente cele ce s'au petrecut cu voi înșivă».

„Ați cunoscut darul lui Dumnezeu întru adevăr“, adică în fapte. Așà dară apostolul adeverește două lucruri: că evanghelia se făcuse cunoscută în toată lumea, și că crezuse în ea și acești Coloseni. Și nici că se poate crede că altfel erau lucrurile, și altfel i le-a spus Epafrà. „Care este credincios“ zice, adică adevărat. „Care ni-a arătat nouă dragostea voastră întru Duchul“, adică dragostea voastră cea duchovnicească către noi. Dară dacă acesta este slujitor al lui Christos, cum de spuneți că prin îngeri vă apropiați de Dumnezeu? „Care ni-a arătat dragostea voastră întru Duchul“. Aceasta este dragostea cea sigură și minunată, pe când celelalte au numai numele de dragoste. Și sunt mulți cari au dragoste de feliul celor de pe urmă, însă aceasta nu este dragoste, și de aceea iute se și nimicește.

[1]) Sunt multe cauze, care nasc prietenia sau dragostea. Dragostea cea uricioasă o vom trece cu vederea, căci nimeni dintre noi nu va spune că nu este din acele murdare, — dară de voiți vom pune la mijloc dragostele acele naturale și vitale, sau relative la viața

---

[1]) *Partea morală.* Despre dragostea corporală și spirituală, și că cea spirituală este cu mult mai sigură. Despre recunoștință și nerecunoștință. Despre reutate și despre eleimosină *(Veron).*

noastră. Dragostele vitale sunt de acestea: a câştigat cineva un prieten, care a fost prieten şi al părinţilor săi, a luat parte la masa sau la călătoria sa, este megieşul său, sau a avut vr'un bine de la el, — sunt frumoase şi acestea; sau că este de aceeaşi meserie cu el, — deşi o astfel de dragoste nu este sinceră, căci conţine în ea oarecare invidie şi gelozie. Dragostele naturale sunt: Dragostea tatălui către fiu, a fiului către tată, a fratelui către frate, a bunicului către nepot, a mamei către copii, şi de voiţi şi a femeei către bărbat, căci şi acestea sunt vitale şi pământeşti. Aceste din urmă se pare că sunt mai aprinse decât celelalte, şi zic că se pare, căci de multe ori sunt învinse de cele dintâi. In adevăr, că, câteodată prietenii s'au arătat mai sinceri decât fraţii, decât fii şi decât părinţii, câteodată cel născut n'a ajutat pe născătorul său, pe când poate cel ce nici nu l'a cunoscut măcar, l'a ajutat.

Dragostea cea duchovnicească însă, este mai presus de toate celelalte dragoste, căci ea ca şi o regină stăpâneşte pe celelalte, şi are o faţă strălucită. Nimic din cele pământeşti nu o naşte pe ea, după cum pe celelalte; nici obiceiul, nici binefacerea, nici natura, nici timpul, ci se pogoară de sus din cer. Şi de ce te miri, dacă ea n'are trebuinţă de binefacere, dacă chiar şi când este atacată ea nu se dă în laturi? Cum că această dragoste este cu mult mai mare decât celelalte, ascultă pe Pavel când zice: „Aşi fi poftit eu însumi a fi anathema dela Christos pentru fraţii mei“ (Romani, 9, 3). Care părinte ar poftì aceasta, ca să fie dat anathemei şi să se găsească în rele? Şi iarăşi: „Dorinţă având a mă slobozi şi împreună cu Christos a fi, mai bine cu mult mai vârtos“ (Filipp. 1, 23. 24). Care mumă ar vorbì şi ar alege aceasta, ca adică să treacă cu vederea pe copiii săi? Şi iarăşi ascultă-l pe dânsul când zice: „Iară noi, fraţilor, rămânând sirimani de către voi pentru un timp, cu faţa, nu cu inima“ (I. Tesal. 2, 17). Aici un părinte fiind insultat de fiul său rupe dragostea ce o avea, pe când acolo niciodată, ci aleargă în ajutorul până şi celor ce'l lapidează, şi li face bine. Deci nimic nu e atât de puternic ca legătura dragostei duchovniceşti. Cel ce devine prieten cuiva în urma unei sufe-

rinţi îndurate, dacă acea suferinţă nu este într'una, va deveni duşman; cel ce este nedeslipit de un altul din obiceiu, când obiceiul va conteni, se va stinge şi prietenia lui. Femeea iarăşi, dacă a survenit vre-o ceartă, 'şi-a lăsat bărbatul şi a rupt legătura dragostei; de asemenea şi fiul dacă vede că părintele său trăeşte timp îndelungat şi nu'l poate moşteni mai curând, se îngreuiază.

Ei bine, nimic din acestea nu se petrece unde este dragostea duchovnicească; nimic din acestea nu o nimiceşte, fiindcă nimic din ele nu o nasc. Nici timpul, nici distanţa, nici suferinţa, nici auzirea clevetirilor, nici mânia, nici insulta şi nimic în fine nu se poate furişà unde este această dragoste, şi nici nu o poate nimicì. Şi ca să afli că este aşà, vă voiu spune de Moisi, că deşi erà lapidat de cei de un sânge cu el, totuşi dânsul se rugà lui Dumnezeu pentru ii. Care tată ar fi făcut aceasta pentru fiul lapidator, şi oare nu l'ar fi lapidat şi el la rândul său?

Deci, iubiţilor, să căutăm de a avea dragostea duchovnicească, căci aceasta este puternică şi nu se nimiceşte. Să nu umblăm după dragostea aceea care se capătă din ospeţe. De altfel chiar suntem împiedicaţi de a introduce la ospeţele noastre pe cei ce vânează o astfel de dragoste, căci ascultă ce spune Christos în evanghelie: „Când faci prânz sau cină, nu chiemà prietenii tăi, nici fraţii tăi, nici rudele tale, nici vecini bogaţi... ci chiamă săracii, neputincioşii, şchiopii şi orbii“ (Luca, 14, 12. 13), şi cu drept cuvânt, căci mare plată vei avea pentru aceasta. Dar nu poţi, sau îţi este disgustător de a cina cu şchiopii şi orbii, şi în fine îţi vine greu acest lucru? Bine, nu face nimic, căci nici nu este nevoe de aceasta. Chiar dacă nu'i pui la masă lângă tine, trimite-li cel puţin bucate dela masa ta. Cel ce chiamă pe prieteni, nu face un lucru mare, şi plata 'şi-a primit-o aici; pe când cel ce chiamă pe infirm şi pe sărac, are datornic pe Dumnezeu.

Să nu fim supăraţi dacă nu luăm răsplata aici, ci din contră, să fim supăraţi dacă o luăm. Când omul răsplăteşte, Dumnezeu nu răsplăteşte, ci numai când omul nu răsplăteşte, atunci Dumnezeu răsplăteşte. Aşàdar să nu căutăm de a face bine celor cari sunt în

stare de a ni răsplătì, și nici să facem binele în speranță de a avea răsplată dela dânșii, căci o astfel de judecată este ușoară. Pe prieten dacă 'l chiemi, plăcerea o ai până seara. De aceea o astfel de prietenie se sfârșește mai iute decât banii agonisiți și cheltuiți cu acel ospăț, pe când dacă chiemi pe infirm și pe sărac, plăcerea nu se pierde niciodată, pentru că ai ca datornic pe Dumnezeu, care știe și nu uită niciodată. Apoi câtă prostie de a zice că nu poți ședea la masă cu săracii. Ce spui? Este necurat și zoios? Spală-l și adă-l la masa ta. Are haine zoioase? Șterge-l și dă-i haină curată. Nu vezi cât de mare câștig ai? Christos prin aceasta îți stă de față, și tu încă te ocupi de aceste lucruri mici? Ai chiemat la masă pe împăratul, și tu te rușinezi de aceștia? Fie de față două mese, din care una să aibă orbi, șchiopi, ciungi, cu mâna sau brațul beteag, desculți, îmbrăcați cu o singură haină, și aceea flenduroasă, — iară cea de a doua să aibă stăpânitori, generali, guvernatori, funcționari superiori, îmbrăcați cu haine prețioase și încinși cu cingători aurite. Apoi pe masa săracilor să nu se găsească nici vase de argint, nici vin mult, ci numai atâta cât e deajuns de a veselì inima omului, iară paharele și celelalte obiecte să fie de sticlă, — în timp ce pe masa bogaților toate obiectele să fie de argint și de aur, iară semicercul (ἡμικύκλιον = în formă de semicerc, în formă lunei în creșterea ei, în forma literei C), să nu poată fi purtat de un singur servitor, ci deabea doi tineri să-l poată mișca. După aceasta apoi vasele de pământ pentru apă să fie așezate în rând în așa mod, ca să strălucească mai mult ca argintul; fie încă semicercul acoperit peste tot cu un acoperământ fin. Fie aici apoi mulți servitori, îmbrăcați cu haine nu mai pre jos de a le invitaților, vestminte strălucite, zic, purtând nădragi persienești, frumoși la vedere, pentru că sunt chiar în floarea juneței, plini de vigurositate și corpolenți, — iară la cealaltă masă fie numai doi servitori simplu îmbrăcați, fie la unii bucatele scumpe, iară la ceilalți de acelea care pot stinge foamea și aduce mulțămire. Oare am spus deajuns? Oare amândouă mesele sunt pregătite bine și cu precisiune? Nu cumva lipsește ceva? Eu nu cred, căci am trecut în revistă și pe cei chiemați la masă, și luxul vaselor și a așternuturilor și a bucatelor, și chiar dacă poate am trecut ceva cu ve-

derea, în trecerea timpului vom afla. Aide, deci, ca după ce fiecare masă vi s'a pus înainte sub forma cuvenită, să vedem unde aveți să vă puneți voi. Eu mă voiu duce la masa unde sunt orbii și șchiopii, pe când dintre voi cei mai mulți poate vor alege pe aceea unde sunt generalii, pe aceea unde este frumuseța și veselia. Vom vedea deci, care din amândouă are mai multă mulțămire, și nu vom examina de loc cele viitoare, căci în această privință stăpânește masa mea. De ce? Pentrucă aceasta are pe Christos printre cei chiemați la ospăț, iară aceea are numai oameni; aceasta pe stăpânul, iară aceea pe servi. Deci nu vom vorbì de aceasta, ci să vedem care din două are mai mare mulțămire și mai mare plăcere chiar în present. Dar și în această privință mai mare mulțumire are masa aceasta, căci a ședea la ea împreună cu împăratul, simți o mai mare plăcere, decât a ședea împreună cu servii. Însă să trecem cu vederea și aceasta, și să examinăm faptul în sine. Așà dar și cei cu mine, cari am ales masa aceasta, ne găsim în cea mai mare libertate și veselie, vorbim împreună și suntem ascultați. Voi însă, tremurând și sfiindu-vă, și rușinându-vă de cei ce sunt la masă, nu cutezați nici chiar a întinde mâna, ca și cum pare că ați intrat într'o școală de educațiune, iară nu la un ospăț, așà vă sfiiți de dânșii ca de niște stăpâni grozavi. «Dară, zici tu, nu se găsesc ii tocmai așà, ci se bucură de mare cinste». Și cu toate acestea eu mă găsesc în mai mare cinste, căci la voi se vede mai mult luxul predominând la masa unde stați, iară vorbele voastre sunt în șoapte ca a slugilor. Căci și sluga atunci se pune în evidență, când se găsește alăturea cu stăpânul; însă nu are atâta demnitate prin faptul acesta, pe câtă umilință, de vreme ce șade acolo unde i se arată, și atunci el sufere cea mai mare umilință. Ceea-ce este umilit atunci se pare încă mai umilit, când se pune alăturea cu înălțimea, și deci comparațiunea înfățișază atunci pe umilit încă mai umilit, și nicidecum mai înalt. Așà și voi când stați alăturea cu aceea, vă arătați încă mai umiliți, iară nu noi. Noi vă covârșim prin două lucruri: prin libertate și prin cinste, cu care nimic nu este egal în mulțămire. Eu aș prefera să mănânc pâne goală în libertate, decât mii de feluri de mâncări în sclavie. „Mai bun este ospățul cu legumi spre dragoste, zice, și spre prieteșug, decât vițelul

de la esle cu vrajbă". (Prov. 15, 17). Ceea-ce ar vorbi aceia, voi sunteţi siliţi a aplaudă şi nicidecum a respinge, punându-vă astfel în rândul parasiţilor, ba încă şi mai răi decât dânşii. Decât, astfel este luxul; în faţa lui vă sfiiţi şi vă pitulaţi, de unde rezultă că nu vă bucuraţi de nici o cinste. Prin urmare pe cât de mult este lipsită acea masă de mulţămire, pe atât de mult masa noastră e plină de mulţămire şi de veselie.

Dar să examinăm încă şi însăşi natura mâncărilor. Acolo chiar ne voind cineva este totuşi silit de a bea vin peste măsură, aici însă nimeni nu este silit de a mânca şi a bea, dacă nu voeşte, astfel că acolo dela început necinstea găseşte şi scoate mulţămirea din calitatea mâncărilor şi a băuturilor, iară din săturarea peste măsură se naşte desgustul. Corpul nostru nu atâta de mult se vatămă prin foame, pre cât prin saţiu peste măsură. Mai uşor îl voiu moleşì şi slăbănogì prin îmbuibare, decât prin foame. Astfel deci, foamea este mai suportabilă decât îmbuibarea, căci de foame poate cineva răbda şi douăzeci de zile, pe când dacă e deprins cu îmbuibarea, nici chiar două zile. Cu foamea luptându-se încontinuu cei de pe câmp, sunt totdeauna sănătoşi şi nu au nevoe de doctori, pe când cei îmbuibaţi nu ar putea trăì dacă nu ar chiema încontinuu pe doctori, ba încă de multe ori nici nu ţin samă de poveţele lor.

Deci masa noastră are întâetatea pentru mulţămirea şi plăcerea ce o găsim acolo. Dacă se poate numì cinste a fi cineva necinstit, dacă este plăcut ca fiind liber cineva, să se supună altora, să se sfiiască şi să tremure, în loc să aibă curaj, şi în loc să se mulţămească cu strictul necesar, el să se îmbuibeze peste măsură şi să se cufunde în dezmerdări, ei bine, atunci masa noastră este cu mult mai superioară aceleia. Dar apoi şi în privinţa cheltuelelor masa noastră este mai bună, căci pe când aceea este costisitoare, aceasta de loc. Dar ce? Oare masa aceasta este plăcută numai celor chiemaţi, sau că poate face plăcere multă şi celui ce a dat'o? Căci aceasta este ceea-ce noi căutăm în cazul de faţă. Cel ce a chemat la masa sa pe cei bogaţi, pe rude şi prieteni, s'a pregătit cu mult timp mai 'nainte, şi a fost silit de a se îngrijì de multe lucruri trebuitoare, nedormind nopţile şi în cursul zilei neputând sta liniştit de griji, ci făcându-şi în capul său fel de fel de

planuri, vorbind și sfătuindu-se cu bucătarii, cu sofragiii și cu servitorii. Apoi sosind ziua hotărîtă, l'ar putea vedea cineva îngrijorat mai mult chiar decât cei ce vor a se luptà în stadiu, ca nu cumva să se întâmple vr'un neajuns, nu cumva să fie criticat, nu cumva să'și capete de acolea mulți acuzatori. Cel ce chiamă însă, la masa sa săracii și infirmii, este scutit de toate aceste grijii, el pune masa instantaneu, și nu se îngrijește cu multe zile mai 'nainte. Dar și după cină dacă vom observa bine, vom vedea că acela imediat a pierdut mulțumirea dintâiu, pe când acesta o are în el, căci are pe Dumnezeu datornic, se nutrește cu speranțe plăcute, și în fie-ce zi el întinde masa și să ospătează cu stăpânul a toate. Mâncările de sigur că se consumează, pe când charul și mulțămirea sufletească nu se consumă, ba încă pe fie-ce zi el mai mult se bucură decât acei ce și-au încărcat pântecele cu vin mult. Căci nimic nu hrănește spiritul atât de bine, ca o speranță plăcută și așteptarea celor bune.

Să vedem apoi și alte împrejurări, care se desfășură la aceste mese. La masa aceea se aud fluere, chitare, flaute și celelalte, pe când aici nici o cântare neplacută, ci numai imnuri și psalmodii. Acolo sunt lăudați demonii, pe când aici Dumnezeu, stăpânul a toate. Ai văzut cum masa aceasta este plină de char, iar aceea încărcată de atâta nerecunoștință și nesimțire? Căci spunemi: Dacă Dumnezeu este care te hrănește din bunătățile sale, și deci tu lui trebue să-i mulțumești pentru că te-a hrănit, apoi cum de introduci pe demoni în locul lui și lor li mulțumești? Pentrucă cântările acelea din flaut nimic alt nu sunt, decât cântări drăcești. In loc să zici: „Mulțumescu-ți stăpâne“ sau „Binecuvântat ești Doamne, că m'ai hrănit pre mine din bunătățile tale“, tu, ca și un câne necinstit, nu-ți aduci aminte de aceasta, ci introduci pe demoni? Dar apoi chiar cânii, fie că ar primì cevà, fie că nu ar primì, totuși se gudură pe lângă stăpân, pe când tu nici aceasta nu o faci. Cânele chiar de nu ar primì nimic dela stăpân, totuși îl gudură, pe când tu și după ce ai primit încă latri asupra sa! Cânele apoi chiar de ar primì cevà dela cei străini, nici prin aceasta încă nu'și domolește ura asupra lor, și nici că poate fi împrietenit, iară tu deși ai suferit mii de rele dela demoni, totuși îi introduci la masă, așà că de două ori ești mai rău decât

cânii. Și e bine că am amintit acum de câni, ca comparațiune cu cei ce mulțumesc lui Dumnezeu numai atunci, când primesc vre-o binefacere dela el!

Rușinați-va, vă rog, de câni, cari deși rupți de foame, gudură încă pe stăpânul lor. Dumnezeu este care ne hărăzăște din darurile sale, și totuși când auzi că demonii uneltesc ceva contra mântuirei tale, tu lași pe stăpânul imediat și te apropii de dânșii! O! nenorocitule și mai fără minte decât cânii. «Dar au, zici, femeile publice (πόρναι) oarecare șic și plăcere privite». Ce plăcere? sau mai bine zis, ce necinste nu au ele? Casa ta a devenit așa dar loc de curvie, de nebunie și de spurcăciuni, și tu nu te rușinezi de a numì aceasta plăcere? Dacă crezi că îți este permis de a uza de femei pierdute și a transforma casa ta într'un local de curvie, tăvălindu-te ca și porcii în noroiu, ei bine, rușinea și desgustul izvorît de aici, va fi cu mult mai mare decât orice plăcere. Dacă însă o faci aceasta numai în aparență, iată că și de aici izvorăște o durere mare, căci dacă privirea nu este o plăcere, presupunând că te mărginești aici, totuși pofta devine mai mare, văpaea ce arde în tine mai grozavă încă. Și poate voești a ști și sfârșitul? Aceia se ridică dela masă insolenți și iritați ca niște nebuni și smintiți, și mai de râs decât sclavii, căci în timp ce servitorii pleacă de acolo sobri și cu mintea întreagă, ii pleacă beți. Vai! ce rușine. Aici însă, nimic de acest fel, ci ridicând masa cu laude și mulțămiri adresate lui Dumnezeu, ii se duc acasă scutiți de orice rușine, de orice acuzațiune. Așà dar vei vedea pe aceia că se găsesc în interiorul lor după cum aceștia se găsesc în exterior, adecă orbi, infirmi și șchiopi; adecă ce fel sunt corpurile acestora, așà sunt sufletele acelora, umflate ca de idropică și schimonosite, căci așà este lipsa de minte. După petrecere apoi vine slăbănogirea și oboseala generală, căci așà este beția, ea face pe cei sănătoși șchiopi și schilozi. Vei vedea pe aceștia apoi că au sufletele lor curate, strălucite și împodobite, după cum sunt corpurile acelora, căci ii trăesc în mulțămire, nu caută nimic mai mult decât strictul necesar, ii filosofează așà zicând, și se găsesc în toată liniștea și curățenia sufletului.

Acum să vedem care este sfârșitul atât aici, cât și acolo. Acolo este petrecere desfrânată, râs drăcesc, beție, glume uricioase, vorbe murdare, ca să se facă

plăcerea acelor femei desfrânate, pe când aici este filantropie și bunătate sufletească. Cel ce a chiemat la masa aceia, a fost stăpânit de slavă deșartă, pe când cestălalt a fost inspirat de filantropie și de bunătatea spirituală. Masa aceea a fost dată din slavă deșartă, din răpire și furtișag, pe când aceasta din filantropie; aceea sfârșește, după cum am zis, în prostie, în nebunie și în stupefacție, căci acestea sunt odraslele slavei deșarte, — iară aceasta în mulțămiri și slavă adresate lui Dumnezeu. Dar apoi și lauda oaminilor este mai mare pentru această din urmă masă, pe stăpânul celei dintâiu îl vorbesc de rău, iar pe al acesteia toți, chiar și cei cari nu s'au îndulcit din ea, îl laudă și'l consideră de părinte obștesc. Dupre cum se petrece cu cei nedreptățiți, căci sufăr deopotrivă și cei ce n'au fost nedreptățiți și cu toții consideră de dușman pe cel ce a nedreptățit, tot așà și cu cei ce nu au participat la masa aceasta, căci și aceștia laudă și admiră deopotrivă cu cei ce au participat pe cel ce a dat masa. Acolo predomineazâ invidia, aici îngrijirea părintească și mulțămiri se aud din partea tuturor.

Toate acestea se petrec aici, dar acolo când va venì Christos, acest din urmă va stà de față cu mult curaj înaintea lui, și va auzì întreaga lume acele cuvinte rostite de el: „Insetat m'ai văzut și m'ai adăpat, flămând și m'ai hrănit, gol și m'ai îmbrăcat“ (Math. 25, 35 și urm.) și de acestea, pe când acela va auzi contrariul: „slugă vicleană și leneșă“. (Ibid. 26) și celelalte, și iarăși: „Vai celor ce dorm în paturi de elefant, și se resfață întru așternuturile lor, ... celor ce beau vinul strecurat și se ung cu mirurile cele mai de frunte ... ca și cum ar sta au socotit, și nu ca cum ar fugì“. (Amos 6, 4–6).

Acestea, iubiților, nu vi s'au spus fără scop, ci ca să vă schimbați părerea și nimic să nu faceți fără folos. «Dar ce? iată că eu fac și aceasta și aceea», acesta este răspunsul multora și multă vorbă fac de aici. Și ce trebuință e, spune-mi, ca fiind posibil de a face totul spre folos, tu să întrebuințezi unele fără vre-o necesitate și să cheltuești în zadar, iară pe altele cu necesitate? Spune-mi: dacă semănând ai arunca o parte de să-

mânță pe piatră,, iar alta pe pămînt bun, te-ai mulțămi oare a spune; nu vatămă cu nimic că am aruncat o parte pe piatră, iar cea-l-altă pe pământ bun? De ce nu ai aruncat-o toată în pământ bun? De ce îți micșorezi câștigul? Când aduni bani nu zici aceasta ci din toate părțile aduni; când împrumuți nu zici, de ce să împrumut cu o parte pe cei lipsiți și cu o parte pe cei cu mijloace, ci totul împrumuți acestora, pentru că știi că ai câștig, iară în cazul de față, unde atât de mare este câștigul, nu zici aceasta. Așà dar nu vei încetà a chieltuì în zadar? «Dar, zici tu, are și aceasta câștigul său». Care? Spune-mi. «Se întărește prieteșugul», zici. Insă nimic nu poate fi mai rece ca prietenia acelora, căpătată dela ospețe și petreceri; aici se zămislesc numai prieteniile parasiților. Nu insultà un lucru atât de admirabil, voiu să zic dragostea, nici nu spune că rădăcina ei poate fi egală cu a aceleia, izvorîtă din petreceri și ospețe. După cum când un copac are rădăcina ca aurită și ca petrele cele prețioase, nu vei spune că are astfel rădăcina de la natura sa, ci este provenită așà din cauza putregaiului, tot așà faci și tu, căci chiar de s'ar naște prietenia din ospețe, totuși nimic nu poate fi mai rece ca astfel de prietenie. Cel ce chiéltuește în dreapta și în stânga pe astfel de ospețe, chiar de ar chieltuì cât de mult, nimic mare nu folosește, pe când cel ce chieltuește totul la mesele săracilor, chiar puțin de ar fi chieltuit, totuși a făcut mare lucru, căci ceea-ce se caută nu este de a dà mult sau puțin, ci ca să dea nu mai puțin de propriele sale puteri. Să ne gândim la cel cu cinci talanți și la cel cu doi, să ne gândim la văduva care a pus în corvană cei doi fileri, să ne gândim la văduva de pe timpul lui Elie. Nu a zis văduva cea cu doi fileri, «și ce vatămă dacă voiu oprì un filer pentru mine și numai unul voiu pune în corvană», ci ea a dat tot ce avea, iară tu deși te găsești într'o așà îmbelșugare, totuși ești mai sgârcit decât aceea.

Deci să nu neglijăm, iubiților, de mântuirea noastră, ci să facem milostenii, căci nimic nu este mai bun lucru ca milostenia. Despre acest adevăr ni va arăta timpul viitor, ceea-ce de altfel ni probează și cel prezent. Să viețuim în slava lui Dumnezeu și să facem ceea-ce voește el, ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite nouă. Cărora fie a ne învrednicì prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia

împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A II

„Drept aceea și noi, din care zi am auzit, nu încetăm pentru voi rugându-ne și cerând ca să vă umpleți de cunoștința voei lui, întru toată înțelegerea și înțelepciunea duchovnicească, ca să umblați voi cu vrednicie Domnului spre toată plăcerea, întru tot lucrul bun făcând roadă, și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“ (Cap. 1, 9. 10).

«Drept aceea» zice, adecă «fiindcă am aflat despre credința și dragostea voastră, fiindcă avem speranțe bune și suntem deplin încredințați că așà veți fi și în viitor». După cum se întâmplă și în războiu, că ațițăm mai mult pe ostașii aceia, cari sunt aproape de biruință, tot așà face și Pavel cu acești Coloseni, când îi îndeamnă ca să continue în sporirea faptelor bune. „Din care zi am auzit, zice, nu încetăm pentru voi rugându-ne“. Nu numai o zi, nici două sau trei, ci în totdeauna. Aici arată dragostea lui către dânșii, în acelaș timp lasă a se înțelege că ii încă n'au ajuns la capăt, căci vorba „ca să vă umpleți“ aceasta învederează. Acum tu privește înțelepciunea acestui apostol, căci el nu zice că dânșii sunt cu totul străini și lipsiți de adevărurile evangheliei, ci numai că-li mai lipsește ceva, ceea-ce probează expresiunea „ca să vă umpleți“, ca și cealaltă expresiune „spre toată plăcerea, întru tot lucrul bun“ așa că chiar și expresiunea „toată“ sau „întru tot“ ce o vedem des pusă, este ca o mărturie, că de și dânșii progresase în cuvântul adevărului, totuși încă nu ajunsese la sfârșit. Și apoi zice „ca să vă umpleți“ iară nu ca să luați, căci luase dejà, iară acum li remânea ca să se umple.

Cu modul acesta și deșteptarea ce li o face nu este greoae, și lauda ce li o aduce nu'i lasă ca să cadă. Dar ce înseamnă „ca să vă umpleți de cunoștința voii lui“? Adecă că voi vă apropiați de Dumnezeu prin Fiul, și nici cât prin îngeri. «Că trebuia să vă apropiați de el o știați; vă rămăsese numai a afla că apropierea voastră s'a făcut prin Fiul, pe care el l'a trimis. Căci dacă urmà a vă mântuì prin îngeri, nu ar fi trimis pre Fiul, nu l'ar fi dat rescumpărare pentru noi». „Intru toată înțelegerea, zice, și înțelepciunea duchovnicească“. «Fiindcă v'au amăgit filosofii, voesc ca de acum voi să fiți întru toată înțelepciunea duchovnicească, iară nu în acea ominească. Iară dacă voiți să aflați cunoștința voei lui, dacă voiți să aflați esența înțelepciunei duchovnicești, ei bine, aceasta constă în rugăciuni încontinue». Faptul acesta se arată de aici, că Pavel se roagă într'una, nu a contenit și nici că a părăsit rugăciunea, ceea-ce învederează și expresiunea „din care zi am auzit...“ Prin această expresiune li aduce și oarecare înfruntare, de oarece încă de atunci ajutați fiind prin rugăciunile lui, ii totuși nu 'și au revenit în sineși; căci expresiunea „cerând“ cu multă stăruință, de sigur aceasta probează; adecă că «ați aflat, însă trebue a mai aflà, trebue a mai ștì și restul».

„Ca să umblați voi cu vrednicie Domnului“ zice. Aici vorbește în privința vieței și a faptelor lor, ceea-ce face peste tot locul; în totdeauna el leagă purtarea creștinului de credință. „Spre toată plăcerea“. Ce va să zică aceasta? Mai departe explică fraza prin expresiunile: „Intru tot lucrul bun făcând roadă, și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“, ca și cum par'că ar zice: «După cum el fără de veste s'a descoperit pe sine, și după cum voi ați primit o astfel de cunoștință, tot astfel sunteți datori de a arătà în purtarea voastră o conduită demnă de această credință, căci această credință are nevoe de o conduită mai aleasă și mai frumoasă, decât se cerea în credința veche. Pentru că cel ce a cunoscut pe Dumnezeu și s'a învrednicit de a fi robul lui, ba chiar și fiul lui, unul ca acesta e cert că are nevoe de o mare virtute».

„Cu toată puterea întărindu-vă“. Aici vorbește despre ispite și persecuțiuni. «Ne rugăm ca să vă um-

pleţi de putere, să vă împuterniciţi, să nu vă împuţinaţi, să nu vă descurajaţi». „După tăria mărirei lui", adecă «să câştigaţi o astfel de bunăvoinţă, o aşà dispoziţie cătră fapta bună, potrivită puterei slavei lui». „Intru toată îngăduirea şi îndelunga răbdare". Ceea-ce el spune aici aşà şi este: «noi ne rugăm, zice, ca voi să aveţi o viaţă virtuoasă şi demnă de petrecerea voastră, să staţi neclintiţi, fiind întăriţi, după cum se cade a fi întăriţi de Dumnezeu creştinii adevăraţi». Pentru aceea, fiindcă el până aici nu s'a atins de loc de dogme, ci vorbeşte numai despre viaţă, unde nu găseşte nimic de acuzat, îi laudă pentru acelea ce trebuia să-i laude, după care apoi trece la acuzaţiuni. Aceasta o face el peste tot locul; când trebuia a scrie, de se întâmplà ca să aibă cevà de acuzat şi cevà de lăudat, mai întâiu lăudă şi după aceasta trecea la acuzaţiuni. Mai întâiu el îşi familiarizează pe auditori, cu care ocazie acuzaţiunile ce li aduce sunt apărate de orice bănuială, arătând prin aceasta că el ar fi dorit ca să'i laude necontenit, dar că, silit de împrejurări numai, el s'a văzut nevoit de a-i acuzà. Aceasta o face şi în I epistolă cătră Corintheni, unde după ce-i laudă mult pentru dragostea ce i-au arătat, imediat, din motivul incestului petrecut acolo (Cap. 5), trece în acuzaţiuni. Nu tot aşà însă în epistola cătră Galateni, ci cu totul din contra; ba încă dacă ar examinà cineva cu atenţiune, ar vedea că aici acuzaţiunea izvorăşte din însăşi lauda ce li-o aduce. In adevăr, că apostolul neavând a li spune atunci despre vreun succes al lor, şi fiind că abaterea lor dela credinţă erà mare, şi cu toţii se stricase, de aceea chiar dela început îi acuză zicând: „Mă mir...", deşi expresiunea aceasta este ca laudă. Tocmai pe la finea epistolei îi laudă, însă nu pentru cele prezente, ci pentru trecut, căci zice: „Că de ar fi fost cu putinţă ochii voştri scoţându-i i-aţi fi dat mie" (Cap. 4, 15).

„Intru tot lucrul bun, zice, făcând roadă şi crescând spre cunoştinţa lui Dumnezeu". Aici e vorba de fapte. „Cu toată puterea întărindu-vă... întru îngăduirea şi îndelunga răbdare cu bucurie", adecă îndelungă răbdare unii către alţii şi îngăduinţă cătră cei de altă religiune. Are cineva îndelungă

răbdare cătră acei pe cari îi poate combate, iară către cei pe cari nu-i poate are îngăduință. De aceea când vorbim de Dumnezeu, niciodată nu zicem că el îngădue sau are îngăduință (ὑπομονή), ci totdeauna zicem că îndelung rabdă, are îndelungă răbdare (μακροθυμία), după cum zice și însuși fericitul Pavel, scriind în alt loc: „Sau nu bagi samă de bogăția bunătăței lui și de îndelunga lui răbdare“ [1]) (Rom. 2, 4)?

„Intru toată îngăduirea“ zice, adecă nu numai acum, ci totdeauna. „Intru toată înțelegerea și înțelepciunea duchovnicească“, căci altfel nu este posibil a cunoaște voința sa. Deși dânșii credeau că au cunoștința voinței lui, însă nu erà duchovnicească acea cunoștință. „Ca să umblați, zice, cu vrednicie Domnului“, căci numai așà calea voastră va deveni demnă de numele de creștin. Cel ce cunoaște filantropia lui Dumnezeu, și o cunoaște mai ales când vede că el a predat până și pe Fiul său,—unul ca acesta, zic, va avea încă o mai mare bunăvoință. Sau se poate explicà și în alt mod: «Nu ne rugăm numai ca voi să cunoașteți voia lui, ci ca acea cunoștință să o probați prin fapte, căci cel ce cunoaște, fără însă să săvârșească fapte bune, va fi pedepsit». „Ca să umblați voi“ zice, adecă nu numai odată, ci totdeauna, căci după cum umblarea este necesară omului, tot așà de necesar este și a viețuì cinstit. Purtarea noastră el o exprimă peste tot locul prin cuvântul umblare, preumblare (περιπατεῖν), arătând prin aceasta că astfel este viața noastră prezentă, și nu ca viața celor pământești. Pe lângă aceasta și lauda lor este mare, căci zice: „Să umblați voi cu vrednicie Domnului“ și „întru tot lucrul bun“, adecă necontenit să faceți fapte bune și să nu stați de loc. Aceasta o zice și mai sus în sens metaforic: „Făcând roadă și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“, și astfel să vă întăriți după puterea lui Dumnezeu, pe cât este cu putință omului.

---

[1]) Textul original este: „Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς“, a căruia traducere exactă ar fi: Sau oare disprețuești bogăția bunătăței sale și îndelunga sa răbdare și toleranță? (Trad.).

„După tăria mărirei lui". Mare este deci încurajarea lor. Şi observaţi că el nu a zis putere (δύναμις), ci tărie (κράτος), ceea-ce este cu mult mai mare. „După tăria mărirei lui", zice, aşa că pretutindeni slava lui stăpâneşte. „Să umblaţi voi cu vrednicie Domnului". Aici e vorba de Fiul, care are stăpânire peste tot, şi în cer şi pe pământ, că adecă slava lui peste tot stăpâneşte. Şi nu zice în mod simplu întărindu-vă, ci în aşà mod, precum se cuvine celor ce servesc unui stăpân puternic. „Spre cunoştinţa lui Dumnezeu", cu care ocazie se şi atinge de cuvintele acelei cunoştinţi, căci a nu cunoaşte pe Dumnezeu după cum trebue, aceasta înseamnă a se înşelà omul pe sine singur. Cel ce nu cunoaşte pe Fiul şi nici pe Tatăl, cu drept cuvânt că are nevoe de cunoştinţă, căci fără aceasta la nimic nu foloseşte viaţa.

„Intru toată îngăduirea şi îndelunga răbdare, zice, cu bucurie mulţumind lui Dumnezeu" (Vers. 12). Apoi voind a'i mângâià, nu li aminteşte de cele viitoare, căci la acestea a făcut dejà aluziune la început, zicând: „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceruri", ci li aminteşte de cele dejà existente, căci acestea sunt motivul celorlalte. Aceasta o face apostolul în multe locuri, şi cu drept cuvânt, căci faptele dejà petrecute asigură, şi mai mult încă ridică pe auditor. „Cu bucurie, zice, mulţămind lui Dumnezeu". Continuitatea şi asociaţiunea ideilor este aceasta: «Nu contenim a ne ruga lui Dumnezeu pentru voi, şi a'i mulţămi pentru cele trecute». Ai văzut cum se întroduce pe nesimţite în vorba despre Fiul lui Dumnezeu? Căci dacă îi mulţumim cu bucurie mare, apoi mari sunt şi cele ce vorbim. Se poate de a mulţămì cineva numai de frică, se poate a mulţămi şi când se află amărît. după cum mulţămia Iob, întristat fiind, căci zicea: „Domnul a dat, Domnul a luat" (Iob, 1, 21). Să nu zică cineva însă că faptele petrecute nu'l întristase, sau că durerea nu'l cuprinsese, şi nici să se răpiască acestui drept lauda cea mare ce i se cuvine. Când sunt împrejurări de acestea, noi mulţămim nu numai pentru frică sau pentru puterea lui cea negrăită, ci chiar şi pentru însăşi natura împrejurărilor.

„Celui ce ne-a învrednicit pe noi în partea soartei sfinților întru lumină“. Mare lucru a vorbit el aici, căci par'că zice: «Cele dăruite nouă sunt de așa natură, încât ne-a făcut puternici nu numai pentru că ni-a dat, ci și pentru că ne-a împuternicit de a și primì». Aceasta o arată el prin expresiunea „celui ce ne-a învrednicit“. De exemplu: dacă ar ajunge cineva și împărat, ar putea dà cui voește stăpânia peste o provincie; dar atâta poate el dà, adecă poate să dea demnitatea de guvernator, însă nu va putea niciodată a'l face pe acest guvernator apt pentru postul său, ba încă de multe ori onoarea ce i-a conferit'o îl face ridicol. Dar când dă și demnitatea, și îl faceși demn de acea cinste, îl face și destoinic la treaba încredințată lui, atunci de sigur că faptul este măreț.

Tocmai aceasta spune apostolul aici, adecă nu numai că ni-a dat cinstea, ci încă ne-a făcut și puternici de a o primì. Așa dar cinstea dată nouă este îndoită, pe deoparte că ni-a dat'o, iară pe de alta că ne-a făcut vrednici de acest dar. Și privește că el nu zice „celui ce ni-a dat“, ci „celui ce ne-a învrednicit pe noi în partea soartei sfinților“, adecă celui ce ne-a rânduit pe noi împreună cu sfinții; și încă nu numai că ne-a rânduit, ci că ne-a și acordat favoarea de a ne bucurà de fericirea lor. Fiecare își primește partea sa. E posibil însă de a fi cineva în acelaș loc, și să nu se bucure de aceiași fericire cu a sfinților, dar a primì aceiași parte și să nu se bucure de fericirea lor, nu e posibil. E posibil de a fi și în aceiași soartă, fără însă a avea și aceiași parte, precum de ex. toți suntem în aceiași soartă, și totuși nu avem cu toții aceiași parte. Aici însă nu spune aceasta, ci vorbește despre parte la un loc cu soarta. Și de ce oare numește el soartă? Pentru cuvântul că nimeni nu se va învrednicì de împărăția cerurilor prin propriile sale fapte, ci după cum soarta depinde mai mult de o întâmplare norocoasă, tot așà și aici. Nimeni nu va putea arătà vreodată o astfel de viață neprihănită, încât prin propriile sale forțe să poată a se învrednicì împărăției cerurilor, ci totul este numai din darul lui. De aceea și zice: „Când veți face toate cele ce vi s'a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face,

am făcut" (Luc. 17, 10). „In partea soartei sfinților întru lumină" atât în prezent, cât și în viitor, adecă întru cunoștință, căci mi se pare că el vorbește aici de amândouă la un loc.

După aceasta arată și bunurile de care ne-am învrednicit, căci nu este de mirare numai că ne-am învrednicit împărăției cerurilor, ci încă trebuià a adăogà și cine eram noi mai înainte, ceea-ce nu este tot una, despre cum zice: „Că abea va murì cineva pentru cel drept, că pentru cel bun poate și îndrăznește cineva a muri" (Rom. 5, 7).

„Care ne-a izbăvit pe noi, zice, din stăpânirea întunericului" (Vers. 13). Așà dar totul este al său; al său este de a acordà și acestea și acelea, și nicăeri nu putem zice că este meritul nostru. „Din stăpânirea întunericului", zice, adecă din stăpânirea înșelăciunei, a diavolului, a tiraniei. Și observați că el nu zice simplu, întuneric, ci stăpânirea întunericului, căci avea mare stăpânire asupra noastră, ne stăpânea în totul. Apoi dacă este grozav de a zice numai de diavolul, cu atât mai de nesuferit este când zice „din stăpânirea diavolului". „Și ne-a mutat la împărăția Fiului dragostei lui". Așa dar nu numai că ne-a scăpat din întuneric, ceea-ce de altfel este un fapt destul de mare, dar și mai mare este încă că ne-a introdus în împărăția cerurilor, cu care ocazie a arătat filantropia sa. Și privește cât de variat este darul ce ni-a făcut, căci întâiu ne-a scăpat din întunericul răutăților, al doilea că ne-a și mutat în împărăția cerurilor. „Care ne-a izbăvit pe noi" adecă nu numai că ne-a scăpat, ci încă că ne-a și izbăvit, ne-a mântuit, arătând prin aceasta marea ticăloșie în care ne găsiam, pe deoparte, iar pe de alta învederând robirea diàvolului. Mai arată apoi și ușurința cu care Dumnezeu a făcut aceasta, căci zicând „ne-a mutat" arată că a făcut ceea-ce se face cu un ostaș pe care'l mută șeful său din loc în loc. „La împărăția fiului dragostei lui". Nu spune numai împărăția cerurilor, ci a făcut cuvântul mai însemnat, căci o numește împărăția fiului său. Nimic nu este mai mare ca această laudă, dupre cum zice și în alt

loc; „De răbdăm, împreună vom si împărăți" (Timoth. 2, 12), adecă ne-a învrednicit acelorași deopotrivă cu fiul. Și nu numai atât, ci încă pune cuvântul cu intensitate, căci zice „dragostei lui". Pe dușmani, pe cei întunecați, fără de veste i-a mutat acolo unde se găsește fiul, și chiar în aceiași cinste cu el. Nu s'a mulțumit numai la aceasta ca să învedereze darul cel mare acordat, nu s'a mulțămit să spună „în împărăția", ci a adaos și „fiului" și nici numai la aceasta, ci a adaos „dragostei lui", ba încă a mers mai departe, căci a arătat și cinstea naturei lui, căci zice „care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut", decât, aceasta nu o spune imediat, ci mai întâiu vorbește de binefacerea lui către noi. Pentru ca nu cumva auzind acestea să'ți închipui că totul este al Tatălui și să crezi că Fiul este afară, de aceea atribue totul Fiului, precum iarăși atribue totul Tatălui, căci acesta a mutat, iară acela a procurat, sau mai bine zis a fost cauza mutărei, pentru că zicerea „Care ne-a izbăvit pre noi din stăpânirea întunericului" este egală cu cealaltă care urmează: „Intru care avem răscumpărarea prin sângele lui și iertarea păcatelor" (Vers. 14). Dacă nu am fi căpătat iertarea păcatelor, nu ne-am fi mutat. Iată aici iarăși particula „întru care". Și nu zice slobozire de robie (λύτρωσιν) ci rescumpărare din robie (ἀπολύτρωσιν), astfel că nu e posibil a mai cădea vreodată și nici a fi muritori după rescumpărare.

„Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, întâiu născut decât toată zidirea" (Vers. 15). Aici am ajuns la o chestiune de a ereticilor, pentru care vom amâna-o pe ziua de mâine, când vom dezlega-o, și când și voi veți fi cu mintea încordată și bine pregătiți. Dar dacă trebue a spune acum ceva, este că lucrul săvârșit de Fiul este cu mult mai mare. Și cum aceasta? Ei bine, aceea este imposibil — de a da împărăția celor ce remân în păcate, pe când aceasta e mai ușor, căci numai a pregătit calea spre primirea darului. Ce spui? El ți-a iertat păcatele tale? Atunci el te-a apropiat de Dumnezeu. Iată cum apostolul a pus mai dinainte bazele dogmei.

[1]) Spunând acestea până acum, noi trebue a încetà cu vorba, și a ne aminti într'una că ne-am bucurat de niște astfel de binefaceri, și veșnic să rumegăm în noi înși-ne despre darul lui Dumnezeu, adică de ce anume ne-am izbăvit și ce am câștigat, căci numai așa ne vom arătà recunoscători, și numai cu chipul acesta vom face a crește dragostea noastră către dânsul. Ce spui omule? Ai fost chiemat în împărăția fiului lui Dumnezeu, și tu încă caști a lene, încă te scarpini, încă stai în amorțire? Dacă ar fi trebuit ca să calci peste mii de morți pe fiecare zi, oare nu ar fi trebuit ca toate să le suferi? Când e vorba de a câștigà vre-o întâetate, voiu să zic vre-o stăpânie oarecare, faci orice ca să reușești, iară când e vorba de a te face părtaș împărăției unului născut fiu al lui Dumnezeu, oare nu trebue a sărì pe deasupra a mii de săbii și a te aruncà chiar în foc? Și încă nu numai aceasta, dară ce e și mai grozav, că trebuind a plecà de aici, în loc tu să plângi, te dezmerzi în petreceri cu cei de aici, ca unul ce ești iubitor al trupului. Și din ce cauză oare consideri moartea ca ceva de spaimă? Dezmerdarea de sigur că este cauza acestora. Cel ce își petrece aici pe pământ de multe ori cea mai amărîtă viață, ar trebuì ca să dorească mai curând a zburà și a scăpà de aici. Noi însă pătimim acelaș lucru ca și puii cei mici de rândunică, cari voesc a remânea pentru totdeauna în cuibar, și carii cu cât vor remâneà mai mult, cu atât vor devenì mai slabi și bicisnici. Viața prezentă este un fel de cuibar lipit cu lut și paie. Chiar de 'mi vei arătà casele cele mai frumoase, ba până și palatele împărătești care strălucesc de aur mult și petre prețioase, și tot nu voiu crede că se deosebesc de cuibarele rândunelelor, care la cea mai mică intemperie vor cădea toate dela sine. Numesc intemperie acea zi îngrozitoare, pentru unii numai, și nu pentru toți, căci și Dumnezeu zi și noapte chiamă la sine pe toți deopotrivă, fie drepți, fie păcătoși. Astfel numesc și eu acea zi, intemperie, furtună, sau mai bine zis iarnă groaznică. Dacă în timpul verei nu ne vom hrănì bine,

---

[1]) *Partea morală.* Trebue a ne amintì necontenit de binefacerile lui Dumnezeu și a nu ne abate dela dânsul. Despre judecată și pedeapsă, și că noi trebue a plânge și a ne întristà, ca să ne izbăvim de dânsa. *(Veron).*

ca să putem zburà când va venì acea iarnă, nu ne vor luà pe lângă ele mumele noastre, ci ne vor lăsà spre a ne prăpădì de foame, sau că cuibarul căzând jos ne vom nimicì. Intocmai ca și pe un cuibar, și chiar mai ușor decât pe un cuibar, va stricà Dumnezeu totul, refăcând și reformând din nou. Cei ce nu pot zburà, nu vor putea întâmpinà pe Dumnezeu în văzduch, de oarece fiind hrăniți rău nu au aripile ușoare; toți aceștia vor cădeà jos, după cum se cade a pătimì. Puii cei mici de rândunică când cad jos, iute sunt pierduți, noi însă nu ne vom pierde, ci vom fi munciți vecinic. Iarna și intemperie grozavă va fi și timpul acela, ba încă mai cumplită decât acestea, căci nu vor fi puhoae de ape, ci râuri de foc, nu va fi întuneric din cauza norilor, ci întuneric nesfârșit, încât nu se va mai vedea nici cerul, nici aerul, ca astfel să se îngrozască mai mult decât cei îngropați în pământ.

De multe ori spunem acestea, dar nu convingem pe unii; decât, nu este nimic de mirare, dacă și eu ca un om de nimic pătimesc de acestea, de vreme ce și profeții au pătimit așà vorbind de astfel de lucruri, ba încă vorbindu-li câteodată de resboiu chiar, sau și de robie. Și Sedechia erà înfruntat de Ieremia, și totuși nu se rușinà. De aceea și ziceau Profeții: „Vai de cei ce zic: degrabă să se apropie cele ce va face, ca să vedem, și să vie sfatul sf. lui Israil, ca să'l cunoaștem“ (Isaia 5, 19). Deci să nu ne mirăm de aceasta. Nici cei de pe vremea potopului nu credeau, ci tocmai atunci au crezut când nu mai aveau nici un folos. Nici cei din Sodoma nu credeau și nici nu se așteptau la catastrofă, ci au crezut tocmai când nu mai aveau nici un câștig din credința lor. Și ce vorbesc eu de cele viitoare? Cine se așteaptă chiar în prezent, la atâtea fapte ce se succedează periodic în diferitele părți ale pământului, ca de pildă rezboae, cutremure de pământ, omoruri, etc.? Deși acestea sunt mai convingătoare decât istoria potopului, totuși lasă în nepăsare pe mulți. Aceia de pe timpul potopului nu mai avusese înaintea lor vr'un exemplu, nici nu auzise de sf. Scripturi, pe când în timpul acesta mii de fapte s'au desfășurat, fie în ochii noștri, fie în timpul părinților noștri, și totuși mulți nu cred. Dar de

unde vine oare necredința aceasta? Din ușurătatea sufletului; mănâncă și beau, și de aceea nu cred. Ceeace voește cineva aceea și crede, aceea și așteaptă, iară cei ce vorbesc contrariul, după părerea lor aiurează.

Dar să nu pățim și noi ca aceia. Nu va mai fi potop de acum, și nici osânda nu este aici până în sfârșit, ci începutul pedepselor este moartea celor necredincioși, căci va fi judecată atunci. «Și cine a venit de acolo, zici, și ne-a spus»? Dacă voești să glumești vorbind aceasta, nu este bine, căci nu e bine de a glumì în astfel de lucruri primejdioase. Dar dacă este așà cu adevărat, și tu nu crezi că vor fi, apoi cum de te numești creștin? — și aici nu vom spune nimic din celelalte argumente. Pentru ce ai primit baea renașterei? Pentru ce vii la biserică? Nu cumva oare noi făgăduim atunci (la botez) numai principii, numai banalități? De ce deci vii dacă nu crezi scripturilor? Toată speranța noastră este la cele viitoare. Deci dacă tu nu crezi cuvintelor lui Christos, eu nu te voi numì creștin, să nu fie, ci mai rău încă și decât păgânii. Și de ce? Pentru că crezând pe Christos de Dumnezeu, nu crezi lui ca lui Dumnezeu. O astfel de consecință are numai neevsevia păgânilor, căci cel ce nu crede pe Christos a fi Dumnezeu, de necesitate că nici nu crede în el; dar neevsevia ta nici măcar nu are o consecință logică, căci îl mărturisești a fi Dumnezeu, însă nu voești a crede cuvintelor lui. Aceste vorbe sunt zise din beție, din dezmierdări, din îmbuibări. „Să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri“ (I Corinth. 15, 32), zice Apostolul, repetând principiul școalei lui Epicur, deși eu zic că nu mâine, ci atunci când zici asemenea vorbe, dejà ai murit. Așà dar cu nimic nu ne vom deosebi de porci sau de ne cuvântătoare? spune-mi. Căci dacă nu este nici judecată, nici recompensă, nici tribunal, apoi din ce cauză am fost cinstiți cu un astfel de dar, cu darul cuvântului zic, și al rațiunei, și toate le avem supuse nouă? De ce oare noi stăpânim, iară animalele și toate celelalte sunt stăpânite? Privește cum diavolul din toate părțile se grăbește a ne înduplecà ca să ignorăm darul lui Dumnezeu. Amestecă la un loc pe sclavi cu stăpânii lor, întocmai ca și un negutător de sclavi sau slugă nerecunoscătoare, care se silește de a atrage pe cel liber în aceiași înjosire ca și dânsul. Dar apoi

mi se pare că cel ce distruge ideia de judecată, distruge totodată și ideia de Dumnezeu. Diavolul în totdeauna este acelaș, căci el ni pune înainte toate în mod metodic, și nu deodată, ca astfel să ne păzim de el. Dacă nu este judecată, apoi Dumnezeu nu este drept, — acestea le vorbesc ca om, — dar dacă Dumnezeu nu este drept, apoi nu este Dumnezeu, și dacă Dumnezeu nu există, apoi totul din lume se poartă la întâmplare, nu este prin urmare nici virtute și nici răutate. Dar el nu spune pe față nimic din acestea. Ai văzut cugetul cel viclean al diavolului? Ai văzut cum el voește a aduce pe om în rândul necuvântătoarelor, sau mai bine zis în rândul fiarelor sălbatice, în rândul demonilor? Deci să nu'i credem lui. Este judecată omule, nenorocit! Eu știu de unde ajungi la niște astfel de raționamente; multe nu'ți sunt cunoscute, te-ai lovit de multe obstacole, nu ai curaj, crezi că ești consecinte cuvintelor tale, consecinte și cu natura lucrurilor. «Nu am să'mi torturez eu spiritul, zici, cu așteptarea gheenii; chiar de ar fi gheena eu îl voi convinge că nu este, zici, mă voiu ocupà aici cu plăcerile și cu dezmierdările». Apoi de ce adaogi păcate peste păcate? Dacă ai păcătuit și crezi că este gheena, vei da seama numai de acestea, dar dacă vei mai adăogà și o asemenea împietate, vei da seama și de aceste raționamente greșite, așà că mângâerea ce o ai avut pe un timp scurt, va fi cauză de o pedeapsă încontinuă. Dar fie; ai păcătuit. Apoi atunci de ce îndemni și pe alții să păcătuiască, spunând că nu este gheena? De ce înșeli pe cei mai simpli? De ce deslegi mânele poporului? In partea ta totul s'a răsturnat pe dos; nici cei însemnați nu vor devenì mai însemnați, ci leneși, și nici cei răi nu se vor depărta de rele, ci încă mai răi vor fi. Nu cumva oare dacă vom conrupe pe alții, vom avea iertarea păcatelor? Nu ai văzut pe diavol cum s'a încercat să prăbușească pe Adam? Și oare prin aceasta a căpătat el vre-o iertare? O astfel de purtare este motiv însă de o mai mare pedeapsă, căci un astfel de om va fi pedepsit nu numai pentru propriile sale păcate, ci și pentru păcate străine. Să nu ne închipuim că dacă vom prăbuși pe alții în prăpastia în care suntem noi, vom face tribunalul acela mai indulgent către noi, ci încă din contra se va arăta către noi mai aspru. De ce ne împingem unii pe alții ca să ne pierdem? Acest

fapt este satanicesc. Ai păcătuit, omule? Ai pe stăpânul filantrop; roagă-l, plângi, oftează, înfricoșază și pe alții, și li cere ca să nu cadă și ii în aceleași păcate. Dacă un servitor alungat din slujbă, ar spune acasă fiului său cauza pentru care a fost alungat, și i-ar zice: «Fiule, eu am dispreţuit pe stăpân, tu însă silește-te de a-i plăcea, ca să nu pățești ca mine», oare nu va avea iertare? spune-mi. Nu-l va muia și îmblânzi pe stăpân? Dar dacă tu lași la oparte asemenea cuvinte, și-i vorbești contrariul, că adecă nu răsplătește fiecăruia după osteneala sa, că toate cele din casa lui se petrec în învălmășală, și cele bune ca și cele rele, că nu este mulțămire în casa aceasta, — apoi atunci cam ce idee va avea de tine stăpânul? Oare nu vei avea o mai mare răspundere? Cu drept cuvânt că vei avea; în cazul acela greșala lui se va justificà oare-cum, deși poate nu în total va fi ușurat, dar în cazul din urmă nicidecum. Dacă nu altceva, cel puțin adu-ți aminte de bogatul din evanghelie, care găsindu-se în gheena, zicea: „Părinte Abraame, rogu-te ca să'l trimiți pre dânsul în casa tatălui meu, că am cinci frați, ca să li spună lor, ca să nu vie și ii la acest loc de muncă" (Luca 16, 27. 28), și cum n'a putut să trimită pe Lazăr, ca astfel să nu cazi și tu în aceiași nenorocire. Să fugim deci de asemenea vorbe satanicești.

«Dar ce? zici tu, când ne întreabă despre aceasta Elinii, oare nu trebue să li răspundem»? Așà dar punând pe creștin în confuziune, sub pretext de a răspunde Elinului, tu consfințești o astfel de dogmă satanicească? Fiindcă tu discutând despre suflet nu te convingi de acestea, apoi voești a aduce pe alții de martori. Dacă este nevoe de a discutà cu Elinul, nu de aici trebue să începi discuțiunea, ci de acolo, că sau Christos este Dumnezeu, și fiul lui Dumnezeu, sau demonii lor sunt Dumnezei. Când tu deslegi mai dinainte aceasta, toate cealalte vin dela sine. Insă mai înainte de a stabilì acest princip, este în zadar de a discutà despre responzabilitate și recompense; mai înainte de a cunoaște începutul, sau principiile elementare, este ceva prostesc de a începe cu sfârșitul. Nu crede Elinul în judecata cea mai de pe urmă? Aceiași sufere ca și tine, fiindcă și el are pe mulți din ai săi, cari au filosofat asupra acestui punct, deși spuneau

că va suferì numai sufletul separat de corp, dar cu toate acestea au stabilit și ii un tribunal oarecare. Insemnătatea acestui princip este atât de învederată, încât nu este nimeni care să o ignoreze, ci și poeții și cu toți în fine concordează în aceea că va fi tribunal, va fi judecată. Astfel că și el mai întâiu nu credea celor spuse de ai săi. Nici Iudeul nu se îndoește despre aceasta, și nici chiar cel mai simplu om. De ce dar să ne înșelăm pe noi înși-ne? Iată asemenea vorbe le spui mie, dar ce vei puteà spune lui Dumnezeu care a plăsmuit inima noastră a fiecăruia în parte? Ce-i vei răspunde lui, care știe toate cele din cugetul tău? Ce vei spune celui ce există și lucrează, și este mai tăios decât orice sabie ascuțită pe amândouă părțile? Căci spune-mi în sinceritate: tu nu te scârbești în sufletul tău când păcătuești? Dar, cum oare s'a putut înfiltra în tine automat o astfel de înțelepciune, că păcătuind să te întristezi singur, și să te scârbești contra ta? Aceasta cu adevărat că este o mare înțelepciune. Tu singur te mâhnești și 'ți pare rău de păcatul făcut, dar oare cel ce 'ți a dat ție o astfel de pricepere, lasă ca totul din lumea aceasta să se poarte încoace și încolo fără nici o rațiune, fără nici un scop final? Regula generală este și va fi: Nici un muritor care viețuește în fapte bune, nu se îndoește despre judecata cea mai de pe urmă, fie el Elin, fie eretic, și nimeni din acei ce trăesc în fapte rele — afară poate de puțini — nu acceptă credința despre înviere. Aceasta o și spune Profetul: „Cel păcătos, după mulțimea mâniei lui nu va căuta, nu este Dumezeu înaintea lui“, și de ce oare? „Spurcă-se căile lui în toată vremea“ (Ps. 9, 24. 25), zice, adecă „să mâncăm și să bem, căci ca mâine vom murì“, aceasta este deviza lui. Vezi că este înjositor de a spune aceasta? Deci, toate acele vorbe contra învierei obstești sunt zămislite din a mâncà și a beà. Insă sufletul nostru nu primește o astfel de judecată greșită, căci ar fi întocmai cu acel omorîtor de oameni, care închipuindu-și că nu va fi prins, omoară, pe când dacă în criteriul conștiinței lui ar fi judecat profund, nu ar fi ajuns atât de repede la crimă. Știà el foarte bine, însă s'a prefăcut că nu știe, ca să nu se chinuiască cu conștiința și cu frica, căci de altmintrelea ar fi fost mai slab așà zicând, în cu-

tezanța sa. Tot așà și cei ce păcătuesc, căci și aceștia rostogolindu-se pe fiece zi în păcatele lor, nu vor a cunoaște, deși conștiința lor li spune ceea-ce e bine.

Dar să nu ne uităm la aceștia, căci va fi judecată; va fi judecată, zic, va fi înviere, căci Dumnezeu nu va lăsà în părăsire atâtea făpturi ale sale.

De aceea vă rog, ca depărtându-ne de rele să ne îndeletnicim cu faptele cele bune, ca astfel să primim cuvântul cel adevărat prin Christos Iisus Domnul nostru. Deși de altmintrelea ce este mai ușor de primit? Oare nu este mai ușor de a primì învierea morților, decât destinul sau fatalitatea acelora? Credința aceea este credința nedreptății, a nelogicei, a cruzimei, a neomeniei, pe când aceasta este a dreptății, a aceluia care împărțește după vrednicie; și totuși ii nu primesc acest raționament. Care este cauza? Lenea și trândăvia, căci nimeni, având în capul său minte, nu acceptă acea credință rătăcită. Chiar și printre Elini, numai acei cari spun că și plăcerile au un sfârșit, primesc acea credință, pe când cei ce iubesc virtutea nicidecum, ci o aruncă ca nelogică. Deci dacă printre Elini este așà, apoi cu atât mai mult se poate zice de creștinii cari vietuesc în virtute și cred în cuvântul învierei. Acum tu privește cum diavolul a făurit două lucruri contrare; pe de oparte să neglijăm în fapta bună, iar pe de alta ca să'ĭ servim pe el, și prin fiecare din acestea el prinde în cursă pe păcătos. Dar ce răspuns va putea să dea acel ce nu crede în niște fapte atât de miraculoase, ci în aiurările și în bârfelile acelora? Să nu ne hrănim cu speranța că poate vom căpăta iertare, ci venindu-ne în fire, să ne îndeletnicim cu virtutea, și să viețuim cu adevărat în Dumnezeu, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, întâiu născut decât toată zidirea. Căci întru dânsul s'au zidit toate, cele cerești și cele pământești, cele văzute și cele nevăzute, ori

domniile, ori începătoriile, ori stăpâniile, toate printr'ânsul și întru dânsul s'au zidit. Și el este mai 'nainte de toate, și toate întru dânsul sunt așezate, și este capul trupului bisericei". (Cap. 1, 15—18).

Astăzi este necesar de a'mi plăti datoria pe care am amânat'o ieri, ca astfel să o propun cugetelor voastre reîntinerite. Vorbind Pavel de demnitatea Fiului a spus acestea, după cum am arătat: „Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut". Al cărui chip voiești să fie? Al lui Dumnezeu? Așa dar este întocmai cu a celui pe care 'l pui înainte. Dacă este chipul lui Dumnezeu, bine, căci este Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu, dar dacă este chipul omului, spune-mi, și mă voiu depărta de el ca de un maniac. De ce oare nicăieri nu se numește îngerul nici chip, nici fiu, ci în ambele cazuri se zice numai despre om? Pentru ce? Pentru că atunci învederându-se sublimitatea naturei, iute ar fi adus pe mulți în adorațiunea îngerilor, și deci în cea mai mare impietate; pe când așà umilința și micimea garantează siguranța faptului, și nu ne lasă, chiar de am voì, ca să bănuim așà ceva și să pogorîm pe Cuvântul (fiul lui Dumnezeu) jos. De aceea unde este multă umilință, acolo scriptura cu curaj vine și precizează onoarea, pe când unde natura este mai mare niciodată. Insă chipul celui nevăzut, este și el deopotrivă nevăzut, căci altminterea nu ar mai fi chip. Chipul, sau icoana, întru cât este chip, chiar și printre noi oamenii trebue a fi întocmai, ca de ex. în fisiognomie și asemănare. In cazul de față însă, nu este posibil aceasta, și dacă ai căutà să aflì așà ceva cu preciziune, ai dovedì prin aceasta mai mult o abilitate oarecare omenească, care în multe părți greșește, sau mai bine zis totdeauna, pe când unde este Dumnezeu, ca în cazul de față, niciodată nu greșește, și nici că n'ar putea izbutì în cercetările sale. Deci dacă el este creatură, cum de este chipul Creatorului? Căci nici calul nu este chipul omului. Dacă chipul nu învederează perfecta asemănare cu cel nevăzut, ce împiedecă și pe îngeri de a nu fi și ii chip, căci și dânșii sunt nevăzuți, nu însă și loru-și nevăzuți? «Dar, zic ereticii, spiritul este nevăzut». Și fiindcă este nevăzut, apoi pentru aceasta

este chip? Și nu cumva și îngerii sunt chipuri în așà fel ca și dânsul?

„Întâiu născut decât toată zidirea“. Deci ce zic ii? «Iată că a fost creat». Și de unde o scoți aceasta? spune-mi; «Fiindcă apostolul a spus „întâiu născut“. Dar n'a spus întâiu creat, ci întâiu născut. Apoi daca vorbind de cel întâiu născut zici că el a fost creat, ce vei spune când vei auzi numindu-se și frate? Căci Sf. Scriptură îl numește frate deopotrivă cu noi în totul. Acum tu privește, că prin aceasta noi îi vom sustrage și însușirea lui de creator, și vom pretinde că el nu se deosebește de noi nici cu demnitatea, și cu nimic nu este mai superior nouă. Dar cine, având minte, ar putea susținea aceasta? A fi cel întâiu născut nu este semnificativul nici al demnității, nici al cinstei și nici a altceva, ci numai al timpului. Ce înseamnă deci „cel întâiu născut“? «A fost creat» zici. Bine, dar dacă e așà, apoi atunci are și frați. Dealtminteri cel întâiu născut este la fel, voiu să zic de o ființă, cu cei al căror întâiu născut este. Deci fiul fiind cel întâiu născut înaintea tuturor, căci zice „decât toată zidirea“, urmează de la sine că D-zeu-Cuvântul este de o ființă și cu pietrele, și cu lemnele, și cu mine. Dar spune-mi ce învederează zicerea „Cel întâiu născut din morți“ (Colos. 1, 18)? și privește că n'a zis al morților, ci cel întâiu născut din morți. Și n'a zis că el cel întâiu a murit, ci, că cel întâiu născut din morți a înviat. Astfel că nimic alta nu învederează, decât că el s'a făcut pârgă a învierei. Tot așà deci și în cazul de față.

După aceasta apostolul intră în înseși dogma. Și pentru ca să nu'și închipuie ii pe Fiul lui Dumnezeu a fi mai tânăr oarecum, că adecă mai 'nainte îngerii atrăgeau către Dumnezeu, iară acum Fiul, arată mai întâiu că îngerii nu au putut face nimic, și al doilea că Fiul este înainte și de îngeri, iară dovada că el există mai înainte și de îngeri este, că și aceștia au fost creați de dânsul. „Căci întru dânsul s'au zidit toate“ zice. Ce pot spune aici discipulii lui Pavel al Samosatelor? „Cele din ceriu“, adecă tocmai ceea ce era atunci în discuțiune, apostolul o a pus mai întâiu. Și cele de pe pământ“, iară mai departe zice

„Cele văzute și cele nevăzute“, adecă nevăzute ca de ex. spiritul și câte au fost create în cer, iară văzute ca de ex. oamenii, soarele, cerul, etc. „Ori scaunele“,—adecă ceea-ce este de toți mărturisit o lasă și pune ceea-ce erà în discuțiune. — „Ori scaunele, ori domniile, ori începătoriile, ori stăpâniile“. Zicerea „ori“ „ori“ este periliptică al totului, sau mai bine zis coprinde în sine totul, în acelaș timp încă începând cu cele mari ajunge la cele mici. „Toate print'însul și întru dânsul s'au zidit“, zice: Iată acum că expresiunea ἐν αὐτῷ însemnează printr'însul, căci după ce zice că „întru dânsul“ (ἐν αὐτῷ) adaogă imediat „printr'însul“ (δι' αὐτοῦ). Dar ce înseamnă oare expresiunea „întru dânsul“? Adică că de dânsul depinde ființarea tuturor. Nu numai că le-a adus la ceea-ce sunt, din ceea-ce nu erau, dar că tot el le stăpâneste și acum, asà că dacă s'ar sustrage de sub pronia lui, s'ar pierde și s'ar nimicì. Apostolul n'a zis că el le stăpânește, căci ar fi fost poate cuvântul mai greoiu, ci, ca de dânsul depind. E de ajuns ca ele să caute numai către dânsul, și el le stăpâneste și le concentrează, le reunește la un loc. Astfel deci „cel întâiu născut“ este ca temelie, însă aceasta nu învederează că el este de o ființă (ὁμοούσιος) cu creaturile, ci, că prin el sunt toate și printr'ânsul se guvernează, fiindcă și Pavel când zice „Temelie am pus“ (I. Corinth. 3. 10) nu spune de existența, de ființa acelei temelii, ci de acțiunea ei. Și ca să nu crezi că el este servitoriu, arată ca însuși el stăpânește cele făcute,—deși după noi este un fapt mare, căci nu este mai puțin ca a creà, de oarece a creà este chestiune de artă, pe când a stăpânì este rezultatul proniei sale.

„Și el este mai 'nainte de toate“ zice. Aceasta se cuvine lui Dumnezeu. Dar unde este Pavel al Samosatelor? „Și toate întru dânsul sunt așezate“, adecă crearea lor, ființa lor de dânsul depinde. Vedeți cum el incontinuu se învârtește cu cuvintele în jurul aceleeași idei, ca și hirurgul în jurul mai multor rane, cu scop vădit de a scoate din rădăcină credința cea vătămătoare a ereticilor. Dacă el a spus atâtea, și încă s'a ivit după trecere de atâta timp Pavel al Samosa-

telor cu eresul său, cu cât mai mult încă dacă nu ar fi spus acestea? „Şi toate întru dânsul, zice, sunt azeşate“. Dar cum sunt aşezate în cel ce nu există? Aşà că şi crearea îngerilor tot la dânsul se rapoartă. „Şi el este capul trupului bisericei“ (Vers. 18). După ce a vorbit despre demnitatea lui, mai la urmă spune şi despre filantropia lui. „El este, zice, capul trupului bisericei“. Nu zice că el este capul plinităţei, ci al trupului bisericei, voind prin aceasta a ni'l arătà mai familiar, mai apropiat, învederând încă că cel ce este atât de înalt şi mai presus de toţi, 'şi-a apropiat de dânsul pe toţi cei de jos. Peste tot locul deci, el este cel întâiu; sus cel întâiu, în biserică cel întâiu, căci este cap, în înviere cel întâiu. Şi aceasta este ceea-ce spune mai la vale: „Ca să fie întru toate el cel întâiu“, în cât şi în creaţiune el este cel întâiu. Şi tocmai aceasta este principalul pentru Pavel, adică să arate că el este cel întâiu şi în creaţiune, căci dacă se probează că el este mai înainte şi de îngeri, dela sine urmează că îngerii fac ceea-ce el porunceşte. Este de admirat cum Pavel se luptă de a'l arătà tot pe el cel întâiu şi în creaţiune (ca om), deşi aiurea (în Cartea Facerei) se spune că cel întâiu este Adam, ceea-ce şi este, — însă el (Christos) este capul bisericei mai înainte încă de facerea lui Adam, mai înainte de ori-ce om. El este capul bisericei, adică cel întâiu, după cum este cel întâiu în creaţiune, şi după cum este cel întâiu şi între oameni, întâiu după trup, zic. De aceea şi aici ca şi acolo, el este cel întâiu; de aceea şi aici apostolul îl numeşte cel întâiu născut (πρωτότοκος).

Deci ce înseamnă „Cel întâiu născut din morţi?“ Adecă cel întâiu înviat înaintea tuturor, cel ce este mai înainte de veci. Aici însă apostolul a întrebuinţat expresiunea pârgă (ἀπαρχή) zicând: „Care este începătură (ἀπαρχή = pârgă) întâiu născut din morţi, ca să fie întru toate el cel întâiu“ arătând prin aceasta că sunt şi alţii înviaţi din morţi, pe când fiind vorba de creaţiune nu întrebuinţează această expresiune. Acolo îi numeşte „chip al celui nevăzut şi numai după aceasta adaogă „întâiu născut“ (πρωτότοκος).

„Că întru el bine a voit să locuiască toată

împlinirea, și printr'ânsul să împace toate spre sine, făcând pace prin sângele crucei lui printr'ânsul[1]), ori celor de pe pământ, ori celor din cer". (Vers. 19. 20). «Câte sunt ale Tatălui, zice, acestea sunt și ale Fiului, și încă cu mai multă putere, căci a fost și mort, și astfel s'a unit pe sine cu noi». Il numește pârgă (ἀπαρχή) vorbind ca de un fruct oarecare. Nu a zis înviere, ci pârgă a învierei arătând prin aceasta că pre toți ne-a sfințit, și el s'a proadus ca o jertfă. „Implinirea". Această expresiune unii o raportează dumnezeirei sale, după cum Ioan, când zice: „Și din plinirea lui noi toți am luat" (Ioan, 1, 16), adecă unde este Fiul, acolo locuiește, și nu vre-o energie numai ci însăși ființa sa. Nu arată nici o altă cauză, fără numai bunavoința a lui Dumnezeu, după cum și zice: „Că întru el bine a voit". „Și printr'ânsul să împace toate spre sine". Ca nu cumva să crezi că el a luat slujba servitorului, de aceea apostolul zice „spre sine". Și cu toate acestea în alt loc (II. Corinth. 5, 18) zice că toate sunt dela Dumnezeu, care ne-a împăcat prin Iisus Christos. Bine a zis „Printr'ânsul să împace", pentrucă deși eram împăcați, totuși erà trebuitoare împăcarea desăvârșită, în cât să nu'l mai dușmănim. Și cum aceasta? O lămurește mai jos, căci arată nu numai împăcarea, ci și modul împăcărei: „Făcând pace, zice, prin sângele crucei lui, printr'ânsul". Pe de oparte împăcarea aceasta arată dușmănia ce erà, iar pe de alta încetarea răsboiului[2]) „Prin sângele crucei lui printr'ânsul, ori celor de pe pământ, ori celor din cer". Mare fapt este și de a împăcà, însă a împăcà prin-

---

[1]) *Notă*. In edițiunea pe care a avut'o în vedere Sf. Chrisostom, nu există expresiunea *printr'ânsul* în această frază, ci numai în cea precedentă. Adaosul acesta este după Codicul E. (Trad).

[2]) *Notă*. Textul este precum urmează: „Δι αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν εἰρηνοποιήσας διά τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ..." Verbul ἀποκαταλλάτω se întrebuințează principalmente când e vorba de împăcarea a doi oameni cari se dușmăneau, pe când verbul εἰρηνοποιῶ se întrebuințează vorbindu-se de împăcarea celor ce se războiesc, celor ce se bat în războiu.

tr'ânsul încă mai mare. Și cum este mai mare faptul împăcărei printr'ânsul? Pentru că s'a săvârșit prin sângele lui, și nu numai prin sângele lui, ci ceea-ce este maĭ mare încă, că prin cruce. Astfel că patru sunt minunile săvârșite de el cu această ocazie: ne-a împăcat cu Dumnezeu, prin'trânsul, prin moarte și prin cruce. Vai! Cum le-a amestecat el pe toate iarăși! Ca să nu crezi că toate aceste fapte sunt unul numai, și nici crucea să o crezi că este ceva mare prin sine înse'și, apoi zice mai la urmă „prin'trânsul“. Și cum de zice el ca acesta este un fapt mare? Pentru că nu a spus numai vorbe, ci s'a dat pre sine preț de împăcare, și astfel totul a făcut.

Dar oare ce înseamnă: „cele din cer“? Cele de pe pământ cu drept cuvânt le-a împăcat, de oare ce eram plini de dușmănie și în multe feluri ne depărtasem de dânsul, și fiecare din noi se resculà nu numai contra celorlalți, ci și contra sa însuși, — darà cele din ceruri cum le-à împăcat? Ce? Oare erà și acolo luptă? Oare erà și acolo răsboiu? Dar atunci cum de ne rugăm noi: „Facă-se voea ta, precum în cer, și pre pământ“ (Math. 6, 10)? Deci ce înseamnă aceasta? Se despărțise pământul de cer; îngerii devenise răsboitori ai oamenilor, fiindcă vedeau pe stăpânul lor insultat de om. „Că toate să le uniască, zice, sub un cap întru Christos, cele cerești și cele de pe pământ“ (Efes. 1, 10), însă cum? Cele din ceruri astfel: a strămutat acolo pe om, a ridicat în ceruri pe dușman, pe cel ce'l urà și erà urît. Nu ca să rămână pe pământ a făcut el împăcarea, ci l-a ridicat în ceruri pe el, dușmanul și răsboinicul. Si aceasta este pace profundă. Ingerii iarăși se arată pe pământ, fiindcă și omul s'a arătat în ceruri. Mi se pare că răpirea lui Pavel la cer din cauza aceasta a fost, ca sá i se arate că și Fiul acolo s'a înălțat. Pacea de pre pământ a fost îndoită, căci a avut ca consecință împăcarea cu cele cerești, împăcarea și a celor pământești, însă în ceruri a fost simplă. Pentru că dacă pentru un singur păcătos ce se pocăește se face mare bucurie în ceruri, dar încă pentru atâția? «Toate acestea însă, numai puterea lui Dumnezeu le-a săvârșit, zice; apoi de ce atunci vă puneți nădejdea în îngeri? Căci atât de departe sunt ii de a vă duce înaintea lui Dumnezeu, încât și răs-

boinici ai voştri devenise, şi a trebuit ca însuşi Dumnezeu să vă împace cu dânşii».

[1]) «De ce deci alergaţi la îngeri»? Zice.

Voeşti poate să afli ura ce îngerii aveau către noi, şi cum ii ne dispreţuiau pururea? Pe timpul Israiliţilor, pe timpul lui David, pe timpul Sodomitenilor şi în valea plângerei [2]), îngerii au fost trimişi spre pedepsirea oamenilor. Astăzi însă nu este aşa, ci din contra, căci pe pământ ii cântă de bucurie mare; şi pe dânşii el i-a pogorît la noi, dar şi pe noi oamenii ne-a ridicat acolo. Şi priveşte încă minune: pe dânşii i-a pogorât mai 'ntîiu aici, şi numai după aceasta a ridicat pe om spre dânşii; pământul a devenit cer, findcă cerul urmà a primì cele de pe pământ. De aceea şi noi mulţămindu-i zicem: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pre pământ pace, întru oameni bună-voire“ (Luc. 2, 14). Şi acum iată că şi oamenii s'au arătat mulţămindu-i. Ce înseamnă «bună-voire»? Adecă împăcare, adecă că cerul nu mai este peretele cel din mijloc al vrajbei. La început îngerii erau după numărul naţiunilor (Deut. 32, 8), astăzi însă, nu sunt după numărul naţiunilor, ci după numărul credincioşilor. Şi de unde se învederează aceasta? Ascultă pe Christos ce zice: „Căutaţi să nu defăimaţi pe vre unul dintru aceşti mai micĭ, că zic vouă, că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui meu carele este în ceruri“ (Math. 18, 10). Aşà dar fiecare credincios are un înger al său, după cum încă din început fiecare bărbat dintre cei meritabili avea un înger al său, după cum zice Iacob: „Ingerul care mă hrăneşte, şi mă apără din tinereţile mele“ (Cart. Fac. 48, 16).

Deci dacă avem îngeri păzitori, să fim trezi, căci ii, întocmai ca şi un pedagog, sunt necontenit lângă

---

[1]) Partea morală. Că fiecare credincios are pe lângă Dumnezeu un înger păzitor. Despre pacea lui Dumnezeu şi că trebue creştinul să se încreadă preoţilor ca lui Dumnezeu. *(Veron).*

[2]) *Notă.* Expresiunea *„în valea plângerii“* este din Ps. 83, 6. unde nu se face aluziune la îngeri. Se vede că Sf. Chrisostom a făcut aluziune la cele din cap. 5, 18—22. II Impăraţi, unde se menţionează de biruinţa lui David asupra Iebuseilor şi arderea zeilor lor în *„Valea Titanilor“*. *(Trad.).*

noi. Este de față și diavolul, și de aceia tocmai ne rugăm și cerem înger de pace, și peste tot locul cerem pacea. Și în adevăr că nimic nu este egal ei. De aceea în biserici cerem pace, în rugăciuni, în litanii, și chiar în salutările noastre zilnice cerem pace. De aceea proestosul bisericei și odată, și de două-ori, și de trei-ori și în fine de multe-ori ni recomandă și ni dă pacea. „Pace vouă" zice, „Pace tuturor" Pentru ce? Pentru că pacea este muma tuturor bunătăților, pentru că ea este obiectul bucuriei și a veseliei sufletești. De aceea și Christos poruncește apostolilor ca intrând în casele oamenilor, imediat să li anunțe pacea, ca un simbol al bunătăților. „Intrând în casă să'i urați ei grăind: Pace casei acestia" (Math. 10, 12), căci dacă nu este pace, toate celelalte sunt de prisos. De aceea și zicea Christos ucenicilor săi: „Pace las vouă, pacea mea dau vouă" (Ioan 14, 27). Pacea este care pregătește calea iubirei. Și vedeți că proestosul bisericei nu zice simplu „Pace", ci „Pace tuturor". Pentru că ce folos este dacă cu unul avem pace, iară cu celălalt luptă și răsboiu? Nici în corpul nostru nu poate fi sănătate, dacă numai unele din elementele nutritive sunt liniștite, pe când celelalte sunt resculate; ci numai atunci este sănătate complectă, când cu toatele sunt în bună ordine și în armonie, căci dacă nu sunt toate liniștite și în hotarele lor, totul se restoarnă pe dos. Dar apoi chiar în mintea noastră se petrece tot așà, căci dacă nu vor fi în pace toate facultățile gândirei, nu va fi pace și liniște. Atât de mare bun este pacea, încât chiar poeții și propagatorii ei se numiau fii lui Dumnezeu. Și cu drept cuvânt, de vreme ce și Fiul lui Dumnezeu în acest scop a venit pe pământ, ca să împace cele de pe pământ cu cele din ceruri. Deci dacă făcătorii păcei sunt fiii lui Dumnezeu, apoi resvrătitorii sunt fiii diavolului. Ce spui? Bagi intrigi și certe între alții? Și cu toate acestea, cine este atât de mișel? zici tu. Ei bine, sunt mulți cari se bucură de certele dintre alții, și sfâșie trupul lui Christos mai rău chiar decât ostașii care l-au împuns cu sulița, mai rău decât Iudeii cari îi străpungeau mânele și picioarele cu cuele. Și încă acest fapt este mai mic decât celălalt, căci aici membrele străpunse se unesc iarăși, pe când acolo dacă se rupe unul din membrele bisericei, și nu se

unește imediat, nu se va mai unì niciodată, ci va rămânea afară de trupul lui Christos. Când voești a resboì pe fratele tău, înțelege că te resboești contra membrelor trupului lui Christos, și contenește cu mânia. Și ce este dacă altul este dispreţuit de alţii? Ce este dacă e nebăgat în seamă? „Așà nu este voea înaintea Tatălui nostru celui din ceruri, ca să piară unul dintr'aceşti mai mici" și iarăși: „Că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui meu care este în ceruri" (Math. 18, 14. 10). Dumnezeu pentru tine a devenit și rob, și a fost jertfit; și tu crezi că aceasta nu este nimic? Prin urmare tu te lupți și pentru aceasta contra lui Dumnezeu, căci faci contrariul de cele poruncite de dânsul. Când proestosul intră în biserică zice „pace tuturor", când vorbește „pace tuturor", când binecuvintează „pace tuturor", când poruncește de a ne săruta unii pe alții „pace tuturor", când jertfa se săvârșește „pace tuturor", și în fine pe la mijlocul liturghiei „char vouă și pace" zice. Apoi cum să nu fie absurd, ca auzind de atâtea ori vorbind despre pace și primind-o, noi totuși să ne răsboim unii pe alții? Cum să nu fie absurd, că după ce am primit pacea dela preot în biserică, și după ce și noi i-am înapoiat'o, la urmă să'l răsboim pe preot afară de biserică? Când el îți spune «pace tuturor» și tu îi răspunzi imediat «și duhului tău», de ce afară de biserică îl defaimi? Vai! Cum formele cele mai importante din biserică au devenit numai niște forme seci, care numai adevăr nu sunt. Vai! Cum simbolele taberii ostașilor lui Christos au ajuns a fi numai vorbe goale. De aici se vede, că nu știți pentru ce el spune «pace tuturor». Insă ascultați ce zice Christos: „și ori în care cetate sau oraș veți intra, cercetați cine este într'ânsul vrednic ... și intrând în casă, să-i urați ei grăind: pace casei acesteia. Și de va fi casa aceea vrednică, va venì pacea voastră peste dânsa, iară de nu va fi vrednică, pacea voastră se va întoarce la voi" (Math. 10, 11. 12. 13). De aceea nu știm, pentrucă noi credem acestea numai ca chip al unor vorbe, sau că nu cugetăm cu mintea. Nu cumva poate eu sunt care vă dau pacea? Christos

este care vorbește prin mine. Dacă tot timpul celalalt suntem goli de char, în timpul acesta însă (fiind în biserică, sau săvârșind leturghii bisericești) nu suntem așà pentru voi. Dacă charul lui Dumnezeu a lucrat și în asin, și în vrăjitor, pentru iconomia și folosința Israiliților, estè învederat că nici în noi nu va refuzà de a lucrà, ci va îngădui și aceasta pentru voi.

Deci, nimeni să nu spună, că eu sunt de nimic și nevrednic de vr'o considerațiune, și astfeliu să nu'mi dea atențiune. Sunt în adevăr așà însă obișnuința lui Dumnezeu este de a îngăduì și pe unii ca aceștia pentru cei mulți. Si ca să afli că așa este, adu-ți aminte că însuși el a vorbit cu Cain pentru fratele seu Abel, cu diavolul a vorbit pentru Iob, lui Faraon 'i-a vorbit pentru Iosif, lui Nabuchodonosor 'i-a vorbit pentru Daniil, lui Baltasar deasemenea. Apoi și magii s'au învrednicit de revelațiune, și Caiafa a profetizat, deșì a fost omorîtor al lui Christos și nevrednic, însă s'a învrednicit a profetizà din cauza demnității lui de archiereu. Se zice apoi, că și Aaron, tot din această cauză nu a fost atins de lepră. Căci de ce, spune-mi, dacă amândoi [1]) au clevetit pe fratele lor Moisi, numai ea (Mariam) a fost lovită de lepră? Nu te minunà, căci dacă și în demnitățile lumești de ar fi cineva oricât de mult acuzat, și totuși nu este dat în judecată până ce mai 'ntâiu nu este scos din slujbă, ca astfel să nu se dispreţuiască acea demnitate, — apoi cu atât mai mult în cele duchovnicești, unde, orice s'ar întâmplà, lucrează charul lui Dumnezeu, care nimicește pe toți cari se împotrivesc. Numai când se desparte cineva de această demnitate, fie că se duce de aici, fie că remâne aici, numai atunci zic, el va da samă și va primì pedeapsa meritată. Să nu credeți că acestea sunt vorbele noastre proprii, adecă că charul lui Dumnezeu lucrează în cel nevrednic nu pentru noi, ci pentru voi, căci ascultă ce spune Christos: De va fi, zice, casa aceea vrednică, va veni pacea voastră pentru dânsa"; și cum se va face vrednică? „De vă vor primi pre voi" zice. „Iară de nu vă va primì pre voi, nici nu va ascultà cuvintele voastre ... amin grăiesc vouă că mai ușor va fi pământului Sodomei și Go-

[1]) A se videa cap. 12 din Numere *(Trad.)*.

morei în ziua judecății, decât cetății aceleia“ (Math· 10, 13—15). Ce folos este, că ne primiți pre noi, dar nu ascultați de cele ce vă vorbim? Ce folos că sunteți serviți de noi, și totuși nu luați samă de cele ce vă vorbim? Atunci este cinste pentru noi, atunci este servire miraculoasă, când ni folosește și nouă și vouă, însă se cere ca voi să ne ascultați. Auziți ce spune Pavel: „Nu am știut, fraților, că el este archiereu“ (Fapt. 13,5), ascultați apoi și ce zice Christos: „Toate câte vă zic vouă să faceți, faceți (Math. 23, 3). Nu mă disprețuești pe mine, ci preoția. Când mă vei vedea desbrăcat de acest sacerdoțiu, să mă disprețuești, atunci nici eu nu voiu mai poruncì. Până când însă ne găsim pe acest tron, și pe cât timp avem președenția, avem și vrednicia și puterea, deși suntem nevrednici. Dacă tronul lui Moisi erà atât de respectabil încât ascultau de dânsul, apoi cu atât mai mult tronul lui Christos. Noi am succedat acel tron, pe care și Christos ni-a încredințat puterea împăcărei, și tot de pe acesta vă vorbim și noi. Solii, orice fel ar fi ii, pentru demnitatea cu care sunt învestiți, se bucură de cinste, pentrucă privește cum ii se duc singuri în mijlocul barbarilor, printre atâția ostași, și cu toate acestea fiindcă legea soliei are o mare putere, toți îi cinstesc, toți se uită la dânșii cu respect, toți îi trimit îndărât în siguranță. Și noi am primit solia cuvântului și sosim ca soli din partea lui Dumnezeu, căci aceasta este demnitatea episcopală. Sosim la voi în solie, cerând ca să contenească răsboiul, și zicem tuturor: nu vă făgăduim a vă da cetăți, nici atâtea și atâtea măsuri de grâu, nici robi, nici aur, ci împărăția ceriurilor, viața veșnică, petrecerea cea împreună cu Christos, și în fine toate celelalte bunuri, care nu este posibil nouă nici a vi le spune, pe cât timp ne găsim îmbrăcați cu acest corp, și pe cât timp suntem în viața aceasta. Așa dar venim în solie, și voim a ne bucura de cinstea cuvenită, nu pentru noi, să nu fie, căci cunoaștem micimea noastră, ci pentru voi, ca să ne ascultați cu plăcere, pentru ca voi să vă folosiți, ca nu cumva din lene și nebăgare de samă să nu dați atențiune celor ce vă vorbim. Nu vedeți cum toți însoțesc cu cinste pe soli? Dar și noi suntem soli trimiși de Dumnezeu la oameni. Deci dacă vă poruncim vouă aceasta, apoi nu o facem noi, ci

demnitatea episcopală cu care suntem învestiţi, nu cutare persoană, ci episcopul. Nimeni să nu mă asculte pe mine personal, ci să asculte de demnitatea ce o am.

Deci toate să le facem câte le voeşte Dumnezeu, ca în slava lui să vieţuim, şi să ne învrednicim tuturor bunurilor celor făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

OMILIA IV.

„Şi pre voi, cari eraţi oarecând vrăjmaşi şi înstrăinaţi cu mintea întru lucrurile cele rele, iată acum v-a împăcat în carnea trupului lui prin moarte, să vă pună pre voi sfinţi şi fără de prihană şi nevinovaţi înaintea sa“ (Cap. 1, 21. 22).

Aici în fine arată, că şi nevrednici fiind noi de împăcare, ne-a împăcat. Căci când spune că am fost sub stăpânirea întunericului, arată nenorocirea în care ne aflam. Insă, ca nu cumva auzind de stăpânirea întunericului, să'ţi închipui că a fost vre-o necesitate la mijloc, el adaogă: „Şi pre voi cari eraţi înstrăinaţi“, ceea-ce deşi se pare că este acelaş lucru, însă în realitate nu este acelaş, căci nu e tot una: de a suferì rele din necesitate, din silă, cu a le suferì de bună voe, şi apoi a te scăpà de ele. Cel dintâiu este vrednic de milă, pe când cel de al doilea vrednic de urît. «Insă voi, zice, nu fără voe şi nici siliţi, ci de bună voe v'aţi depărtat de dânsul, şi fiind nevrednici el v'a scăpat». Apoi fiindcă a amintit de cele din ceruri, arată că duşmănia toată de aici îşi are obârşia, şi nu de acolo. «Aceia (îngerii) încă de mult voiau împăcarea, şi o voia şi Dumnezeu, voi însă n'aţi voit». Şi în general, el arată că îngerii n'au putut face nimic pe pământ în timpurile vechi, ci au rămas duşmani, şi nici n'au putut înduplecà pe oameni, precum şi nici dacă i-ar fi înduplecat nu ar fi putut să'i scape de diavolul. A'i înduplecà numai, nu ar fi fost nici un folos, dacă cel ce'i stăpânià nu ar fi fost legat, precum şi a'l legà numai nu ar fi fost nici un folos, dacă ceĭ stăpăniţi nu ar fi

voit a se re'ntoarce, ci amândouă trebuiau a se face. Deci ceea-ce dânşii n'au putut face, Christos le-a făcut pe amândouă. Aşà că a sfărâmà puterea morţii este cu mult mai minunat, decât de a înduplecà, sau de a convinge. Moartea erà cu totul a lui, şi singur el erà stăpân pe ea; pe când a înduplecà nu erà numai el, ci şi noi. Şi noi mai cu uşurinţă facem acele ce sunt în stăpânirea noastră şi singuri noi suntem stăpâni, decât acele ce nu sunt în stăpânirea noastră.

Şi n'a zis simplu că eram duşmani, ci „înstrăinaţi", ceea-ce este o mai mare duşmănie, şi nici numai înstrăinaţi, ci încă ne mai aşteptând vre-o reîntoarcere. „Şi vrăjmaşi cu mintea" zice. Apoi înstrăinarea noastră nu se mărginea numai până la intenţiune, ci adaogă încă că eram „întru lucruri rele", adecă «eraţi şi duşmani, şi făceaţi tot-odată şi cele ale duşmanilor». „Iată acum v'a împăcat în carnea trupului său, prin moarte, să vă pună pre voi sfinţi, şi fără de prihană, şi nevinovaţi înaintea sa". Aici iarăşi arată modul împăcărei, adecă că aceasta s'a făcut în trupul său, nu numai fiind rănit, nici numai bătut sau numai vândut, ci mort, şi încă cu cea mai ruşinoasă moarte. Iarăşi face menţiune la cruce şi iarăşi ni pune înainte binefacerea izvorîtă din ea. Nu numai că ne-a împăcat, dar ceea-ce a spus şi mai sus „celui ce ne-a învrednicit pre noi", aceasta o zice şi aici, sau mai bine zis, la aceasta face aluziune şi aici. „Prin moartea lui, zice, ca să vă pună pre voi sfinţi, şi fără de prihană, şi nevinovaţi înaintea sa" ca şi cum ar fi zis: «Nu v'a izbăvit numai de păcate, ci încă v'a pus alăturea cu cei ce sunt cinstiţi. Nu a pătimit el numai ca să ne scape de rele, ci încă şi pentru ca să ne readucă la starea cea dintâiu, după cum ar eliberà cineva pe un acuzat nu numai de vinovăţia lui, ci încă l'ar reabilità şi în cinstea ce o avea mai 'nainte, şi l'ar aşezà printre cei ce nu au greşit cu nimic, şi încă nu numai printre cei ce n'au greşit, ci chiar alăturea de cei ce au avut succese mari. Şi ceea-ce este mai mult, că încă i-a dat şi sfinţenie înaintea sa şi nevinovăţie». A fi şi nevinovat este o intensitate a celui neprihănit, adecă că nimic din faptele lui nu lasă de dorit. Deci, după ce i-a pus înainte totul, şi că toate acestea le-a câştigat

prin moartea sa, ca să nu zică cineva că «dacă e așà, apoi noi nu mai avem trebuință de nimic», adaoge imediat: „De veți rămânea întru credință întemeiați și întăriți, și nemișcați din nădejdea evangheliei“ (Vers. 23). Aici le taie din rădăcină lenea. Și nu a zis simplu „de veți rămânea“, căci se poate să remână mișcându-se în toate părțile și clătinându-se, ci „de veți rămânea, zice, întemeiați și întăriți, și nemișcați“. Vai! De ce metaforă uzează el! «Nu numai să nu vă legănați cât de puțin, ci încă nici să vă mișcați din loc». Și privește, că el nu pune aici nimic greu de purtat, nimic dureros, ci credință și nădejde, adecă «dacă rămâneți credincioși, că credința celor viitoare este adevărată». Aici de sigur că este posibil de a se mișcà cineva și chiar de a se abate, fie chiar cât de puțin, dela virtute, acolo însă nu e posibil de loc. De altfel ceea-ce ni se cere, nu este ceva greu de purtat.

„Din nădejdea evangheliei care ați auzit, ceea-ce s'a propoveduit întru toată zidirea cea de sub cer“, zice. Dar oare care poate fi nădejdea evangheliei, decât Christos? Căci el este pacea noastră, el este și cel ce face toate acestea. Așà că tot cine dă atențiune la alte credinți, s'a mișcat dejà, și totul a pierdut, dacă nu crede în Christos. „Care ați auzit“ zice, după care îi aduce și pe ii de marturi și chiar lumea întreagă. Apostolul nu zice numai că evanghelia s'a predicat, ci, că a fost crezută și predicată, după cum face chiar și pe la începutul epistolei, voind ca prin mărturia multora să-i întariască și pe dânșii în credință. „Și căreia m'am făcut eu Pavel slujitor“. Și aceasta contribue la adeverirea faptului. „Eu, zice, Pavel slujitoriu“. Mare cu adevărat a fost demnitatea lui, ca dascăl al lumei, și lăudată pretutindeni.

„Acum mă și bucur întru patimile mele pentru voi, și împlinesc lipsele necazurilor lui Christos, în trupul meu pentru trupul lui, care este biserica“ (Vers. 24). Dar oare care este continuitatea sensului aici? Mie mi se pare că prin această frază el a complectat ideia, și deci continuitatea este

văzută. Și „slujitoriu“ zice, în loc să spună că «nimic n'am introdus dela mine, ci numai cât vestesc cele ale lui. Astfel cred, că chiar și pătimesc pentru dânsul, și nu numai că pătimesc, ci încă mă și bucur pătimind, uitându-mă numai la speranța celor viitoare; și pătimesc nu pentru mine, ci pentru voi». „Și împlinesc, zice, lipsele necazurilor lui Christos în trupul meu“. Aici mi se pare că a vorbit un lucru mare, și nu este nici decum vre-o ușurință din parte-i — să nu fie, — ci este vorba aici de o mare dragoste pentru Christos. El nu voește ca patimele acelea să fie ale lui proprii, ci ale lui Christos chiar, voind prin aceasta de a-'i alipì de dânsul. «Ceea-ce eu pătimesc, zice, pentru dânsul pătimesc, așa ca să nu 'mi mulțumiți mie, ci lui, căci el pătimește toate acestea». Ca și cum cineva fiind trimes către altul, ar rugà pe unul și i-ar zice: «te rog, du-te la cutare, în locul meu», apoi acesta ar spune că el face totul în locul celui ce l-a trimis, — tot așà și Pavel nu se rușinează de a spune de patimile lui. «Nu numai c'a murit pentru noi, dar și după moarte el este gata de a suferì strâmtorări pentru noi». Se silește în fine apostolul ca să arate, că el (Christos) și acum se primejduiește pentru biserică prin corpul său, și totodată își are încordată atențiunea către aceea de a proba că «nu prin noi vă alipiți de dânsul, ci printr'ânsul numai, deșì noi facem acestea; pentrucă nu am primit noi, sau mai bine zis nu am luat asupra noastră lucrul acesta al rescumpărărei, ci lucrul lui». Este întocmai ca și cum o armată 'și-ar avea generalul său, care să o comande și să o apere, dar care după ce s'ar duce în răsboiu ar fi silit de împrejurări să plece, și în locu-i ar luà comanda Locot.-General, și acesta ar luà asupră-și toate greutățile aceluia până la finitul răsboiului. Cum că apostolul face acestea pentru Christos, ascultă ce spune: „Pentru trupul lui“ zice. Sau că poate prin aceste vorbe voește a spune «nu pentru ca să vă fac vouă plăcerea, ci ca să mulțămesc pe Christos, și ceea-ce trebuià a pătimì el, pătimesc eu în locul său». Și acum tu privește câte idei introduce el deodată cu aceste vorbe. Mai 'ntâiu arată iubirea lui cea mare, după cum și în epistola II către Corintheni, zice: „Care ni-a dat nouă slujba împăcărei„ și iarăși: „In

locul lui Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar ruga prin noi“ (II Corinth. 5, 18. 20). Aceasta o spune și aici, ca și cum ar zice: «Pentru dânsul pătimesc, ca mai mult să vă atrag pre voi; adecă, deși cel ce vă datorà vouă s'a dus, iată că eu mă predau în locu-i». De aceea a și spus el de lipsuri, ca să arate că ceea-ce a pătimit până acum, nu o crede a fi totul. «Pentru voi, zice, pătimește și după moarte, de cumva a rămas oarecari lipsuri». Aceasta o spune și în epistola către Romani: „Christos este cel ce a murit și mai ales care a și înviat ... care și se roagă pentru noi“ (Rom. 8, 34) arătând că el nu s'a mulțămit numai cu moartea, ci și după aceea multe face pentru noi. Deci apostolul nu zice aceste vorbe ca să se laude, ci voește a arătà că Christos și acum se îngrijește pentru noi. Al doilea apoi că și cuvântul său devine mai demn de crezut, mai ales când adaoge: „Pentru trupul lui“, ca și cum ar spune: «Cum că faptul este așà, și că eu nu spun nimic absurd, se învederează din aceia, că cele ce eu fac, pentru trupul lui le fac. Prìvește, zice, cum ne-a alipit de el; deci pentru ce introduceți pe îngeri intermediari?» „Căreia, zice, m'am făcut eu slujitor“ (Vers. 25), și cum voi introduceți pe îngeri? Eu sunt slujitor.

Apoi arată că el nimic n'a făcut, deșì este slujitor.

„Căreia m'am făcut eu slujitor, după iconomia lui Dumnezeu, care mi s'a dat mie spre voi, ca să împlinesc cuvântul lui Dumnezeu“, adică, că astfel a voit, ca ducându-se el să primim noi și să continuăm noi acea iconomie, ca să nu fiți părăsiți; el este care a pătimit, și tot el este care se cinstește. Sau că poate spune prin aceste vorbe: «că pe mine tocmai, cel mai aprig persecutor, pentru aceea m'a lăsat ca să persecut biserica, ca să devin mai demn de crezut în ceea-ce predic», sau că prin vorba „iconomie“ spune că «n'a cerut dela mine nici fapte, nici succese, ci numai credință și botezul; pentru că altminterea n'ați fi primit cuvântul meu». „Spre voi, zice, ca să împlinesc cuvântul lui Dumnezeu“. Aici vorbește de ginți, arătând că ele se legănau ca și corabia pe valurile mărei. Căci dacă ginții le cele căzute

au primit a se ridică la atâta înălţime a credinţei, apoi aceasta nu a fost fapta lui Pavel, ci din iconomia lui Dumnezeu, «pentru că eu nu aşi fi putut face aceasta» zice. Arătând deci că patimile lui sunt ale lui Christos, adaogă apoi mai clar, că şi a împlini cuvântul lui Dumnezeu cătră voi tot a lui Dumnezeu este. Mai arată încă—de şi nu tocmai clar— că şi aceasta este iconomia lui Dumnezeu, de a vă vorbi acum, când puteţi asculta, şi nicidecum din cauza neglijenţei, ca astfel să deveniţi primitori ai cuvântului lui Dumnezeu. Aceasta tocmai este cauza pentru care şi Christos a venit acum, şi nu mai de mult. De altfel se spune şi în evanghelie, că pentru aceea a trimis întâiu pre servii săi, ca să nu ajungă ii la a omorî pe fiul. Dar dacă nici după trimiterea servilor nu s'au ruşinat de fiul care a venit, cu atât mai mult încă nu s'ar fi ruşinat mai 'nainte de aceasta. Dacă dânşii nu ar fi ascultat de ordinaţiunile cele mai mici, cum ar fi putut ascultà de cele mai mari?

[1]) «Dar ce? Nu sunt oare şi acum Iudei şi Elini cari se găsesc departe de adevăr»? Aceasta este întrebarea ce se poate face în cazul dn faţă. Da, respundem noi, se găsesc, însă aceasta e mai mult cauza unei leni grozave, căci dacă după trecere de atâta timp şi după atâtea dovezi pipăite, şi încă sunt nedesăvârşiţi, de sigur că cauza nu poate fi alta decât o mare lenevire. Când Elinii întreabă de ce Christos a venit tocmai acum, noi să nu'i lăsăm de a spune ii aceasta, ci să'i întrebăm dacă Christos n'a reuşit în lucrul său pentru care a venit. După cum dacă ar fi venit mai de mult şi nu ar fi reuşit, nu ar fi putut fi suficient timpul pentru justificarea noastră, tot aşà şi după ce el a reuşit, nu vom putea fi consideraţi ca drepţi şi să scăpăm de răspundere din cauza timpului, pentru că nici pe medic nu'l învinovăţeşte cineva din cauza timpului, după ce a fost scăpat de boală şi însănătoşat bolnavul, şi nici nu dă vina pe medicamente, după cum nici pe un general învingător nu'l cerceteazā cineva, de ce a învins în timpul acela şi nu altădată, în locul acesta

[1]) *Partea morală.* Noi trebue a primì cu recunoştinţă cele date de Dumnezeu, şi să nu cercetăm cu amănunţime dumnezeeştile lui iconomii, ci să-i mulţămim pentru toate, şi să nu ne depărtăm de dânsul. *(Veron).*

și nu aiurea. Astfel de întrebări se fac atunci când el n'a reușit, dar după ce a reușit trebue a primì cu mulțămire și a'l aproba. Căci spune-mi: ce este mai demn de crezut? raționamentul tău și clevetirea, sau finitul unui fapt săvârșit în perfecțiune? A învins el, sau n'a învins? aceasta arată-mi. A stăpânit, sau nu? A dus la un sfârșit bun lucrul început, sau nu? Acestea sunt responsabilitățile. Spune-mi, te rog: mărturisești că Dumnezeu există cu adevărat; deci te întreb; este Dumnezeu fără început? De sigur, vei zice tu. Apoi atunci spune-mi: de ce n'a făcut pe oameni cu milioane de ani mai înainte? căci ar fi trăit mai mult timp. Pentrucă dacă e bine de a existà, de sigur că a existà, a trăì încă mai mult timp, este cu mult mai bine. Acum însă oamenii au fost păgubiți pentru că nu au fost creați mai 'nainte. Insă nu au fost păgubiți, iubitule; și cum aceasta? Apoi o știe numai el ca creator. Iarăși te întreb: de ce n'au fost creați toți oamenii deodată? De ce sufletul celui întâiu om a trăit cu trupul atâția ani, pe când al altuia mai puțini, sau de loc? De ce pe unul l'a creat l'a început, iară pe altul după aceasta? Și acestea sunt în adevăr demne de întrebare, nu însă și de vorbă multă, pe când faptul venirei lui Christos nu primește chiar nici întrebare. Totuși eu îți voiu spune cauza. Presupune natura omenească ca pe o vârstă oarecare, în care genul omenesc în primele timpuri erà în rândul copiilor, cei după aceasta în rândul tinerilor, și cei din timpurile apropiate în rândul bătrânilor. Când spiritul este viguros, și membrele corpului slăbesc, așà cà răsboiul dintre dânsele a contenit, atnci ne ridicăm la adevărata filosofie. «Și cu toate acestea se petrece contrariul, zici tu, căci pe când suntem copii noi învățăm». Da, însă nu învățăm cele mari, ci ritorica și puterea cuvântului, pe când dogmele cele mari le învățăm când suntem în viguro-zitatea spirituală și corporală. Privește cum același lucru l'a făcut și Dumnezeu cu Iudeii, căci li-a dat ca și unor copii pe Moisi de pedagog, care li reprezentà adevărurile prin tipuri și'i învățà ca și pe copii, după cum și noi învățăm literile alfabetului. „Petru că legea având, zice, umbra bunătăților celor viitoare, iară nu însuși chipul lucrurilor“ (Ebr. 10, 1). După cum și noi momim pe copii cu plăcinte, și le dăm și

parale, cerând dela dânşii un singur lucru, ca să se ducă la şcoală, tot aşà şi Dumnezeu pe lângă bogăţie li da şi hrană, cerând în schimbul marei lui indulgenţe un lucru numai, de a ascultà de Moisi. Şi tocmai de aceea i-a încredinţat acestui dascăl, ca nu cumva să'l dispreţuească pe dânsul ca şi copiii pe tatăl lor, care îi iubeşte din cale-afară. Şi priveşte cum Israeliţii numai de Moisi se sfiau, caci nu întrebau unde este Dumnezeu, ci, unde este Moisi, şi când el erà prezent îi apucà groaza. Când făceau ceva rău, priveşte cum imediat îi pedepsea. Dumnezeu voia a'i pedepsì cu asprime, el însă (Moisi) nu l'a lăsat. După cum părintele ameninţă, dară şi dascălul ameninţă a demisionà din post şi zice «mie îmi ierţi dacă îl vei ierta pe el, şi de acum îl iau pe respunderea mea», tot aşà a făcut şi Moisi, iară Dumnezeu a cedat. Cu modul acesta pustiul a devenit un fel de şcoală pentru dânşii. Şi după cum copiii întârziind prea mult în rămânerea lor în şcoală, se îngreuiază şi voesc a pleca, tot aşà şi ii cereau incontinu înapoierea în Egipet, căci plângeau şi ziceau: „Ne-am topit, ne-am prăpădit, ne-am potopit" (Num. 17, 12). Dar încă şi tablele lor le-a sfărâmat Moisi, scriind pe ele ca nişte nume oarecare, ceea ce face şi dascălul, căci luând din mâna elevilor caetele şi văzându-le rău scrise, le aruncă jos, voind a arătà prin aceasta marea lui supărare, şi chiar de le-ar rupe părinţii lor nu se supără. El (Moisi) şedea aplecat şi li scria pe tablă, iară ii ne-uitânduse la dânsul îşi aveau privirea întoarsă în altă parte şi erau în dezordine. Şi după cum copiii în şederea lor într'un loc se isbesc unul în altul, tot aşà şi Israiliţii, se loveau între dânşii, din care cauză şi Moisi a ordonat a fi pedepsiţi. Şi după cum iarăşi dascălul dând lecţie copilului îi cere de a o învăţà, iară copilul nu ştie când este ascultat, din care cauză este pedepsit, tot aşà s'a petrecut şi cu Israiliţii. Moisi de exemplu îi întrebà: «Care sunt cunoştintele sau învăţăturile cele esenţiale ale putere lui Dumnezeu? Cele din Egipet poate?» Da, răspundeau ii. «Dar acele cunoştinţi au dat pe faţă ranele, au pedepsit pe duşmani, şi în fine au fost ca o şcoală pentru voi. Ce alt au fost decât pedeapsa duşmanilor, decât binefacerea către voi?» Se petrecea acelaş lucru ca şi cu copilul, care spune că ştie literile alfabetului, însă dacă este întrebat pe sărite şi nu de

laolaltă, el se încurcă și nu le găsește, pentru care este pedepsit. Tot așà și Israeliții spuneau că știu puterea lui Dumnezeu, dar când li se cerea pe sărite acea cunoștință, ii nu puteau răspunde, pentru care erau pedepsiți. «Ai văzut apa? Ești dator să'ți aminteși de apa din Egipet, căci cel ce a făcut sângele din apă, va putea face și aceasta.» Tot astfel zicem și noi de multe-ori copiilor: când vezi în carte litera *A* adu'ți aminte că o ai scrisă în abecedar. «Ai văzut boala? Amintește-ți că el a fost care a pierdut pe toți cei întâi născuți ai Egiptenilor. Ai văzut războae? Amintește-ți de cufundarea armatelor Egiptene în marea Roșie. Ai văzut că cei ce locuesc pe pământ sunt mari și puternici? Dar nu sunt mai mari decât Egiptenii. Apoi cel ce te-a scos din mijlocul lor, oare nu va putea cu atât mai mult ca să te scape când ești afară de Egipet?»

La toate aceste întrebări pe sărite așà zicând, ii nu știau ce să răspundă, și de aceea erau pedepsiți. Mâncau și beau, și apoi loveau cu piciorul. Trebuia ca ii să nu se dezmerde în mâncare, adecă să nu caute în mana ce o primeau îmbuibare, și din această îmbuibare să capete înclinare spre rele. Israiliții au făcut întocmai ca un copil ce ar fi trimis la școală, și el ar cere ca să fie dus de servitori, cărora el să li servească, — întocmai așà au făcut și ii, căutând și cerând mereu Egipetul. Deși primeau în toată libertatea hrana necesară, și ședeau la masă cu tatăl; ii erau nemulțămiți și cereau ca să fie împreună cu servii, să se bucure de infecțiunea mesei lor celei pline de tulburări. Spuneau lui Moisi: „Așà este Doamne, toate câte ni spui vom face și vom ascultà“ (Exod. 24, 7), și totuși nu făceau. Și ceea-ce se întâmplă cu copiii zburdalnici, când tatăl lor voește a 'i certa, iară dascălul se împotrivește și amenință cu demisia, aceiași se petrecea și cu dânșii

Dar de ce oare vi s'a spus acestea? Pentru că și noi nu ne deosebim cu nimic de copii.

Voești acum a auzì și despre credințile lor, că sunt credinți copilărești? „Ochiu pentru ochiu, zice, și dinte pentru dinte“ (Levit. 24, 20). Nimic nu ațîță atât de mult la apărare și împotrivire contra altuia, ca cugetul copilăresc. Și fiindcă patima aceasta este rezultată din lipsa de judecată, de aceia la vârsta copilăriei

este un pustiu mare de judecată, și cu drept cuvânt că copilul este tiranisit de mânie. Și atât de mare este tiranisirea aceasta, încât de multe ori îi vezi în luptele lor căzuți jos și apoi iarăși ridicându-se, loviți poate la genunchi, sau la glezne de rivalul lor, și numai atunci încetează furia și se stinge mânia lor. Cam așà a făcut și Dumnezeu, când li-a îngăduit ca să se scoată ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte, nimicind pe Egiptenii și Amaliciții care îi amărau pe dânșii, — ca și cum ar zice copilul: «Tată! cutare m'a lovit», iară el ar răspunde: «Este un om rău acela, și deci îl vom urî». Tot așà a făcut și Dumnezeu, căci zice: „Vrăjmaș voiu fi vrăjmașilor tăi și împrotivnic împrotivnicilor tăi" (Exod. 23, 22). Și earăși, când Balaam binecuvânta pe Israiliți, o asemenea complezență făcută lor erà mai mult o complezență copilărească. După cum se întâmplă și cu copiii, când se sperie de lucruri unde nu poate fi spaimă, ca de ex. de un miel, sau de altceva, când, zic, deodată se sperie și încep a țipà, iară noi pentru a alungà dela ii spaima facem ca mielul să fie târît de înseși mânele lor, tot așà a făcut și Dumnezeu, căci spaima ce ii o aveau de vrăjitor o a prefăcut în îndrăzneală. Și după cum cele ce înțarcă copiii au la îndemână în coșuleț toate cele necesare pentru hrana lor, tot așà și Moisi, totul avea la îndemână, și totul li da, ba se găseau până și în cea mai mare dezmerdare. Cu toate acestea, după cum copilul cere mereu țâță, tot așà și ii cereau într'una Egipetul și cărnurile de acolo. Astfel că nu ar greșì cineva dacă l-ar numi pe Moisi și dascăl, și hrănitor, și pedagog în acelaș timp, și ar recunoaște marea lui înțelepciune. Pentrucă altceva este de a conduce cineva pe niște bărbați filosofi, și altceva de a conduce pe niște copii fără judecată. Și dacă voiți, ascultați și altceva: după cum doica zice copilului «când te duci afară, ridică-ți haina într'atât, încât să poți stà bine», tot așà a făcut și Moisi cu ii. In copilărie toate patimile tiranisesc pe copii, dacă mai ales nu au un povățuitor bun. Mândria, pofta, absurditatea, mânia, invidia și altele de acest fel, stăpâniau pe Iudei întocmai cum stăpânesc pe copii, căci și ii, ca și copiii, scuipau în față pe Moisi și-l amenințau. După cum copilul ridică piatra de jos, iară noi 'i strigăm: «nu da», tot așà și

ii ridicau pietrele și aruncau asupra părintelui lor, iară el fugia. Și după cum copiii când văd vre-o podoabă oarecare la tatăl lor o cer ca să li se dea lor, tot așà și cei de pe lângă Dathan și Aviron s'au resculat asupra lui Moisi, și cereau dela el preoția și înteetatea [1]) erau cu un cuvânt invidioși mai mult decât toți, mici de suflet și în totul lipsiți de judecată.

Apoi, atunci oare trebuia ca să se arate Christos? spune-mi. Atunci oare trebuia să li se dea astfel de învățături filosofice, când ii ca niște nebuni erau stăpâniți de pofte, și desfrânați ca niște cai, când erau sclavii banului și al pântecelui? Dar de sigur că conversând atunci cu ii niște astfel de învățături filosofice, le-ar fi aruncat ca niște proști ce erau, și nu ar fi învățat nici acestea și nici acelea. După cum dascălul nu învață pe copii a cetì, până ce mai 'ntâiu nu 'i învață literile alfabetului, tot așà și cu dânșii. Dar nu este tot așà acum, ci cu charul lui Dumnezeu mare este blândețea, și virtutea se prinde ori-unde este plantată.

Să mulțămim deci lui Dumnezeu pentru toate și să nu vorbim de prisos. Noi nu știm timpul ci numai creatorul timpului și al seculilor. Lui să 'i recunoaștem dreptul asupra tuturor, căci aceasta va să zică a slăvì pe Dumnezeu, iar nu să 'i cerem socoteală de cele ce el face. Tot așà și Abraam slăvia pe Dumnezeu, după cum zice: „Și adeverit fiind, că ce 'i a făgăduit puternic este a și face" (Rom. 4, 21). Acela nu întrebà nici măcar pentru cele viitoare, pe când noi cercetăm până și cele trecute. Privește, câtă prostie și câtă nerecunoștință din parte-ni.

Deci să contenim cu astfel de întrebări, căci nu avem din ele nici un folos, ci chiar o mare vătămare. Să fim cu recunoștință către stăpânul a toate, și să înălțăm slavă lui Dumnezeu, ca astfel arătându-i mulțămiri pentru toate, să ne învrednicim de filantropia lui, prin charul și iubirea de oameni a unicului său fiu, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[1]) A se vedea Cap. 16. din Numere. *(Trad).*

OMILIA V

„Taîna cea ascunsă din veci și din neamuri, iară acum s'a arătat sfinților lui, cărora a voit Dumnezeu a li arătà, care este bogăția slavei tainei aceștia întru neamuri, care este Christos întru voi, nădejdea slavei. Pre care noi îl propoveduim, sfătuind și învățând pre tot omul întru toată înțelepciunea, ca să punem de față pre tot omul desăvârșit întru Christos Iisus“ (Cap. 1, 26—28).

Spunând despre bunătățile de care ne-am învrednicit, și arătând filantropia lui Dumnezeu, cum și valoarea măreției celor ce ni s'au dat, iarăși întroduce o altă intensitate de idei, adecă că nimeni mai 'nainte de noi n'a putut aflà ceva, ceea-ce de altfel face și în epistola către Efeseni (Cap. 3, 5 (?), unde spune că nici îngerii n'au știut, nici domniile și nici vre-o altă putere creată, ci numai Fiul lui Dumnezeu știà de aceasta. Și priviți, că el n'a zis că taina aceasta a fost dosită, (κεκρυμένον) ci ascunsă de tot (ἀποκεκρυμμένον) și că deșì s'a descoperit acum, totuși este veche, și că Dumnezeu a voit așà din început și astfel a fost prescris. Pentru ce așà? Nu spune apostolul. „Din veci“, zice, adecă cum ar zice cineva, din început. Și o numește cu drept cuvânt taină, pe care nimeni nu o știà, afară de Dumnezeu. Dar unde a fost ascunsă această taină? In Christos, după cum zice și în epistola către Efeseni [1]), sau după cum zice și Prorocul „Din veac și până în veac tu ești“ (Ps. 89, 2), „Iară acum s'a arătat sfinților lui“, zice, așà că totul este din iconomia lui Dumnezeu. „Sa arătat sfinților lui“, așà că și acum acea taină este ascunsă, dacă s'a arătat numai sfinților. «Deci, zice, să nu vă amăgiască pre voi aceia

[1]) In capitolul 3, 5 din epistola către Efeseni, în adevăr că se spune aceasta, însă cu mai mult cuvânt s'ar putea zice, că Sf. Chrisostom a voit să spună de pasajul din epistola către Romani, cap. 8, 38. (Trad.).

(Ingerii) căci ii nu știu». Și de ce oare numai unora, și nu tuturor? „Cărora a voit Dumnezeu" zice. Privește cum el peste tot locul li închide gura la întrebările lor. „Cărora a voit Dumnezeu a li arăta", iară voința lui nu poate fi absurdă. Prin aceste cuvinte nu'i lasă ca să cugete lucruri mari despre succesele lor, ci mai mult îi constitue ca responzabili de charul ce l'au primit „Cărora a voit a li arătà". „Care este bogăția slavei tainei aceștia întru neamnri". Aici a spus un lucru măreț și pompos, căutând în marea lui dispozițiune ca să adaoge intensități peste intensități. Căci și aceasta este o intensitate, când el zice: „Bogăția slavei tainei aceștia întru neamuri", căci mai cu samă întru neamuri se arată, după cum zice și aiurea: „Eară neamurile pentru milă să proslăvească pre Dumnezeu" (Rom. 15, 9). Se arată de sigur și în alții, însă cu mult mai vârtos întru neamuri, unde mare este bogăția slavei. Căci a face îngeri fără de veste pe niște oameni ce erau mai nesimțitori decât pietrele, și a'i ridica la acea demnitate numai prin simple cuvinte și prin credință, fără nici o altă osteneală, cu adevărat că este slava și bogăția tainei. După cum cineva ar luà un câne prăpădit de foame și de râe, urâcios și împuțit, și care nici n'ar putea să se miște de jos, și deodată l'ar face om și l'ar pune pe tronul împărătesc, tot așà a făcut și el cu omenirea. Se închinau pietrelor și pământului; știau că cerul și soarele sunt mai superioare, și că întregul univers li servià lor, însă erau prizonieri legați ai diavolului, care deodată s'a ridicat deasupra pe capul omenirei, și'i poruncia și o tiraniza. Fiind ii prizonieri și sclavi ai demonilor, deodată s'au făcut corpul stăpânului îngerilor și al archanghelilor. Nu știau ce este Dumnezeu, și totuși deodată au devenit părtași ai tronului lui Dumnezeu. Voești acum a vedea miile de trepte pe care ii le-au trecut în curgerea timpului? Mai 'ntâiu trebuià ca să cunoască că pietrele nu sunt dumnezei; al doilea, că nu numai că nu sunt dumnezei, ci chiar mai inferioare decât omul; al treilea, că sunt mai inferioare chiar și decât animalele necuvântătoare; al patrulea, că sunt încă mult mai inferioare și decât plantele; al cincilea, că extremitățile în fine se reuniau în acelaș cuvânt, că nu sunt nici măcar pământ, nici vietăți, nici plante,

nici om, nici cer; sau iarăşi dela început, că nici pietrele, nici vietăţile, nici plantele, nici elementele naturei, nici cele de sus, nici cele de jos, nici omul, nici demonii, nici îngerii, nici archanghelii, şi nici vre-o alta din puterile acelea nu trebuià a fi închinată de om, sau a fi adorată de el. Scoşi ca dintr'un adânc înfricoşat, îi trebuià a află că numai stăpânul a toate este Dumnezeu adevărat, că numai pe el trebue a'l servì, că viaţa corectă este frumoasă şi admirată, că moartea de acum nu este moarte adevărată, că viaţa nu este viaţă, că corpul învie, că devine nestricăcios, că în ceruri se ridică, că se bucură de nemurire, că cu îngerii stă, şi că în fine se strămută de aici acolo. Deci, pe cel ce şedea aici jos, şi care a sărit peste toate aceste scări l'a pus pe tron, şi l'a făcut pe dânsul, care erà mai pre jos de pietre, mai însemnat decât îngerii şi archanghelii, decât tronurile şi decât stăpâniile. Cu adevărat că bine a zis apostolul: „Care este bogăţia slavei tainei aceştia“! Ca şi cum ar luà cineva un nebun, şi deodată l-ar face filosof, tot aşà a făcut el cu noi. Însă orice ar spune cineva, nimic nu ar putea spune după cum trebue, căci chiar şi cele ce spune Pavel, sunt nehotărîte.

„Care este bogăţia slavei tainei aceştia întru neamuri, zice, care este Christos întru voi“. Trebuia iarăşi ca să afle, că cel ce este mai presus de orice, cel care stăpâneşte pe îngeri şi începătoriile, ca şi pe celelalte puteri, s'a pogorît jos pe pământ, şi s'a făcut om, a pătimit multe, a înviat şi s'a înălţat. Toate acestea au fost urmările tainei celei din veac. „Care este Christos întru voi“, zice, «şi dacă el este întru voi, de ce umblaţi căutând pe îngeri?» „Tainei aceştia“, de unde urmează că mai este şi altă taină, însă cu adevărat că aceasta este taină, pe care nimeni nu o a ştiut. taină care este minunată, care a fost contra aşteptării comune, care erà ascunsă. „Care este Christos întru voi, zice, nădejdea slavei pe care noi îl propoveduim“, adecă «dela început chiar noi îl propoveduim, iară nu îngerii». „Sfătuind şi învăţând“ nu în mod poruncitor şi nu siliţi, căci şi aceasta este din filantropia lui Dumnezeu, de a nu atrage pe cineva în mod tiranic. Fiindcă expresiunea „învăţând“, arată

ceva mare, de aceea adaogă a doua expresiune „sfătuind“, care e mai mult treaba părintelui decât a dascălului. „Pe care noi îl propoveduim, zice, învățând și sfătuind pre tot omul întru toată înțelepciunea“, adecă spunând totul cu înțelepciune, așà că este nevoe de toată înțelepciunea în propoveduirea lui. Dar apoi și a putea să afle cineva asemenea lucruri, nu este dat fiecăruia. „Ca să punem de față pre tot omul desăvârșit întru Christos Iisus“. Ce spui Pavele? Pre tot omul? «Da, răspunde el, spre acest scop tindem noi». Și ce este dacă încă nu s'a îndeplinit această dorință? E deajuns că fericitul Pavel se grăbià să ajungă la acest rezultat. „Desăvârșit“ zice, prin urmare aceasta este desăvârșire adevărată, aceasta este perfecțiune, pe când aceea este imperfecțiune. „Desăvârșit întru Christos Iisus“, zice, și nu în lege, sau în îngeri, căci acolo nu este perfecțiune. „Intru Christos“ adecă în cunoștința lui Christos. Cel ce știe ce a făcut Christos, va judeca mai pre sus de îngeri. „Intru Christos Iisus, întru care mă și ostenesc“ (Vers. 29), adecă «nu numai că mă gândesc, ci încă mă și ostenesc cu multă sârguință, cu multă băgare de seamă. Și dacă eu sunt neadormit pentru binele vostru, apoi cu atât mai mult voi sunteți datori a o face aceasta». Apoi arată că lucrul acesta al apostoliei lui, este dumnezeesc, și ca astfel trebue a fi considerat. „După lucrarea lui, zice, care se lucrează întru mine întru putere“, adecă: «Cel ce m'a făcut puternic în acest lucru, este învederat că voește aceasta», pentru care chiar dela început el a și spus: „Prin voea lui Dumnezeu“. Astfel deci el nu numai că a spus acestea cu modestie, ci încă le-a și adeverit cu cuvântul și cu fapta luptându-se. Spunând acestea el mai arată încă, că erau mulți cari îl combăteau.

Mai departe apostolul li arată dragostea lui cea mare, căci zice: „Pentru că voesc să știți voi, câtă nevoință am avut pentru voi, și pentru cei din Laodicia“ (Cap. 2, 1). Apoi pentru ca să nu se pară că această osteneală a lui provenia numai din slăbăciunea lor, a pus și pe alții la mijloc ca să nu 'i dis-

curajeze, căci adaogă: „Și câți n'au văzut fața mea în trup". Aici arată ceva dumnezeesc, că adecă îl vedeau încontinuu cu duchul. Așa dar prin aceste cuvinte li mărturisește o mare iubire.

„Ca să se mângâe inimile lor, tocmiți [1]) fiind întru dragoste, și spre toată bogăția încredințărei înțelegerei, spre cunoștința tainei lui Dumnezeu și Tatăl, și lui Christos, întru care sunt toate vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței ascunse" (Vers. 2. 3). Iată că dejà apostolul se grăbește și se muncește ca să intre în înseși dogma, nici acuzând, dară nici apărându-i de acuzațiuni. „Nevoință am avut", zice, și de ce oare? „Ca să se mângàe inimile voastre, uniți fiind", adecă să fiți înțepeniți în credință. Insă nu zice tocmai așà, ci taie oarecum ideia de vr'o acuzare, sau mai drept vorbind îi îndeamnă să se uniască cu dragoste și nici cât din silă, sau împinși de împrejurări. Ceea-ce am spus și altădată, că apostolului nu 'i venia greu de a 'i îndemnà pururea, aceiași o spun și acum. «Mă nevoesc, zice, ca să 'i văd uniți cu dragoste, fiindcă voesc a 'i apropia de Christos cu buna lor voință, și nu numai cu gura, sau ca adunările lor să se facă de formă, ci „ca să se mângâe inimele lor".

„Uniți fiind ii întru dragoste, și spre toată bogăția încredințărei înțelegerei," adecă de nimic să nu se îndoiască, despre toate să fie deplin încredințați. «Vorbesc, zice, de încredințarea (asigurarea) credinței, căci este și (asigurarea) încredințare rezultată din judecata omenească, însă o asemenea încredințare nu este demnă de nimic. Știu, zice, că voi credeți, însă voesc ca voi să vă încredințați, nu numai de bogăția, ci de toată bogăția, ca astfel să fiți bine încredințați despre toate». Acum tu privește înțelepciunea acestui fericit, căci nu zice «rău faceți, căci nu sunteți încredințați», ca și cum i-ar acuzà, ci «nu știți cum mă

---

[1]) Traducerea Română din ediția de Buzău nu este tocmai clară. Mai exact ar fi dacă s-ar zice: *uniți fiind întru dragoste,* etc. mai ales că prima și principala semnificare a verbului συμβιβάζομαι este *a unì, a combina la un loc. (Trad).*

silesc, ca voi să fiți încredințați cu înțelepciune, și nu cum s'ar întâmplà. Și fiindcă am vorbit de credință, să nu vă închipuiți că am spus ceva simplu și fără folos, ci voesc ca acea credință să fie cu înțelepciune și iubire».

„Spre cunoștința tainei lui Dumnezeu Tatăl, și lui Christos". Așa dar taina aceasta a apropierei omului de Dumnezeu prin Fiul, este a lui Dumnezeu. „Și lui Christos, zice, întru care sunt toate vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței ascunse". Deci, dacă vistieriile înțelepciunei sunt în el, urmează că cu înțelepciune a făcut de a venit acum, și nu mai de mult. De ce dară învinovățesc unia din cei proști? Și privește cât de simplu vorbește apostolul. „Intru care sunt toate vistieriile" zice, așa că el toate le știe. „Cele ascunse", ca și cum ar zice: «Să nu vă închipuiți că aveți totul, căci vistieriile lui sunt ascunse și de îngeri, iară nu numai de voi, așà că de-la dânsul trebue a cere totul, el singur dă înțelepciunea și cunoștința». Când el zice vistieriile, arată prin aceasta mulțimea lor, iară când spune toate, învederează că nimic nu ignorează, și în fine prin expresiunea ascunse dă a înțelege că singur el le știe.

„Iară aceasta zic, ca nu cineva să vă amăgească pre voi cu cuvinte înșelătoare" (Vers. 4). Acum tu privește, că de aceea a spus așà, ca nu cumva ii să aștepte dela oameni. „Să vă amăgească, zice, cu cuvinte înșelătoare" [1]). Și ce este dacă cineva vorbește cu probabilitate de un lucru?

„Că deșì sunt cu trupul depărtat dar cu duchul împreună cu voi sunt" (Vers. 5). Urmarea naturală aceasta trebuià să fie, și deci așà trebuià să zică: «Sunt departe de voi cu trupul, însă cunosc pe acei înșelători». Mai departe el sfârșește cu laudă: „Bucurându-mă și văzând rânduiala voastră, și tăria credinței voastre întru Christos". Prin vorba

[1]) Expresiunea din original πιθανολογία mai cu înțeles s'ar traduce prin cuvântul *probabilitate,* căci πιθανὸς înseamnă *probabil, putincios a se crede. (Trad.)*

rânduială el înțelege buna ordine. „Și tăria credinței întru Christos“. In aceste vorbe mai ales este lauda ce li-o aduce. Și n'a zis credința simplă, ci tăria credinței, ca și cum ar vorbì cineva către niște ostași cari stau în ordine drepți și neclintiți. Ceea-ce este tare, nu poate fi mișcat nici de amăgire și nici de ispită. «Nu numai că nu ați căzut, zice, dar nici chiar nu a putut cineva să vă rupă rândurile». S'a pus pe dânsul ca fiind față cu ii, ca astfel să se teamă de el, ca prezent, pentru ca așà să poată ținea ordinea. De la desimea rândurilor, adecă când ele sunt lipite bine și nedespărțite ca de ex. un zid, de la aceasta depinde tăria. Această tărie însă, este dragostea, căci numai ea face ca cei ce cred să se lipească bine unul de altul, și deci numai ea îi face tari. De altfel și credința face acelaș lucru, însă dacă nu lasă ca să se întroducă raționamente falșe. După cum raționamentele falșe desbină și clatină, tot așà și credința dreaptă face ca să se întărească și înțepenească.

[1]) Daca bunul Dumnezeu ne-a acordat ceva mai bun și mai mare decât raționamentul omenesc, apoi cu drept cuvânt că aceasta este credința pe care a infiltrat'o în noi. Nu e posibil ca cel tare în credință să ceară raționamente omenești. Căci iată de pildă că toate cele mai însemnate ale noastre sunt lipsite de raționamente omenești, și se sprijină numai pe credință. Nicăeri nu este Dumnezeu, și cu toate acestea el este pretutindeni. Ce poate fi mai nelogic decât aceasta? Fiecare lucru observat în parte, te lasă în mare nedumerire. De sigur că Dumnezeu nu este în spațiu sau în loc, dar nici nu este vr'un loc în care să nu fie. Nu s'a făcut el pe sine, și nici nu a început a fi. Acum, ce raționament omenesc primește acestea, dacă nu ar fi credința? Sau oare nu s'ar părea ridicol, și mai mult o enigmă fără sfârșit? Că el este fără început și nenăscut, nemărginit și necoprins de mintea omenească, toate acestea sunt nepricepute, însă că el este ne'ntrupat, să vedem dacă

---

[1]) *Partea morală.* Dumnezeu este pretutindeni, că el este nemărginit; despre energia providenței divine și despre mișcare, și că noi din faptele săvârșite în timp, putem ca urmând sf. scripturi să nu ne îndoim în credință. *(Veron).*

nu cumva vom putea examinà cu raționamentul. Dumnezeu este fără trup. Și ce va să zică fără trup? Un cuvânt gol numai, căci cugetul n'a acceptat nimic, și nici că și-a întipărit în el o asemenea idee, căci de și-ar întipări-o ar ajunge la înseși natura trupului, adecă și-ar întipări și înseși membrele trupului. Așà că gura zice că este fără trup, însă cugetul nu știe ce spune gura, ci numai un lucru știe, că nu este trup, aceasta numai știe și nimic alt. Și ce vorbesc eu de Dumnezeu? Ce va să zică oare că spiritul omului, care își are început, este închis în corp și este mărginit, este fără trup? Spune-mi, arată-mi. Insă nu ai ce spune. Este poate aer? Dar aerul este un corp, deși nu este așà de des, căci se învederează în multe părți că este un corp rar. Focul încă este un corp, însă energia spiritului este ceva necorporal. De ce? Pentru că se întinde peste tot locul. Dacă el este în trup, apoi atunci nematerialul este în spațiu și în loc, și deci este mărginit, iară ce este mărginit are o formă oarecare, însă formele sunt compuse din linii, iară liniile din corpuri. Și iarăși: ceea ce este fără formă, ce semnificație are? Nu este, sau mai bine zis, nu are formă, nici chip și nici specie, sau caracteristica sa specială. Vezi cum amețește cugetul? Și iarăși: Oare natura spiritului său este neaccesibilă de rele? Insă cu voința sa spiritul este bun, și deci este accesibil și de rele. Dar aceasta nu se poate zice, să nu fie. Și iarăși: Oare cu voința lui a fost adus el la existența sa, sau fără voința lui? Nici aceasta nu se poate spune. Și iarăși: Oare mărginește el lumea aceasta, sau nu? Dacă nu o mărginește, el se mărginește, și dacă o mărginește, el este nemărginit în natura sa. Și iarăși: Oare se mărginește el pe sine însuși? Dar dacă se mărginește pe sine însuși, urmează că nu este fără început în raport cu sine însuși, ci numai în raport cu noi, și deci nu este din natură fără început. Peste tot locul deci, raționamentul nostru omenesc trebue a judeca contrariul. Vezi acum ce confuziune și ce întunecime mare? Și pricepi de ce este nevoe de credință peste tot? Credința deci este tăria cea mai mare. Dar de voiți să venim la cele mai mici. Ce înseamnă oare energia lui? Căci ființa lui are energie. Oare este vr'o mișcare oarecare? Deci el nu este neschimbat—căci ceea-ce se mișcă nu poate fi neschimbăcios—pentru că din nemișcare el se schimbă

în mișcare. Și cu toate acestea el se mișcă, și nici-odată nu stă. Insă ce fel de mișcare? spune-mi, căci printre noi oamenii sunt șeapte feluri de mișcări: în jos, în sus, înăuntru, afară, la dreapta, la stânga și împrejur, —și dacă nu este așà, apoi ca consecință va rezulta creștere, micire, început, deteriorare și în fine prefacere. Insă nu este nici una din acestea. Dar oare mintea lui are vro-o mișcare? Și ce anume mișcare? Insă nici aceasta nu este; să nu fie una ca aceasta, pentru că mintea pune în mișcare multe și chiar absurdități.

Oare a voì ceva, este acelaș lucru cu a aveà energie, cu a lucrà, sau nu? Dacă a voì este tot una cu a lucrà, apoi de ce oare nu devin toți oamenii buni, și nu toți pot să fie mântuiți, după cum voește? Așà dară altceva este a voi, și altceva a lucrà? Prin urmare nu este deajuns spre lucrare numai voința. Și dacă este așà, apoi cum de zice scriptura: „Toate câte a voit a făcut" (Ps. 113, 11)? și iarăși, cum de zice leprosul lui Christos: „De vei voì, poți să mă curățești" (Math. 8, 2)? Deci dacă odată cu voința urmează acțiunea sau energia, ce putem spune? Voiți acum a vă vorbì și altceva? Cum din ceea-ce nu erau, s'au făcut cele ce sunt? Cum totul se poate discompune și reduce la nimic? Ce este deasupra cerului? Și iarăși ce este deasupra acestuia, și după acesta? Ce este de desuptul pământului? Marea, zici tu. Dar de desuptul acesteia ce este? Și după aceasta iarăși ce este? Ce este la dreapta? Ce este la stânga? Oare toate acestea nu sunt chestiuni nepricepute de om?

Toate acestea sunt nevăzute, însă de voiți, eu voi vorbì și de cele văzute, și de cele petrecute dejà. Spune-mi, te rog, cum chitul acela a putut avea în pântece pe Ionà? și totuși Ionà nu s'a prăpădit. Oare nu este ceva nelogic aici? Cum de a cruțat pe dreptul Ionà? Cum de nu l-a înădușit căldura? Cum de nu a putrezit? Pentru că dacă a stà cineva în adâncul mării este imposibil, dar încă a stà și într'o căldură atât de mare cu cât mai imposibil? Dacă noi respirăm fiecare aerul trebuitoriu, apoi cum de erà deajuns și pentru Ionà aerul ce'l respirà chitul? Cum aceeași cantitate de aer erà suficientă pentru două vietăți deodată? Cum de l-a lepădat chitul din pântecele său nevătămat? Cum de vorbea Ionà? Cum de se rugà în pântecele fiarei?

Oare toate acestea nu sunt de necrezut? De sigur că dacă le-am examinà cu raţionamentul nostru omenesc, sunt de necrezut, însă dacă le cercetăm cu credinţa, sunt foarte uşor de crezut. Să spun încă ceva mai mult? Iată că firul (bobul) de grâu aruncat în sânul pământului putrezeşte, însă şi înviază. Acum tu priveşte minuni contrare şi una pe alta biruind: minunat lucru este de a nu putrezì bobul de grâu, însă mai minunat încă este de a putrezì, şi din putred să învieze. Unde sunt acum cei ce bârfesc necrezând în înviere şi zic: „cum se va puteà lipì osul acesta de acela?" Unde sunt cei ce iau aceste credinţi drept mithuri? Spune-mi, te rog: Cum s'a ridicat Ilie la cer pe o căruţă de foc? căci focul are obiceiu să ardă, iară nu să ridice pe cineva la cer. Cum de trăeşte de atâta timp? In ce loc este el? De ce oare s-a petrecut faptul acesta aşà? Unde s'a mutat oare Enoch cu trupul? Şi acolo se bucură oare de aceeaşi hrană ca şi noi? Şi ce'l împiedecă de a fi aici pe pământ? Poate nu se bucură de hrană? Şi de ce s'a mutat?

Acum tu priveşte cum Dumnezeu, ca şi un pedagog, ne-a învăţat pe noi nu deodată, ci treptat şi câte puţin. A strămutat pe Enoch cu trupul la cer — ceea-ce nu este un fapt atât de mare, — însă prin aceasta ne-a învăţat pe noi, sau mai bine zis ne-a pregătit pentru înălţarea lui Ilie. A închis pe Noe în corabie — ceea-ce iarăşi nu este un lucru atât de mare, — însă prin aceasta ne-a pregătit aşà zicând pentru închiderea lui Ionà în pântecele chitului. Astfel deci, şi cele vechi au avut nevoe de înainte-mergători şi de tipuri. După cum se petrece şi cu scara, că treapta întâiu te duce pe a doua, iară dela treapta întâia ca să sai pe a patra nu se poate, tot aşà şi în cazul de faţă. După cum mai 'nainte de a păşì pe treapta întâia, nu e posibil de a ajunge la a doua, pentrucă cea întâiu este ca drum aşà zicând, pentru a doua — tot aşà şi aici. Şi priveşte minunea minunilor, ce o vei vedea în scara pe care a văzut-o Iacob: „Deasupra, zice, Domnul şedea, iară îngerii se suiau şi se pogorau pe ea" (Facer. 28, 13), căci prin această minune s'a profetizat că Tatăl are Fiu, şi deci trebuià a se adeverì aceasta. De unde voeşti ca să'ţi dovedesc minunile lui? De sus în jos sau de jos în sus? Că este posibil a naşte fără patimă? Pentru adeverirea acestei minuni ni serveşte cea stearpă

care a născut, — însă mai cu seamă să îndreptăm cuvântul mai sus, căci trebuià să se adeveriască, că din el și prin el se face aceasta. Deci ce? Aceasta se petrece — deși cam întunecat oarecum, căci e învălit în tip și în umbră, — dar se petrece, iară rezultatul devine și mai lămurit. Din cel întâiu bărbat se crează femee, și bărbatul rămâne întreg. Deci trebuià ca să dea o dovadă și din îngrecarea unei fecioare. Cea stearpă naște nu numai odată, ci și de două ori, și de trei ori, și de mai multe ori. Deci nașterei din fecioară a servit ca tip cea stearpă, iară aceasta înalță cugetul prin credință. Și iarăși, aceasta a servit ca tip pentru nașterea lui Dumnezeu.

Dar apoi mai este și o altă naștere ca tip al adevărului, nașterea noastră cea duchovnicească. Tip al acestei nasteri iarăși ni poate servì cea stearpă, naștere nu din sânge, ci naștere de sus. Nașterea aceasta arată că numai din el se derivă, iară cealaltă (din cea stearpă) ne lasă indiferenți.

Christos este deasupra tuturor și stăpânește totul, dar aceasta trebuià a se adeverì. Ei bine, iată că adeverirea se face pe pământ, odată cu crearea omului: „Să facem om după chipul și asemănarea noastră“ (Facer. 1, 26) zice, iară după creare îl instuie stăpân a tuturor vietăților. Astfel deci, el ne-a învățat nu prin vorbe, ci prin fapte. Sublimitatea naturei o învederà paradisul acela, și omul care erà superior tuturor. Christos trebuià ca să învieze; iară pentru adeverirea acesteia privește câte dovezi ni dă: Enoch, Ilie, Ionà, Coconii cei din cuptorul Babilonului, potopul din timpul lui Noe, botezul, semințele, plantele, nașterea noastră, nașterea tuturor vietăților. Fiindcă prin faptul venirei lui Christos totul erà în primejdie, de aceea a și făcut uz de atâtea tipuri. Cum că totul se guvernează de providența divină și că nimic nu scapă îngrijirei sale, putem și noi a o judecà din faptele noastre; pentru că și popoarele, și animalele și totul în fine, au nevoe de o stăpânire și de îngrijire. Cum că totul ce vedem în univers nu s'au produs în mod automat, ni probează gheena, ne-a probat'o potopul de pe timpul lui Noe, înecarea armatelor Egiptene în marea Roșie, cele petrecute cu Israeliții în pustie, focul Sodomei și a Gomorei, si altele. Trebuià apoi ca să premeargă ceva și botezului, și multe ni sunt ca premergătoare, precum: cele din vechiul Te-

stament, cele dela lacul Siloamului, curățirea celui bolnav, însuşi potopul şi câte s'au întâmplat în ape, botezul lui Ioan, etc. Trebuià apoi a adeverì că Dumnezeu va predà pe fiul său cel unul născut, iară minunea aceasta o a preînchipuit mai 'nainte un om, Abraam patriarchul, în jertfa unicului său fiu Isaac.

Deci, pentru toate de vom voì, vom găsì tipuri în sf. scripturi. Insă să nu ne îngreuem, iubiților, ci să ni regulăm viața noastră cât suntem aici pe pământ. Să avem credință tare, şi să arătăm o viață neprihănită, ca prin toate să mulțămim lui Dumnezeu, şi să ne învrednicim de bunătățile făgăduite celor ce'l iubesc pre el, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Deci precum ați primit pre Christos Iisus Domnul, întru dânsul să umblați, înrădăcinați fiind şi zidindu-vă întru dânsul, şi întărindu-vă întru credință, precum v'ați învățat, prisosind întru ea cu mulțămită" (Cap. 2, 6. 7).

Iarăşi 'i preîntâmpină cu mărturia sa proprie, zicând: „Precum ați primit", adecă «noi nu introducem nimic străin, şi deci nici voi să nu introduceți». „Intru dânsul să umblați", căci el este calea care duce la Tatăl, şi nu prin îngeri, căci acea cale nu duce acolo. „Inrădăcinați fiind", adecă fiind înțepeniți bine, nu câteodată abătându-vă pe această cale, altădată pe cealaltă, ci înrădicinați, căci ce este înrădăcinat nu se poate strămuta din loc în loc. Priveşte, cum el pune cuvintele cele mai principale. „Şi zidindu-vă", adecă cu cugetul sosind la el. „Şi întărindu-vă întru el prin credință", adecă avându-l pre el, şi zidindu-vă ca pe o temelie. Aici îi arată pre dânşii ca oare-cum

căzuți, căci expresiunea „zidindu-vă“ aceea înseamnă. Credința cu adevărat că este o zidire, o clădire oarecare, și deci are nevoe de o temelie puternică, pentru ca zidirea să fie în siguranță. Clădirea care nu este pe o temelie sigură, se clatină. „Precum v'ați învățat“, — iarăși întrebuințează vorba „precum“ — „prisosind întru ea cu mulțămită“, căci acesta e faptul celor recunoscători. Și nu zice simplu mulțămind, ci cu multă prisosință, mai mult decât ați învățat, sau cum s'ar zice cu mult zel și ambițiune.

„Vedeți ca să nu vă fure pe voi cineva“ (vers. 8). Ai văzut cum a arătat pe fur, pe străin, și care intrase pe tăcute? căci prin vorba „vedeți“ adecă luați seama bine, îl prezintă ca dejà intrat. Bine a zis el „să nu vă fure“ căci după cum tâlharul sapă pe dedesupt peretele fără să facă vuet, pentrucă la din contra se trezește stăpânul casei, — tot așà fac și cei ce vor să vă fure pe voi, însă voi fiți cu băgare de seamă. Treaba tâlharului aceasta este, de a nu trezì pe cei din casă, însă voi privighiați. Arată apoi și calea pe unde pot intrà «prin această cale» zice, ca și cum ar zice cineva «prin această cămăruță» tot așà face și apostolul. „Cu filosofia“ zice, iară mai departe, fiindcă filosofia se crede a fi respectabilă, adaogă „și înșelăciunea deșartă“. Se poate să fie și înșelăciune bună, sau de bună credință, cu care s'au înșelat mulți, și pe care nici nu trebuie a o numì înșelăciune, despre care înșelăciune și zice Ieremia (Cap. 20, 7): „Amăgitu-m'am Doamne, și m'ai amăgit“, eu însă nu o socot ca amăgire, sau înșelăciune, căci aceasta nu trebue a se numì înșelăciune. De altfel și Iacob a înșelat pe tatăl său, însă n'a fost înșelăciune, ci iconomie.

„Cu filosofia, zice, și cu înșelăciunea deșartă dupre predania oamenilor, după stihiile lumei și nu după Christos“. Aici se atinge de observările zilelor, de stihiile (elementele) lumei, soare și lună pentru care-i dojenește, după cum face și în epistola către Galateni, zicând: „Cum vă întoarceți iarăși la cele slabe și sărace stihii“ (Galat. 4, 9)? Și nu spune de observarea zilelor, ci vorbește de lume în

general, ca astfel să arate micimea ei, căci dacă lumea de față este o nimica, apoi cu atât mai mult stihiile ei. După ce mai întâiu a arătat de câte bunătăți s'au învrednicit și câte au câștigat, arată mai la urmă și acuzațiunea, ca astfel mai mare să se pară, și să ridice pe auditori. Aceasta o fac pururea și Profeții, căci după ce arată mai întâiu binefacerile, pun pe față și acuzațiunea, după cum zice Isaia: „Fii am născut și am înălțat, iar aceia s'au lepădat de mine“ (Is. 1, 2), și iarăși: „Norodul meu ce 'ți-am făcut, sau cu ce te-am supărat, sau cu ce te-am necăjit“? (Mich. 4, 3), și David când zice: „Auzitu-te-am întru ascundere de vifor“ (Ps. 80, 6) și iarăși: „Deschide gura ta și o voiu umplea pe ea“ (Ibid. 9). „Și nu după Christos“ zice, adecă «acum mai cu seamă, când sunteți deabea intrați în creștinism, și prin urmare pe jumătate creștini, așà că puteți a servì și acestia (filosofiei) și aceleia (religiunei Mosaice), nu vă lasă de a viețuì după Christos». Iar aceasta se deduce de acolo, că după ce mai 'ntâiu zguduie observațiunile Elinilor, apoi restoarnă și pe acele ale Iudeilor. Căci și Elinii ca și Iudeii observau multe, cei dintâiu după filosofie, iar cei de al doilea după lege. De aceea se atinge de filosofie mai întâiu, unde erà și acuzațiunea mai mare. Dar cum oare să fie furați nu după Christos? „Căci întru dânsul locuiește toată plinirea Dumnezeirei trupești, și sunteți întru dânsul plini, care este capul a toată începătoria și stăpâniea“ (Vers. 9. 10). Privește cum în acuzațiunea lor, tocmai aceea scoate la iveală, punând mai întâiu rezolvarea chestiunei și apoi imediat antithesa. O astfel de rezolvare este nebănuită, și mai ales auditorul o primește cu mulțumire, pentrucă cel ce vorbește nu se silește de a demonstra amănunțit. In acest de pe urmă caz oratorul se silește din toate puterile ca să nu fie învins, pe când în cazul dintâiu nu are nevoe.

„Căci întru dânsul locuieste“, adecă în el locuieste Dumnezeu. Dar ca nu cumva să'ți închipui că Dumnezeu este închis în el ca într'un corp, adaoge: „Toată plinirea Dumnezeirei trupește, și sunteți întru dânsul plini“. Unia zic că vorbește de biserică,

că adecă ea este plină de Dumnezeirea lui, după cum zice în alt loc: „Plinirea celui ce se împlinește cu toate întru toți“ (Efes. 1, 23), iar expresiunea „trupește“ de aici, o iau ca pe trup în legătură cu capul. Dar atunci de ce n'a adaos «care este biserica»? Alții iarăși zic că se spune aici despre Tatăl, adecă că plinirea Dumnezeirei întru dânsul locuiește; dar nu este așà, căci mai întâiu expresiunea „locuiește“ nu se rapoartă principalmente la Dumnezeu, și al doilea, că „plinirea“ nu este, sau mai bine zis nu joacă rolul principal, nu este ceea-ce se caută aici, căci zice: „A Domnului este pământul și plinirea lui“ (Ps. 23, 1), și iarăși apostolul: „Până ce va intrà împlinirea neamurilor“ (Rom. 11, 25). Așà dar sub numele de plinire se înțelege totalul. Dar prin expresiunea „trupește“ ce voește să arate? Adecă precum trupul este în raport cu capul. Dar de ce oare zice aceiași: „Și sunteți întru dânsul plini“? Adecă că «cu nimic nu sunteți mai pe jos de dânsul, și după cum a locuit întru el, tot așà locuiește și întru voi». Totdeauna și peste tot locul Pavel ne siluiește, ca să ne pună cât mai aproape de Christos, după cum zice: „Impreună cu dânsul ne-a sculat și ne-a pus a ședea“ (Efes. 2, 6), și: „De răbdăm, împreună vom și împărăți“ (II Timoth. 2, 12) și iarăși: „Cum nu împreună cu el și toate ni va dărui nouă“ (Rom. 8, 32), numindu-ne în acelaș timp și împreună moștenitori (Ib. vers. 17). Mai departe vorbește și despre demnitatea lui: „Care este capul a toată începătura și stăpânirea“. Deci dacă el cel mai presus de toate este cauza tuturor, apoi oare nu este de o ființă cu Tatăl? După aceasta adaogă cu sublimitate și binefacerile lui, și încă cu mai multă sublimitate decât în epistola către Romani, căci acolo zice: „Tăierea împrejur a inimei, întru duhul iar nu prin literă“ (Rom. 2, 29), pe când aici zice clar „Intru Christos“.

„Intru care sunteți și tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, întru dezbrăcarea trupului păcatelor cărnei, întru tăierea îm-

prejur a lui Christos“ (Vers. 11). Privește cum se apropie de faptul în sine: „Intru dezbrăcarea“ zice, și nu numai aruncarea momentană. „Trupului păcatelor“, adecă a vieței de demult. Această idee o pune înainte incontinuu, deși poate în diferite chipuri, ca de ex., în pasagiul de mai sus, unde zice: „Care ne-a izbăvit pe noi din stăpânirea întunerecului, și ne-a mutat la împărăția fiului dragostei lui“. Niciodată el nu spune că tăierea împrejur constă în cuțitul cu care se operează, ci în însuși Christos, pentrucă în această tăiere împrejur nu lucrează mâna ca acolo, ci duhul, nu se taie numai o părticică a trupului, ci întregul om. Trup este și acesta ca și acela; unul însă se taie în carne, celălalt duhovnicește; nu după cum se taie Iudeii, nu carnea se leapădă ci înseși păcatele. Când anume, și unde? In botez. O astfel de tăiere împrejur, el o numește mormânt. „Păcatelor cărnei“ zice, adecă pe care le-a săvârșit în carne.

O astfel de tăiere împrejur el o numește mult mai superioară decât cea Iudaică, căci nu numai că se leapădă partea tăiată, ci chiar se nimicește cu totul. „Ingropați fiind împreună cu el prin botez, întru care v'ați și sculat împreună, prin credința lucrărei lui Dumnezeu celui ce l'a sculat pre el din morți“ (Vers. 12). Dar nu este numai mormântul, căci privește ce spune: „Intru care v'ați și sculat împreună prin credința lucrărei lui Dumnezeu“. Și bine a zis „prin credință“, căci totul este prin credință. «Ați crezut că Dumnezeu poate a'l scula din morți, și așà fel s'a sculat». Mai departe dă și dovada cea mai demnnă de credință, căci zice: „Celui ce l'a sculat pe el din morți“, cu care ocazie arată dejà învierea.

„Și pre voi, cari erați morți întru păcate și întru netăierea împrejur a trupului vostru v'a înviat împreună cu dânsul“ (Vers. 13), ca și cum ar zice. «Vă găseați sub condamnațiunea de a murì; dar acum chiar și de muriți, moartea este folositoare». Privește apoi cum iarăși arată de ce anume pedeapsă

eram vrednici, căci adaogă: „Dăruindu-vă vouă (iertându-vă) toate greșalele, ștergând cu dogmele zapisul ce erà asupra voastră, care erà protivnic vouă, și pe acela l'a luat din mijloc pironindu-l pe cruce, dezbrăcând începătoriile și domniile, i-a vădit de față, arătându-i pre dânșii biruiți întru dânsa“ (Vers. 14, 15). Ni-a dăruit (iertat) toate păcatele, zice, adeca aceiea ce purtau cu sine moartea. Și ce încă? Oare a mai rămas ceva din ele? Nu, căci el le-a șters cu totul de pe zapis, iară nu numai le-a astupat ca să nu se vadă pe un timp oarecare.

„Cu dogmele“, zice. Care dogme? Adecă cu credința. Nu a adăogat fapte peste fapte, ci credință cu fapte la un loc. Și ce încă? „Și pre acela (zapisul) l'a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce“, zice, adecă nu numai că nu l'a păstrat, ci încă l'a rupt pironindu-l pe cruce. „Dezbrăcând începătoriile și domniile, i-a vădit de față, arătându-i biruiți pe dânșii întru dânsa“. Nicăiri nu a vorbit cu o așà voce puternică, ca aici. Ai văzut câtă muncă a întrebuințat spre a face ca să dispară zapisul? De ex. toți eram în păcate și în pedeapsă, — el însă primind pedeapsa, a dezlegat păcatul, în acelaș timp și pedeapsa, căci a fost pedepsit prin cruce. Pe cruce deci l'a pironit, ca cei ce are putere, și astfel l'a rupt. Dar care anume zapis? Sau că spune de acela despre care vorbește Moisi (Exodul 24, 3): „Toate cuvintele care le-a grăit Domnul, le vom face și le vom ascultà“, sau dacă nu aceasta, apoi pentru că suntem datori a ascultà de Dumnezeu, — sau de nu nici aceasta, apoi zapisul acela pe care îl făcuse Dumnezeu cu Adam zicându-i: „Că ori în ce zi vei mânca din pom, vei murì“. (Facer. 2, 17). Acest zapis nu ni l'a dat nouă Christos, ci luându-l din stăpânirea diavolului l'a rupt. „Dezbrăcând începătoriile și domniile“, numind prin această expresiune puterile drăcești, fie că natura omenească erà îmbrăcată cu acele puteri, fie că devenind om a dezbrăcat pe diavol de motivul pentru care stăpânea pe om. Dar ce va să zică: „I-a vădit de față“? De altfel bine a zis, căci niciodată diavolul

nu s'a arătat mai uricios ca atunci. Aşteptându-se ca să aibă în stăpânire pe om, el a pierdut şi ceea-ce avea, căci trupul lui Christos fiind pironit pe cruce, morţii dejà înviau.

[1]) Acolo a primit diavolul rana cea grozavă; în corpul cel mort a primit cea de pe urmă lovitură; căci după cum luptătorul, crezând pe adversarul său doborît, primeşte lovitura mortală dela acesta, tot aşà a pătimit şi diavolul. Prin cuvintele „I-a vădit de faţă", mai arată încă, că a murì cu curaj, va să zică a ruşinà pe diavolu. Diavolul făcuse tot ce i-a stat prin putinţă, ca să convingă pe oameni, că Christos nu a înviat. Fiindcă pentru învierea lui orice timp după aceasta erà ca dovadă, pe când dacă moartea lui nu s'ar fi petrecut, nici un alt timp nu ar fi putut servì de dovadă, de aceea şi el a murit în public văzut de toţi, n'a înviat însă în public, ştiind că în urmă orice timp va servì de martur al acestui adevăr. Căci faptul minunat acesta este, că lumea a văzut şearpele sfâşiat sus pe cruce. Dar, ce n'a făcut diavolul ca să poată împiedeca moartea lui? Ascultă pe Pilat zicând: „Luaţi-l voi şi'l restigniţi, că eu nici o vină nu aflu întru el" (Ioan 19, 6) şi de nenumărate ori împotrivindu-se cerinţei Iudeilor. Ascultă apoi şi pe Iudei, când ziceaŭ: „Dacă tu eşti fiul lui Dumnezeu, pogoară-te de pe cruce" (Math. 27, 40), dar el fiindcă primise rana mortală nu s'a pogorît, şi pentru aceasta a fost şi înmormântat. Putea el să învieze imediat, însă n'a înviat atunci, ca faptul să se adeverească mai bine. Deşi la încetarea oamenilor din viaţă, e permis poate de a se vedea micime de suflet, aici însă nici aceasta nu s'a văzut. Şi ostaşii apoi, nu au zdrobit fluerele lui, ca pe ale celorlalţi, spre a se învederà că a murit, şi cu toate acestea marturi învederaţi sunt acei cari i-au îngropat trupul. Tot pentru aceasta şi Iudeii au pecetluit mormântul împreună cu ostaşii. Dealtminterea principalul tocmai acesta erà, ca moartea şi înmormântarea lui să nu se poată dosì de nimeni. Mai sunt apoi şi marturii invocaţi de duşmanii lui, voiŭ să zic de Iudei, căci ascultă-i ce spun ii lui

[1]) *Parteu morală.* Despre patimile şi despre punerea în mormânt a stăpânului Christus. Despre cele cu care ne împreunăm prin botez şi despre unirea cu sf. şi dumnezeescu trup. *(Veron),*

Pilat: „Adusu-ni-am aminte că înșelătorul acela, a zis încă fiind viu, după trei zile mă voi sculà. Deci poruncește să se întărească mormântul până a treia zi" (Math. 27, 27. 28), și s'a făcut așà, pecetluind ii mormântul împreună cu ostașii. Ascultă-i apoi și după aceasta cum vorbiau ii apostolilor: „Voiți să aduceți asupra noastră sângele omului acestuia" (Fapt. 5, 28), de unde se învederează, că modul crucificărei lui nu-i lăsau în liniște.

Dar fiindcă îngerii nimic din acestea n'au pătimit, apoi apostolul face totul ca să probeze, că numai moartea lui Christos a săvârșit lucruri mari și miraculoase. A fost un fel de duel așà zicând, în care moartea a străpuns pe Christos, însă așà rănit cum erà, Christos a răpus-o la urmă. Ceea-ce se credea a fi nemuritor, s'a sfârșit într'un corp mort, și aceasta a văzut'o lumea întreagă. Și ceea-ce este cu adevărat minunat, e că el n'a dat voe altuia să facă aceasta, ci singur a făcut'o. S'a făcut apoi iarăși un zapis, însă nu ca cel dintâiu. Vedeți deci, nu cumva să ne găsim vinovați după acest zapis, și după ce am declarat, «mă lepăd de Satană, și mă împreun cu tine Christoase». Mai bine ar fi ca să se numească tractat de pace (συνθήκη) și nu zapis, căci zapis atunci este, când cineva se face responsabil pentru oarecare datorii. Acesta deci este tractat de pace, căci nu prevede pedeapsă, nici nu spune dacă aceasta se face, sau nu se face. Moisi, care a luat sângele și a stropit poporul, a zis: „Iată sângele legăturei care a făcut Domnul cu voi pentru toate cuvintele acestea" (Exod. 24, 8), și în urma acestora Domnul a făgăduit viața veșnică. Acela a fost zapis, iară acesta este tractat de pace. Acolo vorbește sluga către stăpân, iară aici prietenul către prieten. Acolo spune: „In ziua în care veți mânca, cu moarte veți murì", adecă amenințare din capul locului, iară aici nu e nimic din acestea. Se pogoară Dumnezeu pe pământ, ca și în raiu; și aici este goliciune, ca și acolo, însă acolo Adam s'a văzut gol după ce a păcătuit, pe când aici Christos se golește, ca să împace pe om cu Dumnezeu. A fost dezbrăcat Adam atunci de slava pe care o avea, se dezbracă și acum cel ce se botează, de omul cel vechiu, mai înainte de a se băgà în

baea renaşterei, şi atât de uşor se dezbrăcă, ca şi de nişte haine. Se unge apoi, după cum se ung şi luptătorii, cari se pogoară în stadiu. Indată se naşte aici, după cum s'a născut cel întâiu om, nu câte puţin, ci deodată, tot aşà şi aici; şi nu se unge după cum preoţii în legea veche îşi ungeau capul numai, ci mai mult chiar. Acela îşi ungea capul, urechea dreaptă şi mâna, ca să'l mişte spre supunere şi fapte bune, pe când acesta este uns peste tot. Acesta intră în luptă deodată, nu numai învăţat, ci şi exercitat bine, şi se luptă pentru premiu. El se ridică la făptura cea nouă, sau mai bine zis, aparţine făpturei celei nouă, căci când el mărturiseşte în viaţa veşnică, a mărturisit dejà o altă făptură, o altă creaţiune. La început Dumnezeu a luat ţărână din pământ, şi a creat pe om; iară prin baea renaşterei omul nu mai este creat din ţărână, ci se renaşte prin Duchul Sfînt; în acesta se formează, în acesta se întocmeşte, după cum şi Christos în mitra fecioarei. Şi nu zice în raiu, ci în ceruri[1]). Să nu crezi că dacă el este pe pământ, rămâne pe pământ; el s'a mutat acolo la ceruri, şi acolo se găseşte cu îngerii. Dumnezeu îţi ridică sufletul sus, şi acolo îl întocmeşte, şi îl aşează lângă tronul împărătesc. Se reformează în apă, şi ia duchul sfînt. După ce el este creat aşà, nu i se mai aduce animalele, ca lui Adam, ci demonii şi căpetenia lor, şi zice: „Călcaţi peste şerpi şi peste scorpii" (Luc. 10, 19). Nu zice aici: „Să facem om după chipul şi asemănarea noastră" (Facer.), dar ce? Li dă putinţa de a devenì fii lui Dumnezau. „Ci dela Dumnezeu s'au născut" (Ioan 1, 13) zice. Apoi ca nu cumva să asculţi de şearpe, imediat te învaţă să zici: «mă lepăd de el», în loc să zici, «nu mai ascult de el». Şi ca nu cumva să fii prins de alţii, preotul îţi zice să te lepezi şi de toţi îngerii lui, şi de toată slujba lui. Aşà dar te-a pus nu ca să păzeşti raiul, ci să trăeşti în ceruri. Imediat ce te-ai ridicat, preotul grăieşte aceste cuvinte: „Tatăl nostru carele eşti în ceruri, facă-se voea ta, precum în cer, şi pe pământ" (Math. 6, 9. 10). Nu cazi pe faţa

---

[1]) A se vedea rugăciunile dela botez. *(Trad.)*

pământului [1]) (adecă pe pajişte), nu vezi pomul cunoştinţei, nu vezi izvoare, ci imediat primeşti pe stăpânul, te amesteci cu corpul lui, te frămânţi cu corpul lui cel de sus, unde nu poate diavolul să se apropie. Nu este acolo femee, care să se apropie şi să te amagească, căci zice: „Nu este parte bărbătească, nici femeiască" (Galat. 3, 28). Dacă tu nu te vei pogorî la ei (diavol), nici ei nu va putea să se ridice acolo unde eşti; căci eşti în ceruri şi cerul este necălcat de diavoi. Nu ai acolo pomul cunoştinţei binelui şi al răului, ci numai acela al vieţei. Nu se mai plăzmuieşte din coasta ta femee, ci cu toţii suntem una plăzmuiţi din coasta lui Christos. Dacă cei unşi de oameni nu pătimesc nimic din partea şerpilor, tu nu vei pătimì ceva întru cât eşti uns, ca să poţi stăpânì şi înăduşì pe şearpe, sau cum zice, să calci peste şerpi şi peste scorpii. Insă, după cum darurile sunt mari, tot aşà şi pedepsele sunt mari. Nu a fost posibil că odată căzuţi din raiŭ, să mai poată locuì dinaintea raiului, după cum nici noi nu ne vom mai putea reîntoarce în locul de unde am căzut. Insă, ce va fi după aceasta? Gheena şi viermele cel neadormit.

Să nu fie însă una ca aceasta! Să nu ne găsim vinovaţi de o astfel de pedeapsă, ci vieţuind cu vrednicie, să căutăm de a săvârşì toate cele plăcute lui. Să mulţămim lui Dumnezeu, ca să putem scăpà de osândă, şi să câştigăm veşnicile bunătăţi. Cărora fie a ne învrednicì cu toţiĭ, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreuna cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Deci nimeni pe voi să nu vă judece pentru mâncare sau băutură, sau pentru partea sărbătorei, sau a lunei nouă, sau Sâmbetelor, care

[1]) Originalul este precum urmează Οὐκ ἐπ ὄπφιν πίπτει τὸ παιδίον, οὐ ξύλον ὁρᾷς, οὐδέ πηγὴν, etc. de unde se vede o eroare de tipar în cuvântul παιδίον. Cred că e vorba de πέδον = *pajistea pământului*, cu care ocasie s'ar putea complecta frasa cu înţeles. *(Trad.)*

sunt umbră celor viitoare, iară trupul al lui Christos. Nimeni pre voi să nu vă amăgească, voind prin smerenie și slujba îngerilor, la cele ce nu le-a văzut cu mândria umblând, în deșert umflându-se din mintea trupului său, și nețiinând capul, dintru care tot trupul, prin încheeturi și legături primind darea și întocmindu-se, crește creșterea lui Dumnezeu“ (Cap. 2, 16—19).

Mai 'nainte vorbind enigmatic: „Socotiți ca să nu vă fure pre voi cineva... după predania oamenilor“ și mai sus ceva: „Aceasta o zic, ca nu cineva să vă amăgească pe voi cu cuvinte înșelătoare“, și preîntâmpinând spiritul și făcându-l cu băgare de seamă, — și după ce adaogă și binefacerile câștigate, învederându-le cu mai multă putere, la urma tuturor adaogă și mustrarea, căci zice: „Nimeni să vă judece pe voi pentru mâncare sau băutură, sau pentru partea sărbătorei, sau a lunei nouă, sau a Sâmbetelor“. Vezi cum le dărâmă acestea? «Dacă poate ați făcut din acestea, zice, de ce vă credeți pe voi răspunzători pentru niște astfel de lucruri mici»? Dar apoi chiar și ia în derâdere asemenea obiceiuri, căci zice. „sau în partea sărbătorei“, adecă parte din sărbători, căci ii acum nu le mai țineau pe toate, ca mai 'nainte. „Sau a lunei nouă, sau a Sâmbetelor“. El nu zice: «să nu le mai țineți acestea», ci „Nimeni să nu vă judece“. Prin aceste cuvinte deci, 'i-a arătat pe dânșii ca călcători ai legei, însă vinovăția o aruncă asupra celorlalți. «Nu suferiți pe cei ce vă judecă, zice, nici aceasta să nu li-o îngăduiți măcar, ci răspundeți-li, că „nu aveți voi dreptul de a judecà“; și prin aceasta li veți închide gura». Și vedeți că apostolul nu spune de bucatele cele curate și necurate, nici nu vorbește de sărbătoarea corturilor, sau de azime și de sărbătoarea cincizecimei, ci „în parte sărbători“, căci nu îndrăzniau a ținea sărbătorile în total, și chiar dacă poate le țineau, nu le serbau totuși. „In parte“, zice, învederând prin aceasta că

cele mai multe erau părăsite, — şi chiar de păzeau Sâmbăta, nu o făceau cu exactitate. „Care sunt umbră celor viitoare“, adecă a Noului Testament. „Iară trupul al lui Christos“. Această frază unii o punctuiază astfel: „Iară trupul, al lui Christos“, adecă, adevărul sub Christos s'a arătat; iară alţii: „Trupul lui Christos, nimeni să nu vă supere“, adecă să nu vă necăjască. «Ai stat, zice, mai presus de diavol şi de păcat; de ce iarăşi te laşi la păcate»?

De aceea zicea, că: „Dator este să împlinească toată legea“, şi iarăşi: „Au doară Christos este slujitor păcatului“? (Galat. 5, 3. 2, 17). Deci, după ce 'i-a ambiţionat prin expresiunea „să nu vă supere“ începe: „Voind, zice, prin smerenie şi slujba îngerilor, la cele ce nu le-a văzut cu mândria umblând [1]), în deşert umflându-se de mintea trupului său“. Cum însă: „Prin smerenie“ şi cum „umflându-se“? Aici arată slava deşartă de care erau stăpâniţi acei amăgitori. Dar care e sensul acestui pasaj în totalitatea lui? «Sunt, zice, de acei ce spun, că nu trebue a crede că prin Christos s'a apropiat omul de Dumnezeu, ci prin îngeri, şi că această idee este mai superioară decât a noastră».

De aceea apostolul face toate chipurile ca să dovedească, că Christos este cel ce a făcut aceasta, prin sângele crucei sale; de aceea spune că pentru noi a pătimit, şi că ne-a iubit pe noi mult.

Acei amăgitori se îngâmfau cu ideia lor, se mândriau că prin introducerea religiunei îngerilor ii au dezlegat totul. „Pătrunzând, zice, în cele ce nu le-au văzut“, adecă, nici n'au văzut măcar pe îngeri, şi dânşii se găsesc ca şi cum i-ar fi văzut. De aceea şi zice: „In deşert umflându-se din mintea tru-

---

[1]) *Notă.* Textul grec este: „ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπό τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ“, ceeace în traducere esactă şi clară ar fi: *„Pătrunzând în cele ce nu le-a văzut, şi îngâmfându-se în zadar de mintea trupului său“*. Traducerea Română din ediţiunea de Buzău este foarte confuză, din cauză că s'a introdus un cuvânt ce nu se găseşte în original. Expresiunea ἐμβατεύων nu înseamnă cu *mândria* umblând, ci simplu *umblând,* sau în cazul de faţă *pătrunzând,* sau mai clar *încercându-se a pătrunde.* (Trad.)

pului său“ și nici decum sprijinindu-se pe lucruri adevărate. Pe această credință falșă sprijinindu-se, ii se îngâmfă; și pentru ajungerea scopului lor, pun înainte masca smereniei. Sunt călăuziți de mintea lor trupească, și nu de cea duhovnicească; de unde urmează că este mai mult un raționament omenesc. „Și neținând capul, zice, dintru care tot trupul“, de vreme ce tot trupul de acolo își are ființă, și prin el (capul) se găsește bine. «De ce, zice, îți părăsești capul? Și dacă ai lăsat capul, oare mai poți avea membrele celelalte întregi? Dacă ai căzut de acolo, te-ai nimicit». „Dintru care tot trupul“; adecă oricine ai fi tu, principalul nu este numai de a trăi, ci de a te uni cu el, ca cap al tău. Orice biserică sporește și progresează pe cât timp are cap, fiindcă și temelia ei, sau credința pe care se sprijină, nu este rezultatul vre-unei patimi omenești, ca de ex. slava deșartă sau ușurința, nu este așà zicând invențiune a cugetului omenesc. Iată acum că particula „dintru care“ se rapoartă la Fiu. „Prin încheeturi și legături, zice, primind darea și întocmindu-se, crește creșterea lui Dumnezeu“, adecă creșterea după Dumnezeu, aceea a unei vieți neprihănită.

„Deci, de ați murit împreună cu Christos“ (Vers. 20), — pune expresiunea aceasta la mijloc, și ceeace este mai vehement o pune pe ambele laturi, — „De ați murit împreună cu Christos despre stihiile lumei, drept ce ca cum ați fi viețuind în lume primiți obiceiuri“? Fraza aceasta nu are o continuitate de idei, ci trebuia să zică «cum de vă găsiți supuși stihiilor lumei, în timp ce viețuiți», însă apostolul lăsând aceasta, ce spune mai departe? „Nu te atinge, nici gustà, nici pipăì, care sunt toate spre stricăciune prin obișnuință, după poruncile și învățăturile oamenilor“ (Vers. 21, 22). «Nu sunteți în lume, zice, și cum atunci dați ascultare stihiilor ei? Cum de vă supuneți observațiunilor lumei»? Și tu privește cum îi ia în derâdere: „Nu te atinge, nici gustà, nici pipăì“, zice, punându-i astfel în rândul fricoșilor cari se feresc ca de oarecare lucruri mari. „Care

sunt toate spre stricăciune prin obișnuință". Aici a răsturnat mândria celor mulți, după care adaogă: „După poruncile și învățăturile oamenilor". Dar ce spui? Numești aici și legea? Deci, la urmă legea este învățătură omenească cu trecerea timpului. Aici sau că face aluziune că acei amăgitori falșifică legea, sau că face aluziune la cele ale Elinilor. Așà dar, întreaga dogmă introdusă de acei amăgitori este omenească, după cum explică mai departe: „Care sunt având cuvânt numai, cuvânt al înțelepciunei, întru slujba cea din voia sa și întru smerenie, și întru necruțarea trupului, nu în vre-o cinste spre sațiul trupului" (Vers. 23). Așà dar toate aceste născociri nu aveau cu ele adevărul, nu aveau puterea, ci erau numai vorbe, sau cum zice apostolul „cuvânt numai al înțelepciunei", așà că chiar de ar conținea poate în ele cuvântul înțelepciunei, voi să fugiți de ele. S'ar părea că apostolul este cumpătat și oare-cum respectuos față de trup, pe care se vede silit a'l disprețuì, căci zice: „Nu în vre-o cinste spre sațiul trupului", adecă Dumnezeu li-a dat trupul spre cinste, iară ii îl întrebuințează spre necinste. Astfel deci, fiindcă e vorba de dogmă, el numește trupul cinste. «Necinstesc, zice, trupul, lipsindu-l și răpindu-i autoritatea, și nu'i permit de a se stăpânì de bună voia sa, pe când Dumnezeu a cinstit trupul».

„Deci dar de v-ați sculat împreună cu Christos" (Cap. 3, 1). După ce mai sus spune că au murit, aici îi reunește cu Christos, căci zice: „Deci dar de v'ați sculat împreună cu Christos, cele de sus căutați", căci acolo nu sunt observațiuni ca aici pe pământ. „Cele de sus căutați, unde este Christos, șezând deadreapta lui Dumnezeu". Vai! Unde a ridicat el cugetul nostru! Cum 'l-a umplut așà zicând de o mare înțelepciune și convingere! Nu ajungea ca să spună numai de cele de sus, și nici numai de locul unde este Christos, ci adaogă: „Șezând deadreapta lui Dumnezeu", așà că de aici îi pregăteà de a vedeà la urmă cele de pe pământ. „Cele de sus gândiți, iară nu cele pământești, căci ați murit, și viața

voastră a fost ascunsă împreună cu Christos în Dumnezeu. Când se va arătà Christos, viața voastră, atunci și voi vă veți arătà împreună cu el întru slavă" (Vers. 2—4). «Viața voastră, zice, nu este aceasta, ci alta». Iată că apostolul se grăbește de a'i strămutà acolo, și se luptă de a arătà că dânșii stau sus, și sunt morți, din amândouă părțile pregătindu-i ca să nu caute cele pământești. «Că dacă sunteți morți, nu trebue să căutați a trăì, și dacă sunteți sus, iarăși să nu căutați a trăì. Nu se arată Christos? Atunci nici viața voastră nu se arată, căci el este sus întru Dumnezeu». Dar' atunci când vom trăì noi? „Când se va arăta Christos viața voastră" (Vers. 4), atunci căutați slava, atunci căutați viața, atunci dezmerdarea. Toate acestea sunt premergătoare dezmerdărei și liniștei la care el îi ridică, căci așà e obiceiul apostolului: una prepară auditorului, și la alta trece deodată. Așà de ex. face și când el vorbind despre cele ce preced ospățului, a trecut deodată la observarea tainelor. Atunci dojana este puternică, când nu este bănuită câtuși de puțin. „Atunci și voi împreună cu dânsul vă veți arăta", zice, astfel că acum nu vă arătați. Privește, cum el i-a strămutat în cer chiar. După cum am mai zis mai sus, apostolul se luptă de a arătà, că dânșii au aceleași pe care le are Christos, și prin toate epistolele sale acesta e cuvântul său, ca să'i arate părtași cu dânsul în toate. De aceea îl numește și cap, și corp, și în fine face totul ca să reprezinte acest adevăr.

[1]) Deci dacă se va arăta atunci, să nu ne scârbim când nu ne bucurăm aici de cinste. Dacă viața aceasta nu este viață, ci viața adevărată e ascunsă, apoi suntem datori de a trăì în viața aceasta ca niște morți. „Atunci și voi cu dânsul împreună vă veți arăta întru slavă", și vedeți că nu a spus întru slavă simplu, ci împreună cu dânsul, fiindcă și mărgăritarul este ascuns, întrucât se găsește în scoică. Deci dacă

---

[1]) *Partea morală.* Despre cinstea și mulțămirea viitoare întru Dumnezeu, și că cele prezente sunt lipsite de cinste. Contra celor ce se dezmeardă aici și abuzează de bogăția ce o au, și contra lingușitorilor. *(Veron.)*

noi suntem batjocoriţi, să nu ne scârbim, şi să nu facem sânge rău pentru orice am pătimì. Pentru că nu viaţa prezentă este viaţa noastră, de oarece aici suntem streini şi călători. „Că aţi murit“, zice; şi atunci cine este atât de uşor, ca celui mort cu corpul şi îngropat, să'i clădească case, să'i cumpere haine preţioase şi servitori? Nimeni. Deci nici noi; ci după cum un lucru căutăm, acela de a nu ne arăta în lume goli, tot aşà şi aici un lucru căutăm. Omul nostru cel dinainte s'a îngropat,—şi s'a îngropat nu în pământ, ci în apă; nu desfiinţându-l pe dânsul moartea, ci el desfiinţând şi îngropând pe moarte; şi aceasta nu cu puterea naturei sale, ci după porunca celui mai puternic decât natura. Cele ce se fac de natură le-ar putea descompune cineva, le-ar putea desface, pe când cele ce se fac după porunca lui, nu se pot de loc desface. Nimic nu este mai fericit ca această îngropare, când atunci toţi se bucură, şi îngerii şi oamenii, şi chiar însuşi stăpânul îngerilor. La această îngropare nu e nevoe nici de haine, nici de sicriu şi nici de altceva de acest fel. Voeşti poate a vedea aici simbolul? Iţi voi arăta colimvitra, în care unul a fost îngropat, iară altul a înviat. In marea Roşie au fost îngropaţi Egiptenii, însă au înviat Israiliţii, aşà că în acelaş loc, sau mai bine zis, prin acelaş fapt, unul este îngropat, iară altul se naşte. Nu te mira că la botez se petrece deodată şi naşterea şi distrugerea. Pentru că spune-mi: oare a distruge şi a lipì la un loc cele distruse nu sunt două lucruri contrare? De sigur că aşà. Ei bine, aceasta o face focul, căci iată că el topeşte şi nimiceşte ceara cu totul, şi tot el lipeşte şi reuneşte la un loc pământul metalic, şi face din el aurul. Tocmai aşà se petrece şi în cazul de faţă, căci şi aici puterea focului nimicind statuea acea de lut, a scos la iveală o altă statue de aur în locul aceleia. Căci cu adevărat că mai 'nainte de botez noi eram de lut, iară după botez am devenit de aur. Şi de unde se învederează aceasta? Ascultă pe apostol ce spune: „Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea Domnul din cer“ (I. Corint, 15, 47). Eu, deşì am arătat că între lut şi aur este o mare deosebire, totuşi am aflat că între cele pământeşti şi cele cereşti deosebirea este cu mult mai mare; şi în definitiv nici nu este vre-o deosebire atât de mare

între lut și aur, pe cât de mare este între cele pământești și cele cerești. Noi eram de lut, sau de ceară; căci și pe noi ne-a topit flacăra poftelor, cu mult mai vârtos decât topește focul pe ceară, și cel întâi val, cea întâiu ispită ne fărâmă cu mult mai tare, decât fărâmă piatra vasele de lut. Și, dacă voiți, vom descrie viața dinainte, ca să vedem dacă nu cumva toate sunt pământ și apă, și tot pe atât de nestatornice ca și praful care se împrăștie în toate părțile și nu stă pe loc. Și de voiți, nu vom cerceta cele dinainte, ci cele prezente, ca să vedem dacă nu cumva le vom găsì pe toate praf și apă. Ce voiți a spune? Voiți să vă vorbesc de stăpânii și de autorități? De acestea voiu vorbì, mai ales că nimic în viața prezentă nu se crede mai de râvnit ca stăpânirea. Dar vei găsì aici mai mult un praf ce se ridică în aer. Cui nu sunt supuși și ascultători stăpânitorii? Sunt supuși și ascultă de toți cei ce îi lingușesc, de eunuci, de cei ce zic că'i iubesc, de cei ce fac totul pentru bani, de iritarea publicului, de mânia celor mai puternici.

Cel ce ieri era slăvit pe tron [1]), cel ce avea la dispoziție ritori cu voce strălucită, și mai mulți încă de acei ce alergau după el când ieșea prin târg, iată-l astăzi disprețuit și umilit, și părăsit de toți aceia, iată că a ajuns ca și praful spulberat de vânt, ca și o ondulație de apă ce trece mai departe. După cum praful (colbul) se ridică de pe picioarele noastre și se spulberă, tot așà se spulberă și stăpânirile ce se nasc din acei ce se învârtesc pe lângă bani, și cari țin locul picioarelor în toată viața lor. Și după cum praful în timp ce se ridică în aer, ocupă un spațiu mare în aer, pe când el în realitate este puțin, tot așà și cu stăpânirile. După cum apoi praful chiorăște ochii, tot așà și cu stăpânirea, căci îngâmfarea și fudulia celui ce o are 'i chiorăște ochii cugetului său.

Dar ce? Voești poate să examinăm ceea ce e mai dorită și mai poftită în lumea aceasta de fie-cine? Voești să vorbim despre bogăție? Aide deci, să o examinăm în parte. Bogăția are în sine dezmerdarea, are cinstea, are în fine puterea de a stăpânì. Și mai 'ntâiu

---

[1]) Se pare că Sf. Chrisostom face aluziune aici la *Eutropiu* cel puternic odinioară, iară acum la urmă căzut în disgrația împăratului Arcadie. *(Trad).*

să cercetăm, dacă voești, dezmerdarea. Ei, bine, oare nu este aceasta praf? Ba încă și mai pe jos, de vreme ce trece mai de grabă decât praful, căci plăcerea de dezmerdare nu merge mai departe de limbă, și când pântecele se umple, nu ajunge nici până la limbă.

«Dar, zici tu, cinstea e un lucru plăcut». Dar ce poate fi mai dezgustător, decât cinstea aceea, care se dă din cauza banilor? Când ea nu se acordă din intențiune bună, nici din vre-o bună voință, nu ești tu care te folosești de ea, ci bogăția ce o ai. Așà că o astfel de cinste, face pe cel bogat mai necinstit decât toți. Spune-mi, te rog: dacă toți te-ar cinstì, având-te de prieten al lor, pentru bogăția ta, pe de altă parte însă ar mărturisì că nu ești vrednic de nimic; oare te-ai crede tu obligat de a cinstì pe altul pentru bogăție, pentru care te-au necinstit și pe tine altădată? Așa dar bogăția este cauza necinstei noastre, ea care este crezută de cea mai cinstită și mai de preț dintre toate cele ce stăpânim, sau că e cauza tiraniei și a slăbiciunei noastre. Și cum să nu fie absurd, de a nu ne crede vrednici de cinste, de cât numai din cauza aurului ce'l avem? Insă, nu se petrece tot așà și cu cel ce disprețuește bogăția: pentru el mult mai de preferat este de a nu fi cinstit, decât de a căpătà cinstea în acest mod. Spune-mi: dacă cineva 'ți-ar spune: «eu nu te cred vrednic de cinste pe tine personal, însă pentru casnicii tăi te cinstesc», oare ce ar putea fi ceva mai rău decât această necinste? Deci, dacă e curios lucru de a fi cineva cinstit pentru casnicii săi, cari de altfel sunt părtași cu tine aceleiași naturi, și au acelaș suflet ca și tine, dar apoi cu cât mai urâcios încă este de a fi cinstit pentru niște lucruri, care sunt de disprețuit, ca de pildă: bogății, vase de aur, haine scumpe, case și curți mărețe?

Cu adevărat că toate acestea sunt de râs; mai bine este a murì, decât a fi cinstiți în așà fel. Spune-mi, te rog: dacă cineva, om ordinar și nebăgat în seamă, te-ar vedea primejduindu-te în valurile vieței acestia, și ar voì să te scape din primejdie, ce ar putea fi mai înjositor decât aceasta? Deci, ceea-ce voi vorbiți între voi despre cetatea aceea, voesc a vă vorbi și eu. S'a lovit oarecând cetatea noastră de cel ce împărățea pe

atunci[1]) iară împăratul a poruncit de a o dărâma și a o nimicì, împreună cu bărbați și cu copii și cu femei și cu case . . . căci de acest fel sunt furiile împărătești; ori și ce ar voi dânșii, își satisfac cu puterea ce o au; așà de mare rău poate devenì o stăpânire. Deci se găsià cetatea noastră în cea mai mare primejdie; când iată că cetatea vecină, cea de lângă mare, venind în ajutor, a rugat pe împăratul pentru noi, iară cei ce locuiau în cetatea noastră, ziceau între dânșii, că o asemenea intervenire este mai rea, decât dacă s'ar fi prefăcut în ruine cetatea noastră! Astfel că a fi cinstit în așà mod, este cu mult mai rău decât a fi necinstit. Acum tu privește de unde își are cinstea rădăcina: mânele bucătariior ne fac pe noi a fi cinstiți, așa că lor li datorim grația aceasta; dar apoi și porcarii ni procură masa îmbelșugată, și țesătorii de materii, și slugile, și cei ce lucrează metaluri, și plăcintarii, și chiar lemnarii cari fac mesele. Deci a ștì că noi datorim lor cinstea ce o avem, oare nu e cu mult mai bine de a nu fi cinstiți? Pe lângă aceasta apoi, cum că a fi cineva bogat este un fapt încărcat de necinste, eu mă voiu încerca a o dovedì. Mai întâiu bogățiile fac spiritul nerușinat; și ce poate fi mai necinstit ca aceasta? Căci, spune-mi, te rog: dacă trupul este frumos și pe toți ceilalți îi biruește cu frumusețea, iară în acest timp bogăția intervenind ar uneltì și ar contribuì să'l facă netrebnic, în loc de sănătos să'l facă bolnav, în loc de liniștit să'l facă a fi împătimit și să'i bage idropica în toate membrele, să'i umfle fața și peste tot să-l acopere cu umflături, să'i umfle picioarele și să i le facă mai grele decât butucii, să-i umfle pântecele și să i'l facă mai mare decât un poloboc, iar după toate acestea nici măcar să nu permită, celor ce ar voì să'l tămăduiască, ca să se apropie — căci așà este stăpânirea, — ba încă i-ar da atâta libertate, încât chiar să respingă pe cel ce s'ar apropia de el și să'l pedepsească, — oare a fi cineva bogat în acest mod, este ceva bun? Și cum ar putea fi aceasta bine, dacă face spiritul atât de nesim-

[1]) *Notă.* Aici Sf. Chrisostom face aluziune la revolta Antiochenilor din anul 387 p. Chr. contra ordinului dat de împăratul Theodosie, cu care ocazie își atrăsese urgia împăratului. (A se vedea istoria bisericească). Cât despre *cetatea vecină* și de lângă mare, se crede, deși nu cu siguranță, că ar fi vorba de cetatea *Seleucia*. *(Trad.)*

ţitor? Aşà dar stăpânirea bogăţiei este mai urâcioasă decât însăşi boala, căci dacă cel bolnav şi împătimit după ea, nu se supune prescripţiunilor doctorilor, aceasta e mai rău decât a bolì chiar. Tocmai acest lucru îl face bogăţia; din toate părţile ea contribue a se umflà spiritul şi împiedecă pe doctori a se apropia de el. Aşà dar din cauza stăpânirei ce exercită ea, noi să nu fericim pe cei bogaţi, ci să'i jelim, dupre cum nu putem fericì nici pe acel ce vede pe un idropicat, şi în loc să'l împiedece de a'şi încărca pântecele cu băuturi şi cu cărnuri vătămătoare, el îl lasă în libertate de a face ce voeşte, deşì ar avea puterea să'l împiedece. Aşà dar stăpânirea nu poate fi pretutindeni ceva bun, după cum nici cinstea, căci şi aceasta încarcă spiritul de trufie multă. Dacă chiar corpul nu ar preferà să se îmbolnăvească de dragul bogăţiei, apoi atunci cum de treci cu vederea spiritul, şi'l laşi să fie cucerit de acestă boală? şi încă nu numai atâta, ci să primească şi o altă pedeapsă? Căci şi el prin bogăţie capătă o ferbinţeală mare, şi este scuturat ca de friguri, care friguri nimeni nu le poate stinge. Bogăţia nu'l lasă de a judeca drept, ci cu totul din contra: defectele el le ia ca calităţi, sau invers, nu suferă pe nimeni a'l contrarià, şi în puterea bogăţiei toate crede că'i sunt permise a le face.

Nu va găsì cinevà vr'un spirit atât de încărcat de pofte şi absurdităţi, ca spiritul celor ce vor a se îmbogăţì. Câte bârfiri nu iscodesc nişte astfel de spirite? Ele născocesc năsdrăvănii mai mari chiar decât acele din mithologie, ca ipocentaurii (jumătate om şi jumătate cal), himerele, balaurii cei cu picioare, şi alte monstruozităţi de felul acestora. Dacă vr'unul din aceştia ar voì să născocească vre-o poftă oarecare, ei bine, nu ai găsì poate acolo nici ipocentauri, nici himere, nici balauri sau altceva din monstruozităţile din mithologie, ci le vei găsi încă pe toate acestea concentrate la un loc. Poate că mă va crede cineva născut în bogăţie mare, dacă arăt atât de fidel împrejurările. Se zice — şi mai întâiu voiu vorbì din cele cântate la Elini, ca să vă pot încredinţa — se zice deci, că un rege al lor atât de mult abuza de îmbuibare, încât a făcut chiar şi un platan de aur, cu cerul deasupra lui, şi şedea sub dânsul, în timp ce ostaşii concentraţi făceau exerciţii militare. Ei bine, oare pofta aceasta nu este mai

urîtă, decât aceea a ipocentaurilor? Nu este mai urîtă decât aceea a celorlalte monstruozităţi? Un altul iarăşi băgà oamenii în boi de lemn. Oare această poftă nu este o monstruozitate? Intre acestea bogăţia a făcut odinioară, pe cel ce mai înainte fusese împărat, l'a făcut, zic, din bărbat femee [1]); şi pe un asemenea om afemeiat, ce din femee se face ostaş, cum îl vei numì? Fiară, animal necuvântător, şi poate chiar mai rău decât acestea. Animalele când stau sub copac, sunt mulţumite cu ceea-ce li dă natura şi nu mai cer alta nimic, iar acel rege, de care vorbiiu, a întrecut şi pe animale în îmbuibările sale. Aşà dar, ce ar putea fi mai uşuratic decât cei bogaţi? Toate acestea nu vin decât din nesaţiul de plăceri. Poate că mulţi admiră încă pe acest rege? Ei bine, aceştia sunt părtaşi râsului lui. Nu bogăţia se dă pe faţă în asemenea împrejurări, ci prostia omului. Cu cât e mai superior pământului acel platan de aur? Totdeauna cele naturale sunt mai plăcute, decât cele ce sunt nenaturale. La ce'ţi foloseà ţie cerul aurit, prostule? Priveşte, cum bogăţia multă înebuneşte pe cineva, şi cum îl îngâmfă. Cred că ea (bogăţia) nu cunoaşte încă marea, căci atunci poate ar voì să călătorească şi pe ea. Oare nu sunt acestea himere? Oare nu sunt ipocentauri? Şi încă se găsesc şi astăzi de acei ce cu nimic nu se deosebesc de acel rege, ba încă se arată chiar cu mult mai uşuratici decât el. Căci spune-mi: cu ce se deosebesc de platanul aurit acele vase argintate, acele oale de bucate şi acele alabastre de păstrat mirodeniile? Dar încă femeile!.. 'Mi-e ruşine a o spune, însă mă văd silit la aceasta. Iată că şi ele îşi fac oala de noapte din aur, sau aurită... Voi care faceţi aceasta, ar fi trebuit mai întâiu să vă ruşinaţi. Pe când Christos e flămând, tu te dezmierzi? sau mai bine zis, te prosteşti? Şi de ce osândă nu sunt vrednice astfel de femei? Şi încă mai întrebi, de ce sunt tâlhari, de ce sunt asasini, de ce atâtea rele, când diavolul vă târăşte în astfel de prostie? A avea cineva talgerile de argint, de sigur că nu se potriveşte cu un suflet filosof, ci totul vine din dezmerdare, dar a face vase de argint până şi pentru excremente şi urină,

[1]) *Notă.* Cred că face aluziune aici Sf. Chrisostom la Sardanapal, împăratul Asirianilor, care a rămas proverbial pentru moleciunea şi aplecarea lui către femei. *(Trad.)*.

oare se mai poate zice că vine din dezmerdare? Eu nu aşi spune aceasta, ci toate acestea vin din prostie, şi poate că nici din prostie; ci din nebunie, sau poate din ceva mai rău chiar şi decât nebunia.

Stiu, iubiţilor, că poate mulţi mă iau în derâdere când vorbesc de acestea, însă eu nu mă căesc, numai să rezulte ceva mai bun. Cu adevărat că bogăţiile fac pe cineva prost şi nebun. Atât de mare este mania dupa bogăţii, încât cei stăpâniţi de această patimă ar voì ca şi pământul să fie de aur, şi pereţii casei de aur, poate că şi cerul, şi aerul încă ar dorì să fie de aur. Ce nebunie! Ce smintire! Ce friguri grozave! Un altul, care este după chipul lui Dumnezeu, se topeşte şi se sfârşeşte de foame şi de frig, şi tu faci lucruri de care spuseiu? Vai! ce mândrie deşartă! Şi ce alta ar putea face pe cineva mai nebun, decât bogăţia? Intr'atât de mult cinsteşti tu excrementele tale, încât să fie purtate în vase de argint? Ştiu bine că vă apucă ameţeala la auzul acestora, însă sunt de vină acele femei care vă fac de a ameţì, cum şi acei bărbaţi cari servesc unor astfel de boale uricioase. Aceasta se numeşte desfrâu, cruzime, neomenie, bestialitate şi cea mai josnică ticăloşie. Căci ce himeră, ce balaur, ce demon, ce diavol şi ce monstru în fine, ar face aceasta? Ce folos ai de Christos? Ce folos ai de credinţă, când tu eşti stăpânit de patimile Elinilor, şi nu atâta a Elinilor, pe cât a demonilor? Dacă nu trebue a împodobì capul cu aur şi mărgăritare, dar apoi cel ce întrebuinţează argintul în astfel de servicii necurate, de ce iertare se va învrednicì oare? Nu ajung oare celelalte obiecte — deşì nici acestea nu sunt permise creştinului — de ex. scaunele şi taburetele de pus sub picioare, de argint toate? De altfel şi acestea sunt făcute din dezmerdare. Dar pretutindeni nu este decât mândrie prisoselnică, pretutindeni slavă deşartă, nicăeri strictul necesar, ci peste tot locul abuz de cele de prisos. Eu mă tem ca nu cumva sexul femeesc fiind stăpânit de această manie, să ajungă a se schimba în nişte monstri, de oare ce poftesc de a avea şi părul de aur. Dacă aţi mărturisì că v'a atins întru câtva cele vorbite, şi că v'aţi revoltat în sufletul vostru, pentru că aţi căzut în asemenea pofte, şi dacă poate v-a coprins ruşinea, nu aţi mai pretinde asemenea lucruri. Pentru că dacă îndrăzniţi a umbla şi după asemenea lucruri, care sunt

mai absurde decât toate absurditățile, cu atât mai mult cred că veți poftì de a avea părul de aur, și a vă aurì și buzele, și sprincenele, și în fine vă veți topì după aur. Dacă nu credeți, eu vă voi povestì ceea-ce am auzit, și care chiar este și astăzi. Impăratul Perșilor, celor vestiți în astfel de lururi, are barba de aur, ca tortul cel subțire, și fabricată astfel, că în perii ei sunt înfășurate foi de aur, încât seamănă cu un monstru. Slavă ție Christoase! Pentrucă de câte bunătăți nu ne ai încărcat tu pe noi! Ce nu ai făcut tu, ca să ne însănătoșezi? De câte monstruozități și bestialități nu ne-ai scăpat tu?

Iată vă prevestesc, și băgați sama că nu vă mai îndemn, ci vă poruncesc — cel ce voește să asculte, asculte, iară cel ce nu voește, să nu asculte — că dacă stăruiți încă a face de acestea, eu nu vă voiu mai suferi, nici că vă voiu mai primì, sau că vă voiu lăsa să mai pășiți pragul acesta. Ce 'mi trebue mie atâta mulțime de bolnavi? Și ce este, dacă eu exercitându-vă în lupta vieței creștinești, încă nu vă împiedec, nu vă opresc dela cele prisoselnice? — deși Pavel a oprit și aurul și mărgăritarele. Râdem noi de cele ale Elinilor, însă și ale noastre se par ca mithuri. Dar și pe bărbați îi sfătuim acestea: duceți-vă la școală și învățați filosofia duchovnicească, alungați dela voi acea mândrie proastă. Aceasta o spun și bărbaților și femeilor, iară dacă cineva va face altfel, eu nu voiu mai suferì. Doisprezece erau numai apostolii Domnului, și ascultă ce li spune Christos: „Au doară și voi voiți să vă duceți“? (Ioan 6, 67). Dacă noi vom lingușì într'una, apoi când vom mai îndrepta abaterile? Când vom putea folosì? «Dar, zici tu, sunt și alte eresuri, și cei dojăniți astfel, poate să se strămute acolo». Vorbă de nimic, căci ascultă ce spune înțeleptul: „Mai bun este unul, care face voea lui Dumnezeu, decât o mie de nelegiuiți“ (Sirach. 16, 4). Pentrucă și tu ce voești? Voești a avea mii de servitori fugari și tâlhari, sau mai bine unul și credincios? Iată deci că vă sfătuesc și vă recomand, ca și podoabele cele de pe fața voastră, și vasele acelea de care am vorbit, să le fărâmați în bucăți și să le dați săracilor, și astfel să nu se mai găsească de acestea prin casele voastre. Cel ce voește să fugă, să fugă, cel ce voeste să acuze, acuze, căci

eu nu mai sufăr pe nimeni de a face așà. Când va trebuì să fiu judecat înaintea tronului lui Christos, voi veți sta departe, iară eu voiu purta răspunderea, și atunci grațiile voastre la nimic nu 'mi vor folosì. Aceste cuvinte au conrupt totul: «Să nu fugă, zici tu, și să nu treacă în alt eres; este slab și neputincios, și deci fii către dânsul îngăduitor». Până unde? Până când? Odată, de două ori, de trei ori, însă nu pentru totdeauna: iată deci că iarăși vă recomand, și mărturisesc, cum zice și fericitul Pavel: „Că de voiu veni iarăși, nu vă voiu cruța" (II. Corinth. 13, 2), că atunci când voi veți face așà, veți cunoaște câștigul cât e de mare, și ce folosință veți avea de aici. Da! Vă rog și vă provoc, și nu m'ași da în lături chiar de a mă agăța și de picioarele voastre, și a vă face rugăminte pentru aceasta. Ce prostie este aceasta? Ce desfrânare? Ce insultă? Nu mai este aici dezmerdare, ci insultă; nu mai este ușurință, ci nebunie. Atâția săraci stau prin prejurul bisericei, biserica însă are și atâția fii bogați; ei bine aceștia nu pot oare ajuta nici măcar pe câte un sărac? Iată că pe când unul moare de foame, celălalt se îmbată, unul își leapădă excrementele în vase de argint, pe când celălalt nu are nici pânea de toate zilele! Ce nebunie! Ce sălbătecie grozavă! Fie ca să nu ajungem la măsura de a ne sculà contra celor ce nu ascultă, și nici de a îndreptà cu mâhnire asemenea abateri, ci voi cu bună voe și cu curaj să le îndreptați toate acestea, ca astfel să viețuim în slava lui Dumnezeu, și să ne izbăvim de pedeapsa de acolo, în acelaș timp să ne bucurăm și de bunătățile făgăduite celor ce 'l iubesc pe dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Drept aceia omorîți mădulările voastre cele de pe pământ, curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este slujire ido-

lilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei, întru care și voi oare-când ați umblat, când viețuiați întru acelea“ (Cap. 3, 5-7).

Știu, iubiților, că mulți vrăjmași mi-am făcut cu ocazia covorbirei de dinainte. Dar ce să fac? Auzit-ați ce a poruncit stăpânul? Nu cumva poate eu sunt vinovatul? Nu vedeți voi pe cei ce incasează dările, cum pe cei ce se împotrivesc a'și plătì datoria îi împresoară cu un lanț? Ați auzit ce a spus Pavel astăzi? „Omorîți, zice, mădulările voastre cele de pe pământ, curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este slujire idolilor“. Ce poate fi mai rău ca această lăcomie? In adevăr că aceasta este mai rea decât orice poftă. Aceasta este cu mult mai grea, decât prostia și nebunia acea după argint și aur, de care vă vorbiam. „Și lăcomia, zice, care este slujire a idolilor“. Vedeți unde duce răul? Insă să nu vă neliniștiți, căci eu nu fac aceasta de gust, și nici că am poftă de a vă avea dușmani, ci așì dorì să vă aduc spre virtute, încât să aud vorbindu-mi-se de voi cele cuvenite. Așà că aceasta nu este rezultată din autoritatea sau demnitatea sacerdoțiului meu, ci mai mult din supărarea și durerea mea. Iertați-mă, iertați-mă, vă rog; nu voesc a mă slutì vorbindu-vă de acestea, ci sunt silit de împrejurări. Eu nu vă vorbesc acestea pentru durerile și necazurile săracilor, ci pentru mânturirea voastră; pentru că sunt pierduți, și repet vorba, se pierd de bună-voia lor cei ce nu hrănesc pe Christos. Și ce folos ai dacă și hrănești pe sărac, însă te dezmerzi și risipești în modul arătat? Toate sunt atunci de prisos. Nu se cere de a da mult, ci de a nu da mai puțin în raport cu propria sa avere. A face altfel este a'și bate cineva joc.

„Omorîți, zice, mădulările voastre cele de pe pământ“. Ce spui? Dar nu tu ai zis oare că «v'ați îngropat, că împreună cu el v'ați îngropat, că v'ați tăiat împrejur, că ne-am dezbrăcat de trupul păcatelor cărnei»? Și cum mai zici iarăși: „Omorîți“? Nu cumva glumești, când ni vorbești așà, ca și cum toate acestea ar fi încă în noi? Dar nu este aici nici o contrazicere, ci după cum cineva ștergând o statue murdară, sau mai bine zis turnând-o din nou și făcând-o frumoasă, zice că

s'a dus de pe ea rugina și s'a nimicit, și dacă el după aceia sfătuește de a depărtà de pe ea rugina când s'ar arătà — prin aceasta nu se contrazice de loc, tot așà și în cazul de față; nu a șters rugina ce erà la început, ci sfătuește de a depărtà pe aceea ce s'ar face după aceasta; tot așà face și apostolul. El nu vorbește aici de omorîrea (mortificarea) cea dintâiu, nici nu spune de curviile și abaterile acelea, ci de cele petrecute în urmă. A zis mai sus că nu aceasta este viața noastră, ci o alta, adică acea din ceruri. Acum spune-mi: după ce zice „Omorîți mădulările voastre cele de pe pământ" prin aceasta oare el defaimă pământul? sau că prin aceste cuvinte numește păcatele cele de pe pământ? „Curvia, necurăția" zice: A trecut cu vederea fapte de acelea, de care nu este bine nici de a vorbì, așà că prin cuvântul „necurățenia" pe toate le dă în priveliște. „Patima, zice, pofta cea rea" și iată că el spune în general totul, căci toate nu sunt decât pofte rele, pizmă, mânie, supărare. „Și lăcomia, zice, care este slujire a idolilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei". Prin multe ne-a depărtat pe noi de păcăt; prin binefacerile căpatate, prin izbăvirea de păcatele trecute și viitoare, aratând cine am fost și cine suntem acum. Toate acestea la un loc, adică cine am fost noi, și că ne-am izbăvit de păcate, și în ce mod, toate acestea zic, sunt suficiente spre a ne abate dela rău. Dar din toate cele zise de apostol, faptul cel mai grozav și greu de a o spune — nu însă și fără folos — acesta este: „Pentru care vine, zice, mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei" și vedeți că nu zice, peste voi, ci peste fiii neascultărei. Mai departe zice cu sfială oarecum: „Intru care și voi, oare-când ați umblat, când viețuiați întru acelea" (vers. 7), și apoi imediat pune de față și lauda, că nu mai vietuesc acum așà; atunci erà poate permis, nu însă și acum „Iar acum lepădați-le și voi acelea toate". La început le spune în general, iar mai apoi și în particular, căci așà este planul tras de el: „Mânia, iuțimea, răutatea, hula, cuvântul de rușine din gura voastră"

(vers. 8). „Cuvântul de rușine din gura voastră" zice, arătând semnificativ prin aceasta, că asemenea fapt îi murdărește.

„Nu grăiți minciună unul către altul, dezbrăcându-vă de omul cel vechiu dimpreună cu faptele lui, și îmbrăcându-vă întru cel nou, care se înoește după cunoștință, după chipul celui ce l-a zidit pe el" (vers. 9. 10). Aici este demn de a cercetà, de ce oare apostolul numește viața stricată mădulări, și corp, și om, precum și viața virtuoasă tot cu aceste nume o reprezintă? Și dacă omul în sine este păcatul, cum de tot el zice: „împreună cu faptele lui"? A zis odată om vechiu, arătând prin aceasta, că nu acela (cel vechiu) este om, ci acesta (cel nou), căci buna intențiune este mai principală, este superioară așa zicând înseși ființei lui, și prin urmare acesta este cu adevărat om, iar nu acela. Nu înseși ființa, nu esența lui de om îl bagă în gheeena, și nici nu-l introduce în împărăția cerurilor, ci însuși oamenii prin intențiunea lor. Deci dacă ființa sau esența lui este corpul, iar acea esență este neresponsabilă în amândouă cazurile, apoi cum de numește trupul rău? și de ce zice: „împreună cu faptele lui"? Adecă intențiunea unită cu faptele. Numește pe acela om vechiu, voind prin aceasta a arătà necurățenia, urîciunea și slăbiciunea lui; iară pe acesta îl numește om nou, ca și cum par'că ar zice «să nu vă așteptați că și acesta va pătimì ca cel dintâiu, ci din contra; căci cu cât va înainta în vârstă, el nu pășește cu grabă spre bătrânețe, ci spre o tinerețe mai superioară celei dintâiu. Când el va lua mai multă cunoștință, se va învrednicì și de mai mari, mai mult crește, mai mult se împuternicește, nu atâta prin tinerețea, cât mai cu seamă prin aceia către care tinde el». Și iată că zidirea acea perfectă, se numește viața, purtarea creștinului. Zice apoi apostolul: „după chipul celui ce l'a zidit pe el", adecă după chipul lui Christos, fiindcă nici Christos nu s'a sfârșit spre bătrânețe, ci astfel erà de frumos, încât nici nu se poate grăì. „Unde nu este Elin, nici Iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, barbar, Schit, rob, slobod, ci

toate și întru toți Christos" (vers. 11). Iată a treia laudă a acestui bărbat, căci el nu introduce nici o deosebire, nici de națiune, nici de demnitate, nici nu face vorbă de strămoși, și în fine nu are nevoe de acestea, căci lucruri de acestea sunt ale oamenilor profani. „Tăierea împrejur și netăierea împrejur, rob, slobod, Elin", adecă prozelit, „și Iudeu" din strămoși. «Dacă ai numai aceasta, adecă dacă ești după chipul celui ce te-a zidit, te vei bucurà și de acelea, de care se bucură cei ce le au».

„Ci toate și întru toți Christos", zice, adecă toate vor fi nouă Christos, și demnitate, și în fine el ni va fi nouă totul. Sau că poate zice, «că voi toți ați devenit un Christos, fiind trupul lui».

„Deci îmbrăcați-vă ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți" (vers. 12). Aici arată ușurința în virtute, și că trebue a o posedà incontinuu, și a face us de dânsa ca de o podoabă mare. Aici sfătuirea este unită cu lauda, pentru că atunci are mai mare putere. Au devenit sfinți, dar nu și aleși, acum însă și aleși, și sfinți, și iubiți. „Intru milostivirile îndurărilor". Nu a pus aici cuvântul obișnuit milă (ἔλεος), ci a întrebuințat două cuvinte, care conțin în ele o mai mare energie: milostivirile îndurărilor (σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ), adecă el se găsește față de noi, cum se găsesc părinții față de copiii lor. Nu a zis apoi simplu „îndurări" ca să nu'i înjosească, ci „milostivirile îndurărilor". Mai departe apoi adaogă: „Intru bunătate, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelunga răbdare, suferind unii pe alții, și iertând unul altuia, de are cineva împotriva cuiva pâră, precum și Christos a iertat vouă, așa și voi" (vers. 13). Iarăși le spune după ordinea lor, căci umilința izvorăște din bunătate, iar din umilință blândețea, și din aceasta îndelunga răbdare. „Suferind unii pe alții", adecă trecând cu vederea, făcându-vă că nu ați văzut. Și privește că el nu spune aceasta, ci prin cuvântul „pâră" totul cuprinde, după care încheе: „Precum și Christos a iertat nouă". Mare este exemplul, ceia-ce de altfel pururea face el, ndemnându-i

cu exemplul lui Christos. Când el a pronunțat cuvântul „pâră“ a arătat'o ca pe un fapt mic, dar de îndată ce aduce pe Christos de exemplu, ne-a convins că chiar de am avea de acuzat pe alții pentru fapte mari, totuși trebue a-i ierta, căci expresiunea „precum și Christos“ aceasta dă a înțelege. Și nu numai aceasta, dar încă trebue a ierta din toată inima, ba încă și mai mult decât aceasta, a-i și iubì chiar; fiindcă dacă a pus pe Christos la mijloc, odată cu el a întrodus și toate acestea. Dacă suntem nedreptățiți pentru lucruri mari sau mici, chiar de suntem noi mari, iară aceia mici, chiar de ar urmà ca ii să ne insulte și după aceasta, noi să iertăm totuși, și să punem chiar sufletul nostru pentru dânșii, pentru că expresiunea „precum“ o cere aceasta. Și încă nu trebue a ajunge numai până la moarte pentru dânșii, ci dacă se poate și după aceasta chiar.

„Iară peste toate acestea întru dragoste, care este legătura săvârșirei“ (vers. 14). Ai văzut că aceasta o spune el? Findcă este posibil de a ierta, fără însă a și iubì, «trebue a și iubì», zice, și arată cu modul acesta și calea prin care se poate ierta. Căci este posibil de a fi cineva om bun și blând, și smerit, și îndelung răbdând, și totuși să nu iubească. De aceea chiar din început și pune expresiunea „milostivirea îndurărilor“ în care se cuprinde și iubirea, și mila. „Peste toate acestea, zice, întru dragoste, care este legătura săvârșirei“ (perfecțiunei morale). Ceia ce voește a spune aici, este în totul adevărat; pentru că dacă lipsește dragostea, toate celelalte nu sunt de nici un folos, și iute se discompun. Pe toate celelalte numai dragostea le cimentează; dar dacă lipsește dragostea, orice bun ai voì să spui, nu este nimic, căci totul se prăbușește. Se petrece aici ceea-ce se petrece cu corabia, căci oricât de mari ar fi uneltele ei, dacă nu va avea în acelaș timp și legătura cerută (ὑποζώματα), nu va fi de nici un folos. Tot așà este și cu casa, căci dacă în trupul ei nu vor fi paiante, oricât de mari vor fi pereții, la nimic nu folosesc, fiind-că lipsesc legăturile necesare. Ori și ce calități bune ar avea cineva, toate sunt nefolositoare, dacă lipsește dragostea. Apostolul nu a zis că dragostea este vârful sau începutul

şi sfârşitul tuturor, ci numai că ea este mai mare decât toate celelalte, că este legătura care le cimentează pe celelalte, şi că ea este mai necesară decât acelea. Vârful, sau capătul unui lucru, sau creştetul aşa zicând, în sens figurativ, înseamnă intensiunea perfecţiunei morale, pe când legătura dragostei este aceea care reuneşte şi ţine strânşi pe cei ce ţind spre perfecţiune, precum ţine strâns şi rădăcina trunchiul şi ramurile copacului.

„Şi pacea lui Dumnezeu să se dăruiască[1]) întru inimele voastre, la care şi chemaţi sunteţi într'un trup, şi mulţămitori vă faceţi" (vers. 15). Pacea lui Dumnezeu, aceea numai este care înţepeneşte, numai ea este sigură. Dacă ai în sine-ţi pacea omenească, aceasta lesne se dizolvă, pe când pacea lui Dumnezeu niciodată. Deşi el a spus generalul prin vorba dragoste, totuşi iarăşi vine şi la particularităţi. Căci se poate ca să fie undeva dragoste nemăsurată, şi totuşi din acea dragoste mare să ajungă cineva fără de veste ca să acuze pe altul, şi să ajungă la lupte zădarnice şi la ură înverşunată. «Nu, zice el, eu nu voesc o astfel de dragoste; nu voesc ca voi să cercetaţi cele ce s'au întâmplat în trecut, ci precum a făcut Dumnezeu cu voi, aşà să faceţi şi voi». Cum a făcut Dumnezeu? A voit numai, şi dela noi nimica n'a primit. Dar oare, ce înseamnă „Pacea lui Dumnezeu să se dăruiască întru inimele voastre?" «Dacă înăuntrul tău, zice, se luptă două idei, să nu laşi a predominà ideea de răzbunare, ci ideea păcei. De ex. fie cineva insultat pe nedreptul; din această insultă nedreaptă s'a născut în cugetul său două idei: una care 'i porunceşte de a se răzbunà, şi ceal'altă care 'i spune de a suferì insulta, cu care ocazie ambele aceste idei se războesc între dânsele. Dacă atunci predominează pacea lui Dumnezeu, iată că această idee face ca să triumfe, iară cealaltă să se ruşineze. Şi cum aceasta? Convingând că Dumnezeu este pacea, şi că el ne-a împăcat pe noi. De altfel apostolul nu arată că

---

1) *Notă.* Textul grec zice: „Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν". Verbul βραβεύω nu înseamnă *a dăruì*, ci a fi împărţitor de premii, a predominà, a resplătì, a dirijà, etc. aşà că sensul pasajului este următorul: «*Şi pacea lui Dumnezeu să predomineze întru inimile voastre.*» (Trad.).

lupta aceasta ar fi un lucru simplu, ci chiar mare. «Să nu predomineze mânia, zice, nici cearta, şi nici pacea omenească, pentru că pacea omenească vine sau rezultă din luptă; eu nu o voesc aceasta, ci acea pace o voesc, pe care ni-a lăsat-o el. El a pus în cugetul nostru această idee ca un fel de stadiu, ca un loc de luptă a celorlalte idei, şi această idee este şi lupta, şi biruința, în acelaş timp tot ea acordă şi premiul».

Apoi iarăşi pune la mijloc îndemnul: „La care zice, şi chemaţi sunteţi“, adecă întru care sunteţi chemaţi. A amintit bunurile câte izvorăsc din pace, şi la urmă pare că ar zice: «Pentru aceasta te-a chemat, întru aceasta te-a chemat», ca astfel să arate că premiul e demn de crezut. De ce a făcut trupul un totul întreg şi nedespărţit? Nu oare ca pacea să prodomineze în el? Nu oare ca de acì să avem un motiv de împăciuire? De ce cu toţii suntem un trup? Şi cum suntem un trup? Pentru pacea care predominează între noi suntem un trup, şi fiindcă trupul este un întreg, de aceea ne împăcăm.

Dar de ce oare n'a zis apostolul: Pacea lui Dumnezeu să biruiască, ci „să predomineze“, adecă ea să fie aceia care să acorde premiul (ϐραϐευέτω)? A făcut'o prin aceasta mai demnă de credință. Ea (pacea lui Dumnezeu) nu lasă ca ideea cea rea să se poată luptà cu ea până în fine, ci o doboară la pământ. Dară încă şi numele de premiu înalţă oare-cum pe auditor, căci dacă s'ar acordà premiul ideei celei bune, ori şi cât s'ar ruşinà ideea cea rea, la urmă nu este nici un folos. De altfel aceasta din urmă ştiind că ori şi ce ar face, totuşi nu ar căpătà premiul; ori şi cât s'ar încumetà şi s'ar încercà să atace pe cealaltă, nu va reuşì, şi în urma tuturor ostenelilor ea se va vedea silită a se retrage, — ştiindu-le zic, toate acestea, renunţă de a se lupta zadarnic.

Bine a făcut apostolul, că a adaos: „Şi mulţămitori vă faceţi“, căci aceasta înseamnă de a fi mulţămitor cineva, când el se poartă de o potrivă cu ceilalţi, după cum s'a arătat şi Dumnezeu faţă de el; a urmà cu alte cuvinte stăpânului, a se supune lui, a mărturisì charul căpătat, chiar de l'ar insultà cinevà, chiar de l'ar lovì. Această expresiune în fine este foarte atîţătoare de sfială, pentrucă cel ce mărturiseşte charul lui

Dumnezeu, ori și ce ar pătimì din partea altuia, nu caută a se răzbunà, iară dacă se răzbună, apoi nu mărturisește acel char. Dar să nu fim ca și acel ce avea de luat de la altul una sută de dinari, ca să nu auzim și noi: „Slugă vicleană“ (Math. 18, 32), pentrucă nimic nu este mai rău ca nemulțămirea. Așà dar, cei ce se rezbună, sunt nemulțămitori charului lui Dumnezeu.

Dar oare de ce dela început apostolul se atinge de curvie, — căci zicând: „Omorîți mădulările voastre cele de pe pământ“ imediat adaogă „curvia“, și aceasta o face aproape pretutindeni în epistolele sale? Pentrucă această patimă stăpânește mai cu seamă printre oameni. Și Thesalonicenilor aceiași face scriindu-li. Și ce poate fi minunat, dacă și lui Timoteiu scriind îi zice: „Pe tine curat te păzește“ (I Timoth. 5, 22)? Și iarăși aiurea: „Cu toții să căutați a fi în pace, și cu curățenie, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Ebr. 12, 14).

„Omorîți, zice, mădulările voastre“, căci ce este mort, este urît la privire, scârbos și dezgustător; dacă le omori, ele nu rămân moarte, ci se discompun imediat, după cum se discompune și trupul. «Stinge, deci, zice, căldura din ele, și nu va mai rămânea nimic mort». Cu alte cuvinte arată, că un asemenea om face ceea ce face și Christos prin baea renașterei. Și bine a zis el „cele de pe pământ“, pentru că aici rămân, aici se discompun, și încă cu mult mai tare decât mădularele trupului. Așà că nu atât corpul este de pe pământ, pe cât este de pământesc păcatul, căci corpul câteodată se arată și frumos, pe când păcatul niciodată. Mădulările corpului poftesc totdeauna cele de pe pământ. Dacă ochiul este de acest fel, nu va vedea cele din ceruri; tot așà și cu auzul, cu pipăitul, și cu orice mădular ai voi să spui. Ochiul vede corpuri, și frumusețe, și bani; de acestea el se încântă, dar toate acestea sunt pământești. Auzul se molesește la cântarea din chitară, sau din nai, sau la auzirea vorbelor murdare; însă toate acestea sunt pe pământ. Deci, după ce apostolul i-a pus sus lângă tronul lui Dumnezeu, li zice: „Omorîți mădulările voastre cele de pe pământ“, pentru că nu se poate stà lângă

acel tron cu aceste mădulări; nu se poate stà acolo, spre a face ceea-ce trebue. Acest lut deci, este mai rău de cât celălalt, căci acela devine aur, după cum zice: „Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune“ (I. Corinth. 15, 53), pe când lutul acesta al păcatului nu poate să se schimbe, nu poate să se topească și curățe din nou în topitoare. Astfel că mai mult acestea sunt pe pământ, decât acelea. De aceea nici n'a zis apostolul din pământ, ci „cele de pe pământ“, căci s'ar putea ca acestea să nu fie de pe pământ. Mădulările trupului sunt de necesitate pe pământ, pe când acelea nu sunt silite de a stà pe pământ. Când de ex. auzul nu ascultă nimic din cele de pe pământ, ci numai cele din ceruri; când ochiul nu vede nimic din cele de aici, ci numai cele de sus, apoi atunci nu mai este pe pământ; când gura nu grăește nimic pământesc, ea atunci nu este pe pământ; când mâna nu face nimic din cele rele, ea nu este pe pământ, ci în cer. Aceasta a zis'o și Christos: „Dacă ochiul tău cel drept te scandalizează“, adecă dacă vezi cu desfrâu, „scoate-l pe el“, adecă cugetul cel rău. Mie mi se pare că necurăția, patima, pofta cea rea, sunt acelaș lucru, adecă curvia, iară apostolul prin toate aceste voește să ne abată de acea patimă urîtă. Și în adevăr că aceasta este o patimă rea, căci după cum trupul suferă de friguri, sau este rănit, tot așà este și cu această patimă. Și n'a zis depărtați-le, ci „omorîți-le“, încât să nu mai poată învia la urmă, și „lepădați-le“. Ceea-ce este mort, noi îndepărtăm dela noi; de ex. umflăturile ce ar fi pe trup le scoatem și le îndepărtăm, de oarece corpul lor este mort; dar dacă le tai nefiind moarte, atunci îți pricinuește dureri, pe când dacă sunt moarte, nu simți nimic. Tot așà și cu patimile, care fac necurat sufletul, și'l transformă din nemuritor în ceva supus schimbărilor și prefacerilor.

„Slujirea idolilor“. Am vorbit de multe ori, că lăcomia este tot una cu slujirea idolilor, pentrucă în adevăr, că cele ce tiranisesc mai mult neamul omenesc acestea sunt: lăcomia, desfrâul și pofta cea rea, care toate la un loc sunt egale cu idololatria. „Pentru care

zice, vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei". I-ĭ numeşte fiii neascultărei, lipsindu-i de iertare, şi arătând că se găsesc în asemenea stare de jelit, din cauza neascultărei lor. „Intru care şi voi, zice, aţi umblat oarecând", însă acum v'aţi convins. Arată aici că şi ii se găsiau aşà, iară acum sunt de laudă. „Iară acum lepădaţi-le şi voi acelea toate, mânia, iuţimea, răutatea, hula, cuvântul de ruşine". Vorbele cele proaste el le numeşte patimi şi hulă, după cum şi răutatea o scoate din mânie, căci aşà obişnueşte el, adecă din unele scoate pe altele. Aiurea se exprimă, tot asupra acestei chestiuni, într'un mod mai concis, zicând: „Căci unul altuia suntem mădulări" (Efes. 4, 25), astfel că el face pe oameni ca creatori ai lor, cari primesc pe unul, şi resping pe altul. A spus acolo despre mădulările lui, aici însă vorbeşte de totul în general. A spus de inima lui, a spus de mânie, de gură, de hulă, ochi, curvie, lăcomie, mâni şi picioare, minciună, cuget şi de mintea acea veche. «Dintre aceste două chipuri, zice, numai unul este care poartă chipul împărătesc, acel al lui Christos». Mie mi se pare că aceia la care face aluziune apostolul, sunt mai cu seamă cei dintre ginţi. După cum pământul şi-a pierdut forma sa de mai 'nainte—fiind atunci o masă de năsip,—iară mai pe urmă devine de aur, şi după cum lâna, ori şi ce fel ar fi, îşi ia altă faţă, iară pe cea dinainte o ascunde,—tot aşà şi cel credincios. „Suferind, zice, unul pe altul". A arătat ceea-ce este drept: «Sufere pe acela, zice, şi acela să te sufere pe tine», ceea-ce zice şi în epistolă către Galateni: „Purtaţi sarcina unul altuia" (Galat. 6, 2). „Şi mulţămitori vă faceţi". Mai cu seamă aceasta o pretinde peste tot locul, căci aceasta şi este capitalul tuturor bunurilor.

¹) Să mulţămim deci întru toate şi pentru toate, căci aceasta este adevărată mulţămire. A mulţămì lui Dumnezeu când prosperăm, nu este vr'un lucru mare,

---

¹) *Partea morală.* Despre mulţămirea în toate, până şi în cele neplăcute. Noi trebuie a ne refugia la Dumnezeu, şi de acolo a invocà ajutor, iară nu să căutăm ajutor de la vrăjitori şi babe. (*Veron.*).

pentrucă înseşi firea lucrurilor ne împinge spre aceasta. Insă a'i mulţămì când suntem în cele mai mari primejdii, aceasta este de admirat. Când noi mulţămim lui Dumnezeu în împrejurări de acelea pentru care alţii se desnădăjduiesc şi hulesc, priveşte la câtă filosofie am ajuns: întâiu, că prin aceasta am bucurat pe Dumnezeu, al doilea, că am ruşinat pe diavolul, al treilea, că nu am judecat întru nimic faptul petrecut, şi cu un cuvânt că şi tu eşti mulţămit, şi Dumnezeu 'ţi taie scârba, şi diavolul se depărtează. Dar dacă tu te descurajezi şi huleşti, diavolul este de faţă şi face orice voeşte, iară Dumnezeu care este hulit te părăseşte, şi în acelaş timp necazul se prelungeşte;—pe când dacă îi mulţămeşti, diavolul fuge de tine, pentru că nu reuşeşte în planurile sale, iară Dumnezeu fiind cinstit, te va cinstì în schimb mai mult. De altfel este ştiut de toţi că omul care mulţămeşte lui Dumnezeu pentru relele ce a întâmpinat, nu simte acele rele. Sufletul unui astfel de om se bucură de acestea ca de nişte succese câştigate, are conştiinţa veselă, se mândreşte la laudele ei, şi în fine un astfel de suflet vesel nu poate fi trist şi posomorît niciodată. Acolo, odată cu nenorocirea, vine şi conştiinţa şi'l biciueşte, pe când aici îl încununează şi'l laudă. Nimic nu poate fi mai sfînt ca limba aceea, care mulţămeşte lui Dumnezeu pentru cele neplăcute. O astfel de limbă cu nimic nu este mai pe jos de limba martirilor, şi de aceea şi aceasta ca şi aceea se încunează. Pentru că şi această limbă a fost silită de calău (diavol) ca să se lepede de Dumnezeu şi să'l huliască, pentrucă şi aici s'a încercat diavolul cu raţionamente drăceşti ca să o momească şi să o întunece cu fel de fel de nemulţămiri, însă n'a folosit nimic.

Deci, dacă suferi durerile şi mulţămeşti lui Dumnezeu, te-ai învrednicit de cununa muceniei. Copilul tău este bolnav poate, şi mulţămeşti lui Dumnezeu pentru aceasta? Ei bine, în această mulţămire îţi stă cununa. Ce durere poate fi mai mare decât aceasta? Şi totuşi această durere nu te poate silì nici macar de a scoate un cuvânt amărît din limba ta. Poate că a murit copilul tău, şi tu totuşi îi mulţămeşti? Ai devenit atunci fiica lui Abraam, căci şi el, dacă nu cu propria sa mână a sacrificat, cel puţin nu s'a scârbit când i s'a cerut de a sacrifica pe fiul său, ceea-ce este de opotrivă.

El nu s'a întristat luându-i-se înapoi darul ce'i acordase Dumnezeu.

Poate că copilul iarăşi s'a îmbolnăvit, şi tu nu i-ai atârnat la gât hârtiuţi băbeşti? Ei bine, acest fapt ţi se va calculă ca o jertfă, căci ai jerfit pe copilul tău voinţei celei sănătoase. Căci ce este, dacă toate acele vrăji nu folosesc la nimic, ci sunt bune numai de înşelăciune şi ridiculizare? Şi cu toate acestea au fost şi sunt încă femei, care dau crezământ la asemenea nimicuri, zicând că folosesc vrăjile şi descânticele, şi mai de grab ar prefera poate ca să'şi vadă copilul mort, decât să fie împiedecată această idololatrie. După cum deci acea babă, care descântă sau face vrăji, fie copilului, bărbatului, fie femeei sau altuia dintre cei iubiţi — este idololatră, tot aşà idololatră este şi aceea ce a chiemat'o, pentrucă şi ea ar fi jertfit idolilor, dacă trebuia să jertfească, şi chiar a făcut cele premergătoare jertfei. pentru că acele hârtiuţi atârnate de gâtul bolnavului — oricât de mult ar filosofa cei ce se profită din aceste nimicuri, zicând că «noi invocăm pe Dumnezeu, şi nimic alta nu facem», şi că este creştină şi credincioasă acea babă, şi altele de acest fel — nimic alta nu sunt decât idololatrie. Eşti creştină şi credincioasă? Fă semnul sfintei cruci şi zi: «această armă am numai, aceasta 'mi este doctoria, altceva nu ştiu». Spune-mi te rog: dacă ar venì doctorul, şi în loc să prescrie doctorii el ar descânta, oare l'am mai numì doctor? Nicidecum, pentrucă nu vedem doctoriile cele obişnuite în medicină. Tot aşà şi în cazul de faţă, când numai cele ale creştinismului nu le vedem. Altele iarăşi adaogă în descântecele lor nume de râuri, şi în fine cutează a face multe înşelăciuni de acestea.

Ei bine, iată o spun şi vă previn pe toate, că dacă se va mai descoperì cineva făcând de acestea, fie că ar legà hârtiuţi la gâtul bolnavului, fie că ar descânta, fie în fine ori-şi-ce din meşteşugul acesta murdar, nu voiu mai cruţà de loc. «Dar ce, zici tu, să moară copilul?» Dacă el trăieşte în urma acestora, atunci a murit; dar dacă fără acele descântece a murit, atunci trăieşte. Acum când tu vezi pe fiul tău ducându-se la curve, doreşti ca să'l înghită pământul de viu, şi zici: «ce folos dacă trăeşte?» şi când îl vezi că se primejduieşte în mântuirea lui, voeşti să'l vezi încă viu? Nu ai auzit pe Christos, care zice: „Cine 'şi va pierde

sufletul său... îl va aflà pe el, și cine va vrea să'l mântuiască, pierde-l-va pe el“ (Math. 16, 25)? Crezi tu celor zise aici, sau că poate le consideri de mithuri? Spune-mi, te rog: dacă cineva ți-ar spune «du copilul în templul idolilor, și va trăì», oare ai primì? «Nu, zici tu». Și de ce? «Pentru că acolo îl vor silì să idololatriseze, pe când aici nu este idololatrie, ci un simplu descântec». Aceasta este judecată satanicească, aceasta este meșteșugire diavolică, ca să astupe rătăcirea, și doctoria cea otrăvitoare să o dee în miere. Fiindcă nu poate să momească pe altă cale, a apucat pe calea aceasta a cântecelor și a ațișoarelor atârnate la gât. Cu chipul acesta crucea se necinstește, iară zgardele și descântecele sunt cinstite; Christos este defăimat, iară în locu-i este introdusă o babă beată și neroadă; taina noastră creștinească este călcată în picioare, iară rătăcirea și înșelăciunea diavolului dănțuiesc. «Și pentru ce Dumnezeu, zici, nu ceartă pe cei ce caută ajutor în asemenea lucruri?» De multe ori a certat, și totuși nu te-a convins, iară la urmă te-a lăsat în rătăcire, după cum și zice fericitul Pavel: „I-a dat pe ii Dumnezeu întru minte neiscusită, a face cele ce nu se cade“ (Rom. 1, 28). Asemenea fapte nu le-ar putea suferì nici chiar un Elin, care are minte. Se spune că odată era în Atena un demagog, care purta la gât asemenea zgarde, și că într'una din zile văzându-l un filosof, — dascălul lui, — l'a înfruntat în drumul mare, l'a dojenit, l'a mușcat cu vorbele și l'a ridiculizat.

Așà de prost ne găsim noi față de morala și credința noastră creștină, încât am ajuns a crede și în asemenea nimicuri. «De ce nu sunt și astăzi, zici, de acei ce vindecă boalele și înviază morții?» Însă te întreb și eu: de ce nu mai sunt și astăzi de acei ce disprețuesc viața prezentă? Ce? Oare noi slujim lui Dumnezeu cu leafă? Când natura omenească se găsia mai slabă și mai neputincioasă, când trebuià de a sădì credința, erau mulți și de aceștia; astăzi însă Dumnezeu nu mai voiește ca noi să depindem de asemenea minuni, ci să fim gata spre moarte. De ce, deci, te încrezi în viața prezentă? De ce cele viitoare nu le vezi? Pentru cele din viața prezentă primești chiar să faci și idololatrie, iară pentru cele din viața viitoare nu poți suferì nici măcar o întristare? De aceea nu mai sunt astăzi

cari să facă minuni, pentrucă viața viitoare nu are nici o valoare înaintea noastră, pentru ea nu facem nimic, pe când pentru viața de față nu ne dăm în laturi de a suferì orice. Ce voiu zice apoi și de alt rizilic, când asemenea babe aduc ca leac spuza, funinginea și sarea? — iarăși aduc pe baba vrăjitoare la mijloc — «Copilul a fost deochiat» zici. Cu adevărat că este de râs și rușinos acest lucru. Dar până când oare cu asemenea copilării? Până când cu asemenea drăcii? Cum să nu râdă de noi Elinii? Cum să nu ne ia în bătae de joc, când li spunem, că puterea crucii este mare? Cum au să creadă ii, când ne văd întrebuințând asemenea mijloace, de care și dânșii râd? Pentru aceea a lăsat Dumnezeu doctori și doctorii? «Dar ce? să las copilul să moară, zici, dacă ii nu'l pot vindeca?» Dar unde se duce copilul tău, nenorocitule? La ce tiran se duce? Spre cari demoni pleacă de aici? Oare nu se duce la cer? Oare nu se duce la stăpânul său? De ce plângi? De ce te vaiți? De ce jelești? De ce iubești pe copilul tău mai mult decât pe stăpânul? Oare nu de la el ai copilul? De ce ești nemulțămitor? Iubești darul mai mult decât pe cel ce l'a dăruit? «Dar sunt slab, zici, și mi se zguduie cele dinăuntru ale mele». Pune însă, în fața acestor contrarietăți, frica de Dumnezeu, pentrucă dacă în relele corporale ceea-ce este mai puternic scoate și astupă ceea-ce este mai slab — ca de ex. antidotul care astupă efectele otrăvei — cu atât mai mult în relele spiritului frica de Dumnezeu alungă frica și supărarea. Poate că copilul era frumos? Dar nu va fi fost mai frumos de cât Isaac. Era poate unul născut al tău? Si acela a fost unul născut. L'ai născut la bătrânețe? Și acela a fost născut de Sara la bătrânețe. Poate că erà drăguț? Dar nu va fi fost mai drăguț decât Moisi, nu va fi fost mai frumos decât acela, fapt pentru care a atras asupră-i privirea fetei lui Faraon — și aceasta s'a petrecut în acea vârstă fragedă, când nu se poate încă bine preciza frumusețea și grațiile unui copil, — și cu toate acestea pe acel copil iubit părinții l'au aruncat în apa Nilului. Tu vezi unde zace copilul, îl scobori în mormânt, și te duci la mormânt când vrei, pe când părinții aceluia nu știau cari din vietățile din apă îl vor sfâșià! Poate peștii, poate crocodilii, poate alt monstru! Și acestea au făcut ii pe acel timp, când nu știau nimic despre împărăția lui Dumnezeu, sau despre

înviere. Poate că nu erà cel unul născut al tău, şi s'a dus şi acesta după mulţi alţii dinainte. Insă nu ţi s'a întâmplat o nenorocire atât de grozavă şi de dureroasă ca lui Iob acela, care deodată a pierdut pe toţi copiii; nu ţi s'a prăbuşit casa asupra lui, nu era la masă printre cei ce ospătau, nu ţi-au fost mai dinainte vestite nenorocirile. Poate că erà copilul tău iubit de tine? Nu a fost însă mai iubit decât Iosif, cel mâncat de fiară, după spusa fraţilor lui — şi cu toate acestea a suferit tatăl său Iacob acea nenorocire, şi a suferit încă şi altele după aceasta. A plâns, însă nu a necinstit, a jelit, însă nu s'a desnădăjduit, ci a ajuns numai până la rostirea acestor cuvinte: „Iosif nu este, Simion nu este, şi pe Beniamin să'l luaţi? Asupra mea au fost toate acestea“ (Facer. 43, 36). Ai văzut cum cruzimea foametei aceliea l'a făcut să dispreţuiască copiii lui? Şi înaintea ta nu are atâta putere măcar frica de Dumnezeu, pe cât a avut'o foametea asupra lui Iacob? Plângi, eu nu te împiedic, însă să nu zici nimic de hulă şi nici să faci ceva care ar defăima numele lui Dumnezeu. Ori şi ce fel ar fi fost fiul tău, nu a fost de sigur ca Abel, şi nici n'a avut moartea aceluia, şi totuşi nimic de acest fel n'a spus Adam, deşì nenorocirea aceea a fost foarte dureroasă, căci Abel a fost omorît de chiar fratele său. Dar mi-am adus aminte şi de alţi fraţi ucigaşi, precum de exemplu de Abesalom, care a ucis pe fratele său cel întâiu născut Amnon, (Cart. II Imp. cap. 13), iară David împăratul, care iubia pe copil, s'a îmbrăcat în sac şi 'şi-a pus cenuşă pe cap, dar n'a chiemat nici vrăjitori, nici descântători, deşi erau şi pe atunci — după cum o dovedeşte Saul, — ci a rugat călduros pe Dumnezeu.

Aceasta fă şi tu: ceea-ce a făcut dreptul acela, fă şi tu. Când îţi moare copilul, zi şi tu aceleaşi cuvinte: „Eu mă voiu duce la dânsul, iară nu el va venì la mine“ (II Imp. 12, 23). Aceasta este filosofie adevărată, aceasta este adevărata iubire părintească. Oricât ai fi iubit tu pe copilul tău, nu l'ai iubit însă aşà, pe cât l'a iubit el. Dragostea şi patima către muma copilului erà mare din partea acelui fericit, deşì ea erà dintre ţiitoarile lui. Voi ştiţi că copiii se împărtăşesc de afecţiunea ce părintele o are către muma care 'i-a născut. Atât de mare erà dragostea lui către copil, încât îl şi

acuzau chiar, el însă a mulțămit lui Dumnezeu. Ce crezi că a suferit Rebeca, când a văzut că Iacob este amenințat de însuși fratele lui? Și totuși ea n'a întristat pe bărbat, ci l'a rugat de a se depărtà de el. Când tu suferi vr'o supărare de acestea, gândește-te la celelalte rele cu mult mai mari decât aceasta, și vei aflà o mare mângâere. Zi de pildă în sine-ți: „Dar dacă ar fi murit în războiu? Dacă ar fi murit în flacări?" Când noi, ori ce vom pătimì, ne vom gândì la alte patimi cu mult mai mari decât ale noastre, vom avea de aici o mare încurajare. Noi atunci pururea avem în vedere pe cei ce au pătimit, și ne mângâem, deșì poate și noi am avut patimi tot așà de grele, sau poate și mai grele. Așà și Pavel îndeamnă, când zice: „Incă nu ați stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă" (Ebr. 12, 4), și iarăși: „Ispită pe voi nu v'a ajuns, fără numai omenească" (I. Corinth. 10, 13). Ori-și-ce am pătimì, dacă noi punem înaintea noastră cele mai rele ce am pătimit altă dată — și de sigur că vom găsì multe — vom fi recunoscători lui Dumnezeu.

Deci, iubiților, să mulțămim pentru toate, și în toate necontenit, căci numai așà vor încetà tulburările noastre sufletești, și vom viețuì întru slava lui Dumnezeu, și ne vom învrednicì veșnicilor bunătăți făgăduite nouă. Cărora fie cu toții a ne învrednicì, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi bogat întru toată înțelepciunea, învățându-vă și înțelepțindu-vă pe voi înși-vă, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, întru char cântând întru inimile voastre Domnului. Și tot orice faceți cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțămind lui Dumnezeu și Tatăl prin el" (Cap. 3, 16. 17).

După ce i-a sfătuit ca să fie mulțămitori, arătându-li și calea, după cum am spus în convorbirea dinainte, aici vine și li spune: „Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi bogat“—, și nu numai în acea convorbire, ci și în alta mai dinainte. Eu am spus, că pătimind noi ceva, să ne gândim la cei ce au pătimit poate mai grozave decât noi, și au suferit cele mai aspre încercări, și să mulțămim lui Dumnezeu, ca să nu pătimim și noi de acelea, — dar apostolul ce zice? „Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi“, adecă învățătura, dogmele, sfătuirea, după care viața prezentă nu este nimic, și nici bunurile ei nu merită vr'o atenț une. Dacă acestea le știm, nu vom fi biruiți de nici o împrejurare neplăcută. „Să locuiască, zice, bogat“, adecă nu cum s'ar întâmplà, ci cu multă prisosință. Auziți voi toți câți sunteți din lume, și aveți sub îngrijirea voastră femei și copii, că și vouă vă permite de a cità scripturile, și nu cum s'ar întâmplà, ci încă cu multă sârguință. Căci după cum cel bogat poate să încerce o mare pierdere în bani, tot așà și cel ce se îmbogățește în dogmele filosofiei creștinești, poate să îndure nu numai foamea și sărăcia, ci încă și alte nenorociri cu mult mai ușor decât acelea. Căci acolo, de necesitate că cel ce a fost odinioară bogat, să fie cercetat în paguba ce a avut, și să i se împuțineze averea, și dacă aceasta i s'ar întâmplà mai de multe ori, el nu ar mai putea să se restabilească în averea dintâiu, — pe când aici nu este așà, fiindcă chiar când suntem siliți de a suferì de acelea pe care nu le voim, noi nu consumăm nimic din judecata sănătoasă, sau mai bine zis din facultățile gândirei, ci acestea rămân în noi pentru totdeauna. Și tu privește acum înțelepciunea acestui fericit, căci el n'a zis că „cuvântul lui Christos să fie întru voi“ însă ce? „să locuiască întru voi“ și încă nu cum s'ar brodì, ci „cu îmbelșugare“.

„Intru toată înțelepciunea învățându-vă și înțelepțindu-vă pre voi înși-vă“. Sub numele de înțelepciune el înțelege virtutea, precum de ex. smerenia este o virtute, eleimosina este o virtute, și altele de acest fel, virtuți se numesc, pe când cele contrare sunt rezultate din lipsă de înțelepciune, sau din prostie, ca de ex. cruzimea care nu este rezultată decât din

lipsă de minte. De aceea, de multe ori el numeşte păcatul în general nebunie, după cum zice şi Profetul: „Zis-a cel nebun întru inima sa, nu este Dumnezeu“, şi iarăşi: „Imputitu-s'au şi au putrezit ranele mele de către faţa nebuniei mele“ (Ps. 13, 1. 37, 6). Şi în adevăr, ce poate fi mai prostesc decât ca cineva să se înfăşoare în haine scumpe, iară pe fraţii lui să-i privească goli? Să creasca şi să hrănească câni, iar pe cel ce poartă în el chipul lui Dumnezeu să'l lase flămând? Ce poate fi mai prostesc, decât ca cine-va să creadă în mod simplu că lucrurile omeneşti sunt nimic, iară de fapt el se alipeşte de ele, ca de nişte lucruri nemuritoare? După cum deci, nimeni nu poate fi mai fără de minte ca acesta, tot aşà nu este nimeni mai înţelept ca cel ce săvârşeşte fapte bune. Căci priveşte cum el este plin de înţelepciune: împărtăşeşte şi pe alţii din ceea-ce are, este milostiv, este filantrop. El ştie că natura este comună tutulor, ştie că valoarea banilor nu este de nimic, şi că el trebue să cruţe mai de grab corpurile altora, decât banii ce-i are. Cel ce dispreţueşte slava, este întru tot înţelept, ~~el cunoaşte~~ lucrurile omeneşti. Cunoştinţa lucrurilor dumnezeeşti şi omeneşti este o adevărată filosofie. El ştie prin urmare că acestea sunt omeneşti, iară acelea dumnezeeşti, şi de aceea fuge de acestea şi face pe acelea. Ştie totodată a şi mulţămì lui Dumnezeu întru toate, iară viaţa de faţă nu o preţueşte întru nimic. De aceea nici nu se încântă la vederea aurului celui mult, şi nici nu se întristează de împrejurări contrare.

Iată de ce este absolut trebuitoare cunoştinţa sfintelor scripturi. Pentru această cunoştinţă însă, nu ai nevoe şi nici nu aşteptă alt dascăl, căci ai acolo cuvintele lui Dumnezeu. Nimeni nu te va învăţà atât de bine ca acelea. Dascălul pământesc dese-ori este urît din cauza slavei deşarte şi a zavistiei lui. Auziţi, vă rog, toţi muritorii, şi procuraţi-vă cărţile sfinte, medicamentele sufletului. Dacă nu voiţi nimic alt, cel puţin procuraţi-vă Noul Testament, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, ca să le aveţi dascăli în permanenţă. De vei avea vre-o supărare, caută în el (N. T.) ca într'un depozit de medicamente, ia de acolo mângâerea în suferinţa ce ai. Dacă ai vr'o pagubă, dacă s'a întâmplat vr'o moarte, sau vr'o pierdere a unuia dintre

ai tăi, caută în el, și încă nu numai să cauți, ci să iei de acolo totul și să le ai în cugetul tău. Aceasta este cauza tutulor relelor, de a nu cunoaște sf. scripturi. Plecăm la războiu fără arme, și cum vom putea să scăpăm teferi? Este de dorit de a putea scăpà chiar cu armele ce avem, dar încă să ne mai gândim la scăpare, când nici nu le avem!

Nu aruncați totul asupra noastră; sunteți oi cuvântătoare, și nu necuvântătoare. Sunteți ființi logice și nu nelogice. Multe vă îngăduie și vouă Pavel. Cei ce invață, nu stau veșnic la învățătură, fiindcă nu vor mai învăță niciodată. Dacă vei învăță veșnic, niciodată nu vei ștì. Dacă vei învăță într'una, niciodată nu vei ajunge să aprofundezi ceea-ce ai învățat, ci numai atunci vei ștì cu adevărat, când vei învăță și tu pe altul. Oare cei ce învață meșteșuguri nu stau anumite timpuri la lecțiuni? Astfel deci, noi cu toții hotărîm timpul anumit pentru învățătură, și dacă cineva învață veșnic, e o vie dovadă că nu știe nimic. Această hulă a aruncat'o Dumnezeu Iudeilor prin gura Prorocului: „Voi ce vă purtați din pântece și învățați din pruncie până la bătrânețe“ (Is. 46, 3. 4). Dacă nu ați fi așteptat în totdeauna aceasta, nu s'ar fi întors îndărăt totul. Dacă ar fi cu putință ca cei învățați să învețe și ii pe alții, ar fi progresat lucrul nostru, ar fi dat învățătura altora, și astfel ni-ar fi venit și nouă în ajutor. Spune-mi, dacă cineva s'ar duce la un dascăl, și apoi ar rămânea acolo timp îndelungat spre a învăță literile alfabetului, oare prin aceasta n'ar aduce o prea mare îngreuiare dascălului? Până când să vă tot vorbim despre viață? Pe timpul Apostolilor nu erà așà, ci într'una ieșau dela învățătură cei dejà învățați, și aceștia înlocuiau pe dascălii lor în învățarea altora. Numai așà au putut apostolii să perindeze lumea întreagă, fiindcă nu erau legați într'un singur loc. De câtă învățătură credeți voi că au nevoe frații voștri cei de pe câmp, cum și casnicii lor? Insă voi mă țineți pe loc ca pironit. Mai 'nainte de a se găsì capul în bună stare, e de prisos de a vorbì de corp. Totul aruncați asupra noastră. Voi ar trebuì numai ca să învățați dela noi, însă femeile și copiii să învețe dela voi. Voi totuși toate le lăsați în sarcina noastră, și de aceea avem o mare greutate.

„Invățându-vă și înțelepțindu-vă pe voi înși-

vă cu psalmi, și cu laude, și cu cântări duhovnicești“. Privește acum și partea ușoară și mulțămitoare, pe care Pavel o arată credincioșilor. Fiindcă cetirea aduce oarecare osteneală și e foarte plictisitoare, el nu-i îndreaptă la istorie, ci la psalmi, care în acelaș timp încântă sufletul celui ce îi pronunță, și tot-odată înlătură pe nesimțite oboseala. „Cu laude, zice, și cântări duhonicești“. Acum însă copiii voștri recitează ode și cântări sataničești, ca și bucătarii, ca și cei ce vă târguiesc cele pentru case, ca și dănțuitorii, iară cât pentru psalmi ii nu știu nici unul măcar, ba încă faptul acesta ar fi considerat de rușinos și ridicol. Și de altfel din psalmi noi scoatem o mare filosofie, și numai de acolo putem scoate mântuirea de relele cele multe. Din cauza aceasta toate răutățile se țin de dânșii. In ce fel de pământ se găsește planta, de acelaș fel va fi și rodul ei; dacă pământul e nisipos și sărat și rodul va fi la fel; dacă el va fi dulce și gras, asemenea va fi și rodul. Tot așà și învățăturile sunt pentru om ca un izvor, ca o sorginte de bunuri sau rele, după cum sunt și ele.

Invață copilul tău a cântà psalmi de aceia cari sunt plini de filosofie, — mai ales în privința înțelepciunei, și cu deosebire în privința îndepărtărei de cei răi, găsești sfaturi chiar la începutul cărței psalmilor. De aceea și Profetul de aici, adecă dela înțelepciune, își începe psalmii, zicând: „Fericit bărbatul care n'a umblat în sfatul necredincioșilor“ și mai departe adaogă: „Și pe scaunul pierzătorilor n'a șezut“, și iarăși: „N'am șezut cu adunarea deșărtăciunei“, și iarăși: „Defăimează-se înaintea lui cel ce viclenește, iară pe cei ce se tem de Domnul îi mărește“ (Ps. 1, 1. 2, 25, 4. 14, 4), care toate nu sunt decât sfaturi spre a fi în contact numai cu cei buni. Și de acestea vei găsì acolo multe. Vei găsì sfatuiri date pentru înfrânarea pântecelui, pentru stăpânirea mânei de furtișaguri, pentru desfrânare, pentru a nu fi lacom, că bogățiile, slava și altele de acest fel, nu înseamnă nimic. Când tu vei îndrumà pe copil din vârsta cea fragedă spre acestea, puțin câte puțin îl vei ridicà și la altele mai 'nalte. Psalmii de acestea au, imnurile de asemenea nu conțin

în ele nimic omenesc. Când el va învăță cele din psalmi, atunci va ștì și imnuri, care sunt cântări dumnezeești. Puterile cele de sus imnuri înalță stăpânului, iar nu cântări. „Nu este frumoasă lauda în gura păcătosului, că nu este dela Domnul trimisă lui“ (Sirach, 15, 9) și iarăși: „Ochii mei peste credincioșii pământului, ca să stea împreună cu mine“ (Ps. 6, 7) și iarăși: „Nu va locuì în mijlocul casei mele cel ce face mândrie“ (Ibid.) și iarăși: „Cel ce umblă în calea fără prihană, acela îmi va slujì mie“ (Ibid.), — așà că îi asigurați nu numai cu prietenii să nu se amestece în fapte urîte, dar chiar nici cu familiarii lor. Pentrucă cele mai multe rele vin de acolo, că noi punem în contact copiii cu slugile. Dacă copiii, cu toată dragostea ce o au din partea părinților, și cu toată îngrijirea părintească, și deabia pot fi scăpați, — dar încă când îi încredințăm slugilor, care se poartă cu dânșii ca cu niște dușmani, nădăjduind a'i face mai blânzi, dacă îi vor tâmpì și'i vor face vicleni, și de nimic buni. Inaintea tuturor celorlalte, aceasta să urmărim în creșterea copiilor. „Iubit-am pe cei ce iubesc legea ta“, zice, și deci și noi aceasta să o căutăm, și pe astfel de oameni să iubim.

Pentru ca copiii să se înțelepțească, asculte pe Prorocul care spune: „Că șalele mele s'au umplut de ocări“ (Ps. 36, 8), și iarăși: „Pierdut-ai dela tine pe tot cel ce curvește“ (Ps. 72, 27). Și cum că trebue a stăpânì pântecele, audă-l pe dânsul ce spune: „Și încă mâncarea fiind în gura lor . . . a ucis pe cei mai mulți ai lor“ (Ps. 77, 34. 35). Cum că trebue a ne stăpânì de bogății, iată ce spune: „Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima de ea“ (Ps. 61, 11), și în privința slavei: „Nu se va pogorî cu dânsul slava lui“ (Ps. 48, 18). Că nu trebue a râvnì pe cei răi, iată ce spune: „Nu râvnì celor ce viclenesc, nici pizmuì celor ce fac fărădelege“ (Ps. 36, 1). In privința tiraniei, iată ce zice: „Văzut-am pe cel necurat prea înălțându-se și ridicându-se ca chedrii Livanului, și am trecut și iată nu erà,

și l'am căutat pe el, și nu s'a aflat locul lui" (Ps. 36, 35. 36). Că toate cele prezente nu trebue a le băgà în seamă: „Fericit-au pe poporul, căruia sunt acestea: fericit este poporul, căruia Domnul este Dumnezeul lui" (Ps. 143, 18). Cum că este răsplată, iată ce spune: „Că tu răsplătești fiecăruia după faptele lui". De ce el nu răsplătește în fiecare zi: „Dumnezeu este judecător drept și tare, îndelung răbdător și neaducând mânie în toate zilele (Ps. 7, 12). Cum că umilința este un lucru bun: „Doamne, zice, nu s'a înălțat inima mea" (Ps. 130, 1). De asemenea că mândria este un lucru rău: „Pentru aceasta, i a cuprins, zice, mândria lor până în sfârșit" (Ps. 72, 6) și iarăși: „Dumnezeu mândrilor li stă împotrivă", și iarăși: „Împărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veac" (Ps. 111, 9). De asemenea iată cum laudă pe omul milostiv: „Bun este bărbatul care se îndură și împrumutează" (Ps. 111, 5). Și în fine vei găsì în cartea psalmilor multe învățături morale și pline de filosofie. Așà de ex. privește cum este amenințat cel ce clevetește pe aproapele său: „Pe cel ce clevetea întru ascuns pe vecinul său" zice, pe acela am gonit" (Ps. 100, 6).

Care este imnul pe care'l înalță lui Dumnezeu puterile cele de sus? Imnul acesta îl cunosc credincioșii. Ce spun Cherubimii sus? Ce spuneau Ingerii? „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu" (Luca, 2, 14). De aceea după cântări vin imnurile, ca ceva mai perfect. „Cu psalmi, zice, cu laude (imnuri) și cu cântări duhovnicești întru dar cântând întru inimile voastre Domnului". Sau că poate înțelege aici: «că prin char v'a acordat acestea Dumnezeu», sau «întru cântări prin char», sau «învățându-vă și îndemnându-vă întru char», sau că poate prin char aveau toate aceste daruri, sau că este o explicare, în loc de «din charul duchului».

„Cântând, zice, întru inimile voastre Domnului", adecă nu simplu, din gură numai, ci cu băgare

de samă, căci aceasta înseamnă a cântà lui Dumnezeu, iară altminterea înseamnă a cântà aerului, unde vocea se împrăștie în zadar. «Nu cântà pentru ochii lumei» zice, ci chiar în târg de ești, poți să cânți în sine-ți lui Dumnezeu, fără să audă cineva, fiind-că și Moisi așà se rugà, și erà auzit, căci zice: „Ce strigi către mine"? (Exod. 14, 15), de și el nu strigà, ci se rugà cu voce strigătoare numai în mintea sa, pentru care numai Dumnezeu a auzit. Nimic nu te împiedecă de a te rugà și preumblându-te, destul ca inima să'ți fie sus.

„Și orice faceți cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțămind lui Dumnezeu și Tatăl prin el" (Vers. 17). Dacă noi facem așà, dacă numele lui Christos este invocat în faptele noastre, nimic necuviincios nu vom face, nimic necurat. Dacă mănânci, dacă bei, dacă te însori, dacă călătorești, toate în fine întru numele lui Dumnezeu să le faci, adecă invocându-l pe el de ajutor. Mai 'nainte de orice lui să te rogi, și după aceea să începi lucrul. Voiești să'ți spun ceva? Ei bine, numele lui pune-l înaintea ori-cărei întreprinderi. De aceea și noi în epistolele noastre punem la început numele Domnului nostru. Unde va fi numele lui Dumnezeu, toate sunt bune și fericite. Dacă numele consulilor inspiră încredere în diferitele acte publice, cu atât mai mult numele lui Christos. Sau că poate prin aceste cuvinte zice: «toate să le faceți și să le grăiți, după Dumnezeu, și nu introduceți pe îngeri». Mănânci? Mulțămește lui Dumnezeu, și atunci, și după aceasta. Te culci? Mulțămește lui Dumnezeu, și atunci, și după sculare. Te duci în târg? Tot așà fă. Nimic lumesc, nimic pământesc. Toate fă-le întru numele Domnului, și toate îți vor merge după dorință, căci ori și unde se va întrebuințà numele Domnului, totul va progresà. Dacă numele lui scoate draci, alungă boale, apoi cu atât mai mult va putea să'ți fie de ajutor în întreprinderi.

Dară oare ce înseamnă a face „cu cuvântul, sau cu lucrul"? Adecă sau dorind, sau făcând. Ascultă cum Abraam a trimis pe sluga sa întru numele lui Dumnezeu, cum David a ucis pe Goliath întru numele lui Dumnezeu. Mare și minunat este numele lui. Deasemenea și Iacob trimițând pe fiii săi li-a zis: „Iară

Dumnezeul meu să vă dee vouă char înaintea omului“ (Facer. 43, 14). Cel ce face așà, are pe Dumnezeu ca tovarăș, și fără de dânsul nimic nu îndrăznește a face. Prin faptul că l'ai invocat, l'ai cinstit, și deci îți va resplăti și îți va înlesni întreprinderile tale. Chiamă pe Fiul, mulțămește Tatălui. Căci când Fiul este chemat în ajutor, este chemat Tatăl, și mulțămind Tatălui, mulțămești Fiului. Acestea să învățăm a le face, nu numai cu vorba, ci și cu fapta.

Nimic nu este egal cu numele lui Dumnezeu; acesta pretutindeni este minunat. „Mir vărsat este numele tău“ (Cânt. Cânt. 1, 2) zice, așà că cel ce pronunță numele lui, imediat se umple de mireazmă bine mirositoare. „Nimeni nu poate numi pe Domnul Iisus, fără numai întru Duchul sfînt“ (I Corinth. 12, 3). Dacă tu zici. «In numele Tatălui, și al Fiului, și al Duchului sfînt» cu credință, totul ai făcut. Astfel numele acesta pronunțat în boale, este înspăimântător. De aceea diavolul pizmuind cinstea ce ni s'a acordat de Dumnezeu — căci privește câte nu a făcut Dumnezeu prin botezul ce-l căpătăm, că prin botez a creat din nou pe om, și altele multe — a întrodus cinstea îngerilor, ca și cum printrânșii ne apropiem de Dumnezeu. Dealtfel așà sunt fermecătoriile dracilor. Chiar de ar fi Inger, sau Archanghel, sau Cherubim, tu nu îngăduì una ca aceasta, fiindcă chiar nici aceste puteri nu primesc o astfel de cinste, ci se dau îndărăt când văd pe stăpânul a toate necinstit. «Eu te-am cinstit, zice, și ți-am spus: invoacă pe Dumnezeu, și tu îl necinstești pe el»?

Dacă tu pronunți numele lui cu credință, vei alunga și boalele, și pe demoni. Dar dacă poate nu se alungă boala, apoi aceasta nu vine din neputință sau din slăbiciunea puterei sale, ci mai mult din interesul chiar al celui bolnav. „După numele tău Dumnezeule, zice, așà și lauda ta“ (Ps. 47, 9). Prin numele acesta lumea s'a întors la credința adevarată, tirănia a fost desființată, diavolul a fost călcat cu picioarele, cerurile s'au deschis, iară noi ne-am renăscut prin acest nume. Dacă avem în noi acest nume, apoi vom străluci. Numele acesta face și mucenici, și mărturisitori. Acest nume deci să'l avem și să'l stăpânim ca pe un mare

dar, ca astfel să vieţuim întru slavă, şi să mulţămim lui Dumnezeu, ca să ne învrednicească bunătăţilor celor făgăduite tuturor celor ce'l iubesc pe dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duch, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Femei, plecaţi-vă bărbaţilor voştri, precum se cuvine întru Domnul. Bărbaţi, iubiţi-vă femeile voastre, şi nu vă amărîţi asupra lor. Fii, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bine plăcut întru Domnul. Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhniască. Slugi, ascultaţi pe stăpânii voştri cei după trup întru toate, nu numai înaintea ochilor slujindu-li, ca cei ce vor să placă oamenilor, ci întru dreptatea inimei temându-vă de Dumnezeu. Şi tot orice faceţi, din suflet să faceţi, ca Domnului, iară nu ca oamenilor. Ştiind că dela Dumnezeu veţi lua răsplătirea moştenirei, că Domnului Christos slujiţi. Iar cel ce face nedreptate, va luà ceea-ce a făcut cu nedreptate, şi alegere de faţă nu este la Dumnezeu.

„Stăpâni, ce este cu dreptul, şi ce este tocmeala slugilor să daţi, ştiind că şi voi aveţi Domn în ceruri“ (Cap. 3, 18 — cap. 4, 1).

De ce oare nu peste tot locul în epistolele sale porunceşte acestea, ci numai în această epistolă, în cea către Efeseni, în cele către Timotheiu şi Tit? Pentru că erà firesc de a fi în aceste cetăţi astfel de neînţelegeri şi împărecheri; sau că erà posibil ca în celelalte să fi fost progresat ii, şi acum li cerea ca să fie ascultat şi în aceste chestiuni. De altfel ceea-ce li spune aici,

este adresată tutulor. Epistola de față are mare asemănare în această privință cu cea către Efeseni. Pentru că dacă el scrià unor bărbați cari trăiau în pace, pe când ii poate aveau nevoe ca să cunoască cevà despre dogmele cele înalte, de care încă erau lipsiți, apoi nu trebuià să li scrie despre astfel de chestiuni; și dacă ii erau mângâiați în ispitele lor, erà de prisos de a auzì de acestea. Așà că eu gândesc că biserica de aici erà deja bine consolidată, și că acestea sunt zise cam pe la sfârșit.

„Femei, plecați-vă bărbaților voștri, precum se cuvine întru Domnul", în loc să zică «plecați-vă, sau supuneți-vă pentru Dumnezeu, fiindcă aceasta vă înfrumusețează pe voi, iară nu pe ii». El nu vorbește aici de acea supunere despotică, sau de supunerea cea dela natură, ci de supunerea cea către Dumnezeu. „Bărbați, iubiți-vă femeile voastre, și nu vă amărîți asupra lor". Privește iarăși, cum el îndeamnă într'un mod foarte potrivit. După cum în epistola către Efeseni pune înainte teama și iubirea, tot așà și aici pune înainte iubirea și amărîrea, pentrucă se poate ca iubind să se și amărască cineva. Ceea-ce el spune, așà și este, și pare că ar zice: «Nu vă certați între voi, căci nimic nu poate fi mai amar ca cearta; nimic nu poate fi mai supărător ca zâzania dintre bărbat și femeie; căci certele și luptele pe tăcute contra persoanelor iubite sunt pline de amărăciune». Și arată că aceasta provine din prea multa amărîre, ca să ajungă cineva de a se răsculà contra membrului său, contra tovarășului său în căsnicie. Datoria bărbatului este de a iubì, iar a femeei de a urmà pe bărbat. Dacă fiecare își îndeplinește această datorie, toate sunt în ordine. Fiindcă dacă femeia este iubită, devine și ea iubitoare; și dacă ea se supune bărbatului, acesta devine îngăduitor și blând. Privește acum, că chiar în natură astfel este ordinea, că unul să iubească, celălalt să se supună. Când cel ce stăpânește iubește pe cel stăpânit, atunci totul merge bine. Nu atâta se cere iubirea celui stăpânit către stăpânitor, pe cât se cere din partea acestuia către cel stăpânit, căci din partea aceluia este ascultarea și supunerea. Când femeia își arată grațiile ei, și bărbatul e coprins de poftă, nimic alt nu probează, decât că aceasta se face sub imboldul dragostei.

Deci dacă femeia ta se supune, tu nu'ţi luà ifos de stăpân absolut; şi nici tu, femee, dacă bărbatul te iubeşte, să nu te înfumurezi. Nici dragostea bărbatului să nu îngâmfe pe femee, şi nici supunerea aceştia să nu înfumureze pe bărbat. De aceea ţi-a supus ţie pe femee, pentru ca tu mai mult să o iubeşti, şi de aceea a ordonat ca el să te iubească, pentruca tu, femee, mai cu uşurinţă să suferi a te supune. Nu te teme dacă eşti supusă, pentrucă a te supune celui ce te iubeşte, nu are în sine nici o greutate. Nu te teme când ţi se spune, că eşti datoare de a urmà pe bărbat. Altmintrelea nu ar putea fi legătura. Deci ai căpetenia trebuitoare dela natură, ai şi legătura aceea a dragostei. Ca una ce eşti mai slabă dela natură, te-a lăsat a fi tolerată de bărbat.

„Fii, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bine plăcută întru Domnul". Iarăşi pune aici „întru Domnul", în acelaş timp stabileşte şi legile ascultărei şi ale sfiirei şi umilinţei lor către părinţi. „Că aceasta, zice, este bine plăcută întru Domnul". Priveşte, cum el voeşte a le face toate nu numai dela natură, sau împinşi de înseşi firea lucrurilor, ci pentru-că sunt şi plăcute lui Dumnezeu, şi că făcându-le vom avea plată dela Dumnezeu.

„Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească". Iată şi aici supunere şi iubire. Şi n'a zis «iubiţi pe fiii voştri», căci aceasta e natural, înseşi firea sileşte pe părinţi de a'i iubì,—ci îndreaptă ceea-ce trebue; aici şi iubirea este mai arzătoare, fiindcă şi supunerea este mai mare. Pretutindeni sf. scriptură pune ca exemplu raportul dintre bărbat şi femee, însă aici, adecă în privinţa dragostei către fii, ce spune? Ascultă pe Prorocul care zice: „In ce chip miluеşte tatăl pe fiu, a miluit Domnul pe cei ce se tem de dânsul" (Ps. 102, 13), şi iarăşi pe Christos zicând: „Care om este dintre voi, dela care de va cere fiul său pâne, au doară piatră îi va da lui?" (Math. 7, 9). „Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească". Ceea-ce el ştià că poate atîţa mai mult pe copii, aceasta a pus, şi porunceşte părinţilor într'un

mod mai prietenesc. Aici nu mai pune pe Dumnezeu, ci mişcă spre milă pe părinţi şi li aţîţă dragostea lor cătră fii. „Nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie“, adecă, «nu-i deprindeţi a fi veşnic certaţi pentru nimicuri, ci sunteţi datori de a şi iertà în anumite cazuri».

Apoi trece la al treilea principiu, unde este dragoste, însă nu firească ca mai sus, ci din obişnuinţă, şi izvorîtă din înseşi autoritatea stăpânului şi din fapte. Aici iubirea este lăsată la o parte, în schimb însă se vorbeşte mai cu putere despre supunere; în aceasta stărueşte mai cu seamă, voind ca ceea-ce au dela natură cei dintâi, aceea să se dee acestora prin supunere. Aşà că nu vorbeşte aici cătră servitori numai în favorul stăpânilor, ci chiar şi în favorul lor, ca adecă prin purtarea lor să se facă doriţi şi indispensabili stăpânilor. Nu spune însă aceasta pe faţă, ca să nu se îngâmfe. „Slugi, zice, ascultaţi pe stăpânii voştri cei după trup în toate“. Priveşte, cum el pururea aceste nume le înşiră în aceeaşi ordine: femei, copii, slugi, şi cum chiar din început li pune înainte datoria de supunere. Dar, pentru ca nu cum-va ii să se scârbească, adaoge imediat: „Cei după trup“. «Ceea-ce tu ai mai bun, zice, adecă sufletul, ţi s'a eliberat; deci servirea ta este momentană». „Nu numai înaintea ochilor slujindu-li, ca cei ce vor să placă oamenilor“, adecă «slujba ce-ţi este poruncită de lege fă-o ca din teamă cătră Christos. Supune-ţi spiritul, ca astfel să nu ţi se pară slujba ca o silă. Chiar dacă poate nu vede stăpânul ceea-ce faci, tu fă cele cuvenite spre cinstea lui, şi atunci este învederat că tu faci slujba pentru teama ce o ai de ochiul cel neadormit». „Nu numai înaintea ochilor slujindu-li ca cei ce vor să placă oamenilor“, căci atunci voi veţi fi vătămaţi. Ascultă ce spune Profetul: „Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor“ (Ps. 52, 7). Priveşte apoi cum apostolul îi cruţă, în acelaş timp îi pune şi în bună rânduială. „Ci întru dreptatea (nerăutatea) inimei, temându-vă de Dumnezeu“, căci dealtmintrelea nu este nerăutate, ci ipocrizie. Când tu faci altceva de ceea-ce eşti dator a face, când în faţa stăpânului faci ceea-ce

trebue, iară în lipsa lui faci cu totul altceva, aceasta nu va să zică nerăutate, ci ipocrizie. De aceea nici n'a zis simplu „întru dreptatea inimei" ci „temându-vă de Dumnezeu". Aceasta înseamnă a se teme cineva de Dumnezeu, când chiar de nu vede nimeni, el totuși face ceea-ce este bine, iară nu ceea-ce este rău. Dacă noi facem binele numai de ochii oamenilor, atunci înseamnă că ne temem de oameni, și nu de Dumnezeu. Ai văzut cum îi pune în orânduială? „Tot ceea-ce faceți, zice, din suflet să faceți, ca Domnului, iară nu ca oamenilor". El nu voește a-i scăpà numai de ipocrizie, ci și de lene. Când ii nu au nevoe de privigherea stăpânilor, din servitori devin liberi, căci expresiunea „din suflet" aceea înseamnă, adecă din dragoste, nu din silă ca servitori, ci din libertate și din propria voastră voință. Și care este plata? „știind, zice, că dela Dumnezeu veți luà răsplătirea moștenirei", căci este sigur că dela dânsul veți luà plata. Și cum că Domnului slujiți, dovadă din aceasta: „Iară cel ce face nedreptate, va luà aceea-ce a făcut cu nedreptate". Aici el adeverește vorba dinainte. Pentruca să nu se pară cuvintele acelea ca o lingușire, «va luà, zice, plata nedreptății ce a făcut, adecă va primì pedeapsa meritată». „Că nu este alegere de față la Dumnezeu". «Și ce este, dacă tu ești slugă? Nu e nici o rușine de aici». Aceasta ar fi trebuit să o spună stăpânilor, după cum a făcut în epistola către Efeseni. Dar mi se pare că aici face aluziune la stăpânii Elini. «Și ce este dacă stăpânul tău este Elin, și tu Creștin? Nu se caută persoanele, ci faptele; astfel că și în asemenea caz trebue a slujì cu dragoste».

„Stăpâni, ce este cu dreptul, și ce este tocmeală slugilor să dați". Dar ce este „cu dreptul"? și ce este „tocmeala"? Adecă «să li dați totul cu îmbelșugare, să nu-i lăsați a avea nevoe, ci să li resplătiți ostenelele lor. Dacă am zis că vor lua plată dela Dumnezeu, n'am înțeles ca să'i lipsiți de drepturile lor». In alt loc însă a zis: „Slăbind îngrozirea" (Efes. 6, 9), dar acolo el a voit a-i face pe stăpâni mai blajini, căci erau desăvârșiți, — ca creștini, — ca și cum

li-ar fi zis: „Cu ce măsură veți măsura, cu aceia vi se va înapoia" (Math. 7, 2). In epistola de față expresiunea «că alegerea de față nu este la Dumnezeu» este adresată slugilor, și nu stăpânilor, ca în cea către Efeseni. Aici se adresează slugilor, ca să priceapă stăpânii. Când noi pronunțăm ceea-ce trebue nu către cel în drept, ci către un altul, am reușit a'i convinge nu atâta pe acela, cât pe cel vinovat. «Și voi, zice, să știți că Dumnezeu nu caută în fața oamenilor». Mai departe el a făcut servirea în general comună și unora și altora, căci zice: „Știind că și voi aveți Domn în ceriuri".

„La rugăciune așteptați[1]) (stăruiți), priveghind întru dânsa cu mulțămită" (vers 2). Fiindcă a stărui în rugăciuni, face pe cineva de multe ori a se moleși, a se lenevì, de aceea zice: „priveghind" adecă fiind treji, și nu distrați, căci diavolul știe cât folos aduce rugăciunea. Știà și Pavel cum se îngreuiau mulți la rugăciune, și de aceea zice: „Stăruiți la rugăciune", ca și cum vorbește de ceva îngreunător. „Priveghind întru dânsa cu mulțămită". «Aceasta să fie treaba voastră, zice, ca în rugăciuni să mulțămiți lui Dumnezeu, și pentru cele văzute, și pentru cele nevăzute, și pentru cele ce am făcut bine, fie de voe, fie de nevoe, și pentru împărăția cerurilor, și pentru gheena și pentru necazuri, și pentru liniștea ce o avem. Căci acesta este obiceiul sfinților de a se rugà, și a mulțămì pentru binefacerile comune». Eu cunosc un bărbat sfînt care se rugà așa fel. Nimic nu zicea decât aceasta: „Mulțămim ție Doamne, pentru toate binefacerile tale, care din ziua dintâiu și până în ceasul acesta ai făcut cu noi nevrednicii. Iți mulțămim pentru cele care le știm și care nu le știm, pentru cele arătate și cele nearătate, pentru cele cu fapta și cu cuvântul, pentru cele de voe și fără de voe, și pentru toate cele făcute cu noi nevrednicii. Iți mulțămim pentru necazuri și pen-

[1]) *Notă.* Traducerea din ediția de Buzău, a verbului προσκαρτερεῖτε — *așteptați* — nu este exactă, fiindcă verbul προσκαρτερῶ înseamnă a *dăinui*, a *stărui în împlinirea unei dorinți*. Deci traducerea justă și cu înțeles ar fi: *„La rugăciune stăruiți, priveghind. ."* (Trad.).

tru liniște, pentru gheena și pentru pedeapsa de acolo, pentru împărăția cerurilor. Te rugăm, păzește sufletul nostru ca să fie sfînt, având cugetul curat și vrednic de filantropia ta. Tu, care ne ai iubit pre noi într'atât, încât ai dat și pe Fiul tău cel unul născut pentru noi, învrednicește-ne a ne face vrednici de iubirea ta. Dă-ni înțelepciunea întru cuvântul tău și întru frica ta. Unule născut Christoase, însuflă-ni puterea cea dela tine. Tu Dumnezeule care ai dat pre Fiul tău cel unul născut pentru noi, și ai trimis pe Duchul tău cel sfînt, spre iertarea păcatelor noastre, iartă-ni nouă orice am greșit, cu voe, sau fără de voe, și nu ne socotì păcatele noastre. Pomenește Doamne, pe toți cari chiamă în ajutor numele tău cel sfînt întru adevăr. Pomenește pre toți cari ni-au făcut nouă bine, sau ni-au voit rele, căci toți suntem oameni". Apoi adăogând rugăciunea credincioșilor, sfârșea cu aceasta ca legătură, făcând rugăciunea pentru toți. Multe bunătăți ni acordă nouă Dumnezeu și fără voea noastră, multe încă, și chiar cele mai multe fără știința noastră, căci când noi îl rugăm pentru lucruri contrare poate nevoilor noastre, și el face cu totul din contra, e dovadă vie că ni face bine fără să știm.

„Rugându-vă împreună și pentru noi" (vers. 3). Privește umilința acestui fericit, căci se pune în urma tuturor. „Ca Dumnezeu să deschidă nouă ușa cuvântului, să grăim taina lui Christos". Vorbește aici de ușă, intrare și curaj. Vai! Ce luptător minunat! El nu zice «să vă rugați pentru mine ca să scap din legături» ci legat fiind el roagă pe alții ca pentru un lucru mare, ca să aibă curaj! Ambele sunt lucruri mari: și calitatea persoanei, și calitatea faptului. Vai! Câtă demnitate!

„Taina lui Christos" zice, prin care arată, că nimic nu'i este mai de dorit, decât să grăiască Taina lui Christos. „Pentru care sunt și legat" zice, „Ca să o arăt pre ea precum se cade mie a grăi"

(vers. 4), adecă cu curaj, iară nu sfiindu-mă. Legăturile îl arată pe el, legăturile îl pun în evidenţă, şi nu'l întunecă. «Cu mult curaj» zice. Dar spune-mi: tu eşti legat şi pe alţii rogi ca să pună rugăciuni pentru tine? «Da, zice el; legăturile acestea îmi dau o mai mare îndrăzneală şi curaj, însă mă rog de ajutorul lui Dumnezeu, căci am auzit ce spune Christos: „Când vă vor da pe voi, nu vă grijiţi cum, sau ce veţi grăì" (Math. 10, 19).

Dar tu priveşte cum apostolul vorbeşte aici în sens metaforic, căci zice: „Să deschidă nouă uşa cuvântului", de unde se poate vedea curajul şi sinceritatea lui, vorbind astfel pe când deja era în legături, ca şi cum ar zice «să îmblânzească inimile lor». Dar n'a zis chiar aşà, ci «să ni dea nouă curaj» adecă cerea ceea-ce avea dejà, şi aceasta o zice din smerenie. In această epistolă arată pentru ce Christos n'a venit mai înainte, iară timpul acela îl numeşte umbră a adevărului. „Iară trupul al lui Christos" zice, aşa că trebuià a se obişnuì lumea în umbră. Tot odată se mai probează şi dragostea cea mare ce el o avea către dânşii. «Pentru ca voi să ascultaţi şi să înţelegeţi, eu, zice, am fost legat».

[1]) Iarăşi pune la mijloc legăturile lui, pe care eu le iubesc cu patimă, căci ele îmi reîntineresc inima, pentru că pururea îţi provoacă dorul de a vedea pe Pavel scriind în legături, predicând, botezând şi catichizând în legături! Pentru toate bisericile de peste tot locul i se raportà lui, pe când se găsea legat, cele mai multe el le clădia fiind în legături, căci tocmai atunci el erà mai uşor de dezlegat. Ascultă-l chiar pe dânsul ce spune: „Cei mai mulţi din fraţi întru Domnul nădăjduindu-se pentru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăì cuvântul" (Filipp. 1, 14). Şi pentru dânsul aceiaşi mărturiseşte. când zice: „Căci când slăbesc atunci sunt tare" (II Corinth. 12, 10). De aceea şi zicea el: „Dar cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă" (II Timoth. 2,

---

[1]) *Partea morală.* Laudă adresată legăturilor lui Pavel, şi cum că legăturile pentru Christos sunt cea mai strălucită podoabă. Despre eleimosină şi prudenţă, şi contra celor ce se împodobesc. (*Veron*).

9). Erà legat la un loc cu criminaliştii, cu tâlharii cei legaţi cu lanţuri de mâni şi de picioare, cu asasinii, el Pavel, el dascălul lumei întregi, el care s'a ridicat până la al treilea cer, el care a auzit cuvinte ce nu se pot grăì! Dar tocmai atunci drumul lui era mai grabnic făcut. Cel legat se dezlega, şi cei ce nu erà legat se legà. Cel legat făcea ceea-ce voia, iară cel dezlegat pe lângă că nu'i putea împedeca, dar nici măcar nu erà stăpân pe propria sa voinţă. Ce faci uşuraticule? Nu cumva Pavel este drumeţ pământesc? Nu cumva el se luptă în stadiul nostru? Petrecerea lui în ceruri este, şi pe cel ce aleargă către cer, nu'l pot legà cele pământeşti şi nu'l pot stăpânì. Nu vezi tu petrecându-se acelaş lucru cu soarele? Poţi să pui ori-câte legături vei voì razelor sale, şi totuşi nu'l vei putea oprì din drumul său. Deci aici pe Pavel nu'l poţi oprì, şi încă cu atât mai mult pe el, decât pe soare, căci el a primit mai mult dar decât acela, fiindcă nu poartă cu ei numai lumina noastră ordinară, ci lumina cea adevărată.

Unde sunt acum cei ce nu voesc a suferì nimic pentru Christos? Şi ce zic a suferì, când ii nici măcar bani nu vor a chieltuì pentru Christos? A fost legat şi Pavel odinioară şi a fost băgat în temniţă, dar fiindcă s'a făcut sluga lui Christos, este slăvit nu prin faptele sale, ci pentrucă a pătimit pentru Christos. Şi aceasta este minunat în predică, când ea sporeşte şi se împrăştie prin cei ce pătimesc rele pentru Christos, iară nu prin cei ce fac rele. Cine a mai văzut astfel de lupte? Cel ce pătimeşte rele biruieşte, iară cel ce face rele este învins. Acela este mai strălucit decât acesta. Prin legături predica a intrat în lume. «Nu mă ruşinez, zice, că predic pe cel restignit, ci încă mă mândresc». Căci înţelege odată, că lumea întreagă a părăsit pe cei dezlegaţ, şi s'a alipit de cei legaţi, a respins pe cei ce legau şi cinsteşte pe cei ce poartă lanţuri, a urît pe cei ce au restignit pe Christos, şi se închină celui restignit.

Nu este minunat numai, că predicătorii evangheliei erau pescari şi oameni simpli, ci şi aceia, că deşi piedicile ce li se opuneau erau din natură foarte mari şi grele, totuşi împrăştierea predicei şi a evangheliei se desfăşură cu mai mare putere. Simplitatea lor nu numai că n'a putut împiedica predica, ci încă chiar faptul acesta a contribuit a o arăta în toată splendoarea

ei. Căci ascultă ce spune Luca: „Şi ştiind că oameni necărturari sunt şi proşti, se mirau“ (Fapt. 4, 13). Legăturile nu numai că nu'i împiedicau, ci tocmai aceasta-i făcea mai îndrăzneţi. Nu atâta se încurajau discipulii când Pavel erà dezlegat, pe cât atunci când el erà legat. „Că mai mult cutează, zice, a grăi cuvântul lui Dumnezeu fără frică“. Unde sunt acum cei ce obiectează, că predica nu este dumnezeească? Oare simplitatea şi prostia apostolilor nu erà deajuns ca să-i descurajeze pe dânşii? Aşà dar trebuia ca şi în cazul de faţă să-i înfricoşeze, pentrucă voi ştiţi că mulţimea în general este stăpânită de aceste două patimi: mândria prostească şi frica sau sfiala. Simplitatea lor nu'i ruşinà? Ei bine, cel puţin primejdiile ce li stau 'nainte ar fi trebuit să i înspăimânte. «Dar, zici tu, făceau minuni». Aşà dar credeţi că ii făceau minuni. Dar poate nu făceau minuni? Apoi atunci aceasta este mai mare minune, că fără să facă minuni ii atrăgeau lumea la credinţă. A fost legat odinioară şi Socrat de către Elini, însă ce? Nu oare imediat au fugit discipulii lui la Megara? Nu este aşà? Şi încă chiar primise dela el învăţătura şi cuvintele cele despre nemurire. Insă priveşte în cazul de faţă: a fost legat Pavel, dar discipulii lui mai mult se încurajau, şi cu drept cuvânt, căci nu vedeau predica lui împiedecată. Nu cumva ar fi putut duşmanii ca să'i lege limba? Cu aceasta mai ales alerga el. După cum pe călător nu l-ai putea împiedeca în drumul său, dacă nu i-ai legà picioarele, tot aşà şi pe evanghelist nu'l vei putea împiedeca în drumul său, dacă nu-i vei legà limba. Şi dupe cum acela dacă'i legi mijlocul, mai uşor aleargă şi se ţine drept, tot aşà şi evanghelistul, când este legat, mai cu succes predică, şi mai cu mult curaj încă. Cel legat se spăimântă numai când este legat, adecă când are lanţurile la picioare, dar cel ce dispreţuieşte moartea cum ar putea să fie legat? Duşmanii lui făceau acelaş lucru, ca şi cum ar fi legat umbra lui Pavel şi i-ar fi astupat gura. Pentrucă în adevăr erà din partea lor mai mult o luptă cu umbra lui Pavel. Pe cât erà de iubit şi dorit de discipulii săi, pe atâta erà de temut de duşmani, când îl vedeau că el poartă legăturile cu bărbăţie, ca pe nişte trofee. Şi cununa leagă capul, însă nu'l necinsteşte, ci din contra îl face mai strălucit. Aşà şi

duşmanii lui, fără voia lor îl încununau cu lanţul acela. Pentrucă spune-mi, te rog: cel ce îndrăznise de a sfărâma porţile cele de aramă ale morţii, erà cu putinţă de a fi legat cu fer?

Să avem râvnă şi dragoste, iubiţilor, pentru legăturile acestea. Câte din voi femeilor, vă înfăşuraţi cu aurării, doriţi mai întâiu legăturile lui Pavel. Găteala dimprejurul grumazului vostru nu vă face atât de strălucite, pe cât podoaba legăturilor de fer strălucea sufletul aceluia. Deci dacă cineva le doreşte acestea, să le urască pe celelalte. Căci ce împărtăşire poate fi între moleşire şi bărbăţie? Ce împărtăşire poate fi între împodobirea trupului şi filosofie? De acele legături îngerii se sfiesc, iară pe acestea le dispreţuesc. Acele legături obişnuiesc a trage cele de pe pământ spre cer, iară acestea pogoară dela cer pe pământ. Cu adevărat că acelea sunt legături, iară nu acestea, acelea sunt adevărata podoabă, şi nu acestea; acestea odată cu trupul încătuşază şi sufletul, pe când acelea împreună cu trupul împodobesc şi sufletul. Voieşti poate să cunoşti că acelea sunt adevărata podoabă? Spune-mi, te rog, cine atrage mai mult pe privitori, tu sau Pavel? Şi ce zic eu de tine? Inseşi împărăteasa care este împresurată peste tot cu aurării, nu ar putea să atragă atât de mult privirile celor de faţă, căci dacă s'ar întâmpla ca în acelaş timp să intre în biserică şi împărăteasa şi Pavel, toţi cei de faţă şi-ar întoarce privirile dela dânsa spre Pavel, şi cu drept cuvânt. A vedea pe un om mai presus de natura omenească, neavând nimic omenesc, ci în persoana lui un înger pe pământ, este cu mult mai minunat decât a vedea o femee împodobită. Astfel de păpuşerii se pot vedea şi în teatruri, şi pe la părăzi, şi la bae, şi în multe locuri, însă a vedea un om încunjurat cu lanţuri, şi crezând că poartă cu sine cea mai strălucită podoabă, şi nebiruit de acele legături, aceasta nu este doară o privelişte pământească, ci mai mult o privelişte demnă de ceruri. Cine se înfăşoară cu legături de acelea, se uită în toate părţile să vadă, cine s'a uitat la el, şi cine nu s'a uitat, este plin de mândrie, este cuprins de griji şi de mii de alte patimi, pe când cel înfăşurat cu legăturile lui Pavel, este lipsit de mândrie, sufletul lui se făleşte de ele, este scutit de orice griji, şi cu veselie privind spre cer el se înaripează. Dacă mi s'ar întâmpla să văd pe Pavel

aplecându-se din cer spre pământ și slobozind glasul său, și dacă același Pavel ar grăi în temniță, eu ași prefera mai mult a'l vedea și auzì în temniță, decât în cer, pentrucă atunci când Pavel este în temniță, cei din ceruri se pogoară la el și vin spre a'l auzì. Legătura predicei este legătura lui, temelia predicei este lanțul acela pe care îl purta. Acele legături să le dorim. Și cum este cu putință aceasta? Dacă sfărâmăm și rupem în bucăți pe acestea pe care le avem. Nici un folos nu avem de asemenea legături, ci numai pagubă. Asemenea legături ne va ține acolo legați, pe când legăturile lui Pavel dezleagă asemenea legături. Femeea care se leagă aici cu asemenea legături, legată va fi acolo de mâni și de picioare cu legăturile cele veșnice, pe când cea legată cu legăturile lui Pavel, va purtà atunci acele legături ca pe o podoabă strălucită. Leagă-te și tu cu asemenea legături, și dezleagă foamea săracului. De ce strângi și îngrămădești lanțul păcatelor? Intrebi poate, cum aceasta? Ei bine, când tu porți pe trup aurării, iară altul se prăpădește de sărăcie, când tu te înfășori cu atâta aur ca să te bucuri de o slavă deșartă, iară un altul nu are nici ce mâncà, prin aceasta oare nu strângi lanțul păcatelor? Infășoară-te cu Christos, și nu cu aur! Unde este mamona, acolo nu este Christos și unde este Christos, acolo mamona n'are ce căutà. Nu voești a te înfășurà cu împăratul a-toate? Dacă ți-ar da cineva purpura și diadema împărătească, oare n'ai primì acestea înaintea aurului? Eu însă nu'ți dau ție podoabe împărătești, ci pe însuși împăratul. Și cum este cu putință de a se înfășura cineva cu Christos? Ascultă pe Pavel ce spune: „Câți în Christos v'ați botezat, în Christos v'ați îmbrăcat“ (Gal. 3, 27), și ascultă apoi sfătuire apostolică: „Iară purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre pofte“ (Romani, 13, 14). Astfel se îmbracă cineva cu Christos, când el nu se îngrijește de poftele trupului. Dacă tu te îmbraci cu Christos, și demonii se vor teme de tine, iară dacă te îmbraci cu aur, și oamenii te vor ridiculizà, pe când de te îmbraci cu Christos, și oamenii te vor cinstì și se vor sfiì de tine. Voești să pari plăcută și frumoasă? Mulțămește-te cu ceea-ce ți-a dat creatorul. De ce introduci aurării, ca și cum ai îndrepta ceia-ce a făcut creatorul? Voești

a părea frumoasă? Imbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu filantropia, îmbracă-te cu înțelepciunea și cu netrufia. Acestea toate sunt mai cinstite și mai prețuite de cât aurul; acestea fac pe cea plăcută mai frumoasa, acestea și pe cea urîta o fac frumoasă și plăcută. Când cineva are o căutătură plăcută, judecă lucrurile totdeauna din dragoste, pe când o căutătură răutăcioasă, chiar de ar fi frumos stăpânul ei, nu poți zice că e plăcută, căci un cuget beteag nu judecă drept.

S'a împodobit odinioară Egipteanca, s'a împodobit și Iosif, însă care din doi a fost mai frumos? Nu spun doară că ea viețuia în palatele împărătești, iară el în temniță. El erà gol, însă își îmbrăcase sufletul cu hainele înțelepciunei, pe timp ce ea erà îmbrăcată în haine frumoase, însă mai slută decât dacă ar fi fost goală, căci îi lipsea înțelepciunea și prudența. Când tu, femee, te împodobești mai mult, să știi că ai devenit mai slută, decât dacă ai fi goală, căci te-ai dezbrăcat de podoaba cea adevărată, care este prudența și înțelepciunea. Și Eva erà goală, dar când s'a îmbrăcat, atunci erà mai slută. Când ea erà goală de haine, erà împodobită de slava lui Dumnezeu, iară când s'a îmbrăcat cu haina păcatului, s'a făcut slută. Și tu când îmbraci haină scumpă, dovedind prin aceasta iubirea ta de podoabe, te arăți mult mai slută. Cum că luxul în haine nu este deajuns spre a te arătà lumei frumoasă, ba încă se poate să te facă mai slută decât cea goală, eu îți voiu dovedì. Spune-mi, dacă tu ai îmbrăcà vreodată hainele cântătorului din fluer sau din flaut, oare nu ar fi aceasta o sluțenie pentru tine? deșì acele haine sunt aurite. Insă tocmai pentru aceasta te fac slută, fiindcă sunt aurite. Luxul se potrivește numai celor de pe scena teatrului, tragodiștilor, actorilor, mimicilor, celor din orchestră, și celor ce se luptă cu fearele sălbatice, însă unei femei credincioasă altă haină i se dă de Dumnezeu, și de însuși unul născut fiul lui Dumnezeu. „Câți în Christos v'ați botezat, zice, în Christos v'ați îmbrăcat". Spune-mi, dacă ți-ar da cineva haină împărătească, însă tu pe deasupra acestia ai pune haina unui lepros, oare pe lângă că te-ai sluțit, nu vei fi și pedepsită? Te-ai îmbrăcat cu stăpânul cerului și al îngerilor, și tu încă cauți spre pământ? Dar ni se spune, că în adevăr iubirea de podoabe este un rău mare, chiar dacă nimic nu s'ar naște de aici, — însă e posi-

bil de a le avea cineva fără nici o primejdie. Lăsând la o parte că această patimă hrănește, sau mai bine-zis zimislește slava deșartă și trufia, dar acum din împodobobire se nasc și alte multe, ca de ex. bănueli viclene, cheltueli zadarnice, blasfimii și motiv de înșelăciuni. Căci de ce te împodobești? spune-mi: ca să placi bărbatului? Apoi atunci fă aceasta întru cât stai în casă. Dar aici se petrec lucrurile cu totul din contră. Dacă tu voești a plăcea propriului tău bărbat, silește-te să nu mai placi altora; însă dacă tu vei plăcea altora, nu vei putea plăcea propriului tău bărbat. Așà dar ar trebuì ca să lepezi dela tine toate podoabele, când te duci în târg, sau la biserică. Dealtmintrelea tu nu din acestea să te silești ca să placi bărbatului, după cum fac femeile cele pierdute, ci din acelea mai ales, care constitue podoaba femeilor libere. Căci prin ce se deosibește o femee liberă de una desfrânată și pierdută? Prin aceea că pe când una are privirea îndreptată numai asupra unui singur punt, cum prin împodobirea trupului să poată atrage la sine pe cel iubit, — cealaltă e stăpâna casei, se împărtășește de plăcerea copiilor și a celorlalte bunuri legate de viața familiară. Ai poate copilă? Ei bine, iea seama să nu'ți moștenească ceva vătămător, căci fetele iubesc de a'și regula moravurile după felul creșterei lor, și a imità obiceiurile mamelor. Fii deci exemplu de prudență fetei tale, împodobește-o cu acea podoabă, și fii cu băgare de seamă a disprețuì podoabele aceste pământești. Acelea sunt cu adevărat podoabe, iar acestea sunt spre demoralizație.

Ajung cele spuse până acum. Iară Dumnezeul nostru, carele a făcut lumea, și care ne-a dat nouă podoaba sufletului, să ne împodobească pe noi și cu slava lui să ne îmbrăcăm, și astfel noi cu toții să strălucim în faptele cele bune, ca viețuind întru slava lui, să putem totdeauna a înălța laudă Tatălui și Fiului, și Sf. Duch, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Cu înțelepciune să umblați către cei de afară, rescumpărând vremea. Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare, ca să știți cum să cade vouă a respunde fiecăruia". (Cap. 4, 5. 6).

Ceea-ce zicea Christos către ucenicii săi, aceasta o spune acum și Pavel sfătuind pe creștini. Ce zicea Christos? „Iată eu trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor. Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbii" (Math. 10, 16), adecă fiți rezervați, nedându-li nici un motiv de ură contra voastră. De aceea și apostolul pune înainte expresiunea „către cei de afară", ca să înțelegem noi, că nu ni trebue atâta siguranță față de membrii noștri de aceiași credința, pe cât ni trebue față de cei de afară, adecă față de ethnici. Căci unde sunt frați, acolo este și iertare, este și dragoste. De sigur că și aici trebue a fi o siguranță oarecare, însă cu atât mai mult față de cei de afară, pentru că nu e tot una, de a te găsì în mijlocul dușmanilor, și de a te găsì în mijlocul prietenilor.

Apoi, după ce el a insuflat spaimă la început, privește cum iarăși îi încurajază: „Rescumpărând, zice, vremea", adecă, timpul prezent este scurt. Acestea le zicea apostolul, dându-li a înțelege, că nu dorește de a fi ii schimbăcioși și ipocriți — căci aceasta nu va să zică înțelepciune, ci lipsă de minte, — însă ce? «In acelea prin care ii nu vă vatămă, zice, să nu li dați nici o pricină», ceeace spune și în epistola către Romani, când zice: „Dați dar tuturor cele ce sunt cu datorie: celui cu dajdia, dajdie, celui cu dijma, dijmă, celui cu cinstea, cinste" (Rom. 13, 7), «și numai pentru predica evangheliei să'ți fie ție dușman, iar în colo să nu dai nici-o pricină de războiu». Și cu drept cuvânt, căci dacă ar urmà ca noi să ne tulburăm și pentru alte lucruri, apoi nici plată nu vom avea, și aceia s'ar face mai răi încă, și li s'ar părea că acuzațiunile lor sunt drepte, dacă de ex, noi n'am plătì

dările legale, n'am dà cinstea cuvenită, sau dacă n'am fi umiliţi. Nu vezi pe Pavel cât este de smerit atunci când predica lui nu este cu nimic vătămată? Căci ascultă-l ce spune el lui Agripa: „Fericit mă socotesc pe mine a fi, vrând să răspund înaintea ta astăzi, mai vârtos ştiutor fiind tu de toate cele ale Iudeilor obiceiuri şi întrebări" (Fapt. 26, 2. 3). Iar când credea că trebue a înfruntà pe stăpânitori, atunci toate le-ar fi resturnat pe dos. Acum ascultă şi de cele ale fericitului Petru, cât de liniştit răspunde Iudeilor zicând: „Trebue a ascultà pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni" (Ibid. 5, 29), deşi oameni de felul lor desnădăjduiţi, după cum erau ii, ar fi putut foarte bine şi să înfrunte, şi să facă orice. Dar ii tocmai de aceea îşi smereau sufletul, ca să nu se creadă că alungă vr'o slavă deşeartă, căci a fi cineva insolent, înseamnă că umblă după slava deşartă, pe când a predicà şi a grăì totul cu curaj, este de datoria omului cinstit. Fapta acestuia este rezultatul cumpătărei, pe când a aceluia din contra.

„Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare", adecă plăcut, însă să fiţi cu băgare de samă, ca nu cumva acea plăcere, acea dulceaţă a cuvântului să cadă în indeferenţă. Se poate ca cineva să vorbească şi plăcut, sau cum să zice cu haz, în acelaş timp însă şi cu eleganţa cuvenită.

„Ca să ştiţi cum se cade vouă a răspunde fiecăruia", astfel că nu se cade a vorbì la fel cu toţi, adecă vorbesc de Elini şi de fraţii în credinţă. Nicidecum să nu fie aceasta, căci ar fi dovada cea mai vădită de lipsă de minte.

„Cele despre mine toate le va spune vouă Tichic, iubitul frate, şi credinciosul slujitor, şi dimpreună slugă întru Domnul" (vers. 7). Vai cât de mare este înţelepciunea lui Pavel! Cum el nu înşiră totul în epistole, ci numai cele trebuitoare şi urgente! Şi aceasta din mai multe cauze: întâiu, că nu voià a le întinde prea mult, al doilea, că voià ca trimisul său să se bucure de o mai mare cinste, şi să aibă şi el ceva de povestit, al treilea, arată prin aceasta în ce poziţie se găseà el faţă de Tichic, căci dealtmin-

trelea nu i-ar fi încredințat lui acele științi, ca să le împărtășească lor cu graiul. Apoi poate că erau și de acelea, pe care nu trebueà a le arătà lor prin scrisoare. „Iubitul frate“, zice: Deci dacă este iubit, toate le știe, și nimic nu'i este ascuns. „Și credinciosul slujitor, și dimpreună slugă întru Domnul“. Prin urmare dacă este credincios, nu va spune decât adevărul, dacă este împreună slugă, s'a împărtășit acelorași ispite cu apostolul,—așà că din toate părțile îl prezintă lor ca demn de credință. „Pe care l'am trimes la voi pentru însăși aceasta“ (Vers. 8). Aici arată dragostea lui cea mare către dânșii, de vreme ce pentru aceasta l'a trimis, și din această cauză s'a făcut această călătorie, pentru care și Thesalonicenilor scriindu-li zicea: „Drept aceia neputând răbda mai mult, bine-am voit a rămânea în Athena singuri, și am trimis pe Timotheiu fratele nostru“. (I Thesal. 3, 1. 2). Și la Efeseni tot pe el îl trimite, și tot pentru aceiași cauză: „Ca să știu cele pentru voi, și să se mângâie inimile voastre“. (Efes. 6, 22). Privește ce spune el: «Ca să știți și voi cele despre mine, însă și eu să aflu cele ale voastre» astfel că nicăiri el nu pune cele cu privire numai la dânsul. Tot-odată prin expresiunea „ca să se mângâie inimile voastre“ arată că și dânșii erau în ispite.

„Impreună cu Onisim, credinciosul și iubitul frate, care este dintre voi; toate vor spune vouă cele de aici“. (Vers. 9). Acest Onisim este același, despre care scriind lui Filimon zicea: „Pe care voiam să'l țin la mine, ca în locul tău să'mi slujască întru legăturile evangheliei, dar fără de voea ta nimic n'am voit să fac“. (Filim. 13, 14). Aici el pune și lauda cetății aceleea, ca astfel nu numai să nu se rușineze, ci chiar să se mândrească. „Care este dintre voi, zice, toate vă va spune vouă cele de aici“.

„Inchină-se vouă Aristarch cel împreună cu mine robit“ (Vers. 10). Nimic nu poate fi mai mare ca lauda aceasta. Acest Aristarch este același, despre care se spune în Faptele Apostolilor, că dela Ierusalim a călătorit împreună cu Pavel până la Roma. (Cap. 26, 2).

Așà dar pe acesta îl numește mai mare chiar decât profeții, căci pe aceia ii numește streini și călători, pe când pe acesta împreună robit. Ca și un prizonier se purtà și acesta și se expunea să pătimească deopotrivă cu toți ceilalți, ba încă și mai rău decât aceia, pentrucă pe aceia (profeți) dacă-i prindeau protivnicii, 'i tratau la urmă cu multă îngrijire, ca pe unia ce se îngrijau de propriile lor interese, pe când pe acesta toți îl aveau de dușman și 'l purtau peste tot locul, bătându-l, insultându-l și punându-i în spete fel de fel de clevetiri. Aceasta erà ca o mângâere pentru ceilalți, mai ales când vedea și pe dascălul lor în astfel de necazuri.

„Și Marcu, nepotul Barnabei". Și pe acesta l-a lăudat mult aici prin înrudirea lui cu Barnaba, pentrucă Barnaba erà un mare bărbat. „De care ați luat porunci, de va veni la voi, să'l primiți pe dânsul". Dar ce? Oare nu l-ar fi primit? Ba da, l-ar fi primit, însă apostolul li poruncește a'l primì cu multă îngrijire, ceea-ce arată și pe bărbatul acesta mare și însemnat. De unde anume a primit porunci, nu spune. „Și pe Iisus, ce se chiamă Iust" (Vers. 11). Poate că acesta erà Corinthean. Apoi la toți aceștia acordă laude comune, spunând particularitatea lor: „Care sunt din tăierea împrejur, aceștia singuri sunt împreună cu mine lucrători spre împărăția lui Dumnezeu, cari mi-au fost mie mângâere". Fiindcă mai sus a spus „împreună cu mine robit", apoi ca să nu înjosască sufletul auditorilor, privește cum îi ridică iarăși, căci pune aceasta: „Impreună cu mine lucrători spre împărăția lui Dumnezeu", așà că dacă ii iau parte la ispite, se împărtășesc și de împărăție. „Cari mi-au fost mângâere", de unde se vede cât de mari erau, dacă devenise mângâerea lui Pavel.

Dar se vedem acum înțelepciunea lui Pavel. „Cu înțelepciune, zice, să umblați către cei de afară, răscumpărând vremea", adecă «vremea nu este a voastră, ci a acelora; deci să nu vă credeți deplin stăpâni, ci răscumpărați vremea». Și nu zice simplu, cumpărați (ἀγοράζετε) ci «răscumpărați» (ἐξαγοράζετε), adecă făcând'o proprietatea voastră. A se gândì cineva veșnic la dușmănia altora, sau la atacurile acelora, este dovada cea

mai puternică de lipsă de minte. Când cineva se expune la nişte primejdii zadarnice, pe lângă că sufere de pe urma lor fără nici un folos, dar apoi se întâmplă şi altă pagubă, aceea că Elinii nu se lipesc de noi. «Când te găseşti între fraţi, zice, cu drept cuvânt poţi fi îndrăzneţ însă nu tot aşà trebue a te purta cu cei de afară». Vezi cum Pavel peste tot locul, sub numele «pe cei de afară» înţelege pe Elini? De aceia şi scriind lui Timotheiu 'i zicea: „Şi să cade lui şi mărturie bună să aibă dela cei dinafară“ (I Timoth. 3, 7), şi iarăşi: „Ce 'mi este mie a judeca pe cei de afară“? (I. Corinth. 5, 12). „Cu înţelepciune să umblaţi cătră cei de afară“, pentrucă deşi locuesc în lumea aceasta cu noi, însă sunt afară de împărăţia lui Dumnezeu, afară de casa părintească. In acelaşi timp îi şi mângâe numind pe aceia «dinafară», ceea-ce de altfel o zice mai sus: „Că viaţa noastră este ascunsă împreună cu Christos, întru Dumnezeu“. «Atunci, zice, să căutaţi slava, atunci cinste, atunci celelalte toate, acum însă nu, ci lăsaţi-le pe socoteala lor». Apoi ca să nu crezi că el vorbeşte de niscareva interese, adaoge: „Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare, ca să ştiţi cum se cade a răspunde fiecăruia“, adecă să nu fie plin de ipocrizie, căci atunci nu este char, nu este dres cu sare. De ex: dacă nevoea cere de a servì fără vre-un pericol, nu te da înapoi; dacă este timpul potrivit de a converza, să nu crezi că lucrul acesta ar fi vre-o linguşire; toate cele ce aparţin de cinste fă-le, fără să se vatăme cât de puţin evsevia. Nu vezi cum Daniil slujeşte pe un om neevsevios? Nu vezi pe cei trei coconi cu câtă înţelepciune se poartă, câtă bărbăţie arată, cât curaj desfăşură, şi nimic insolent, nimic supărător? Altfel nu se numeşte curaj, ci slavă deşartă. „Ca să ştiţi, zice, cum se cade vouă a răspunde fiecăruia“. Altfel trebue a vorbì stăpânitorului, şi altfel celui stăpânit, altfel celui bogat, şi altfel celui sărac. Şi de ce oare? Pentrucă sufletele bogaţilor şi a stăpânitorilor sunt mai slabe, sunt mult mai înfumurate, mult mai dezmerdate, aşà că cu aceştia trebue a fi cineva mai îngăduitor, pe când cele ale săracilor şi a celor stăpâniţi sunt mai înţepenite, mai încercate, aşà că aici poate

a se întrebuința și curaj mai mare, având în vedere un singur lucru: edificarea lor. Nu fiindcă, unul este bogat, iar altul sărac, unul să fie cinstit mai mult și altul mai puțin, ci din cauza slăbiciunei cel dintâiu să fie sprijinit, iar cel al doilea nu atâta. De ex: daca nu este nici un motiv, nu numì pe Elin pângărit sau spurcat, și nici să fii ocărîtor al oamenilor, — însă dacă vei fi întrebat despre dogme, răspunde-i că în această privință el este spurcat și neevsevios Dar dacă nu te întreabă nimeni și nici nu te silește de a vorbì de acestea, nu este de loc potrivit de a primì asupră-ți vrăjmășia altora. Pentrucă în adevăr, care nevoe poate fi de a'ți face dușmani în zadar? Și iarăși, dacă catihizezi pe cineva în dogmele creștinești, spune-i numai cele relative la subiectul în chestiune, iar mai departe taci și nu întinde vorba. Dacă cuvântul este dres cu sare, chiar de ar fi îndreptat către un suflet dezmerdat, îl va întoarce dela ușurătatea lui; chiar și sufletul îndărătnic se moaie, când cuvântul ce i se adresează este cu char, adecă dulce și încântător. Nu fii deci nici greoiu în cuvânt, și nici ușurel, ci să cauți totdeauna de a fi serios, în acelaș timp însă și plăcut. Dacă vei fi supărător fără cumpătare în cuvinte, mai mult ai vătămat decât ai folosit, și dacă iarăși fără cumpătare vei vorbì dulce și cu haz, mai mult vei întristà pe auditor decât vei folosì, — așà că pretutindeni se cere a fi măsură în toate. Nu fii nici posomorît în vorbă, căci aceasta e displăcut, dar nici peste măsură vesel și pișcător, căci și aceasta este ceva de disprețuit, ci din amândouă acestea luând ce este bun, fugi de ceea-ce e rău, după cum face și albina. De acolo ia ceea-ce este încântător, iar de aici tot ce e serios. Privește pe doctor, că nici el nu la fel tratează toate corpurile, ci potrivit cu temperamentul și constituția lor, și dacă el face așà, apoi cu atât mai mult dascălul, — deși poate corpurile ar putea mai de grabă suferì doctorii nepotrivite, decât sufletul să sufere vorbe nepotrivite. De ex: se alipește de tine un Elin, și devine prietenul tău? Ei bine, nimic să nu discuți cu dânsul despre credința religioasă, până ce îl vei avea prieten deaproape, și când după aceasta vine vorba de credință, vorbește liniștit. Privește pe Pavel cât de liniștit vorbește Athenienilor, când a fost dus înaintea areopagului; el nu li-a zis: «o! smintiților și nebunilor», ci: „Bărbați

Athenieni, întru toate vă văd pre voi ca cum ați fi mai cucernici" (Fapt. 16, 22). Dar și când trebuia de a înfrunta, apoi nu se dà înlături, ci cu cea mai mare putere atacà pe dușman, ca atunci când zicea lui Elima :„O ! plinule de toată viclenia și de toată răutatea, fiul diavolului, vrăjmaș a toată dreptatea" (Ibid. 13, 10). După cum a înfruntà pe aceia ar fost dovadă de lipsă de minte, tot așà și a nu înfruntà pe acesta ar fi fost dovada unei mari slăbiciuni. Ai fost introdus la stăpânitor pentru vre-o pricină? Dă-i mai întâiu respectul cuvenit.

„Cele despre mine toate le va spune vouă", adecă legăturile mele și celelalte care mă stăpânesc. El care dorea mult să'i vadă, de sigur că nu ar fi lipsit a se duce în persoană, decât să trimită pe alții, dacă nu ar fi fost împiedecat de vre-o necesitate. A aflà ii că el a căzut în ispite, și a suferit totul cu bărbăție, erà rolul lui Tichic, care urmà a adeverì lucrul și a înălțà spiritele lor.

„Impreună cu Onisim, zice, credinciosul și iubitul frate". Pe sluga sa Pavel o numește frate, și cu drept cuvânt, de vreme ce slugă se numește și pe sine. El care s'a arătat vrednic și în lumea întreagă și în ceruri, el nu crede că se înjosește numind frate pe sluga sa, și tu te gândești la lucruri mari? Cel ce toate le purtà în dreapta și în stânga, cel ce s'a ridicat până la al treilea cer, cel ce are protia în împărăția cerurilor, cel încununat, acela numește frați pe servii săi! Și unde e acum fudulia? Unde e nebunia? Atât de credincios devenise Onisim, încât i se încredințase de Pavel și astfel de lucruri.

„Și Marcu, zice, nepotul lui Barnaba, de care ați luat poronci, de va venì la voi, primiți-l pre dênsul". Poate că acele poronci le primise dela Barnaba. „Cari sunt din tăierea împrejur". Aici mărginește trufia Iudeilor, în acelaș timp înalță și spiritele acelora, că adecă puțini sunt dintre cei din tăierea împrejur, și cei mai mulți sunt dintre ethnici. „Cari mi-au fost mie mângâere", zice, ceea-ce probează că el se găsea în mari ispite.

[1]) Așà dar nici aceasta nu e lucru mic și nebăgat în samă, de a mângâia pe sfinți cu presența, cu cuvântul și cu stăruința, când ne găsim în suferinți grele „Ca cei ce ați fi“, zice, „legați cu dânșii“ (Ebr. 13, 3), când suferințele lor le considerăm ca suferințele noastre, și când ne împărtășim de cununile lor. Nu ai fost atras la locul de luptă? Nu te-ai băgat în luptă? Altul te-a apucat înainte? Altul se luptă? Bine, însă dacă voești poți și tu să iai parte. Mângâie pe acela, fii prietenul lui și lucrează în favorul lui, vestește cu glas mare faptele lui, ațîță și pe alții a'l imita, și atunci el își va reîmputernicì spiritul. Acestea toate se potrivesc poate celorlalți oameni, Pavel însă nu avea nevoe de aceasta, ci spunea cuvintele de mai sus mai mult ca să'i înalțe pe dânșii la o așà filosofie. Dar tu cel puțin astupă gura celor ce grăesc de rău pe unul ca acesta, fă-i admiratori ai lui, arată-l ca vrednic de multă îngrijire, căci astfel te vei împărtășì și tu de cununile lui și de slava lui. Chiar de n'ai fi făcut altceva, te împărtășești totuși de cununile lui, dacă te bucuri și ești mulțămit de succesul luptelor lui, căci prin aceasta tu ai proadus ca jertfă dragostea, care este principalul tuturor bunurilor. Căci dacă cei ce plâng se cred că iau parte la doliul familiei, și prin aceasta încurajază foarte mult pe cei ce jelesc, și mult li alină durerea, cu atât mai mult încă cei ce se bucură de succesele altuia, îl încurajează pe acesta și îi fac încă mai mare plăcerea lui de luptă. Cât de mare este răul de a nu avea părtași la jelania ta, ascultă pe Profetul, care zice: „Și am așteptat pre cel ce s-ar măhnì cu mine, și nu erà“ (Ps. 68, 24). De aceea zicea și Pavel: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, și plângeți cu cei ce plâng“ (Rom. 12, 15). Sporește, deci, plăcerea și mulțămirea lui. Dacă vezi pe fratele tăŭ că are succese, nu zice: „succesele sunt ale lui, de ce să mă bucur eu?“ căci aceste cuvinte nu sunt cuvinte de frate, ci de dușman. De voești, succesul acela nu este al său, ci al tău, tu ești stăpân a'l face mai mare, dacă nu te întristezi, ci te bucuri, dacă ești vesel și mulțămit. Și cum că lucrul este așa, se învederează de acolo, că cei ce pizmuesc

[1]) *Partea morală*. Despre iubire și simpatie, și că noi trebue a ne bucurà și întristà când frații se bucură sau întristează. Nu trebue a invidià pe cei ce prosperează, și pe noi înși-ne ne vom folosì *(Veron)*.

nu pizmuesc numai pe cei ce progresează, ci și pe cei ce se bucură de progresele acelora, pentrucă știu că și aceștia progresează în faptele cele bune, și că ii mai cu samă sunt acei ce se glorifică. Acela se roșaște mult când este lăudat, iară acesta cu multă plăcere se fălește în asemenea împrejurare. Nu vedeți ce se petrece cu luptătorii, când unul este încununat, iară celălalt nu? Durerea și bucuria amanților este și a celor ce urăsc; aceea sar, iară aceștia saltă. Privește acum ce bine mare este de a nu pizmuì pe cel ce progresează în fapte bune: durerea este a aceluia, iară plăcerea este a ta, el se încununează, iară tu salți de bucurie și te fălești. Pentrucă spune-mi: altul a biruit, dară tu de ce salți?—pentrucă știi bine, că faptul petrecut este comun tuturor, adecă și tu dacă voiești poți face ca el. Deci dacă în aceasta nu pot acuzà pizmătăreții, se încearcă pe altă parte de a cucerì ii biruința, căci auzi cam niște astfel de vorbe spunând: «te-am ras, și te-am biruit» deși biruința este a aceluia, iară a ta lauda numai. Deci, dacă chiar în lucrurile omenești este un bine atât de mare de a nu pizmuì, ci de a'și însușì cineva cele bune ale altuia, apoi cu atât mai mult în biruința diavolului, când el fiind învins suflă cu mânie asupra noastră, tocmai de aceea fiindcă noi suntem mulțămiți. Deși el este spurcat și de nesuferit, totuși știe că mulțămirea și plăcerea aceasta este mare. Voiești să amărăști pe diavol? Fii bucuros și mulțămit de succesele altuia. Voiești să'l mulțămești pre el? Arată-te posomorît, și atunci prin supărarea ta îl vei ușurà oarecum de supărarea ce 'i-a cauzat'o fratele tău prin biruința purtată asupră-i. Atunci tu dezbinându-te de fratele tău, te pui alăturea cu diavolul, și cauzezi fratelui un rău mai mare decât cum 'i-ar fi putut cauza el. Căci nu e tot una: de a fi dușman și a lucrà ca dușman, cu a fi prieten și a lucrà ca dușman, sau a te da de partea dușmanilor, căci un astfel de om este mai primejdios decât toți dușmanii din lume. Dacă fratele tău a avut succese, fie în cuvânt, fie în fapte, fă-te părtaș succeselor sale, și arată prin aceasta că el este unul din membrele tale. «Și cum, zici tu, când eu nu am succese, nu prosperez»? Nu vorbì niciodată așà, strângeți buzele și nu lăsa să iasă din gură-ți o astfel de vorbă. Dacă ai fi fost lângă mine pe când vorbiai acestea, ți-ași fi pus mâna pe gură, ca să nu audă duș-

manul. De multe ori poate noi avem dușmănii între noi, și totuși nu ne arătăm pe față, sau cum se zice nu ne dăm în priveliștea lumei, — și tu dai pe față aceasta diavolului? Nu vorbì așà, și nici să 'ți închipui măcar de acestea, ci cu totul din contra, căci fratele tău este membru al tău, și slava lui se rapoartă la corpul întreg. «Dar ce, zici tu, dacă cei de afară (ethnicii) nu se poartă așa cătră noi»? Apoi tu ești cauza, căci dacă te văd pe tine străin de mulțămirea lor, atunci și ii se înstrăinează, pe când dacă te-ar vedea împărtășind și tu mulțămirea lor, nu ar îndrăznì, și atunci și tu ai fi deopotrivă de strălucit. Nu ești aprobat pentru că spui despre dânsul de bine, ci pentru că te bucuri mult împreună cu el, și poate încă mai mult ca el. Dacă dragostea este principalul tutulor bunurilor, apoi de sigur că prin aceasta tu ai luat cununa. Acela a luat cununa pentru arta lui oratorică, tu însă ai luat'o pentrucă iubești mult; acela s'a arătat puternic în cuvinte, iară tu prin fapte ai doborît pizma, ai călcat în picioare invidia. Astfel că cu drept cuvânt vei fi încununat mai mult decât acela, pentrucă și lupta ta este mai strălucită decât a sa. Nu ai călcat în picioare numai invidia, ci ai mai făcut încă și altceva; acela are numai o cunună, iară tu ai două, și aceste două sunt mai strălucite decât acea una. Și care sunt acele două? Una este aceea pe care ai câștigat'o contra pizmei, și a doua pe care ai dobândit'o din cauza dragostei. A fi cineva curat de invidie, nu se dovedește numai prin faptul că se bucură împreună cu celălalt, ci și prin aceea că are dragoste înrădăcinată în el. Pe acela de multe ori îl bântue patimi omenești, ca de ex. slava deșartă, însă tu ești curat de orice patimă, căci nu e cu putință de a fi stăpânit de slavă deșartă, în același timp și a te bucurà de binele și succesul altuia. A dres acela vre-o biserică? A sporit adunarea credincioșilor? Laudă-l iarăși, și prin aceasta ai îndoite cununi, căci ai doborît pizma, și te-ai încununat cu dragostea. Da! iubiților, vă rog și vă provoc la aceasta. Voiești a auzì și despre a treia cunună? Ei bine, pe acesta îl aplaudă oamenii de pe pământ, iară pe tine îngerii din ceruri. Nu este acelaș lucru, de a fi cineva eloquent, în același timp a stăpânì și patimile. Lauda aceea este trecătoare, iară aceasta este veșnică, aceea este dela oameni, iară aceasta dela Dumnezeu, acela se pare a fi încununat, iară tu ești încu-

nunat în realitate de Dumnezeu și Tatăl, carele vede cele ascunse ale oamenilor. Dacă s'ar putea despărți trupul fiecăruia de suflet și s'ar putea vedeà, 'ți-așì arăta pe acesta mai strălucit decât acela.

Să călcăm în picioare, iubiților, boldul invidiei, și atunci noi ne vom folosì, căci noi vom câștigà cununa aceia. Cel ce pizmuește, se luptă cu Dumnezeu și nu cu fratele pe care-l pizmuește: când vede pe fratele său având char, iară el în loc să se bucure, se întristează și voește a stricà biserica, nu se luptă cu acela, ci cu Dumnezeu. Căci spune-mi te rog: dacă cineva ar împodobì pe fiica sa împărătește, și ar reușì ca să o împodobească frumos și să o facă respectabilă, iară altul ar voì să o sluțiască neputând să o împodobească, oare pe cine ar pizmuì el atunci? Oare nu pe dânsa și pe tatăl său? Tot așà și tu faci, căci dacă te lupți cu biserica pizmuind'o, te lupți cu Dumnezeu. Fiindcă odată cu succesele fratelui tău se leagă și folosința bisericei, de necesitate este că dărîmându-l pe el să dărîmi și biserica, așà că prin aceasta săvârșești un act drăcesc, pizmuind trupul lui Christos. Ești scârbit de succesele fratelui tău? Este de sigur un mare rău, căci cu nimic nu te-a nedreptățit, însă cu mult mai mare rău faci când te scârbești contra lui Christos. Cu ce te-a nedreptățit el, de nu lași a fi împodobit trupul său? De ce nu lași a i se împodobì logodnica lui, biserica? Acum tu privește și ce fel de pedeapsă ai prin aceasta: bucuri pe dușmanii tăi, și chiar pe acel ce progresează și pe care voești a'l întristà pizmuindu-l, chiar și pe acesta, zic, îl bucuri încă mai mult, și arăți prin aceasta că el a progresat cu toată pizma ta, căci altmintrelea nu l-ai fi pizmuit, și așà tu ești mai mult pedepsit. Mă rușinez, de sigur, de a vă îndemnà să vă feriți de asemenea patimi, însă fiindcă ne găsim în astfel de slăbiciuni, e bine de a aflà consecințele acestei patimi grozave, și a ne ferì de ea. Te scârbești că el progresează? De ce atunci pizmuindu-l 'i înalți încă mai mult succesele lui? Voești a'ți răzbunà pe el? De ce atunci arăți că ești mâhnit? Ce pedeapsă altă poți avea înaintea lui, decât aceea că el progresează cu toată neplăcerea ta? Deci mulțămirea lui este îndoită după cum și pedeapsa ta îndoită va fi, pentrucă nu numai să-l arăți mare și superior ție, dară și pentru aceea că fiind tu pedepsit, prin aceasta 'i-ai adaos și o altă plă-

cere. Pentru ceea-ce tu te scârbeşti, el se bucură; tu 'l pizmueşti, iară el se veseleşte. Şi acum priveşte cum noi înşi-ne ne cauzăm rane adânci, şi nici nu simţim măcar. Este poate duşmanul tău? Deşi te-aşi întrebà, de ce este duşman? Cu ce te-a nedreptăţit? Şi cu toate acestea pe acel duşman închipuit noi 'l facem mai strălucit, iară pe noi înşi-ne ne pedepsim mai mult. Prin aceasta încă, suntem pedepsiţi, dacă simţim că acela a aflat de pizmuirea noastră. Poate că el nu ştie nimic de aceasta, iară noi închipuindu-ne că el ştie, ne mâhnim iarăşi.

Deci, să contenim de a mai pizmuì pe alţii. De ce să ni facem noi înşine rane? Acestea să le înţelegem, iubiţilor. Să avem în mintea noastră cununile cele îndoite ale celor ce nu pizmuiesc, laudele cele dela oameni şi cele de la Dumnezeu, cum şi relele ce izvorăsc din pizmă, şi astfel vom putea stinge şi nimicì acea fiară sălbatecă, vom putea încă să înflorim şi cu faptele cele bune înaintea lui Dumnezeu, şi să ne bucurăm de aceleaşi bunuri ca şi acei ce dejà se bucurà de ele — şi poate că ne vom bucurà prin charul lui Dumnezeu, dacă vom vieţuì întru slava lui — cărora fie a ne învrednicì, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Inchină-se vouă Epafrà, care este dintre voi, sluga lui Christos, care se nevoeşte totdeauna pentru voi întru rugăciuni, ca să staţi desăvârşiţi, şi împliniţi întru toată voea lui Dumnezeu. Că mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi, şi pentru cei din Laodicia şi din Ierapoli". (Cap. 4, 12. 13).

Chiar pe la începutul epistolei apostolul a recomandat pe acest bărbat, din dragoste. Această dragoste o arată faptul că îl laudă, ceea-ce a spus încă din început: „Care ni-a şi arătat nouă, zice, dragostea voastră întru Duchul". «Dragostea a arătat'o într'una,

a făcut a fi iubit, şi se roagă necontenit lui Dumnezeu». Recomandă deci pe Epafrà chiar dela început, deschizând uşa cuvântului său, căci când dascălul este venerat, aceasta e spre folosul discipulilor. Şi iarăşi expresiunea „dintre voi" este tot spre cinstea şi lauda lor, căci au printre dânşii astfel de bărbaţi vrednici. „Care se nevoeşte, zice, totdeauna pentru voi întru rugăciuni". Nu zice simplu «rugându-se», ci «nevoindu-se» adecă tremurând şi fiind coprins de teamă în dorinţa lui pentru mântuirea voastră.

„Că mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi", adecă că vă iubeşte foarte mult, şi este aprins de dragostea voastră. „Şi pentru cei din Laodicia şi din Ierapoli", prin care cuvinte îl recomandă şi acelora. Dar de unde trebuià să afle aceştia? Poate că ii auzise dejà, sau că cetindu-li-se epistola ar fi putut aflà de aceasta. „Faceţi, zice, ca să se cetiască şi în biserica Laodicenilor" (Vers. 16).

„Ca să staţi desăvârşiţi", zice, prin care cuvinte îi şi acuză, în acelaşi timp îi şi sfătuieşte şi îndeamnă cu blândeţă. Dealtfel se poate ca cinevà să fie desăvârşit, şi să nu stea, ca de ex. toate le ştie, dar încă se clatină în credinţă, — se poate apoi ca să nu fie desăvârşit şi totuşi să stea, că de ex. ştie o parte din adevăr, şi cu toate acestea stă înţepenit pe loc, fără să se clatine. Dar apostolul pe amândouă li doreşte pentru dânşii, „Ca să staţi, zice, desăvârşiţi". Mai la vale, tu priveşte, cum apostolul li aminteşte pe departe vorba despre îngeri, şi despre viaţa lor. „Şi împliniţi, zice, întru toată voea lui Dumnezeu", căci nu e deajuns de a face cum s'ar întâmplà voea lui Dumnezeu. Cel ce este împlinit, nu lasă a se furişà în el altă voe străină, fiindcă atunci nu este împlinit. „Mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi", adecă are şi rîvnă, şi multă în acelaş timp, amândouă exprimate prin intensitate, ceea-ce şi dânsul zicea Corinthenilor scriindu-li: „Că vă rîvnesc pe voi cu rîvnă a lui Dumnezeu" (II, Corinth. 11, 2).

„Inchină-se vouă Lucà, doftorul cel iubit"

(Vers. 14). Acesta este evanghelistul Lucà, pe care dacă-l pune după Epafrodit [1]), nu înseamnă că îl umilește, ci, conform planului său, voiește să înalțe pe Epafrodit, ca pe unul ce erà dintre creștinii din Coloseni, cătră carii a și scris această epistolă. Numește pe Lucà doftorul cel iubit, spre deosebire poate de alții, cari purtau același nume. „Și Damas", zice. După ce zice: „Inchină-se vouă Lucà", adaugă imediat „doftorul cel iubit". Și aceasta este o laudă nu mică, ci încă foarte mare, ca să fie iubitul lui Pavel. „Spuneți închinăciune fraților celor din Laodicia, și lui Nimfan, și bisericei cei din casa lui" (Vers. 15). Privește cum el îi alipește și-i conleagă împreună, nu numai în transmiterea închinăciunilor, ci și în schimbul de epistole. Vorbește aici cu multă grație și de Nimfan, iar aceasta o face nu simplu, ci cu scopul vădit de a ridicà și pe alții la același zel. Nu ar fi fost un lucru mic și nebăgat în samă, dacă nu l-ar fi prenumărat printre ceilalți. Privește încă cum arată pe acest bărbat a fi mare și important printre dânșii, de vreme ce casa lui erà biserică.

„Și dacă se va citì epistolia aceasta de cătră voi, faceți ca să se citească și în biserica Laodicienilor, și cea din Laodicia, ca și voi să o citiți" (Vers. 16). Mie mi se pare, că erà acolo scris ceva, care trebuià a fi cunoscută și de aceia, cu care ocazie nu mică li erà folosința lor, ca adecă alții fiind acuzați, aceia să'și cunoască propriile lor păcate. „Și cea din Laodicia, ca și voi să o citiți". Unia spun că aici nu e vorba de epistola trimisă lor de apostol, ci de acea scrisă de dânșii lui Pavel, căci nu zice «cea cătră Laodiceni», ci „cea din Laodicia" scrisă de ii și trimisă se vede la Pavel.

„Și ziceți lui Archip: socotește slujba care ai luat întru Domnul, ca să o împlinești" (Vers.

---

[1]) *Notă.* Numele *Epafras* este derivat din *Epafrodit,* adecă *drăgălaș, scump, înzestrat cu grațiile Venerei.* De aceea sf. Chrisostom în cursul erminiei numește pe alocurea pe acest Epafrà cu numele primitiv de Epafrodit, care este cu totul deosebit de Epafrodit citat în epistola cătră Filipp. 2, 25. 4, 18. *(Trad.).*

17). Dar de ce oare nu i-a scris acestuia deadreptul? Poate că nu erà nevoe de aceasta, ci numai de o simplă amintire, ceea-ce probează că acest bărbat erà important pe acolo.

„Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel" (Vers. 18). Aceasta e dovada autencităţei acestei epistole, şi a prieteniei lui, ca văzând îi propria lui scriere, să se mişte întru câ va.

„Aduceţi-vă aminte de legăturile mele". Vai! Câtă mângâere! Numai aceste cuvinte erau deajuns de a'i aţîţa pe dânşii, şi a'i îmbărbătà în luptele de tot felul. Şi nu numai că'i face prin aceasta a fi cu bărbăţie, ci'i face mai familiari şi faţă de dânsul. „Darul să fie cu voi. Amin".

Mare laudă, şi încă mai mare decât toate celelalte, de a spune despre Epafrà: „Care este dintre voi, sluga lui Christos", adecă că era slugă în locul lor, după cum şi pe sine se numeşte slugă a bisericei, când zice: „a căria slugă m'am făcut eu Pavel". La aceiaşi demnitate ridică şi pe acest bărbat, căci mai sus îl numeşte împreună slujitor, iară aici slujitor sau slugă. „Cel dintre voi", zice, ca şi cum pare că ar vorbi către o mamă şi i-ar zice: «cel din pântecele tău ieşit». Insă o astfel de laudă ar fi născut poate invidie şi duşmănie din partea unora, şi de aceea îl recomandă mai mult ca pe unul ce erà cunoscut din actele lui faţă de dânşii, şi cu această ocazie împrăştie orice motiv de invidie. „Care se nevoeşte totdeauna pentru voi întru rugăciune", adecă nu numai acum când se găseşte printre noi, ca să o aibă aceasta ca emfază, şi nici numai când este printre voi, ci totdeauna. O mare bună voinţă din partea lui este arătată şi prin expresiunea „se nevoeşte", adecă se luptă şi stărueşte mult în rugăciune. Apoi, ca să nu se pară că'i linguşeşte, adaogă mai la vale: „are rîvnă multă pentru voi, şi pentru cei din Laodicia şi din Ierapoli". Şi expresiunea „Ca să staţi desăvârşiţi" nu este zisă cu scop de linguşire, ci este un îndemn din partea dascălului venerat. «Şi împliniţi, zice, adecă plini de toată voea lui Dumneu, şi desăvârşiţi». Şi nu zice «să nu vă clătinaţi», ci «să staţi». Prin faptul că el li trimite închinăciuni din partea altora, îi atrage încă mai mult, căci

nu puţin contribue la aceasta când şi alţii îşi amintesc de dânşii, şi nu numai cunoscuţii şi familiarii lor. „Şi ziceţi lui Archip: socoteşte[1]) slujba care ai luat întru Domnul". Prin aceste cuvinte mai mult încă îi supune lui, pentru că dacă dânşii ar fi fost progresat în totul, nu ar fi putut avea nici un motiv apostolul de a'i îmboldoldì faţă de ucenicii săi, de oarece nici nu e prudent de a vorbì pe dascal înaintea ucenicilor. Deci li scrie aceste cuvinte, ca să li închidă gura. „Ziceţi lui Archip, socoteşte". Cuvântul acesta „socoteşte" peste tot locul are semnificaţie de înfricoşare, de spaimă, ca de ex. când zice: „Păziţi-vă de câni" (Filipp. 3, 2), sau: „socotiţi ca să nu vă fure pre voi cineva cu filosofia" (Colos 2, 8), sau acolo unde zice: „Ci videţi ca nu cumva slobozenia voastră să fie zminteală celor neputincioşi din fraţi" (I Corinth. 8, 9), şi în fine pretutindeni el întrebuinţează acest cuvânt, când voeşte a înspăimântà auditorul.

„Socoteşte, zice, slujba care ai luat întru Domnul, ca să o împlineşti". Prin aceste cuvinte nu'l lasă cât de puţin de a fi stăpân, dupre cum şi însuşi apostolul zicea despre sine: „Că de fac aceasta de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredinţată" (I. Corinth. 9, 17).

„Ca să o împlineşti", cu care ocazie se vede cum el încontinuu îndemnà pe discipoli la împlinirea datoriilor. „Pe care ai luat întru Domnul, ca să o împlineşti". Iarăşi întrebuinţează particula „întru", care nu e alta decât „prin". «El ţi-a dat, zice, iară nu noi». Prin această zicere îi supune lui pe aceşti Coloseni, căci arată că slujba lui îi este încredinţată de Dumnezeu.

„Aduceţi-vă aminte de legăturile mele. Darul să fie cu voi. Amin". Aici a slăbit spaima, căci

---

[1]) *Notă.* Imperativul verbului βλέπω-βλέπε în traducere exactă este: *vezi, bagă samă, fii atent;* şi dacă în ediţia de Buzău se găseşte tradus prin *socoteşte, păzeşte-te,* aceasta s'a făcut mai mult în scop a se da frazei un înţeles mai bun. (*Trad.*).

când dascălul este în legături, iară charul îl dezleagă, numai poate fi nici o frică. Dar apoi şi a fi legat cineva pentru Christos, este tot din char, care a permis aceasta, căci ascultă pe Lucà ce spune: „Şi s'au întors apostolii dela faţa sinedriului, bucurându-se că pentru numele lui Christos s'au învrednicit a se necinstì“ (Fapt. 5, 41). Şi cu adevărat că a fi cineva legat şi necinstit pentru numele lui, este a se învrednicì de această cinste, pentru că dacă cineva consideră ca un câştig mare de a suferì ceva pentru amantul pe care îl are, apoi cu atât mai mult pentru Christos.

[1]) Deci să nu ne îngreuem în necazurile ce le avem pentru Christos, ci să ne aducem aminte şi noi de legăturile lui Pavel, şi aceasta să ni fie de îndemn. De ex. îndemni pe cineva ca să dea săracilor pentru Christos? Aminteşte-i de legăturile lui Pavel, tângue-te şi pe tine, şi pe cel ce îndemni, şi spune-i că Pavel şi-a dat şi trupul său ca să fie legat pentru Christos, pe când el nu dă nici hrană măcar celor săraci. Te fuduleşti de succesele ce le ai? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, că tu nu ai suferit nimic din ceea-ce a suferit acela, şi totuşi el niciodată nu s'a îngâmfat de succesele lui. Ai poftit poate ceva din bunurile aproapelui? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, şi vei vedea cât de absurd este, ca aproapele tău să se primejduiască, iară tu să te dezmerzi. Doreşti încă a te îmbuibà în dezmerdări? Ia aminte la temniţa lui Pavel, căci eşti discipulul lui, eşti împreună ostaş cu el, şi atunci care 'ţi este raţiunea ca tovarăşul tău să fie în legături, şi tu să te dezmierzi? Ai căzut în niscare-va strâmtorări, şi ai crezut că eşti părăsit? Ascultă despre legăturile lui Pavel, şi vei vedea că a fi în strâmtorări, nu este o probă de părăsire. Voieşti a te îmbrăcà cu haine de mătasă? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, şi atunci ţi se vor păreà asemenea haine mai necinstite decât trenţele cele transformate în glod (noroiu). Voieşti poate de a'ţi pune prin prejurul grumazului aurării? Gândeşte-te la legăturile lui Pavel, şi atunci ţi se vor

---

[1]) *Partea morală.* Noi nu trebue a ne îngreuia în necazurile ce le avem pentru Christos, ci să ne aducem aminte şi noi de legăturile lui Pavel, şi să ne depărtăm de cele păgubitoare. Despre lacrămile spirituale, şi despre nunţile cele demne şi nedemne. Că podoaba miresei este prudenţa şi sfiala, iară nu vuetul, beţiile, cântările din fluer şi bătăile din palme. *(Veron).*

părea acestea mai urîcioase decât funia cea învechită și proastă. Voiești poate a'ți scârlionță părul ca să pari frumoasă? Adu-ți aminte de halul de necurățenie în care se găsea Pavel prin temniți, și te vei aprinde de frumusețea aceea, iară pe aceasta o vei considerà de cea mai nesuferită putoare, și atunci vei oftà din adâncul inimei tale dorind legăturile lui Pavel. Voiești a'ți sulemenì fața, și a'ți văpsì sprâncenile, și altele de acest fel? Cugetă la lacrămile lui Pavel, cum el în timp de trei ani, zi și noapte, n'a încetat de a plânge. Cu această podoabă înfrumusețează-ți obrajii, căci aceste lacrămi te vor face mai strălucită. Eu nu spun ca tu să verși lacrămi pentru păcatele altora, ca Pavel — deși așì dorì și aceasta, — căci poate e mai presus de tine; dar te îndemn ca să faci aceasta măcar pentru propriile tale păcate. Ai poruncit poate de a fi legat servitorul tău? Te-ai mâniat și te-ai înfuriat asupră-i? Adu-ți aminte de legăturile lui Pavel, și imediat îți va contenì furia, adu-ți aminte că noi suntem cei legați, iară nu cei ce leagă, noi cei ce suntem cu inima înfrîntă, iară nu cei ce înfrângem și zdrobim pe alții. Umbli dezmetică prin toate părțile și râzi cu hohot? Gândește-te la durerile lui Pavel, și vei oftà, iară lacrămile ce le vei vărsà, te vor arătà încă mai strălucită. Ai văzut poate pe altele dezmierdându-se și danțând? Adu-ți aminte de lacrămile lui. Ce izvor oare ar fi în stare să colcotească și să scoată din el atâtea șuhoae de apă, pe câte lacrămi a scos ochii lui Pavel? «Aduceți-vă aminte de mine, zice, și de lacrămile mele», după cum și aici zice „aduceți-vă aminte de legăturile mele". Și cu drept cuvânt a grăit acele cuvinte presviterilor din Efes, pe cari i-a chemat încă fiind el în Milit, pentru că vorbia unor dascăli, așà că pe aceia căutà a'i face să ia parte la suferințele sale, iară pe aceștia să se gândească mai mult la primejdii. Cu ce izvor vrei să compari acele lacrămi vărsate de Pavel? Cu râul din paradis, care udà întregul pământ? Dară nu vei putea spune nimic, căci râul lacrămilor vărsate de Pavel udà sufletele, iară nu pământul. Dacă ți-ar arătà cineva pe Pavel plângând și oftând, oare nu ar fi mai plăcut a'l privì pe dânsul, decât mii de dănțuitori încununați? Nu zic de voi—dar dacă cineva mi-ar arătà pe vre-unul dintre nerușinații din teatru și de pe scenă, dintre acei ce se topesc și sunt ca nebuni după amoruri, voiu să zic, dacă mi-ar arătà vre-o fecioară tânără de acelea în

floarea vârstei, care birueşte cu frumuseţa pe toate celelalte fecioare de vârsta ei, care are faţa şi celelalte membre ale corpului bine proporţionate, ochiul fraged şi blajin, întorcându-se într'o parte şi alta cu blândeţe şi surâzând cu dulceaţă, plecându-se în jos cu modestie şi cu multă graţie, cu genele învineţite pe de desupt, având, cum s'ar zice, lumina ochilor vioae, fruntea strălucită, iară de desubtul frunţei un obraz ajuns în cea mai exactă şi mai regulată roşaţă, sprintenă în fine şi frumoasă ca o statue de marmură,—şi dacă tot atunci mi-ar arătă şi pe Pavel lăcrămând, mi-aşi întoarce iute privirea dela acea fecioară spre Pavel, pentrucă din ochii lui străluceşte o frumuseţe spirituală. Ochiul aceleia face ca să mişte sufletele celor tineri, arde şi dogorăşte, pe când al lui Pavel din contra, le linişteşte. Nişte astfel de lacrămi, ca ale lui Pavel, fac ochii mai frumoşi decât sufletul, înfrânează pântecele, umplu pe cineva de o adevărată filosofie, de o mare simpatie, şi pot a muià chiar un suflet de diamant. Cu asemenea lacrămi este udată biserica, cu asemenea lacrămi se plantează spiritele. Chiar foc de ar fi, asemenea lacrămi au puterea de a stinge, fie acel foc corporal, fie spiritual. Asemenea lacrămi pot a stinge şi săgeţile diavolului cele aprinse.

Să ne aducem aminte deci de lacrămile lui Pavel, şi atunci vom rîde de toate cele prezente. Nişte astfel de lacrămi fericea Christos, zicând: „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia“ (Matei 5, 4) şi „Fericiţi sunteţi cari plângeţi acum, că veţi rîde“ (Luc. 6, 21). Nişte astfel de lacrămi vărsau şi Isaia şi Ieremia, căci unul zicea: „Lăsaţi-mă, amar voiu plânge“ (Isaia 22, 4), iară celălalt: „Cine va da capului meu apă, şi ochilor mei izvoare de lacrămi“ (Ierem. 9, 1), ca nefiind în stare de a face aceasta natura întreagă. Nimic nu este mai plăcut ca aceste lacrămi, căci ele sunt cu mult mai plăcute decât orice rîs şi veselie. Cei ce sunt cu jale de vre-o perdere, ştiu câtă mângâere aduc lacrămile. Deci să nu socotim aceasta ca un lucru de dispreţuit, ci chiar foarte preţuit şi de dorit, nu atâta pentrucă ne doare când alţii păcătuiesc, cât mai ales când noi înşi-ne păcătuim, ca astfel lacrămile ce le vărsăm să ni moaie şi înfrângă

inima. De aceste lacrămi să ni amintim, la aceste legături să ne gândim.

Aşà dară lacrămile lui cădeau şi pe legăturile ce le purtà, şi moartea celor perduţi, voiu să zic osânda celor ce legau pe sfinţi, nu-l lăsà ca să simţească în linişte plăcerea legăturilor. Căci doară şi el erà discipul al lui Christos, şi el simţea durere pentru aceia, dupre cum şi Christos simţea durere pentru preoţii Iudeilor, nu pentrucă urmau a-l restigni, ci pentrucă dânşii se perdeau. Şi nu numai el singur făcea aşà, ci încă şi pe alţii îi îndemnà la aceasta, zicând: „Nu mă plângeţi pe mine, fiicele Sionului“ (Luc. 23, 28). Ochii aceia au văzut raiul, au văzut al treilea ceriu, însă eu nu-i fericesc atâta pentru acea privelişte ce au văzut atunci, pe cât îi fericesc pentru lacrămile acelea, prin care au văzut pe Christos. Şi cu adevărat că acest fapt este de fericit, căci şi el chiar se mândreşte cu aceasta zicând: „Oare nu pre Iisus Christos Domnul nostru l-am văzut?“ (I Corinth. 9, 1), de unde se vede că cu mult mai fericit este de a plânge în acest mod. Mulţi ochi s'au împărtăşit de fericirea de a-l videa pe dânsul în persoană, însă el fericeşte mai mult pe cei ce nu s'au împărtăşit de acea privelişte, căci zice: „Fericiţi cei ce n'au văzut şi au crezut“ (Ioan 20, 29). Pentrucă dacă este mai de folos de a rămânea pentru Christos aici, în interesul mântuirei altora, decât de a se descompune, apoi şi de a suspina pentru dânsii este mai de folos, decât de a videa pe Christos. Şi dacă este mai de dorit de a fi în gheena pentru dânşii, decât a fi împreună cu el, şi deci şi a se despărţì de el pentru dânşii este mai de dorit, — căci aceasta este ceea-ce el zicea: „Că aşi fi poftit eu însu'mi a fi anathema dela Christos pentru fraţii mei“ (Rom. 9, 3) — apoi cu atât mai mult este de dorit de a lăcrămà pentru dânşii. „Nu am încetat, zice „cu lacrămi a îndemnà pe fiecare“. Şi pentru ce? Nu doară că se temea de primejdiile lor corporale, ci dupre cum cineva şezând lângă un bolnav, şi neştiindu-i sfârşitul, lăcrămează de teamă să nu se despartă de viaţă, tot aşà şi el lăcrămà când nu avea putinţa de a-i certà mai mult, şi când îi videa bolnavi, de teamă ca să nu cadă din împărăţia ceriurilor. Aceasta a făcut şi Christos, pentru ca măcar de lacrămile lui să se

sfiească. De ex. păcătuia cineva? El îl certà; dar când cel certat îl dispreţuia şi se depărtà de el, atunci lăcrămà, ca cel puţin măcar aşà să-l poată întoarce.

Să ne amintim deci de aceste lacrămi. Să creştem astfel pe fetele şi copiii noştri, lăcrămând când îi vedem în fapte rele. Câte voiesc a fi iubite, să'şi amintească de lacrămile lui Pavel, şi să ofteze. Câte sunteţi fericite, câte trăiţi în saloane bogate, câte vă resfăţaţi în plăceri, aduceţi-vă aminte de aceste lacrămi. Câte sunteţi cuprinse de vre-o jale, prefaceţi lacrămile în lacrămi. El nu jălia pe cei morţi, ci pe cei ce trăiau ca morţi. Voiţi să spun şi de alte lacrămi? Şi Timotheiu plângea, — căci doară erà ucenic al aceluia, — dară lui scriindu-i zicea: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“ (II Timotheiu. 1, 4). Mulţi plâng şi se văicărează şi din plăcere, ba încă dintr'o plăcere foarte mare, dar asemenea lacrămi nu sunt atât de greoae, ci chiar cu mult mai plăcute decât cele izvorîte din plăcere pământească, — căci ascultă ce spune Profetul: „Auzit-a Domnul glasul plângerei mele, auzit-a rugăciunea mea“ (Ps. 6, 8. 9). Unde nu sunt deci folositoare lacrămile? In rugăciuni? în sfătuiri? Dar noi defăimăm numai acele lacrămi, pe care le vărsăm unde nu trebue. Când de ex. sfătuim un frate ce păcătuieşte, noi trebue a plânge şi a jelì. Când îndemnăm pe cineva în facerea binelui, iar el nu dă nici-o atenţiune îndemnului nostru, şi deci se pierde, atunci trebue a plânge. Asemenea lacrămi sunt izvorîte din filosofie. Dar când cineva din bogat ajunge sărac, când e căzut în vre-o boală trupească, când moare, nici de cum nu trebue a plânge, căci asemenea împrejurări nu sunt vrednice de lacrămi. După cum noi defăimăm şi râsul, când facem uz de el fără timp, tot aşà defăimăm şi lacrămile vărsate fără timp şi fără scop. Pentrucă valoarea fiecărui lucru atunci se arată, când acel lucru este întrebuinţat la locul său potrivit, pe când dacă este întrebuinţat într'un loc străin, de loc nu se vede. De ex. vinul este lăsat spre înveselirea omului, iar nu pentru beţii; pânea spre hrană, iară nu spre îmbuibarea lui; promiscuitatea pentru facerea de copii, iară nu spre curvie. Deci după cum asemenea abuzuri sunt defăimate, tot aşà şi lacrămile vărsate fără timp şi scop. Dacă ar fi o lege, prin care să se

legiuiască ca lacrămile să fie vărsate numai în rugăciuni şi în sfătuiri, ai vedea atunci cât de dorit ar fi acest lucru. Nimic nu poate şterge păcatele atât de bine, ca lacrămele. Asemenea lacrămi chiar şi faţa o arată mai frumoasă, pe cel ce priveşte îi atrage spre milă şi compătimire, şi cu un cuvânt o asemenea faţă ni se înfăţişază mai venerabilă. Nimic nu este mai plăcut, ca nişte ochi înlăcrămaţi, căci ochiul este membrul nostru cel mai nobil şi mai frumos, şi când noi vedem ochii lăcrămând, ne închipuim că vedem însuşi spiritul lăcrămând, şi ne înduioşăm.

Acestea, iubiţilor, nu vi s'a spus fără scop, ci pentru ca voi să nu vă duceţi nici la nunţi, nici la orchestre, nici la jocuri de acele satanniceşti. Căci priveşte ce a inventat diavolul: fiindcă de prin scenele teatrului şi de prin adunările celor neruşinaţi însuşi firea lucrului a îndepărtat pe femei, apoi cele ale teatrului le-a introdus chiar în camerile rezervate femeilor, vorbesc de cei uşurei şi de curve. Această boală molipsitoare a fost întrodusă pe furiş de legea nunţilor, sau mai bine zis nu de legea nunţilor, să nu fie, — ci de înseşi prostia noastră. Ce faci omule? Oare nu ştii ce faci? Tu îţi iai femee pentru prudenţa ta şi pentru facerea de copii; cè voiesc deci curvele, şi ce rol au ele la nunta ta? «Pentru ca veselia, zici, să fie mai mare». Şi cu toate acestea asemenea fapte nu izvorăsc din veselie după cum zici tu, ci din prostie. Prin asemenea fapte insulţi pe mireasă, insulţi pe oaspeţi. Dacă cu asemenea fapte voieşti a-i încântà şi desfătà, atunci este o adevărată insultă. Dacă a vedea femei desfrânate şi sluţite este ceva care poartă cu sine vre-o iubire de cinste, vre-o ambiţiune oarecare, apoi de ce atunci nu laşi pe mireasă ca să vadă şi ea? Cu adevărat că diavolul a întrodus în casă toată acea pompă satanicească, urîcioasă şi desfrânată. „Aduceţi-vă aminte, zice, de legăturile mele“. Nunta, iubiţilor, încă este o legătură, şi o legătură hotărîtă de însuşi Dumnezeu, pe când curvia este desfacerea acelei legături. Este permis de a înveselì nunta cu altfel de lucruri, de ex. cu mese încărcate cu mâncări, cu haine frumoase, şi cu altele de acest fel. Vedeţi că eu nu împiedec asemenea lucruri, ca să nu par a fi prea sălbatec, — deşi Rebecăi îi erà deajuns numai o haină subţire. Este permis de a se înveselì la nuntă prin fru-

musețea hainelor, prin prezența bărbaților și a femeilor venerate. De ce atunci introduci acele rizilicuri, acele monstruozități? Spune ce auzi dela acele femei pierdute? Te rușinezi a spune? Dacă tu te rușinezi a o spune măcar, de ce atunci silești pe altul să facă aceasta? Toate trebuiesc a se desfășurà atunci cu prudență, cu demnitate și cu cumpătare, însă eu văd cu totul din contra; văd jucând și săltând pe la nunți, ca și cămilele și asinii. Unei fecioare îi este deajuns iatacul femeesc. «Dar, zici tu, este sărăcăcios acel iatac». Dacă este sărăcăcios, trebue a fi totuși drăgălaș, și pentru aceasta găsească ea mijlocul nimerit, în locul bogăției. Nu are zestre de adus în casa bărbatului? De ce atunci o faci de disprețuit din altă parte? Va găsì ea mijlocul nimerit de a se face respectată prin creșterea ei. Laud obiceiul, ca fecioarele să se alipească în horă pe lângă o tânără ca și ele, spre a le cinstì, laud și pe femei, că cinstesc pe cea de acelaș fel cu ele; acest obiceiu este bine hotărît. Două sunt în adevăr, asemenea grupe: una a fecioarelor și ceialaltă a femeilor măritate; cele dintâiu predau pe una dintre ele, iară cele de al doilea primesc printre dânsele pe cea predată; de acolo iesă, iar aici întră. Deci mireasa este între aceste două grupe, nici fecioară, și nici femee. Dar curvele ce caută aici? Trebuie ca ele să'și acopere fața când este o nuntă, trebuie ca ele să se ascundă în crăpăturile pământului, pentru că curvia este conruperea nunței, iară noi le aducem încă pe la nunți. Când voi faceți vre-o întreprindere, vă urați tot cele bune, iară cele contrare le alungați, precum de ex.: când semănați, sau când scoateți vinul din ipoliniŭ (ὑπολήνιος = vas în care se scurge vinul la călçat, dejă), nici măcar nu voiți să amintiți despre oțetirea sau stricarea vinului, — și aici unde e vorbă de prudență, voi introduceți oțet? Căci ce altă poate fi femeia desfrânată? Când voi preparați mirodeniile, nici nu lăsați a se apropià măcar niscareva elemente puturoase, ca să nu se infecteze mirodenia! Nunta încă este un mir, — și atunci de ce la prepararea acestui mir introduceți putoarea cea mai nesuferită? Ce spui? Joacă fecioara, și nu se rușinează de cea de vârsta ei? Bine, dar o fecioară trebue a fi mai serioasă decât o curvă, căci dânsa nu a eșit doară din școala celor ce se luptă la circ, ci din brațele părintești. Pe la nunți nu este de loc permis, ca fecioara să

se arate. Nu vezi ce se petrece în palatele împărătești, unde cei cinstiți sunt pe lângă împărat înăuntrul palatului, iară ceilalți afară? Deci și tu fii înăuntru pe lângă mireasă, nu expune în vileag fecioria, ci stăi acasă. Stă de față fiecare cerc de dănțuitori, unul dă din sânul său, celălalt primește și păstrează ce a primit. De ce rușinezi fecioria? Dacă tu ca mamă ești așa, apoi tot așà va judecà și despre dânsa mirele, bărbatul ei. Dacă tu voiești ca fiica ta să fie iubită cu patimă, ei bine, aceasta se potrivește poate cu purtarea unei băcănițe, sau a unei vânzătoare de verdețuri, sau a unei plăcintăriți de pe la nunți [1]. Acestea toate oare nu te rușinează? A se sluțì cineva este rușine, chiar de ar fi fata împăratului. Nu cumva poate sărăcia o împiedecă de a fi prudentă? Nu cumva o împiedecă ocupația ce o are? Chiar slugă de ar fi fecioara, chiar orice de ar fi, ea să rămână totdeauna cuminte și înțeleaptă, căci: „Intru Iisus Christos nu este rob, nici slobod“ (Galat. 3, 28). Nu cumva nunta este teatru? Nu, iubiților, nunta este o taină, și încă o taină de mare importanță, și dacă nu vă rușinați de această taină, cel puțin să vă rușinați de acela al cărui tip este această taină. „Taina aceasta, zice, mare este, iară eu zic de Christos și de biserică“ (Efes. 5, 32). Este tip al bisericei și al lui Christos, și tu introduci curve? «Dar, zici tu, dacă nu vor dănțuì la nuntă nici fecioarele, nici femeile măritate, apoi cine să dănțuiască»? Nimeni, căci ce nevoe mare este de a dănțuì? Printre tainele religioase ale Elinilor sunt și danțurile, însă în tainele noastre trebue a predominà tăcerea, buna podoabă, rușinea și modestia. Taină mare este aceasta, și deci afară curvele, afară cei spurcați. Și cum este taină? Se adună bărbatul și femeia, și ambii împreună fac unul. De ce când intră copilul în lume, nu este nici orchestră, nici chimvale, ci tăcere mare, liniște mare, iară când se adună bărbatul cu femeia, și fac, nu vr'un tip neînsuflețit, nici vr'un tip al celor de pre pământ, ci însuși chipul lui Dumnezeu, introduci atâta vuet, și'i tulburi, și faci

---

[1]) *Notă.* Cuvântul δημιουργὸς în primul loc înseamnă *meșter*, și numai Sf. Scriptură îl întrebuințează ca *creatoriu*. La Athenịani se numia δημιουργὸς și acea femee care prepară prăjituri pe la nunți. Dealtmintrelea atât pasajul acesta, cât și celelalte dinainte, sunt foarte confuze. *(Trad.)*.

de rușine sufletul? Se adună împreună și devin un corp. Iată iarăși taina iubirei. Dacă cei doi nu devin unul, nu fac pe cei mulți, întru cât rămân doi, iară când se unesc, atunci fac. Și ce învățăm noi de aici? Că puterea unirei este mare. Iscusința lui Dumnezeu a despărțit chiar dela început pe unul în două, și voind a arăta că și după despărțire rămâne tot unul, nu a lăsat ca numai unul să fie deajuns spre naștere. Unul singur nu este în realitate unul, ci jumătatea unului, jumătatea întregului, iară dovada este, că nu poate face copii, ca și mai înainte de nuntă.

Ai văzut acum taina nunței? A făcut pe unul din celălalt, și iarăși pe acești doi i-a făcut unul, astfel că și astăzi din unul se naște omul. Bărbatul și femeia nu sunt doi oameni, ci unul singur. Aceasta se poate adeverì și astăzi, și în tot timpul, ca de ex. se poate adeverì cu Iacob, cu zicerea „Bărbat și femee i-a făcut pre ii" (Facer. 1, 27).Dacă unul este capul, iară cealaltă este corpul, cum se poate zice că sunt doi? De aceea femeia ocupă locul discipulului, iar bărbatul locul dascălului; el este stăpânul, iar ea este cea stăpânită. Si chiar din forma corpului ar putea vedea cineva că sunt unul, căci femeia a fost făcută din coasta bărbatului, și prin urmare amândoi sunt jumătăți a întregului. De aceea și numește pe femee ajutor a bărbatului, ca să arate că sunt una, de aceea și bărbatul preferă pe femee înaintea tatălui și a mumei sale, ca să se arate că ii sunt un întreg. Dar și tatăl se bucură la căsătoria fiului și a fiicei sale, căci aceștia se grăbesc a se unì fiecare cu propriul său corp; și face atâta cheltuială de bani la nuntă, și totuși nu poate suferì să vadă pe fiul său necăsătorit. Ca și cum trupul ar fi rupt în două, căci fiecare în parte este imperfect spre facerea de copii, și fiecare în parte este imperfect în închegarea, în complexul vieței prezente. De aceea și zice Profetul: „Rămășița duchului tău" (Malach. 2, 15). Dar cum oare devin un trup? După cum ai luà partea cea mai curată a aurului, și ai amesteca-o cu alt aur, tot așà și aici, unde femeia primind în ea sămânța bărbatului, crește și hrănește, și în fine dă societăței bărbat ieșit din ea. Copilul acela este ca o punte între bărbat și femee, astfel că toți acești trei: bărbat, femee și copil, sunt un trup, copilul unind pe amândoi de ambele părți.

După cum două orașe despărțite printr'un râu dela un capăt la altul, dacă se leagă poduri de ambele părți nu se mai zice că sunt două, ci unul, tot așà și în cazul de față, ba încă mai mult, căci aici puntea ce'i unește este de aceeaşi esență cu fiecare din ii, pentru rezonul arătat, după cum capul și cu trupul formează un singur trup. Prin grumaz sunt despărțiți, însă copilul servește ca mediu de unire, între amândoi. După cum danțul ar fi despărțit, însă prin faptul că unul dintre privitori s'ar prinde cu o mână de una din părți, și cu ceealaltă de altă parte, ar face atunci un singur danț, o singură horă — sau după cum dănțuitorii fiind despărțiți ar întinde fiecare mâinile și s'ar apucà unul de altul, și astfel ar devenì un singur danț sau horă, tot așà și în cazul de față. De aceea cu drept cuvânt zice în mod clar că: „Vor fi doi un trup“, uniți fiind prin trupul copilului. «Dar ce? Dacă nu sunt la mijloc copii, oare nu sunt atunci un trup, ci sunt doi»? Promiscuitatea face aceasta, căci prin ea s'a amestecat corpurile amândurora. Precum dacă ar turna cineva untdelemn în mirodenii, ar face totul una și aceiași, tot așà și în cazul de față.

Știu iubiților, că la mulți li e rușine de cele vorbite, dară cauza tuturor acestora este numai nerușinarea și desfrâul. A se face nunțile de felul cum se fac, este a se conrupe nunta din capul locului, este a se defăimà taina nunței. „Cinstită este nunta, zice, și patul nespurcat“ (Ebr. 13, 4). De ce atunci te rușinezi de ce este cinstit? De ce roșești de un lucru nespurcat? Acestea sunt credințele ereticilor, sau și a celor cari introduc pe la nunți curve. Pentru aceasta eu voiu a curățì nunta, ca astfel să se introducă în casă nobleța, ca astfel să se astupe gurile ereticilor. A fost insultat darul lui Dumnezeu, care este rădăcina facerei noastre, pentru că pe lângă acea rădăcină este multă murdărie, mult noroiu puturos. Ei bine, această murdărie să o curățim noi cu cuvântul. Ingăduiți dar puțin, fiindcă și celce este stăpânit de asemenea noroiu, îngădue și sufere multă putoare.

Voiesc a vă arăta că nu trebue a vă rușina de cele ce am spus, ci de cele ce voi le faceți, tu însă lăsând la o parte cele ce faci, te rușinezi de cele ce eu spun, și deci prin aceasta disprețuești pe Dumnezeu, carele a hotărît așà. Să vă spun cum este și taina bisericei?

Iată acea taină. Christos a venit către biserică, însă biserica dintr'însul s'a făcut, și cu dânsa s'a unit duhovnicește, după cum zice: „V'am logodit unui bărbat, fecioară curată să vă pun înaintea lui Christos“ (II. Corinth. 11, 2), căci dintr'însul suntem. „Din mădulările lui, și din carnea lui“, zice.

Acestea toate înțelegându-le să nu ne rușinăm de această taină. Nunta este tip al prezenței lui Christos, și tu te îmbeți? S'ar părea că cele ce se petrec pe la nunți sunt indiferente, și cu toate acestea sunt cauzele multor rele. Toate sunt încărcate de nelegiuiri. „Și măscărăciunea, zice, și vorba nebunească, și glumele care nu se cuvin, să nu iasă din gura voastră“ (Efes. 5, 4), dar toate cele ce se petrec la nuntă sunt măscărăciuni, vorbe nebunești și glume proaste, și nu cum s'ar întâmplà, ci chiar în gradul cel mai mare. Toate acestea au devenit acum o artă pentru unii, și cei ce se conformează acestei arte, capătă laude mari. Cum s'ar zice, păcatele au devenit o artă, căci nu le facem la întâmplare, ci cu știință și cu calcul, iară diavolul comandează la urmă regimentele de păcătoși. Unde este bețìa, acolo este și desfrânarea, unde sunt măscărale și vorbe urîcioase, acolo este și diavolul, contribuind și el cu de ale lui. Ei bine, când tu ospătezi cu de acestea, spune-mi, oare săvârșești taina lui Christos? Când tu inviți pe diavol la masa de nuntă, oare săvârșești taina lui Christos? Poate că mă găsești că sunt prea greoiu în cuvinte, — dar și aceasta vine din conrupțiunea cea mare, ca cel ce ceartă râsul să fie tot el găsit ca vinovat, de vreme ce se pare prea aspru la cuvânt. Nu auziți ce spune Pavel? „Tot orice ați face, ori de mâncați, ori de beți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți“ (I. Corinth. 10, 31), voi însă le faceți spre defăimarea lui și spre necistirea lui. Nu auziți și pe Profetul spunând?: „Slujiți Domnului cu frică, și vă bucurați lui cu cutremu“ (Ps. 2, 11), voi însă vă răsfățați în dezmerdări, Nu cumvà poate nu e cu putință de a se veselì cinevà și fără de dezmerdări? Voești a auzì melodii plăcute? De sigur că nu ar trebuì la asemenea ocazii, însă eu consimt și la aceasta, dacă voești; nu ascultà melodii satanicești, ci de cele duchovnicești. Voești a vedea dăn-

ţuind? Priveşte chorul îngerilor. «Şi cum este cu putinţă, zici de a vedea asemenea chor?» Dacă vei alungà acestea, şi atunci va venì şi Christos la nuntă, şi când Christos este prezent, şi chorul îngerilor este prezent. De voeşti, şi astăzi se vor face minuni, ca şi atunci; va preface şi acum apa în vin, şi încă cu mult mai minunat, căci va alungà chorul şi pofta cea uricîoasă dela masa ta, şi le va înlocuì cu pofta cea duchovnicească. Unde sunt muzicanţi, nu poate fi Christos, dar dacă el intră, mai întâiu 'i scoate pe aceştia, şi după aceia face minuni. Ce poate fi mai dezgustător ca pompa satanicească? Ce poate fi mai urîcios ca acele cântice fără înţeles, ca acele neorândueli în totul nedemne? Şi chiar de ar fi ceva cu înţeles, totuşi cuprinde în sine lucruri urîcioase şi dezgustătoare.

Nimic nu poate fi mai plăcut ca virtutea, nimic nu este mai dulce ca buna cuviinţă, nimic mai de dorit ca demnitatea. Facă cineva nunţi ca acelea pe care le arăt eu, şi atunci va vedea plăcerea ce o va simţì. Ce fel de nunţi voiesc eu, luaţi seama la cele ce vă spun. Mai întâiu caută bărbat pentru fecioară, însă bărbat în toată puterea cuvântului, protector al femeei, bărbat care să fie capul trupului, şi căruia tu 'i predai nu slugă, ci 'i încredinţezi pe înseşi fiica ta. Nu căutà bani, nu căutà strălucirea neamului, nu măreţia patriei lui, căci toate acestea sunt prisoselnice, ci tu caută evlavia sufletului, blândeţa, adevărata înţelepciune, frica de Dumnezeu, dacă voieşti ca fata ta să vieţuiască cu plăcere. De vei căutà bogăţie, nu numai că nu o vei folosì cu nimic, ba încă o vei vătămà, căci o vei face sclava lui, în loc să fie liberă. Nu se va folosì ea atât de mult de plăcerea aurăriilor, pe câtă scârbă va avea din rolul ce'l are ca sclavă. Deci nu căutà de acestea, ci caută mai ales egalitatea în cinste, şi dacă nu este cu putinţă aceasta, apoi atunci caută un bărbat mai sărac decât fiica ta, şi nicidecum mai bogat, dacă nu voeşti să-ţi dai fata unui despot, ci unui adevărat bărbat. Când tu voeşti ca să examinezi cu exactitate valoarei bărbatului aceluia, roagă pe Christos ca să stea de faţă şi să'ţi arate, şi el nu se va ruşinà de aceasta, căci nunta este taina venirei lui. Mai ales roagă-l atunci, ca să dea fetei tale un astfel de mire. Nu fii mai rea tu decât sluga lui Abraam, care fiind trimisă

într'o călătorie atât de depărtată, a știut totuși în ce anume parte trebuia a se refugia, și de aceia a și reușit în totul. Când tu studiezi și cauți pe acel bărbat, roagă-te și zi către Dumnezeu: «Pe care îl vo.ești tu Doamne, iconomisește-l». Incredințează-i în mâna lui acest lucru, și el fiind cinstit de tine prin această cinste, îți va resplăti. Două lucruri trebue a face: a încredință în mâna lui alegerea bărbatului, și a cere ca acel bărbat să fie așà precum îl voește el. Când faci nuntă, nu perindà casele, spre a împrumutà oglinzi și haine, căci taina nunței nu se săvârșește spre falǎ, și nici că duci fata la vre-o paradă, ci împodobindu-ți casa cu cele trebuitoare, chiamă pe vecini, pe prieteni și pe rude. Pe câți-i știi blânzi, pe aceia-i chiamă, și-i îndeamnă ca să se mulțămească cu cele ce sunt. Nimeni din orchestră să nu fie de față, căci atunci este cheltuială zadarnică și urîcioasă. Mai 'nainte de toți chiamă pe Christos. Știi prin cine să'l chemi? „Intru cât ați făcut unuia dintr'acești frați ai mei mai mici, zice, mie ați făcut" (Math. 25, 45). Să nu'ți închipui că lucrul acesta ar fi neplăcut, de a chemà pe săraci la masa de nuntă, în locul lui Christos, căci lucru neplăcut este de a chemà curvele. A chemà pe săraci înseamnă disprețuirea averilor, iară a chemà pe curve înseamnă disprețuirea și chiar resturnarea tainei nunței. Impodobește pe mireasă, nu cu podoabe aurite, ci cu blândețea și cu rușinea, și în fine cu hainele obișnuite, iară în loc de orice podoabă aurită sau împletituri, împodobește-o cu roșirea feței, pune-i împrejurul gâtului sfiala de lucruri urîte, și să nu umble după acelea. Nici un vuet să nu fie, nici o larmă zadarnică, chemese mirele și primească-și fecioara. Prânzurile și ospețele să nu fie încărcate cu beții, ci cu plăcere duchovnicească. Și acum tu privește câte bunuri rezultă de aici, — dacă vedem mai ales cele ce se petrec pe la nunțile păgânilor și ale ereticilor, — pe când pe la nunțile de astăzi — dacă se pot numì nunți și nu părăzi — câte rele nu rezultă. S'au stricat pastadele[1]), și de îndată grija și frica, ca nu cumva să se piardă ceva din cele

---

[1]) *Notă.* παστάς-άδος, înseamnă *galerie, sala* sau *camera de culcare a mirilor, sala de mâncare*, etc. însă oricum s'ar luà, pasagiul remâne tot confuz, afară numai dacă nu are însemnare și de *haine*, căci în asemenea caz se poate pricepe sensul. (*Trad.*).

împrumutate, așà că plăcerea dela nuntă este succedată de o supărare și tristeță nesuferită. Această neliniște ar trebuì să fie mai mult pe soacră, și cu toate acestea nu este scutită de ea nici înseși mireasa, căci după nuntă totul privește pe mireasă. A vedea totul stricat, a vedea casa pustie, negreșit că este un motiv de tristeță. Ei bine, la nunta aceia, pe care am descris'o eu, este Christos, iară la aceasta este Satanà; acolo siguranța, aici grija; acolo plăcerea, aici tristeța; aici cheltueli zadarnice, acolo nimic de acestea; aici este sluțenia, acolo însă adevărata podoabă; aici este pizma, iară acolo sinceritatea; acolo este sobrietatea, iară aici beția; acolo este mântuirea, acolo prudența, iară aici pierderea.

Toate acestea înțelegându-le, iubiților, să oprim răul până aici, ca să putem plăcea lui Dumnezeu, și să ne putem bucura de bunurile cele făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul. Cărora fie a ne învrendicì, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ THESALONICENI

A celui între sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel și Siluan, și Timotheiu, bisericei Thesalonicenilor, întru Dumnezeu Tatăl, și Domnul Iisus Christos, char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru și Domnul Iisus Christos. Mulțămim lui Dumnezeu pururea pentru voi toți, pomenire făcând de voi întru rugăciunile noastre. Neîncetat pomenindu-vă pre voi de lucrul credinței, și osteneala dragostei, și răbdarea nădăjduirei întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru“ (Cap. 1, 1—3).

Dar de ce oare scriind Efesenilor nu a adăogat și pe Timotheiu, care erà pe lângă dânsul și atunci, și care erà cunoscut de Efeseni și admirat de dânșii? „Că nevoința lui o știți, că precum unui tată fiul împreună cu mine a slujit“ (Filipp. 2, 22), și „Că pre nimeni n'am de un suflet cu mine;

care cu tot dinadinsul să se grijească de voi" (Ibid. 2, 20), și de ce în epistola de față îl pune lângă dânsul? Eu cred că urmà a'l trimite la dânșii fără întârziere, și deci erà de prisos de a scrie despre dânsul, căci zice: „Pre acesta dară nădăjduesc a-l trimite îndată" (Ibid. 2, 23). Aici însă nu este așà, ci după ce Timotheiu se întorsese curând dela dânșii, li-a trimes apostolul această epistolă, după cum și zice chiar: „Iară acum viind Timotheiu la noi dela voi" (I Thesal. 3, 6). Și de ce oare trece în epistolă pe Siluam înaintea lui Timotheiu, deșì de acest bărbat însuși apostolul mărturisește multe bunuri și-l pune pe el înaintea tuturor? Poate că chiar Timotheiu a cerut aceasta din marea lui umilință, pentrucă în timp ce el vedea pe dascălul său umilindu-se în așà mod, că trecea în epistolă pe ucenicul său alăturea cu el, apoi cu atât mai mult trebuia a face aceasta el, în care scop s'a și grăbit a o cere dela apostol.

„Pavel, zice, și Siluam și Timotheiu, bisericei Thesalonicenilor". Aici nimic despre dânsul nu mai adaogă, nici apostolul, nici sluga, ci simplu Pavel. Și de ce aceasta? Eu cred că de aceea nu-și pune demnitatea lui apostolică, fiindcă acești Thesaloniceni erau de curând catihizați, și neștiind, sau mai bine zis neavând încă convingerea formată de dânșii, nu'și mai însemnă demnitatea sa apostolică. Dealtmintrelea chiar și începutul predicei la dânșii deabea îl făcuse apostolul. „Bisericei Thesalonicenilor" zice. Bine, de vreme ce iĭ erau puțini, și până atunci încă nu se compusese bine, și de aceea îi și mângâe cu numele de biserică. Unde trecuse mult timp, și compunerea precum și organizația bisericei erau dejà în regulă, nu pune în epistolă numele de biserică. „Intru Dumnezeu Tatăl, zice, și Domnul Iisus Christos". Iată iarăși particula ἐν=întru, aplicată și Tatălui, și Fiului, pentrucă erau multe biserici Iudaice și Ethnice, însă aici spune: „Bisericei întru Dumnezeu". A fi întru Dumnezeu este o mare demnitate, cu care nimic nu este egal. Fie, deci, ca și această biserică să se numească astfel, însă mă tem ca nu cumva să fie departe de acest nume! Când cineva ar fi sclav al păcatului, nu se poate zice că se găsesce întru Dumnezeu. Când

cineva nu umblă după Dumnezeu, nu se poate numì întru Dumnezeu.

„Char vouă şi pace". Ai văzut cum îndată după laude pune şi exordul epistolei? „Mulţămim lui Dumnezeu pururea pentru voi toţi, pomenire făcând de voi întru rugăciunile noastre". A mulţămi lui Dumnezeu pentru dânşii, este dovadă din partea apostolului, care mărturiseşte de progresul lor cel mare, căci nu numai că ii sunt lăudaţi, dar şi Dumnezeu se mulţămeşte, ca cel ce face totul spre mântuirea lor. Prin aceasta îi învaţă încă de a fi cumpătaţi, ca şi cum par'că li-ar zice: «Totul este din puterea lui Dumnezeu». A mulţămi lui Dumnezeu pentru succesele lor, şi în acelaşi timp a'i pomenì şi în rugăciuni, este dovadă de o mare dragoste către dânşii. Apoi, ceea-ce în multe locuri face, «nu numai în rugăciuni vă pomenesc, ci şi afară de rugàciuni» zice. „Neîncetat pomenindu-vă pre voi de lucrul credinţei, şi osteneala dragostei, şi răbdarea nădăjduirei întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu şi Tatăl nostru". Expresiunea «Neîncetat pomenindu-vă pre voi» adecă pomenindu-vă înaintea lui Dumnezeu şi Tatăl, sau osteneala dragostei pomenind înaintea lui Dumnezeu şi Tatăl, aceasta semnifică. Şi ca să nu crezi că «neîncetat pomenindu-vă pre voi» este zis la întâmplare, adaoge imediat «înaintea lui Dumnezeu şi Tatăl», şi aceasta fiindcă nimeni nu laudă cele făcute de oameni, nimeni nu le recompensează, iară «ceea-ce voi faceţi, zice, înaintea lui Dumnezeu faceţi».

Ce înseamnă „de lucrul credinţei"? Adecă că «cu nimic nu v'a putut pre voi abate dela lucrul credinţei», căci acesta este lucrul credinţei: dacă crezi, toate suferi-le, iară dacă nu suferi, este dovadă că nu crezi. Nu oare acestea sunt cele făgăduite, ca cel ce crede să sufere chiar şi mii de morţi, mii de necazuri, dacă s'ar cere? Este vorba de împărăţia cerurilor, de nemurire şi de viaţa veşnică. Deci, cel ce crede, toate le sufere. Aşà dar, credinţa se arată prin fapte. Cu drept cuvânt deci ar putea cineva zice, că nu în mod simplu se probează, ci prin fapte pipăite, prin modul de viaţă, prin voinţă statornică.

„Şi osteneala dragostei", zice. Şi ce osteneală

poate fi ca să iubească cineva? A iubì într'un mod simplu de sigur că nu este nici o osteneală, însă a iubì cu adevărat, este o mare osteneală. Căci, spune-mi: când mii de împrejurări ni se opun voind a ne depărta de iubire, iar noi ne împotrivim la toate, apoi atunci nu este osteneală? Ce n'au pătimit apostolii, ca să nu se depărteze de dragostea lui Christos? Oare cei ce combăteau predica lui Pavel nu au prins pe găzduitorul lui, pe Iason, zic, și nu l'au târît, și nu l'au dus înaintea turburătorilor cetăței, negăsind pe Pavel? Oare aceasta este o osteneală mică, spune-mi, că în timp ce semințele evangheliei nici nu erau prinse, să se ridice deodată o așà furtună și să'i bage în astfel de ispite? „Și luând multe dela Iason și dela ceilalți, i-au slobozit pre ii“[1]). (Fapt. 17, 5. 9). Ei bine, acesta este puțin lucru, spune-mi? Oare Iason nu s'a băgat singur în primejdii în locul lui Pavel? Aceasta cu adevărat că este osteneala dragostei, căci s'a legat așà zicând cu apostolul. Și privește cum apostolul vorbește mai întâiu de succesele lor, și numai după aceea vorbește despre ale sale, ca să nu se pară că el face fanfaronadă de vorbe, sau că'i iubește pre dânșii din calcul. „Și răbdarea“, zice, căci războiul acela nu erà pentru un timp pornit numai, ci pentru totdeauna, și aceia nu războiau numai pe Pavel, ci și pe discipulii lui. Dacă dânșii erau astfel dispuși către apostoli, cari făceau lucruri minunate, cari erau bărbați respectabili, apoi ce crezi că nu făceau celor ce primiau pe apostoli, concetățeni cu dânșii, însă depărtați de credințele lor? Faptul acesta îl și mărturisește Pavel, când zice: „Că voi, fraților, următori v'ați făcut bisericelor lui Dumnezeu, celor ce sunt în Iudeia“. (I. Thesal. 2, 14).

„Și nădejdei întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru.“ Dar toate acestea se fac numai prin credință și nădejde. Astfel deci faptele acestea învederau nu numai bărbăția lor, ci și aceea că dânșii credeau din convin-

---

[1]) Expresiunea λαβόντες τὸ ἱκανόν nu înseamnă *luând multe*, după cum se găsește în ediția de Buzău, căci atunci s'ar înțelege că turburătorii aceia au devastat casa lui Iason. Tó ἱκανον λαβεῖν înseamnă a lua *garanție, a lua asigurare*, după cum și τό ἱκανόν ποιεῖν înseamnă *a lua satisfacére. (Trad.)*.

gere, și cu speranță că premiul li stà de față. De aceea îngăduia Dumnezeu ca persecuțiile asupra lor să se înceapă imediat, ca să nu poată zice cineva, că predica erà mai mult rezultatul lingușirei, ci să se arate căldura lor în primirea credinței; tot-odată să se arate că nu vre-o părere omenească erà aceea, ca să convingă sufletele oamenilor, și să le pregătească spre a îndura mii de suferinți, ci erà la mijloc înseși puterea lui Dumnezeu,—ceea-ce nu ar fi fost, dacă predica evangheliei nu ar fi fost bine înțepenită în profunditate, și nu ar fi stat nemișcată din capul locului.

„Știind, iubiților frați, alegerea voastră de la Dumnezeu, căci evanghelia noastră nu s'a făcut la voi numai în cuvânt, ci și întru putere, și întru Duch sfînt, și întru adeverire multă, precum știți în ce chip am fost între voi pentru voi".(Cap. 1, 4. 5). Ce anume știind? «In ce fel, și cum am predicat la voi». Aici se atinge și de succesele sale, deși cam acoperit, căci el voiește mai întâiu a scoate la lumină meritile lor. Ceea-ce spune, este cam așà: «Știam noi că voi sunteți dintre cei curajoși și dintre bărbații mari, că sunteți dintre cei aleși, și de aceea și noi suferim totul pentru voi». Expresiunea „Precum știti în ce chip am fost între voi", aceasta arată, adică «cu multă grabă și bună voință suntem gata a dà sufletul nostru pentru voi, și aceasta nu o facem pentru noi, ci pentru voi, căci sunteți aleși». De aceea și zice în alt loc: „Și le rabd toate pentru cei aleși" (II Timoth. 2, 10). Pentru cei aleși ai lui Dumnezeu ce nu ar suferì cineva? Ca și cum pare că li-ar zice: «Dacă voi sunteți și aleși, și iubiți, apoi noi totul suferim cu drept cuvânt». Prin faptul că-i laudă, nu numai că-i împuternicește, ci încă îi și încurajază; ba încă îi mai încurajază și prin aceea, amintindu-li că și dânșii au arătat tot aceiași bărbăție, ca contra-balanță bunei voinți a apostolului, după cum și zice: „Și voi următori [1]) nouă v'ați făcut și Domnului, primind

---

[1]) *Notă*. Textul este precum urmează: Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ Κυρίου... adecă: *și voi imitatori v'ați făcut nouă și Domnului*........ Ar fi fost mai înțeleasă frasa, dacă s'ar fi tradus cuvântul μιμηταὶ exact. *(Trad.)*.

cuvântul întru necaz mult, cu bucuriea Duchului Sfînt" (Vers. 6). Vai! Câtă laudă! Discipulii deodată au devenit dascăli, căci nu numai că au primit cuvântul, ci au ajuns chiar la înălţimea lui Pavel. Dar aceasta nu este nimic, pe lângă ceea-ce mai spune, căci priveşte cum îi înalţă, zicând: „Imitatori v'aţi făcut Domnului", adecă l-aţi imitat în totul pe el. Cum însă l-aţi imitat? „Primind cuvântul întru necaz mult, cu bucuriea Duchului Sfînt". Nu zice simplu «cu necaz», ci „întru necaz mult". De altfel se poate vedea din Faptele Apostolilor, cum au ridicat goana asupra lor. „Şi făcând gloată, zice, au întărîtat cetatea asupra lor". Şi nu se poate zice numai că au fost necăjiţi şi au crezut, ci şi aceia încă, că necăjiţi fiind şi strâmtoraţi, ii totuşi se bucurau, ceea-ce făceau şi apostolii: „Bucurându-se, zice, că s'au învrednicit a se necinstì pentru numele lui" (Fapt. 5, 41). Lucrul minunat tocmai aici stă: a vedea natura omenească ridicându-se mai pre sus, sau mai bine zis, a vedea pe om covârşind natura sa omenească, şi suferind ca şi cum ar avea corp nesimţitor, — deşì chiar a suferì cineva necazuri de orice fel, şi încă nu e un lucru mic şi nebăgat în seamă. Dar cum oare au devenit ii imitatori ai Domnului? Pentrucă şi el multe suferinţi a îndurat, şi totuşi se bucurà, căci de bună voe venise spre aceasta. Pentru noi el s'a deşărtat pre sine, urmà a fi batjocorit, bătut şi restignit, şi totuşi el se bucurà pătimind toate acestea, şi zicea Tatălui: „Slăveşte-mă" (Ioan 17. 5).

„Cu bucuria Duchului sfînt". Ca să nu zică cineva: cum întru necaz? şi cum întru bucurie? şi cum e cu putinţă de a le unì amândouă la un loc? — eată că adaoge: „cu bucuria Duchului sfînt". Necazul este în cele trupeşti, iar bucuria în cele duchovniceşti. Şi cum aceasta? Cele ce se petrec aici, sunt dureroase, însă cele rezultate din acestea sunt lipsite de durere, căci nu îngăduie duchul. In cât este cu putinţă de a suferì cineva, şi să nu se bucure, precum de ex. când sufere pentru păcatele sale, — dară e cu putinţă şi de a fi biciuit şi a fi vesel în acelaşi timp, când de ex. pătimeşte pentru Christos. Aceasta este bucuria duchului; în locul celor părute de nesu-

ferit, ea scoate plăcerea și mulțămirea sufletească. «V'au necăjit pre voi, zice, v'au alungat, însă nu v'a lăsat duchul în acele suferinți, ci după cum cei trei coconi se recoriau în cuptorul cel cu foc, tot așà și pre voi vă recorește în suferinți». Dar după cum acolo a se recorì nu era rezultatul naturei focului, ci a duchului care suflà, tot așà și aici; căci a se naște bucurie în necazuri nu este rezultatul naturei necazurilor, ci al faptului că pătimesc pentru Christos, și roua acea recoritoare vine dela duchul, care'i recorește și'i face să se simtă în siguranță, chiar și când se găsesc în cuptorul ispitelor. „Cu bucurie", zice, și nu cum s'ar întâmplà, ci cu bucurie mare, căci aceasta este lucrarea sf. Duch.

„Atâta încât v'ați făcut voi pildă tuturor celor ce cred în Macedonia și Achaia" (Vers. 7). Și cu toate acestea el a venit la dânșii mai în urmă, însă «atât de mult ați strălucit, zice, încât v'ați f.cut dascali chiar ai celor cari au primit credința înaintea voastră». Dar și aici se vede înțelepciunea apostolică, căci el nu zice «v'ați făcut pildă celor ce vor crede», ci «v'ați făcut pildă celor ce dejà au crezut, și i-ați învățat cum trebuie a crede în Dumnezeu, căci încă din început v'ați băgat în lupte».

„Și Achaia", zice, adecă în Elada. Vezi acum cât de mare erà bunavoință a lor? Nu erà nevoe nici de timp, nici de întârziere sau zăbavă, ci erà deajuns ca apostolul să se prezinte printre dânșii, și totul erà sfârșit. Și cu chipul acesta iată cum Thesalonicenii, cărora li adresează epistola de față, deși au fost atrași prin predică mai târziu, totuși devenise dascălii celor mai dinainte.

[1]) Nimeni să nu se desnădăjduiască, chiar de ar fi pierdut mult timp nelucrând nimic, căci este cu putință de a lucrà și într'un timp mai scurt tot pe atâta, pe cât nu a putut lucrà în timpul trecut. Că dacă cel ce deabea crezuse și a strălucit atât de mult chiar din capul locului, cu atât mai mult încât cei ce dejà au

---

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a ne descurajà, și nici a dispreţuì rugăciunile sfinților, ci încă a le căutà mult. Dar asemenea rugăciuni numai atunci ni vor folosì, când și noi vom fi lipiți de virtute. *(Veron).*

crezut și sunt convinși de adevărurile credinței. Nimeni iarăși să nu se leneviască auzind că se poate să câștige totul într'un timp scurt, căci aceasta este cu totul nesigur, ca un fur este ziua venirei Domnului, și fără de veste va stà de față înaintea noastră, dormind noi. Dar dacă noi nu dormim, nu va fi ca un fur, și nici nu ne va găsì nepregătiți. Dacă noi privighem și suntem treji, nu va stà înaintea noastră ca un fur, ci ca înger împărătesc ne va chemà la bunurile cele pregătite nouă. Nimeni deci, să nu dormiteze, nimeni să nu fie leneș spre fapta bună. Nu știți voi oare, că în timp ce dormităm, toate ale noastre nu sunt în siguranță, și ușor se pot răpì? Când însă suntem treji și privighem, nu avem nevoe de atâta pază. Când dormim, chiar cu pază și încă ne pierdem de multe ori cu toate ușile, și cu toate zăvoarele, căci cu toată paza și măsurile luate hoțul intră înăuntru. Și de ce spun eu acestea? Pentru a ștì, că dacă noi privighem, nu avem nevoe de ajutorul altora, iar dacă dormităm, nu ne va folosì la nimic ajutorul lor, ci chiar și cu ajutorul acela noi ne pierdem. Este bun lucru de a ne bucurà de rugăciunile sfinților, însă numai atunci când și noi vom conlucrà împreună. «Și ce 'mi trebuie mie rugăciunea altuia, zici, dacă eu lucrez»? Și cu toate acestea bine ar fi să nu simți niciodată nevoea aceasta, căci nici eu nu voiesc aceasta, — însă dacă noi judecăm bine, totdeauna ne găsim într'o astfel de nevoe. Pavel n'a zis niciodată «ce 'mi trebuie mie rugăciunile altora» deși cei ce se rugau pentru el, nu erau demni de dânsul, ba nici chiar nu erau egali cu dânsul, și tu zici «ce 'mi trebuie mie rugăciunea altora»? Nici Petru n'a zis «ce'mi trebuie rugăciuni» pe când biserica se rugà pentru dânsul: „Iar rugăciune se făcea ne'ncetat dela biserică către Dumnezeu pentru dânsul" (Fapt. 12, 5) și tu zici «ce'mi trebuie rugăciuni»? De aceea tocmai îți trebuie, fiindcă crezi că nu ai nevoe. Chiar Pavel de ai fi, și totuși ai nevoe de rugăciunile sfinților. Nu te înălță pe sine-ți, ca să nu te smerești. Dar după cum am zis, rugăciunile acestea numai atunci ni sunt de folos, când și noi conlucrăm împreună cu ele. Ascultă pe Pavel ce spune: „Că știu că acestea îmi vor fi mie spre mântuire prin rugăciunea voastră, și prin darea Duchului lui Iisus

Christos“ (Filipp. 1, 19), și iarăși: „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea, ca despre multe fețe darul cel către noi prin mulți să se mulțămească pentru noi“ (II Corinth. 1, 11), și tu zici «ce'mi trebuie rugăciuni»? Daca noi însa nu lucrăm cele cuvenite din parte-ni, nimeni și nici o rugăciune nu ne va putea folosì. Cu ce a folosit Ieremia pe Iudei? Oare nu de a treia oară s'a prezentat înaintea lui Dumnezeu cu rugăciuni, și nu iarăși a treia oară a auzit: „Nu mă mai rugà, și nici să mai ceri pentru poporul acesta, că nu te voiu ascultà“ (Ierem. 7, 16)? Cu ce au folosit Samuil pe Saul? Oare nu se jelea el până în zilele cele mai de pe urmă pentru Saul, oare nu se rugà în zadar? Cu ce a folosit pe Israiliți? Nu oare el spunea: „Departe să fie dela mine păcatul acesta înaintea Domnului, ca să încetez a mă ruga Domnului pentru voi“ (I Imp. 12, 23)? Oare nu toți au pierit? «Așà dară, cu nimic, zici, nu a folosit și nu folosește rugăciunea»? Folosește iubiților, și încă mult, însă numai atunci când și noi conlucrăm cu ea, când și noi facem ceva. Conlucrează pe lângă noi rugăciunile sfinților și ajută mult; ajută cineva pe unul care lucrează, conlucrează cu dânsul când îl vede că și el conlucrează, iar când acela stă în trândăvie, nimic nu'l poate folosì. Dacă rugăciunile ni-ar folosì și ne-ar duce în împărăția lui Dumnezeu, fără ca noi să facem cevà, de ce atunci nu devin creștini toți Elinii? Oare nu ne rugăm noi pentru toată lumea? Oare nu și Pavel făcea aceasta? Nu ne rugăm noi ca să se întoarcă toți și să vină la cunoștința cea adevărată? De ce oare cei rei nu devin buni, dacă nu vor contribuì și ii la aceasta? Mult folosesc rugăciunile, dacă însă și noi vom contribuì cu cele ce trebuie a contribuì. Voiești să afli cât de mult au folosit rugăciunile? Gândește-te la Cornelie sutașul, gândește-te la Tabithà. Ascultă pe Iacob ce spune lui Laban: „De nu mi-ar fi fost mie ajutor Dumnezeul părinlui meu, acum deșărt m'ai lăsà“ (Facer. 31, 42). Ascultă și pe Dumnezeu ce spune: „Și voiu apărà cetatea aceasta pentru mine, și pentru David robul meu“ (IV Impărați 19, 34); și când aceasta? Pe

timpul lui Iezechia, care erà drept înaintea lui Dumnezeu. Dacă ar avea vre-o putere și rugăciunile celor rei, apoi de ce, când a venit Nabuchodonosor, n'a mai pronunțat Dumnezeu asemenea cuvinte, ci a lăsat ca cetatea să fie cucerită? Fiindcă și reutatea atinsese marginile posibilului. Apoi și Samuil s'a rugat pentru Israilteni, și a reușit; însă când aceasta? Când și Israiltenii mulțămiau pe Dumnezeu; atunci zic, cu ajutoriul rugăciunei lui Samuil, au putut și ii să alunge pe vrăjmași. «Și ce nevoe am de rugăciunea altuia, zici, dacă eu mulțămesc pe Dumnezeu prin purtarea mea»? Nicicodată să nu zici aceasta, omule. Ai nevoe, și încă mare nevoe, căci ascultă ce spune Dumnezeu despre prietenii lui Iob: „Si acum luați șeapte viței și șeapte berbeci, și mergeți la robul meu Iob, și va face jertfă pentru voi, și Iob robul meu se va rugà pentru voi“ (Iob 42, 8), și aceasta pentru că păcătuise, deși nu erà păcatul atât de mare. Dară chiar acest drept, carele a mântuit atunci pe prietenii săi prin rugăciune, în timpul rezboiului Iudaic nu ar fi putut să scape pe Iudeii pierduți prin păcatele lor. Si ca să afli, ascultă pe Dumnezeu, care grăiește prin Profetul: „Și de ar fi în mijlocul poporului acestuia și Noe, și Daniil, și Iob, viu sunt eu, zice Adonai Domnul, de se vor mântuì fii sau fete“ (Iezech. 14, 20), și aceasta din cauză că covârșise reutatea lor. Și iarăși: „De ar stà înaintea feței mele și Moisi, și Samuil“ (Ierem. 15, 1). Și privește cum el spune aceasta către amândoi Profeții, fiindcă amândoi se rugase pentru dânșii, însă fără folos. Căci și Iezechiil se rugà lui Dumnezeu și zicea: „Vai, Adonai Doamne! Au doară vei pierde toate remășițile lui Israil“ (Iez. 9, 8)? Apoi arătându-i că cu dreptate face aceasta, îi pune înainte păcatele lor. «Dacă nu primesc rugămintea ta, zice, nu vine de acolo că eu disprețuiesc rugăciunea ce 'mi faci, — și sunt deajuns acestea să te convingă că eu nu te disprețuiesc —, ci nu primesc rugămintea ta din cauza păcatelor lor celor multe». Pentru care cu drept cuvânt adaoge: „De ar stà înaintea feței mele și Moisi și Samuil“. Și cu drept cuvânt spune aceasta lui Iezechiil, fiindcă acesta este cel ce a pătimit multe pentru dânșii. «Mi-ai zis să mănânc pe

gunoiu, zicea acest Profet, și așà am făcut; mi-ai zis să'mi rad capul, și așà am făcut; mi-ai zls să dorm numai pe o coastă, mi-ai zis să ies pe o gaură de prin perete, și așà am făcut; mi-ai luat femeia, și mi-ai zis să nu o jelesc, și eu n'am jelit'o, și în fine multe de acestea am făcut pentru dânșii; — și acum te rog pentru dânșii, și tu nu mă asculți?» Așà vorbește Profetul lui Dumnezeu, la care i se răspunde: «Nu fac aceasta fiindcă te-ași disprețuì pe tine, zice, dară chiar Noe de ar fi, chiar Iob, sau și Daniil, și m'ar rugà pentru fiii și fetele lor, nu ași ascultà». Dară apoi și lui Ieremia, care a pătimit mai puțin din cauza poruncilor lui Dumnezeu, însă și mai multe necazuri a întâmpinat din cauza răutăței Iudeilor, ce'i spune Dmnezeu? „Dară nu vezi ce fac aceștia“ (Ierem. 7, 17)? «Da răspunde, fac multe răutăți, însă tu fă aceasta pentru mine». Și atunci i s'a răspuns: „De ar stà înaintea feței mele Moisi și Samuil“, cel dintâiu legiuitor, care de multe ori 'i-a scăpat din primejdii, care a zis lui Dumnezeu: „Dacă le ierți lor păcatele, iartă-le, iară de nu, șterge-mă și pe mine din cartea ta“ (Exod. 32, 32). «Deci chiar acesta de ar venì și ar spune de acestea astăzi, nu l'ași ascultà. Și chiar Samuil care 'i-a scăpat de multe ori, care a fost minunat din mica copilărie, către care eu converzam ca prieten către prieten și nu prin enigme; căruia m'am arătat încă din mica lui copilărie, și pentru care îndurându-mă și fiindu-mi milă am deschis era profeției care erà închisă — după cum și zice scriptura: „Și cuvântul Domnului erà scump, și nu erà vedere aevea în zilele acelea“ (I. Imp. 3, 1), — ei bine, chiar aceștia de ar stà înaintea mea, nimic n'ar folosì». De asemenea și despre Noe zice: „Om drept erà Noe, și desăvârșit în neamul său“ (Facer. 6, 9), cum și despre Iob: „Erà fără de prihană, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu“ (Iob. 1, 1), și despre Daniil, pe care îl credeau de Dumnezeu, — «și totuși nu se vor mântuì, zice, fiii și fetele voastre».

Acestea știindu-le, iubiților, să nu disprețuim rugăciunile sfinților, și nici să dăm vina pe ele în caz când nu sunt ascultate, pe deoparte ca să nu ne lenevim și să uneltim rele asupra noastră, iară pe de alta

ca să nu cădem din câștigul cel mare ce ni stă înainte, ci încă să'i rugăm a fi solitori și rugători către Dumnezeu pentru noi, și să ni dea mână de ajutor. Insă și noi să ne îndeletnic m cu fapta bună, ca să putem a ne bucurà de bunurile făgăduite celor ce 'l iubesc pre dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Achaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit, încât nu trebuie să mai grăim noi ceva. Că aceia de noi spun, ce fel de intrare am avut la voi, și cum v'ați întors la Dumnezeu dela idoli, a slujì Dumnezeului celui viu și adevărat, și a așteptà pre fiul lui din ceruri, pre care 'l-a înviat din morți, pre Iisus, care ne izbăvește pre noi de mânia cea viitoare" (Cap. 1, 8—10).

După cum mirul nu ține închis în el mirosul cel plăcut, ci îl împrăștie mai departe, și umple aerul de miros, și astfel atinge simțurile aproapelui. tot așà și bărbații curagioși și minunați nu țin în ii închisă virtutea, ci prin faima răspândită despre dânșii pe mulți folosesc și-i fac mai buni. De aceea și zice: „Incât v'ați făcut voi pildă tuturor celor ce cred în Macedonia și Achaia".

„Că dela voi, zice, s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Achaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit", adecă, «pe toți 'i-ați pus în uimire prin învățătura voastră în dogmele credinței, și ați făcut a fi admirați de lumea întreagă», căci „în tot locul"

aceasta înseamnă. Și nu zice: «se zvonește despre credința voastră» ci „a ieșit“ adecă a făcut resunet, adecă după cum trâmbița cea cu resunet armonios umple tot locul de glasul ei, tot așà și faima despre bărbăția voastră resunând ca și trâmbița, a fost în stare ca să umple întreaga lume, și să se împrăștie pretutindeni și peste toți cu un resunet egal. Faptele cele mari sunt cântate mai ales acolo unde se petrec, iară mai departe nu atâta, — cu voi însă nu așà, ci ca un resunet armonios s'a împrăștiat vestea despre voi pe toată fața pământului». Dară poate ar zice cineva: «dar dacă vorbele acestea sunt mai mult iperbolice?» Ei bine, națiunea aceasta a Macedonenilor erà renumită mai 'nainte de venirea lui Christos, și se vorbea despre dânșii mai mult chiar decât despre Romani, și de aceea și Romanii sunt minunați, pentrucă au putut să'i învingă și să'i cucerească. Ceea-ce a făcut Regele Macedonenilor, a întrecut orice judecată omenească, căci ieșind cu o repeziciune uimitoare dintr'un oraș mic, a cucerit lumea întreagă. De aceea și Profetul îl vede ca pe o fiară zburătoare, arătând prin aceasta repeziciunea cu care el a zburat oarecum, și a încunjurat lumea întreagă, trecând din trofee în trofee și din biruință în biruință. Vorbesc unia despre dânsul, că odată auzind pe un filosof spunând că sunt lumi infinite în univers, el a oftat cu amar zicând că «deși sunt lumi infinite, eu totuși nici una măcar n'am câștigat până acum» — atât de mândru erà, și cu suflet mare, și de aceea este și cântat pretutindeni. Dară împreună cu faima Regelui este legată și faima națiunei. Alexandru Macedon se numea acel Rege. Așà că faptele desfășurate acolo, cu drept cuvânt sunt cântate pretutindeni, căci nimic nu se poate dà uitărei din faptele oamenilor mari. Nici faptele Romanilor nu erau mai prejos de ale Macedonenilor.

„In tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit“, zice, — dară faptul acesta s'a petrecut tocmai din cauza aprinderei cu care ii au îmbrățișat credința. Vorbește aici despre credință ca de ceva însuflețit, și întrebuințază expresiunea „a ieșit“ voind a arătà cât de aprinsă și de activă erà acea credință. „Incât nu trebue să mai grăim noi ceva. Că aceia de noi spun, ce fel de intrare am avut la

voi". «Nu mai aşteaptă, zice, ca să audă cele ale voastre, ci acei ce nu sunt de faţă ca să vă vadă virtuţile şi succesele voastre, preîntâmpină, sau mai bine zis, apucă înainte pe cei ce sunt de faţă şi vă văd», atât de mult ajunsese faima de dânşii şi se împrăştiase pretutindeni. «Aşà dar nici nu avem nevoe de a mai povestì succesele voastre, spre a ridicà pe alţii la acelaşi zel, căci cele ce ar trebuì ca aceia să le audă dela noi, acelea vorbesc dela sine. Deşì în fapte de acest fel se întâmplă în multe părţi zavistie, totuşi covârşirea credinţei voastre a biruit şi zavistia. Deşì succesele voastre sunt lăsate de voi la o parte şi date uitărei, totuşi ele nu tac, ci apucă înainte. Deci astfel fiind voi, nouă nu ni este iertat a nu da crezare celor ce se vorbesc». Dar oare ce înseamnă „ce fel de intrare am avut la voi?" Aici atât lauda discipulilor cât şi a apostolilor se găseşte împletită la un loc, însă apostolul a întors totul numai asupra lor. „Şi cum v'aţi întors la Dumnezeu, zice, dela idoli, a slujì Dumnezeului celui viu şi adevărat", adecă cu multă uşurinţă, cu multă grabă, şi n aţi avut nevoe de multă osteneală din parte-ni. „A slujì Dumnezeului celui viu şi adevărat". Aici introduce şi o sfătuire, care este adresată lor într'un mod foarte delicat. „Şi a aşteptà pe fiul lui din ceruri, pe care l'a înviat din morţi, pre Iisus, care ne izbăveşte pre noi de mânia cea viitoare". „Şi a aşteptà pre fiul lui din ceruri", adică pe cel restignit, pe cel îngropat, pe acesta a'l aşteptà din ceruri. Şi cum din ceruri? „Pre care, zice, l'a înviat din morţi". Ai văzut cum el a pus toate la un loc: şi învierea, şi înălţarea, şi a doua venire, şi judecata, şi resplata celor drepţi, şi pedepsirea celor răi? „Pre Iisus, zice, care ne izbăveşte pre noi de mânia cea viitoare". Aceasta este şi încurajare, şi sfătuire, şi îndemnare. «Dacă l'a înviat din morţi, zice, este în ceruri şi de acolo va venì, şi aţi crezut în aceasta, căci dacă nu credeaţi, nu aţi fi pătimit atâtea. Toate acestea sunt pentru voi o încurajare în deajuns. Aceia vor fi pedepsiţi, zice, — ceea-ce spune şi în epistola a doua — pe când voi veţi avea o mângâere nu mică». „A aş-

teptà pre fiul lui din ceruri", adică cele cu primejdie, amărăciunile și suferințile voastre sunt în puterea lor, iară cele bune și plăcute sunt în întârziere și le veți avea, când va venì Christos din ceruri. Privește acum, de câtă speranță are nevoe credinciosul. Christos a înviat din morți, s'a înălțat la ceruri, dară de acolo va venì să judece pre cei vii și pre cei morți.

„Că voi știți, fraților, intrarea noastră la voi, că n'a fost deșartă, ci întâiu pătimind, și ocărîți fiind precum știți, în Filippi, am îndrăznit întru Dumnezeul nostru a grăì către voi Evanghelia lui Dumnezeu cu multă nevoință" (Cap. 2, 1. 2). «Mari cu adevărat sunt meritele voastre, zice, însă nici noi nu am fi putut a vă folosì numai cu cuvântul omenesc». Ceea-ce el zice mai sus, aceasta o spune și aici, că adecă, predica și puterea ei se învederează numai atunci, când amândouă părțile conlucrează împreună, adecă pe lângă minuni și buna intenţiune a celor ce predică, se cere și din partea celor ce o primesc căldură și grabă. „Că voi știți, zice, intrarea noastră la voi, că n'a fost deșartă", adecă că n'a fost ominească, și nici cum s'ar întâmplà, ci din primejdii mari, din necazuri și suferinți, deodată am căzut în alte primejdii. „Ci întâiu pătimind, zice, și ocărîți fiind, precum știți, în Filippi, am îndrăznit întru Dumnezeul nostru a grăì". Vezi cum iarăși atribue totul lui Dumnezeu? „A grăì, zice, către voi, evanghelia lui Dumnezeu cu multă nevoință". «Nu se poate zice că acolo numai ne-am primejduit, iară aici nu, căci și voi știți cu câte primejdii și cu câtă frică am fost la voi». Ceea-ce de altfel spune și către Corintheni, când li scrie: „Și eu întru slăbiciune, și întru frică, și întru cutremur mare am fost la voi" (I. Corinth. 2, 3).

„Că îndemnarea voastră nu este dintru înșelăciune, nici din necurăție, nici din vicleșug, ci precum ne-am cercat (adeverit) dela Dumnezeu a fi credincioși a primì evanghelia, așà grăim, nu ca cum am plăcea oamenilor, ci lui

Dumnezeu, celui ce cearcă inimile noastre“ (Vers. 3. 4). Ai văzut, că, după cum am zis mai 'nainte, apostolul dovedeşte că predica sa a fost dumnezeiască, şi scoate argumentul chiar dela anevoinţa cu care dânşii au primit'o? «Dacă aceasta ar fi fost înşelăciune, zice, nu am fi suferit noi atâtea primejdii, care nu ne îngăduiau nici măcar de a ne răsuflà. Voi în strâmtorări, noi în strâmtorări. Dar dacă noi nu am fi fost convinşi de acea speranţă plăcută, dacă nimic din cele viitoare nu ne-ar fi deşteptat pe noi, de sigur că nu am fi suferit atâtea, căci cine ar preferà ca să sufere atâtea neajunsuri pentru cele prezente, şi să trăiască o viaţă mai mult în agonie şi plină de primejdii? Pe cine am fi putut convinge noi în asemenea caz? Şi toate acestea oare nu sunt de ajuns ca să tulbure pe discipuli, când văd pe dascălii lor în atâtea primejdii? Însă voi nu v'aţi tulburat şi nici nu v'aţi neliniştit de aceasta».

„Că îndemnarea voastră“ adecă învăţătura voastră„ nu este dintru înşelăciune“. «Nu este înşelăciune faptul acesta, zice, nu este vicleşug, nu e vorba de fapte spurcate, ca ale magilor şi fermecătorilor, nu predicăm cu viclenie sau cu v'un scop necurat, după cum făcea Theudas. „Ci precum ne-am cercat (adeverit) de la Dumnezeu a fi credincioşi a primì evanghelia, aşà grăim, nu ca cum am plăcea oamenilor, ci lui Dumnezeu, celui ce cearcă inimile noastre“. Vezi că nu este vorba aici de vr'o slavă deşartă? „Ci lui Dumnezeu, zice, celui ce cearcă inimile noastre“, adecă «noi nu facem nimic pentru mulţămirea oamenilor, şi atunci din ce cauză oare am făcut aceasta?» Apoi îndemnându-i pe dânşii de a avea ca pildă pe apostoli, zice «că noi nu căutăm ca să plăcem oamenilor, şi nici nu căutăm cinste dela oameni, „ci precum ne-am cercat (adeverit) dela Dumnezeu a fi credincioşi a primì evanghelia“, ceea-ce e tot una, ca şi cum ar fi zis: «Dacă el nu ne-ar fi ştiut depărtaţi de toate plăcerile vieţei pământeşti, nu ne-ar fi ales pre noi. Deci după cum el ne-a cercat şi ne-a găsit vrednici, şi noi rămânem tot aceiaşi, ca cercaţi de Dumnezeu. Şi cum ne-a cercat şi ne-a încredinţat evan-

ghelia? Adecă ne-am arătat încercați înaintea lui Dumnezeu, și așà și rămânem. Dacă el ni-a încredințat evanghelia, aceasta este dovada destoiniciei noastre, și dacă el ar fi văzut în noi ceva murdar, sau vr'un scop viclean, nu ne-ar fi încercat, și nu ni-ar fi încredințat evanghelia». Expresiunea „ne-a încercat“ sau „am fost încercați“ nu înseamnă că am fost cercetați, că am fost examinați sau ispitiți, căci cel ce știe inimile și cele ascunse ale nostre, nu are nevoe de a ne pune la încercare ca să se convingă, ci după cum noi ceea-ce facem o facem după o mai dinainte încercare, Dumnezeu o face fără încercare, — ci această expresiune înseamnă că «precum el ne-a găsit încercați, adecă vrednici, tot așà ne-a încredințat evanghelia, și noi astfel grăim. Deci ca încercați de Dumnezeu și găsiți vrednici de a ni se încredințà evanghelia, noi așà și grăim, „nu ca cum am plăcea oamenilor“, adecă «nu le facem acestea toate pentru voi, ci pentru Dumnezeu». Fiindcă mai 'nainte i-a lăudat, apoi ca nu cumva cuvântul său să fie bănuit, zice: „Că nici odată întru cuvânt de măgulire n'am fost la voi, precum știți, nici prin prilej de lăcomie, Dumnezeu este martur, nici căutând dela oameni slava, nici dela voi, nici dela alții, putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos“ (Vers. 5. 6).

„Niciodată întru cuvânt de măgulire n'am fost la voi“, zice, adecă «nu v'am măgulit, după cum fac înșelătorii, cari voesc să stăpânească. Nu se poate spune că noi am măgulit, ca să stăpânim, și nici că am fost mișcați la aceasta din interese materiale». In urma acestora, care de altfel erau vederate, îi invoacă chiar pe dânșii de marturi: «Dacă v'am fi măgulit, zice, voi ați ștì», însă la ceea-ce nu erà vederat în deajuns, adecă asupra lăcomiei, apostolul invoacă de martur pe Dumnezeu.

„Nici căutând dela oameni slava, nici dela voi, nici de la alții, putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos“, adecă «nici cinstea n'am căutat'o, nici nu v'am vorbit cu fală, și nici nu am fost la voi înconjurați de gardă împărătească, — deși dacă

am fi făcut aceasta, nu ar fi fost ceva străin, căci dacă cei trimişi în solie de împărat sunt în cinste, apoi cu atât mai mult noi». Și nu zice că «am fost necinstiți» sau că «nu ne-am bucurat de cinstea cuvenită» — ceea-ce ar fi însemnat că'i batjocoreşte, — ci încă mai mult «că nici n'am căutat cinstea. Deci dacă puteam căutà cinstea, şi totuşi n'am căutat'o, deşi poate predica cerea aceasta, apoi cum se poate spune că noi am făcut'o pentru slavă? Cu toate că chiar de am fi căutat'o, nu ar fi fost vr'o crimă, de vreme ce este drept, că cei trimişi de Dumnezeu la oameni, ca nişte soli sosiți acum din ceruri, să se bucure de o mare cinste, — noi însă nu facem nimic din acestea, ca astfel să astupăm gurile protivnicilor noştri. Și nici nu se poate spune că numai către voi ne-am purtat aşà, iară către alții în alt mod». Aceasta o zicea şi Corinthenilor scriindu-li: „Că suferiți dacă vă robeşte cineva pre voi, dacă vă mănâncă cineva, dacă vă ia (răpeşte) cineva, dacă se sumețeşte cineva, dacă vă bate cineva peste obraz" (II Corinth. 11, 20), și iarăși: „Iară venirea trupului este slabă, și cuvântul defăimat" (Ibid. 10, 10) şi iarăşi: „Dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta" (Ibid. 12, 13), — arătând prin aceasta cât de smerit erà, dacă pătimià atâtea neajunsuri. Aici însă vorbeşte şi despre mijloacele materiale, căci expresiunea: „Putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos" aceasta semnifică.

„Ci am fost cu linişte în mijlocul vostru, precum muma îşi încălzeşte pre fiii săi. Aşà ținându-ne (fiind legați) de voi, bine-voim a vă da vouă nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă şi sufletele noastre, pentru că ați fost nouă iubiți" (Vers. 7—8).

„Ci am fost, zice, cu linişte", adecă nu ne-am înfățoşat nici cu fanfaronadă, nici cu vuet, şi nici nu am arătat ceva greu şi de nesuferit. Iară expresiunea „în mijlocul vostru" e ca şi cum ar zice cineva «ca unul dintre voi, ca şi cum nu am fi fost rânduiți de sus spre aceasta». „Precum muma, zice, îşi încălzeşte pre fiii săi". Astfel trebue a fi dascălul. Nu cumva

poate muma măgulește pe copil ca să se bucure de slavă din parte-i? Nu cumva cere bani dela copiii cei mici? Nu cumva se poartă cu dânșii cu asprime și de nesuferit? Nu oare datoria mumelor este mai cu samă de a se purtà cu blândețe față de copii? „Așà ținându-ne (fiind legați) de voi“. Aici arată dragostea sa cea părintească către dânșii, adecă «atât de mult suntem legați de voi prin dragoste, încât chiar de ar trebuì să ne dăm pentru voi și sufletele noastre, și nu ne-am da în laturi». Aceasta deci, spune-mi, este judecată omenească? Și cine ar fi atât de ușurel, ca să spună așà? „Bine-voim a vă da vouă, zice, nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre“. Astfel că aceasta este mai mare decât aceea. Și care este folosul? Dela evanghelie de sigur că este un mare folos, însă a'și da cineva sufletul este și mai mare, prin greutatea faptului. Nu este tot una: a predicà, și a'și da sufletul; a predicà de sigur că este mai cinstit, însă a-și da sufletul este cu mai multă anevoință. «Am fi voit, zice, ca să vă dăm și sufletul vouă, dacă ar fi fost nevoe, căci dacă nu voiam aceasta, nu am fi suferit lipsa și nevoea». De aceia a lăudat și laudă pe apostoli, «pentrucă, zice, noi nu facem aceasta căutând bani, sau măgulindu-vă, sau dorind slava». Și acum tu privește înțelepciunea lui Pavel, căci deși apostolii suferise multe în predica evangheliei, totuși spre a face pe disciputi și mai întăriți în credință, găsește nimerit de a se lăudà pe sine și pe ceilalți apostoli într'un chip paradox, așà zicând, ca să facă pe disciputi să'i admire. Dar lauda aceasta avea bănuială. De aceea respingând acea bănuială, vorbește de primejdii. Și iarăși, ca să nu se creadă că vorbește de primejdii ca să se arate obosit cu totul pentru dânșii, și că prin urmare are dreptul de a fi cinstit de dânșii, după ce s'a văzut silit a vorbì de primejdii, adaogă: „Pentru căci ați fost nouă iubiți“ și cu plăcere am fi dat și sufletele noastre vouă, fiindcă suntem strâns legați de voi. Evanghelia noi o vestim vouă, fiindcă așà a poruncit Dumnezeu, — însă atât de mult vă iubim pre voi, încât, dacă ar trebuì, am da și sufletele noastre pentru voi.»

[1]) Astfel trebue a iubì, cel ce iubeşte, în cât dacă i s'ar cere chiar şi sufletul, să nu ezite de este cu putinţă. Şi nu zic încă «dacă i s'ar cere», ci însuşi el să alerge spre acest scop. Nimic nu poate fi mai plăcut ca o ast-fel de dragoste, pe care nimic supărător nu o poate împiedica. Cu adevărat că „Prietenul credincios este leacul vieţei"; cu adevărat că „Prietenul credincios este acoperământ tare" (Sirach. 6, 16. 14). Ce nu ar face un prieten adevărat? Câtă plăcere nu ţi-ar deşteptà? Cât folos şi câtă siguranţă? Chiar de ai spune de mii de tezaure, totuşi nimic nu ar fi mai de preţ ca un prieten adevărat. Şi mai întâiu să spunem despre prietenie, câtă plăcere şi mulţămire are în sine. Te bucuri văzând pe prietenul tău, te înveseleşti, şi sufletul tău având o mulţămire nespusă se contopeşte cu dânsul, şi chiar de ţi-ai amintì numai de el, cugetul tău tresare şi se înaripează. Vorbesc aici despre prietenii adevăraţi, despre prietenii de un suflet şi de un cuget, despre prietenii cari prefer să şi moară, despre prietenii cari iubesc cu căldură, şi nu înţelegem pe prietenii simpli, pe cei ce iau parte pe la mesele noastre şi-i credem de prieteni în urma laudelor ce ni aduc, să nu credeţi, zic, că vorbesc de aceştia. Dacă cineva are vr'un prieten aşa fel precum spun eu, va înţelege de sigur cuvintele mele. Chiar de l'ar vedea în fie-care zi, el totuşi nu se satură; aceasta o doreşte atât pentru sine, cât şi pentru acela. Am cunoscut eu pe cinevà, care se rugà de sfinţi pentru prietenul său şi li zicea, ca mai întâiu să facă rugăciuni lui Dumnezeu pentru dânsul şi la urmă pentru sine. Astfel este prietenul adevărat, în cât nici timpul, nici locul nu-l pot împiedecà de a iubi şi a fi iubit. Dupe cum florile cele frumoase se ivesc şi prin locurile vecine, tot aşà şi prietenii cei adevăraţi în ori şi ce locuri s'ar duce, lasă în urma lor numai graţii. Şi de multe ori găsindu-ne pe acele locuri fără dânşii, lăcrămăm amintindu-ni de acele zile fericite, când ne găseam împreună, şi oftăm din adâncul inimei. Nu se poate prin cuvânt a reprezenta plăcerea aceia, pe care ni-o pricinueşte convieţuirea cu prietenii, numai cei ce au experienţă o ştiu. Dela aseme-

---

[1]) *Partea morală.* Nimic nu este mai mare decât prietenia spirituală. Chiar de ai spune despre viaţă, totuşi şi aceasta se găseşte pe al doilea plan faţă de asemenea prietenie. *(Veron.)*

nea prieteni, este cu putință de a cere și de a avea grații, fără vre-o bănuială. Când ni poroncesc ceva, noi simțim mare mulțămire, când însă pregetă de a ni spune, noi suntem scârbiți. Nu avem nimic, care să nu fie și al lor. De multe ori disprețuind ceste de aici, noi totuși nu voim a ne duce din această viață pentru dânșii, căci ni sunt mai doriți și decât lumina. Cu adevărat, că prietenul sincer este cu mult mai dorit decât chiar lumina. Și să nu te miri că zic aceasta, pentru că mai bine ni-ar fi dacă s'ar stinge soarele, decât a fi lipsiți de prieteni adevărați; mai bine ni-ar fi de a tr.i în întuneric decât a fi fără prieteni. Si cum este aceasta, eu vă voiu spune. Mulți văzând soarele, sunt în întuneric, pe când dacă sunt înconjurați de prieteni, nu ar suferi nici o scârbă. Eu vorbesc de prietenia cea duchovnicească și de prietenii duchovnicești, cari nimic nu preferă înaintea prieteniei. Așà fel era Pavel, care 'și-ar fi dat bucuros și sufletul său, chiar fără să fie cerut, și care cu plăcere s'ar fi aruncat și în gheena. Deci cel ce iubește, trebue în acest mod să iubească, adecă să iubească din suflet și cu predispoziție înflăcărată. Voiesc a vă da un exemplu de felul prieteniei. Prietenii adevărați covârșesc pe părinți și pe fii, — vorbesc de prietenii cei dupre Christos. Și să nu-mi spui de cei de acum, — că împreună cu celelalte bunuri, s'a depărtat și acest bun, — ci tu cugetă la cei de pe timpul apostolilor, și nu vorbesc de corifei, ci chiar de credincioși. „Eară inima și sufletul mulțimei celor ce au crezut erà unul, și nici unul ceva din averile lui zicea că este al său; — și se da fie-căruia dupe cum cineva avea trebuință" (Fapt. 4, 32. 35). Nu erà atunci «al meu» și «al tău». Aceasta este prietenie, ca pe cele ale sale să le crează cineva ca nefiind ale sale, ci ale aproapelui, și cu un cuvânt ca lucruri streine, ca în așà chip să cruțe sufletul aproapelui ca pe al său, și acela să facă tot așà. «Și cum este cu putință, zici, ca să se găsească un ast-fel de om»? Este cu putință, însă noi nu voim. Dacă nu ar fi fost cu putință, nu ar fi poruncit Christos, și nici nu ar fi spus atâtea cu privire la dragoste.

Mare lucru este prietenia, iubiților, și cât de mare este, nimeni nu poate ști, și nici un cuvânt nu o poate reprezentà, decât numai cel ce are cunoștința ei. Aceasta

a făcut dezbinările, aceasta face pe Elini să fie Elini. Cel ce iubeşte, nu voieşte să poronciască, nici să stăpânească, ci chiar stăpânind peste alţii el este plin de graţii, voieşte mai de grabă să dea altora, decât el să primiască cevà, pentru că el iubeşte cu adevărat şi se găseşte totdeauna ca cum nu i s'ar fi îndeplinit pofta. Nu este atât de încântat când el se găseşte în fericire, pe cât este atunci când poate face binele. El voeşte să predomineze pe aproapele prin dragoste, să'i folosească chiar, şi să'i fie oare-cum ca datornic, voieşte a face totul după placul aceluia şi totuşi nu se arată pe faţă, ci vrea să fie ca un datornic. Poate că mulţi dintre voi sunt în necunoştinţi de cele ce spun. Voieşte a'l stăpâni prin binefacere, şi totodată să nu se pară că el stăpâneşte, ci ca şi cum îl recompensează, ceia-ce a făcut şi Dumnezeu faţă de oameni. Trebuia ca să dea pe Fiul său pentru noi, însă ca să nu se pară că'l dă pentru placul nostru, ci pentru folosinţa noastră, a poruncit lui Abraam ca să dea pe fiul său, ca astfel făcând ceva mare, să nu se pară a fi mare. Când nu este la mijloc dragostea, atunci batjocorim binefacerile, şi chiar pe cele mai mici şi nebăgate în samă le ridicăm şi li dăm însemnătatea ce poate nu o au prin ele înşi-le, pe când dacă este dragostea adevărată, le ascundem, ba încă chiar pe cele mari le micşurăm şi nu li dăm importanţa ce o au, ca să nu se creadă că voim a avea ca datornic pe cel iubit, ci noi înşine ne considerăm ca datornici lui, prin faptul că'l avem pe el datoriu.

Stiu, iubiţilor, că cei mai mulţi nici nu pricep ceea-ce eu vorbesc, iară cauza este că noi vorbim despre un lucru, ce în timpul de faţă se găseşte în ceruri. După cum dacă am vorbì de o plantă oare-care din India, de care nu are nimeni nici o cunoştinţă, noi nu am putea să o reprezentăm aşà precum este, ori câte am spune, tot aşà şi în cazul de faţă, ori câte voiu spune, în zadar voiu vorbì, că nimeni nu va fi cu băgare de samă. Acea plantă, zic, este sădită în ceruri, având ramuri nu încărcate cu mărgăritare, ci cu o viaţă virtuoasă, cu mult mai plăcută decât acelea. Care plăcere voieşti a'ţi spune, fie ea demnă, fie nedemnă? Ei bine, plăcerea dragostei adevărate covârşaşte pe toate la un loc, chiar de mi-ai spune şi de plăcerea, voiu să zic de dulceaţa mierei, căci mierea se înăcreşte după un timp, pe când prietenul adevărat niciodată, întru

cât este prieten, ci încă pofta mai mult sporește și nicidată nu se găsește mulțumită. Prietenul adevărat este mai plăcut decât chiar viața prezentă, căci mulți după încetarea din viață a unor asemenea prieteni, nu mai doresc să trăiască. Cu un asemenea prieten cineva poate suferì și exilul, iară fără prieten nu poate trăì nici în propria sa țară. Cu un asemenea prieten chiar și sărăcia este suportabilă, iară fără dânsul și sănătatea și bogăția sunt de nesuferit. In persoana unui asemenea prieten el are pe un al doilea eu. Sunt grozav de necăjit în mine însu-mi, că nu pot să spun, nu pot să reprezint chestiunea prin exemple. Cunoșteam eu, că cele spuse sunt cu mult mai prejos decât ar fi trebuit. Dară toate acestea se petrec aici, pe când din partea lui Dumnezeu este o așà recompensă pentru dragoste, în cât nu se poate spune. El ni dà recompensă, ca să ne iubim unii pe alții, căci zice: «iubește pre aproapele tău, și vei avea plată» — pentru care lucru noi tocmai datorim plată. «Cere, zice, și ia resplata», pentru care tocmai noi datorim resplată, căci cerem să ni se dea cele bune. «Fii virtuos, zice, și ia resplată», deșì eu însumi datoresc resplata «Postește, zice, și ia plată» adecă sunt răsplătit fiindcă am lucrat în interesul meu. După cum însă părinții când fac pe fiii lor virtuoși li mai și dau încă răsplata virtuții lor, căci se cred datori la aceasta prin faptul că se găsesc mulțămiți, — tot așà și Dumnezeu. «Dacă vei devenì, zice, virtuos și bun, vei primì răsplată, căci mulțămești pe tatăl tău, iară de vei fi rău, nu vei primì nimic, căci superi pe cel ce te-a făcut».

Deci, iubiților, să nu supărăm pe Dumnezeu, ci să'l mulțămim, pentru ca să ne bucurăm de împărăția cerurilor, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Aduceți-vă aminte, fraților, de ostenelile și de nevoința noastră, că ziua și noaptea lucrând, ca să nu îngreuiem pe cinevà din voi, am propoveduit vouă evanghelia lui Dumnezeu. Voi sunteți marturi și Dumnezeu, cum cu cuvioșie, și cu dreptate, și fără de prihană am fost vouă

celora ce ați crezut, precum știți, că pre unul fiecare din voi, ca un părinte pre fiii săi, v'am rugat și v'am mângâiat. Și am mărturisit ca să umblați voi cu vrednicie lui Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă" (Cap. 2, 9—12).

Dascălul nu trebuie a face cu supărare nimic din cele ce contribue la mântuirea discipulilor. Că dacă fericitul Iacob, ziua și noaptea, se trudea cu paza turmelor, cu atât mai mult trebuie a face cel ce i s'a încredințat sufletele altora spre pază, care, chiar de ar fi lucrul cât de greu, sau oricât de înjosit, el trebuie a face totul, având înaintea ochilor un singur lucru: mântuirea discipulilor și slava lui Dumnezeu ce va rezultà de aici. Privește cum Pavel, acest mare predicator al evangheliei, acest apostol al lumei, care și-a luat asupră-și o așà cinste, cum el, zic, lucrà cu mânele sale, ca să nu îngreuieze pe discipuli. „Aduceți-vă aminte fraților, zice, de ostenelile și de nevoința noastră". Mai sus a fost zis: „Putând întru greutate a fi ca apostoli ai lui Christos", ceea-ce zice și în epistola către Corintheni: „Nu știți că cei ce lucrează cele sfinte, din biserică mănâncă? Așà și Christos a rânduit ca cei ce propoveduiesc evanghelia, din evanghelie să trăiască" (I. Corinth. 9, 13. 14), «dară eu, zice aici apostolul, nu am voit aceasta, ci am lucrat cu mânele mele». Și n'a lucrat cum s'ar întâmplà, ci cu multă sîrguință, căci privește ce spune el: „Aduceți-vă aminte" — vedeți că el nu zice «de bine-facerile dela mine» ci de „ostenelile și de nevoința noastră". Că ziua și noaptea lucrând, ca să nu îngreuiem pre cinevà din voi, am propoveduit vouă evanghelia lui Dumnezeu". Corinthenilor însă alta li spunea: „Alte biserici am jefuit luând de cheltuială spre a slujì vouă" (II. Corinth. 11, 8), deși lucrà și acolo, însă n'a amintit de aceasta, ci a pus cevà mai îmbolditor, ca și cum pare că li-ar fi zis: «de alții am fost hrănit slujindu-vă vouă». Aici însă nu așà, ci „ziua și noaptea lucrând". Acolo zice: „Și venind de față la voi,

și lipsit fiind, nimănui n'am făcut supărare" și „am jefuit bisericile luând de cheltuială spre a vă slujì vouă", — aici însă arată că acești bărbați Thesaloniceni se găsau într'o complectă sărăcie. De aceea incontinuu îi aduce pe dânșii de marturi. „Voi sun toți marturi, zice, și Dumnezeu". Dumnezeu este vrednic de credință, și faptul acosta 'i putea încredință mai cu seamă, pe când mărturia lor erà nesigură pentru cei ce nu știau. Nu căută că cel ce vorbește acestea este Pavel, căci voește a-i încredință cu prisosință. De aceea și zice: „Voi sunteți marturi, și Dumnezeu, cum cu cuvioșie și cu dreptate, și fără de prihană am fost vouă celora ce ați crezut". Trebuià ca să-i laude, și de aceea a adaos fraza din urmă, care erà suficientă spre a-i convinge. «Cel ce se găsà acolo, zice, în mare nevoe, și totuși n'a primit nimic, cu atât mai mult acum».

„Cum cu cuvioșie, zice, și cu dreptate și fără de prihană am fost vouă celora ce ați crezut, precum știți, că pre unul fiecare din voi, ca un părinte pre fiii săi v'am rugat și v'am mângâiat". Mai sus spunând de întreținere, aici vorbește de dragoste, ceea-ce înseamnă mai mult decât sprijinul ce ar fi putut avea dela dânșii. Vorbele acestea sunt zise de cel ce cu adevărat se smerește. „Ca un părinte pre fiii săi v'am rugat și v'am mângâiat, și am mărturisit ca să umblați voi cu vrednicie lui Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă". Când li spune „am mărturisit" li amintește de părinți, și pare că li-ar zice: «deșì noi v'am conjurat, v'am îndemnat pre voi, totuși nu cu așà putere mare, ci precum părinții față de fiii lor». „Că pre unul fiecare din voi". Vai! Intr'o mulțime atât de mare, el nu trece cu vederea pe nimeni, la el nu este mic, nici mare, nici bogat, nici sărac, ci toți deopotrivă. «V'am rugat, zice, pe fiecare în parte, ca să răbdați, și v'am mângâiat în suferințele voastre». „V'am rugat"; așà dară ii nu căutau slava. „Și am mărturisit" zice; așà dară nu-i lingușà. „Ca să umblați voi cu vrednicie lui

Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă".

„Drept aceea și noi mulțămim lui Dumnezeu neîncetat, căci luând voi cuvântul auzirei de Dumnezeu dela noi, ați primit nu cuvânt al oamenilor, ci, precum este adevărat, cuvântul lui Dumnezeu, care se și lucrează întru voi cei ce credeți". (Vers. 13). «Nu se poate spune, zice, că noi facem totul fără de prihană, iară voi ați făcut lucruri nevrednice de chemarea voastră. Nu ați luat cuvintele ce v'am spus ca auzite dela oameni, ci ca dela Dumnezeu, atâta atențiune ați dat». Și de unde se învederează aceasta? După cum el se arată pre sine ca predicând nu spre lingușire, și nici pentru slavă deșartă, iară aceasta o dovedește prin propriile sale ispite, invocând și mărturia lor pentru câte a făcut, — tot așà și dânșii au primit cuvântul cu dreptate prin propriile lor ispite. «Cum ați fi suferit voi, zice, atâtea neajunsuri, dacă nu ați fi luat cuvintele noastre ca ale lui Dumnezeu?» Și privește demnitatea la care 'i ridică: „Că voi fraților, următori v'ați făcut bisericilor lui Dumnezeu, celor ce sunt în Iudeia întru Christos Iisus, căci aceleași ați pătimit și voi dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei. Carii și pre Domnul Iisus au omorît, și pre Prorocii lor, și pre noi ne-au gonit, și lui Dumnezeu nu sunt plăcuți, și tuturor oamenilor stau împotrivă. Cari ne opresc pre noi să nu grăim neamurilor ca să se mântuiască, ca să-și împlinească păcatele lor pururea, — ci a sosit asupra lor mânia până în sfârșit" (Vers. 14—16),

„Că voi, fraților, următori v'ați făcut bisericilor lui Dumnezeu celor din Iudeia". Mare mângâiere li aduce aici. «Nu e nimic de mirare dacă ii vă fac atâtea rele, de vreme ce tot așà a făcut și cu cei de un neam cu dânșii». Și aceasta este o dovadă nu mică, că predica este adevărată, de vreme ce și Iudeii le sufăr toate din cauza ei. „Căci aceleași ați pătimit și voi, zice, dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei". Expresiunea „și

aceia“ are o mare însemnătate „In Iudeia“, zice. Aici arată că pretutindeni se vorbia de dânșii ca luptători pentru credință. Deci li spune și Thesalonicenilor: «Aceiași ați pătimit și voi. Și ce poate fi de mirare, dacă au cutezat și asupra voastră aceleași, care au cutezat și asupra stăpânului?». Vezi, cum a introdus ei aici aceia ce li aducea o mare mângâiere? De altfel apostolul încontinuu se învârtește asupra acestui fapt, în toate epistolele sale, — dacă se cercetează exact, — căci peste tot locul el pune înainte patimile lui Christos, negreșit reprezentându-le în diverse feluri. Privește cum și aici el acuză pe Iudei, aducându-li aminte de stăpânul nostru Iisus Christos, și de patimile lui, căci știà el, că aceasta li va fi de o mare mângâiere. „Cari și pe Domnul Iisus au omorît“, zice. «Dară poate nu l'au cunoscut» ar putea zice cinevà. Ba l'au cunoscut foarte bine. Dară ce? Oare nu tot ii au ucis pe Profeții lor și i-au împroșcat cu pietre, deși dealtfel cărțile (scrierile) lor le poartă cu dânșii? Și toate acestea ii le-au făcut nu pentru adevăr. Așà dară aceasta este nu numai o mângâiere în ispite, ci și o amintire, că dânșii fac acestea nu pentru adevăr, și de aceia să nu se alarmeze. „Și pe noi, zice, ne-au gonit“, adecă și noi am pătimit multe rele din partea lor. „Și lui Dumnezeu nu sunt plăcuți, zice, și tuturor oamenilor stau împotrivă, cari ne opresc pe noi să nu grăim neamurilor să se mântuiască“.

„Tuturor oamenilor stau împotrivă“. Cum aceasta? «Apoi dacă trebuie a grăi lumei întregi, și ii împiedecă, negreșit că sunt dușmanii comuni ai întregei lumi. Pe Christos l-au omorît, pe Profeți i-au omorît, pe Dumnezeu îl batjocoresc, și pe noi ne alungă ca să nu propoveduim lumei mântuirea; de aceia și sunt dușmani comuni ai lumei. Deci ce poate fi de mirare, dacă vă alungă și pe voi, precum și în Judeia»? „Cari ne opresc pe noi să nu grăim neamurilor să se mântuiască“. Așà dară a împidecà pe toți dela mântuire, este fapt provenit din pizmă. „Ca să'și împlinească păcatele lor pururea, ci a sosit asupra lor mânia până în sfârșit“. Ce înseamnă

„până în sfârșit“? Adecă nu mai sunt acestea ca mai 'nainte, nu mai este întoarcere, nu mai este hotar, ci mânia este aproape. De unde se invederează aceasta? Din acelea pe care le-a prezis Christos. Nu numai aceasta poate fi o mângâiere, — de a avea tovarăși în scârbe, — ci încă și aceia, de a auzì că cei ce au scârbit pe alții vor fi pedepsiți. «Dacă însă întârzierea pedepsei lor supără, voi mângâiați-vă, zice, că nu vor scăpà câtuși de puțin». Dară această întârziere mai mult a împuținat'o prin expresiunea „a sosit asupra lor mânia“, arătând aceasta ca datorită mai de demult, ca hotorîtă și profetizată.

„Iară noi, fraților, remănând sirimani de către voi la vreme de un ceas [1]), cu fața și nu cu inima, mai mult ne-am sirguit a videa fața voastră cu mare dorință (Vers. 17). Nu zice «despărțiți» ci „sirimani“, adecă orfani, ceea-ce este mai expresiv. Mai sus a vorbit de lingușire, arătând că nu i-a lingușit, și nici n'a căutat slava, iar aici vorbește despre dragoste. Și fiindcă li-a spus mai sus „ca un părinte pe fii săi“ și „precum muma își încălzește pe fii săi“, aici li vorbește că „am rămas sirimani“ (ἀπορφανισθέντες = remănând orfani), ceea-ce se întâmplă cu copiii, carii cer necontenit pe părinții lor. Și cu toate acestea s'ar putea zice că nu apostolii, ci Thesalonicenii remăsese orfani. «Insă nu, respunde apostolul, ci noi. Căci dacă cineva ar examinà bine, ar videa, că după cum copii cei mici lepădați și rămași orfani fără timp, lasă în sufletul părinților un dor mare, nu numai prin natura faptului în sine, ci și pentru pustiul, așà zicând, pe care'l simt părinții împrejurul lor, tot așà și noi». Din aceasta, deci, și din întristarea sa, arată starea lui sufletească, în care se găsià după despărțirea de dânșii. «Să nu se creadă, zice, că noi am întârziat un timp îndelungat, ci „pentru un timp“, și numai cu fața nu vă videm, nu însă și cu inima, căci în cuget vă avem pururea».

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original πρὸς καιρόν ὥρας este un elinism, care înseamnă în traducere justă, *pentru un timp.* Deci frasa întreagă ar fi: *Iară noi fraților rămânând sirimani de către voi pentru un timp. . . . (Trad.).*

Câtă dragoste din parte-i! Deşi îi avea totdeauna în cuget, el totuşi nu se mulţămia, ci căută să-i vază faţă către faţă. Nu-mi vorbi de filosofie prisoselnică, căci aceasta este iubire adevărată, de a videa şi de a auzi vorbindu-mi cel iubit, fiindcă toate acestea mult îmi folosesc. „Mai mult ne-am sîrguit" zice. Ce va să zică „mai mult? Sau că voieşte a spune: «că mai mult decât voi v'am dorit», sau — ceea-ce pare a fi mai drept: «deşi timpul ni-a lipsit, noi totuşi ne-am sîrguit a videa faţa voastră». Priveşte pe fericitul Pavel: când nu poate a'şi împlini dorinţa prin sine însuşi, el face aceasta prin alţii, precum a făcut cu Filippenii, cărora li-a trimis pe Timotheiu, cum a făcut cu Corinthenii, la cari a trimis tot pe Timotheiu; — priveşte-l, zic, cum el se duce la dânşii prin alţii, dacă nu poate prin sine însuşi. Erà un fel de amorez maniac [1]) şi neastâmpărat, când erà vorba de dragoste. „Pentru aceia am voit să venim la voi", ceea-ce erà rezultatul dragostei. «Deşi nu aveam nici o altă treabă pe acolo, totuşi, zice, voiam să viu ca să vă văd». „Eu Pavel, şi odată, şi de două-ori, şi ne-a făcut sminteală Satanà". Ce spui Pavele? Te-a împiedecat Satanà? «Da, zice, căci nu a fost a lui Dumnezeu faptul acesta». In epistola către Romani (1, 13. 15, 22) iarăşi spune că a fost împiedecat, însă atunci Dumnezeu l-a împiedecat. Şi aiurea spune Lucà (Fapt. 16, 6) că i-a împiedecat Duchul de a se duce în Asia. Şi în epistola către Corintheni deasemenea spune că l-a împiedecat Duchul, — pe când aici faptul îl atribuie lui Satan. Aşà dară ce numeşte el împiedecarea pusă de Satanà? Niscareva ispite mari neprevăzute. „Făcându-se vicleşug, zice, asupra lui" (Fapt. 20,3) a stat în Elada timp de trei luni. Alt lucru este de a remânea undeva de bună voe, din cauza iconomiei împrejurărilor, şi altul de a fi împiedecaţi. Căci acolo zice: „Iară acum ne mai având loc într'aceste laturi..." (Rom. 15, 23) şi „Că cruţându-vă pe voi

---

[1]) *Notă.* In limba Română cuvintele *manie* şi *maniac* sunt sinomime cu *nebunie* şi *nebun* sau aplecat spre nebunie. In limba elină însă, şi mai cu seamă la sf. Chrisostom aceste cuvinte înseamnă *dorinţa vehementă, aprinsă.* Deci *amorez maniac* după sf. Chrisostom va să zică *amorezat înfocat.* (Trad.).

nu am venit până acum la voi“ (II. Corinth. 1, 23), pe când aici nimic din acestea, însă ce? Că Satană l-a împiedecat. „Eu Pavel, zice, și odată, și de două-ori“. Privește, cum se ambiționează și se îngâmfă așà zicând, voind să arate, că el îi iubește mai mult decât toți. Acel „eu Pavel“ este pus în loc de expresiunea subînțeleasă: «dacă poate nu și ceilalți. Și aceia voiau, eu însă chiar m-am încercat de a venì».

„Căci care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei“? (Vers. 19). Dară Macedonenii sunt lauda ta, fericite Pavele? «Nu numai acestia» zice, pentru care și adaoge: „Au nu și voi înaintea Domnului nostru Iisus Christos, întru a lui venire“? Oare ați auzit voi vre-odată cuvinte de acestea ieșite din gura femeilor chiar a celor mai duioase, vorbind astfel cu copiii cei mici? „Și cununa laudei“ zice. Așà dară nu ajungea numai ca numele cununei să arate strălucirea, ci și a „laudei“. Câtă aprindere nu este aici? Niciodată vre-o mumă, sau tată, sau și amândoi împreună, nu ar putea să-și arate dorul lor în așà grad ca Pavel. „Bucuria, zice, și cununa mea“, adecă «eu mai mult mă bucur de voi, decât de o cunună». Acum tu poți să'ți închipui, cât de mare erà întreaga biserică sădită de Pavel și înrădăcinată. Dară cine nu s'ar bucurà având atâța fii, pe câți avea el? Și cine nu s'ar bucurà văzând pe acei fii numeroși cu toții progresând? Așà că vorbele acestea nu sunt zise spre lingușire, căci el n'a zis simplu «voi» ci „și voi“ împreună cu ceilalți. „Că voi sunteți slava noastră, zice, și bucuria“ (Vers. 20).

„Drept aceia mai mult neputând râbdà, bine am voit a rămânea în Athena singuri — în loc să zică «am preferat» — și am trimis pe Timotheiu fratele nostru, și slujitoriul lui Dunezeu, și ajutorul nostru întru evanghelia lui Christos“. (Cap. 3, 1. 2). Și aceasta o zice nu atât ca să înalțe pe Timotheiu, pe cât ca să-i cinstească pe dânșii trimițându-li pe conlucrătoriul său, ca și cum li-ar fi zis: «Susträgând dela lucru am trimis la voi pe sluga lui Dumnezeu, și pe conlucrăto-

riul nostru în evanghelia lui Christos». „Ca să vă întăriască pe voi, și să vă mângâie întru credința voastră, ca nici unul să nu se clătiască întru scârbele acestea“ (Vers. 3). Dară ce spune ei aici? Fiindcă ispitele dascalilor alarmează pe discipuli, și fiindcă atunci apostolul căzuse în multe ispite, după cum însuși zice că „ni-a făcut zminteală Satană“ și că «odată, și de două-ori am voit să vin la voi, dară nu am putut» ceea-ce înseamnă că se găsea în mare strâmtorare, — cu drept cuvânt că aceasta îi alarmase, nu atâta gândindu-se la ispitele lor, pe cât la ale dascalilor, căci nici ostașii nu se tulbură atâta pentru propriile lor ispite, pe cât pentru generalul lor când îl văd rănit în luptă. „Ca să vă întăriască pe voi“ zice, nu ca cum ați fi lipsiți cu ceva în credință, nici ca cum ar trebuì să mai știți ceva din ale credinței». „Ca să vă mângâie pe voi întru credința voastră, zice, ca nici unul să nu se clătiască întru scârbele acestea, că singuri știți că spre aceasta suntem puși“.

„Căci când am fost la voi am zis vouă mai 'nainte, că vom să avem scârbe, precum a și fost, și știți“ (Vers. 4). «Nu trebuie să vă alarmați, zice, căci nimic nu e străin, nimic nu se petrece în contra așteptărilor», ceea-ce erà deajuns ca să-i deștepte. Ai văzut, că de aceia și Christos a prezis ucenicelor, zicând: „Și acum am zis vouă mai 'nainte până a nu fi, ca când va fi să credeți“? (Ioan, 14, 29). Cu adevărat că pe lângă altele, și aceasta este o mare mângâiere, ca discipulii să audă dela dascali cele ce se vor întâmplà. După cum cel bolnav dacă aude dela doctor că va fi așà, sau așà, nu se tulbură mult, pe când dacă mersul boalei se înrăutățește fără de veste, ca și cum în neștiința doctorului, și boala pare că întrece mult meșteșugul doctoricesc, atunci bolnavul își pierde cumpătul si se alarmează, — tot asà și în cazul de față. Ceea-ce Pavel prevăzuse dejà, se și întâmplase. „Precum a și fost, zice, și știți“. Și nu spune numai că acestea trebuiau să se întâmple, ci și altele se vor mai întâmplà, căci „spre aceasta suntem puși“, adecă «nu numai pentru cele trecute

nu trebuie a vă tulburà, ci încă nici pentru cele viitoare, dacă cumva se va întâmpla ceva, căci „spre aceasta suntem puși".

[1]) Deci să auzim acestea, noi cari avem urechi de auzit, că spre aceasta este pus Creștinul. „Spre aceasta suntem puși", zicând acestea pentru toți credincioșii în genere. Spre aceasta suntem puși, iară noi, ca și cum am fi puși spre liniște, ne tulburăm. Și de ce oare ne tulburăm? Că nici nu este timp de scârbe, nici nu ne-a coprins vre-o ispită, afară poate de cele omenești. Este potrivit acum mai ales a vă zice cu apostolul: „Că încă n'ați stătut până la sânge împotriva păcatului luptându-vă" (Ebr. 12, 4). Mai cu samă nici aceasta nu e potrivit a vă spune acum, însă ce anume? Că voi încă n'ați disprețuit nici măcar averile. Acelora cari perduse totul ce aveau, cu drept cuvânt li zicea apostolul așà, iară vouă cari aveți totul, nu vi se poate zice. Cine din voi a fost prădat de averi pentru Christos? Care din voi a fost bătut? Care a fost batjocorit? De unde vom avea lauda? De unde vom putea avea curajul? Christos a pătimit atâtea pentru noi, cari eram dușmanii săi, dar noi ce vom putea să arătăm că am pătimit pentru dânsul? Nu putem arăta nimic, căci nici un rău nu am pătimit, pe când bunuri am primit multe dela dânsul. De unde ni va fi curajul în acea zi? Nu știți că și ostașul numai atunci se va găsì strălucit înaintea împăratului, când va arăta că poartă pe trup multe rane și semne de rane? Dacă însă nu poate arăta nici un succes, chiar de nu ar fi adus nici o supărare cuiva, totuși este așezat în rândurile celor din urmă. „Dar nu este războiu" zici tu. Dar dacă ar fi, spune-mi cine s'ar luptà? Cine ar alergà în ajutor? Cine ar rupe falanga? Poate nimeni. Când eu văd că tu nu disprețuești nici măcar averile pentru Christos, cum să te cred că vei disprețuì ranele? El

---

[1]) *Partea morală.* Trebue a răbdà îndelung în scârbe, și a mulțămì lui Dumnezeu. Chiar de am avea pagubă în averi sau în copii noi să zicem: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat". Că cel ce le rabdă acestea cu bărbăție, este deopotrivă cu Abraam și cu Iob, și că dacă demonii ne adorm, așà zicând, cu privire la cele pierdute — ca conlucrători cu tâlharii — știu de multe ori locurile unde s'au ascuns cele furate de hoți. *(Veron).*

a zis „purtați-vă cu cei ce vă batjocoresc cu curaj, și bine-cuvântații“ iară tu nu faci așà, ci te împotrivești și ești neascultător. Ceea-ce nu are nici o primejdie, tu nu faci, și atunci cum vei putea suferì ranele, spune-mi, acolo unde este multă scârbă și durere? Nu știți că în timp de pace trebue a se exercita cineva pentru războiu? Nu vedeți voi pe ostașii aceștia, cari, deși nu-i supără nimeni și nici nu-i amenință cu războiu, căci este o pace adâncă, ii totuși își freacă armele, și împreună cu dascălii lor, cari îi învață regulat, ies pe câmpii întinse și tupilate în fie-care zi, și acolo se exercită cu cea mai mare băgare de seamă? Dar dintre ostașii cei duchovnicești cine ar face așà? Nimeni. De aceea în războaie suntem ușori și neîndemânatici, și de aceea suntem ușor de cucerit de ori-cine. Câtă trândăvie este din parte-ni de a nu socotì timpul de față ca timp de luptă, ascultă pe Pavel, care strigă: „Toți cari voesc cu bună credință a viețuì întru Christos Iisus, goniți vor fi“ (II Timoth. 3, 12), și pe Christos care zice: „In lume necazuri veți avea“ (Ioan, 16, 33), și iarăși pe fericitul Pavel strigând cu voce tare și zicând: „Stați încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul, că nu este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui“ (Efes. 6, 14. 12). Dar de ce ne înarmezi, fericite Pavele, nefiind războiu? De ce ni prezinți lucruri zadarnice? De ce îmbraci cu zale pe ostași, pe când ar putea să se repauzeze și să stea liniștiți? La aceasta ar putea să ni răspundă: „Da, nu este războiu, însă chiar nefiind războiu, trebue cineva să se îngrijească de războiu, că cel ce în timp de pace se îngrijește de războiu, va fi grozav în timpul luptei, pe când cel neexperimentat în ale războiului, mai mult se tulbură și se zăpăcește chiar în timp de pace. Și de ce oare? Pentru că el va vărsà lacrămi pentru cele ce are, și că neputând a se luptà pentru ocrotirea sa chiar, va fi foarte scârbit. Averile celui fricos și fără experiență în lupte, vor fi în stăpânirea tuturor celor voinici și cu cunoștinți de războiu. Aceasta este cauza pentru care vă înarmez mai dinainte“. După aceea apoi se știe, că tot timpul vieței noastre pe pământ este timp de luptă, timp de războiu. Cum și în ce fel? Diavolul stă pururea în preajma noastră, căci ascultă pe Petru ce spune: „Privi-

ghiaţi, că protivnicul vostru diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pre cine să înghiţă" (I Petru, 5, 8). Mii de patimi corporale ne atacă, pe care este nevoe de a le combate, ca astfel să nu ne înşelăm şi să cădem în cursa lor. In adevăr, spune-mi, ce anume nu ne războeşte? Oare nu ne războeşte bogăţia, nu frumuseţea, nu dezmierdarea, nu puterea, nu stăpânia, intriga, zavistia, slava, sau lipsa de minte? Slava deşartă nu numai că ne atacă pe noi personal, împiedicându-ne de a nu fi umiliţi, ci ne împinge şi la zavistie şi ură contra altora. Pe când cele contrare, — sărăcia, necinstirea, a fi dispreţuiţi, a aruncà totul dela noi şi a nu avea nici-o putere, ne duc fără greşală la umilinţă, care este baza tuturor virtuţilor. De altfel şi aceste bunuri sunt în noi. Aşà dar din partea oamenilor: viclenii, zavistii, sicofandii, intrigi şi multe altele de acest fel, iară din partea demonilor: stăpâniile, puterile, stăpânitorii întunericului veacului acestuia, după cum zice şi Pavel: „Nu ne este nouă lupta contra trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor şi a domniilor, şi a stăpânitorilor veacului acestuia". Unii ne bucurăm şi alţii se întristează, iară amândouă la un loc sunt o deviare din calea cea dreaptă. Deoparte sănătatea, şi de alta boala şi neputinţa. Şi toate acestea la un loc, oare nu înseamnă luptă incontinuă, şi noi oare nu ne găsim veşnic în războiu? Din ce parte oare nu ar greşi cine-va? Voieşti ca să-ţi spun chiar dela început? Ei bine, ce anume l'a pierdut pe Adam cel întâiu zidit? Plăcerea, şi mâncarea, şi iubirea de întâietate. Ce a pierdut pe Cain, fiul său? Ura şi zavistia. Ce a pierdut pe cei de pe timpul lui Noe? Plăcerile corporale, şi relele născute de aici. Ce a pierdut pe fiul lui Noe? Batjocura şi neruşinarea. Ce a pierdut pe Sodomiteni? Batjocura, desfrânarea şi îmbuibarea în mâncări. De multe ori şi sărăcia face aceasta, pentru care şi zice un înţelept: „Bogăţie şi sărăcie nu-mi da" (Pildele lui Solomon, 30, 8). Insă mai bine zis, nu bogăţia, nici sărăcia sunt prin sine rele, ci intenţiunea care nu este în stare să facă uz de amândouă acestea cum se cade.

Admirabil a zis Pavel: „Că spre aceasta suntem puşi". El nu spune simplu că «suntem ispitiţi» ci

„spre aceasta suntem puși“, în loc de «spre aceasta ne-am născut». Acesta este lucrul nostru, aceasta ni este viața, și tu umbli după liniște? Nu stă de față calăul ca să te înghiontiască în coastă și să te silească a sacrificà idolilor, însă îți stă de față pofta cea mare de bani și de lăcomie, care ni scoate ochii și ne orbește. Nici un ostaș nu a aprins focul, și nici nu ne-a pus pe grătar ca pe sfinții mucenici, însă văpaia trupească arde mai mult sufletul decât trupul. Nu stă de față împăratul, care să-ți făgăduiască mii de bunuri și să se milostiviască asupra ta, ci îți stă de față mania de slavă deșartă, care te gâdile mai mult decât acela.

Cu adevărat că mare războiu ducem noi, iubiților, și încă foarte mare, dacă voim să fim treji. Și timpul prezent are cununile sale. Când perzi pe fiul tău unul născut, crescut în multă bogăție și dând mari speranțe, singurul care trebuià a-ți moștenì averea și a continuà memoria ta, nu oftà, ci mulțămește lui Dumnezeu, și slăvește pe cel ce ți l-a luat, și prin aceasta cu nimic nu vei fi mai pre jos de Abraam, căci după cum acela a dat pe fiul său celui ce i-a poruncit, tot așà și tu, luându-ți-se fiul tău cel iubit, nu ai oftat de loc. Ai căzut poate într'o boală grea, și mulți vin ca să te îndatoreze cu deasila, unia cu descântice, alții cu hârtiuți atârnate la gât, iară alții încercându-se a te mângâia cu altele de acest fel? Ei bine, suferit-ai tu boala cu bărbăție și fără să te abați din calea cea dreaptă? Preferat-ai de a pătimi orice, numai ca să nu faci nimic din cele ale idololatrilor? Aceasta-ți va aduce ție cununa muceniei. De aceasta să nu te îndoiești de loc, iară dacă dorești să afli cum și în ce fel, eu îți voiu spune. In adevăr, că după cum acela (martirul) sufere cu bărbăție durerile muncilor cu care este torturat, numai ca să nu se închine idolilor, tot așà și tu suferi durerile cauzate de boală cu mai multă mulțămire, decât să alergi la vr'un ajutor al descântătorilor, sau să faci ceva din ceea-ce 'ți poruncesc să faci. Sunt grozave durerile ce le sufere martirul? Dar și durerile bolnavului sunt mai îndelungate, așà că la același sfârșit ajung, și de multe-ori sunt mai grozave decât ale celui dintâiu. Când te muncește ferbințala și arsura înăuntrul trupului, și cu tot îndemnul și sfatul altora tu alungi cu dispreț descântecul, oare nu ai luat cununa muceniei? Ai pierdut bani, și sunt mulți cari te sfătuiesc

ca să te duci la gâcitori, iară tu stăpânit fiind de frica de Dumnezeu, ai preferat mai degrabă să perzi banii, decât să fii neascultător lui Dumnezeu? Ai aceiaşi plată cu cel ce dă banii săi săracilor, dacă ai mulţămit lui Dumnezeu pentru paguba suferită, căci deşi puteai să te duci la gâcitori, totuşi ai preferat mai bine a pierde banii, decât a'i lua înapoi în acest mod. După cum acela pentru frica de Dumnezeu şi-a deşărtat punga săracilor, aşà şi tu pentru frica de Dumnezeu nu ai mai luat înapoi banii prin vrăjitori şi fermecători. Noi înşine suntem stăpâni de a ne nedreptăţi, sau nu, şi nimeni altul.

Şi dacă voeşti, să examinăm chiar tâlhăria în sine. 'Ţi-a spart păretele casei tâlharul, a intrat în odae, a cărat de acolo aurării de mare preţ şi petre preţioase, a luat cu el un tesaur întreg, şi nu l-ai putut prinde? De sigur că ceea-ce ţi s'a întâmplat e dureros, şi ţi se pare că ai suferit o mare pagubă, pe când în realitate nu este pagubă de loc, şi în tine stă de a face această pagubă sau câştig. «Şi cum e cu putinţă de a o face câştig»? zici tu. Eu mă voi încerca de a ţi-o dovedì că aşà este. Voind tu, paguba ce ai suferit va deveni un mare câştig, iară nevoind, va devenì pentru tine o pagubă mai mare. După cum se întâmplă cu meşteşugarii cari au înaintea lor materialul, că cel iscusit şi experient în meşteşug întrebuinţează materialul după cum trebue, iar cel fără experienţă îl strică, şi astfel 'şi a făcut singur pagubă, tot aşà şi în cazul de faţă.—Deci, cum paguba ta se va preface în câştig? Dacă vei mulţămi lui Dumnezeu, dacă nu te vei boci, şi dacă vei zice şi tu cuvintele acelea ale lui Iob: „Domnul a dat, Domnul a luat; gol am ieşit din pântecele maicei mele, gol mă voi duce" (Iob 1, 21). «Ce spui? zici tu; tâlharul a luat, şi cum voiu putea spune: Domnul a luat?». Nu te minuna, căci şi Iob, de şi diavolul îi luase totul, zicea că Domnul i-a luat, şi tu cum poţi spune că tâlharul ţi-a luat, şi nu Domnul? Pe cine vei admira mai mult, spune'mi; pe cel ce 'şi a deşărtat punga sa săracilor, sau pe Iob pentru cuvintele acestea? Oare nu cumva cel prădat este mai pe jos decât cei ce dau eleimosina cu bună voea lor? Să nu'mi spui: «eu nu am nici-o mulţămire pentru aceasta, faptul nu s'a petrecut cu ştirea mea, tâlharul m'a prădat fără voea mea, şi prin urmare ce

plată pot avea»? căci nici Iob nu a ştiut, şi nici n-a voit ca să se întâmple aşà, şi cu toate acestea a luat plată. Deci şi ţie 'ţi este cu putinţă de a luà plată, deşì fără de voea ta ţi s'au luat averea. Şi cu drept cuvânt că noi admirăm mai mult pe cel ce suferă cu mulţămire paguba, decât pe cel ce dă de bună voe. De ce oare? Pentrucă cel ce dă de bună voe, se hrăneşte în cugetul său cu laudele ce va avea, şi are bune speranţe, căci mai 'nainte de a se îmbogăţi el a suferit cu bărbăţie lipsa banilor, iar după ce s'a îmbogăţit, a asvîrlit din averile sale săracilor, — pe când celalalt tocmai pe când se găsea legat de averi, i s'a luat cu sila. Nu este tot una: a deşărta punga săracilor, după ce te-ai convins mai 'nainte că aşà e bine, şi a te lipsi de bani, tocmai pe când îi iubiai mai mult. Deci, dacă tu pronunţi aceste cuvinte, vei luà înmiit, sau şi mai mult decât Iob. Acela a luat aici îndoit, tu însă ca creştin ai făgăduinţi că vei luà de o sută de ori mai mult. Nu ai blăstămat pentru frica de Dumnezeu? Nu ai fost la gâcitori? Ai mulţămit lui Dumnezeu pătimind răul? Eşti deopotrivă cu cel ce dispreţueşte averile, căci şi resemnaţiunea ta nu s'ar fi întâmplat, dacă mai dinainte nu dispreţuiai averile. Nu este tot una: a se îndeletnici cineva un timp îndelungat ca să dispreţuiască averea, şi a suferi fără de veste o pagubă întâmplată. Astfel deci, paguba ce tu ai suferit va deveni câştig, şi diavolul cu nimic nu te va putea vătăma, ba încă te va folosì chiar.

Insă, când oare paguba devine vătămătoare? Când vatămă sufletul. Spune'mi, te rog: tâlharul ţi-a răpit banii, şi pentru aceasta tu te lipseşti pe sine-ţi de mântuire? De ce te încunjori pe sine-ţi cu rele, în timp ce eşti amărît de cele ce ai pătimit? Acela poate că te-a sărăcit materialmente, şi tu te sărăceşti pe sine-ţi spiritualminte, şi te vatămi pe sine-ţi în mod tâlhăresc? Acela te-a lipsit de cele ce sunt afară de tine, şi de care mai în urmă te-ai fi lipsit şi fără voea ta, iar tu de ce te lipseşti de veşnica bogăţie? Te-a întristat diavolul luându-ţi banii? Amărăsce'l şi tu pe dânsul, şi nu-l înveselì. Dacă tu te duci la gâcitori şi fermecători, l-ai înveselit, pe când dacă ai mulţămit lui Dumnezeu, i-ai cauzat o rană mortală. Şi priveşte ce se întâmplă: de sigur că banii nu'i vei găsì ducându-te la gâcitori — căci ii nu pot ştì, şi dacă vre-odată se realizează spu-

nerile lor, aceasta e mai mult o întâmplare, — iar tu îți vei pierde sufletul, și te vei face de râs în ochii fraților și prietenilor tăi. Dar apoi chiar dacă se realizează spunerile gâcitorilor, tot tu ești în pagubă și iarăși vei pierde averile, căci demonul știind că tu nu poți suferi paguba, și ești în stare din cauza banilor să te lepezi până și de Dumnezeu, îți dă banii înapoi, ca astfel să poată avea ocaziune de a te amăgi și a te depărtà de Dumnezeu. Dar chiar dacă gâcitorii și vrăjitorii ar gâci, nu te minuna, căci demonul este netrupesc și se poartă peste tot locul. Demonul înarmează pe hoți, și fără de dânsul nu se întâmplă hoții. Deci dacă el înarmează pe hoți, apoi și știe unde se dosesc hoții și lucrurile furate, și nu este în neștiință de slugile sale. De aceia nu e ceva de mirat faptul acesta. Dacă el te vede scârbit din cauza pagubei, îți mai adaogă și o altă pagubă, iar dacă te vede dispreţuind averile și râzind de paguba ce ți-a cauzat, atunci se va depărtà din această cale. După cum și noi urzim asupra dușmanilor tocmai ceea-ce 'i poate întristà mai mult, și dacă vedem că nu'i întristează ne depărtăm de dânșii, ca cei ce nu-i putem vătăma, tot așà și diavolul. Ce spui? Nu vezi pe cei ce călătoresc pe marea în timpul furtunei? Nu'i vezi cum ii nu se mai îngrijesc de banii și lucrurile ce le au cu dânșii, ba încă asvârl în mare tot ce au? «Ce spui omule? Odată cu furtuna mai conlucrezi și tu încă la naufragiu? Mai 'nainte de a te nimici valurile, tu încă lucrezi spre aceasta cu propriile tale mâni? De ce mai 'nainte de naufragiu îți pregătești singur naufragiul?» Acestea le ar putea spune un om prost și fără experiență de încercările și primejdiile de pe marea, pe când marinarul cel iscusit, care știe exact când va fi liniște pe mare, și când va fi furtună, va rîde spunând tu așà, și'ți va răspunde: «tocmai de aceia arunc în apă lucrurile, ca să nu se întâmple naufragiu». Tot așà și cel cu experiență de împrejurările și de ispitele din viață, când vede furtuna apropiindu-se, și cele spirituale ale sale gata a se perde prin naufragiul răutății, aruncă dela sine și banii cari i-au mai rămas. Ți s'a întâmplat vr-un furt? Tu fă milostenie, și vei ușurà corabia. Ți-au răpit tâlharii banii? Tu dă și ce mai ai lui Christos, și astfel vei mângâia pe alții în sărăcia lor. Ușurează-ți corabia, nu oprì pentru tine ceea-ce ți-a rămas, ca nu cumva să se umple de apă, și să nu mai fie posibil de a o

scoate. Marinarii ca să scape trupul lor, aruncă lucrurile în apă, și nu așteaptă ca valurile să răstoarne corabia; iar tu ca să mântuești sufletul nu vei împiedeca naufragiul?

Incercați dacă nu credeți, încercați vă rog, și veți videa slava lui Dumnezeu. Când ți se întâmplă ceva supărător, dă imediat eleimosină, mulțămește lui Dumnezeu că s'a întâmplat așà, și vei videa câtă bucurie vei avea. Câștigul spiritual chiar de ar fi cât de mic, totuși este atât de mare, în cât poate să astupe orice pagubă trupească. Pe cât timp ai ca să dai lui Christos, te îmbogățești. Spune-mi, te rog, dacă tu fiind prădat s'ar apropià de tine împăratul și ți-ar întinde mâna cerându-ți să'i dai ceva, oare nu te-ai crede pe sine-ți mai bogat decât toți bogații pământului, când chiar nici după atâta sărăcie nu se rușinează de tine împăratul cerându-ți milostenie? Nu te răpì și tu odată cu răpirea averilor tale; stăpânește-te pe sine-ți, și vei stăpânì viclenia diavolului. Ai putința de a câștigà lucruri mari. Să disprețuim deci bogăția, ca să nu disprețuim sufletul. Și cum să le disprețuiască cineva? Nu vedeți ce ce se întâmplă cu corpurile cele frumoase și cu cei ce le iubesc? Intru cât ele sunt în fața noastră, trimit asupră-ni un foc arzător și o flacără strălucită, dar îndată ce ne depărtăm de ele, totul s'a stins, totul a adormit în noi. Tot așà este și cu averea. Nimeni să nu-și procure aurării, nimeni pietre prețioase, nimeni găteli prețioase la gât, căci toate acestea privite de alții ispitesc ochii. De voești să te îmbogățești, cum făceau cei vechi, îmbogățește-te nu în aur, ci în cele trebuitoare ca să poți da și altora la timp. Nu fii iubitor de podoabe, căci o astfel de bogăție este rîvnită de tâlhari, și nouă ni aduce griji multe. Nu adunà vase de argint și de aur, ci să fie în ograda ta magazii de grâu, vin și untdelemn, nu pentru ca tu să le vinzi și să le prefaci în aur, ci ca să dai celor nevoiași. Dacă ne depărtăm pe noi înși-ne dela cele prisoselnice, ne vom învrednicì de bunurile cele vecinice. Cărora fie a ne învrednicì cu toții prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Drept aceea și eu nerăbdând mai mult, am trimis ca să cunosc credința voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește, și să fie în zadar osteneala noastră. Iară acum viind Timotheiu la noi dela voi, și binevestind nouă credința și dragostea voastră, și cum că aveți pomenire bună de noi totdeauna, dorind a ne videa pre noi, precum și noi pre voi, pentru aceasta ne-am mângâiat fraților de voi, întru tot necazul și nevoea noastră pentru credința voastră. Că acum noi vii suntem, dacă stați voi întru Domnul“ (Cap. 3, 5—8).

Astăzi ni stă înainte o chestiune, de care mulți întreabă, și este discutată din multe părți. Și care e chestiunea aceasta? „Drept aceea, zice, și eu nerăbdând mai mult am trimis ca să cunosc credința voastră“. Ce spui? Tu, care cunoșteai atâtea, care ai auzit cuvinte ce nu se pot spune, care te-ai ridicat până la al treilea cer, tu nu știai nimic de dânșii, pe când te găsai în Athena, deși nu erai atât de departe, și nici nu te despărțiseși de dânșii de mult timp? „Iară noi rĕmânând sirimani de către voi pentru un timp“, zice, și iată că acum nu mai știe nimic despre Thesaloniceni, și se vede silit a trimite pe Timotheiu ca să afle despre credința lor „ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește, și să fie în zadar osteneala noastră“. Ce ar putea cineva spune? Nimic alta, decât că sfinții nu știau totul. Și aceasta ar putea-o aflà din multe locuri și din multe timpuri de mai 'nainte, și după aceasta. După cum Eliseiu nu știà nimic despre văduva din Saretha Sidonului; după cum Ilie zicea către Dumnezeu: „Am rămas eu singur, și caută sufletul meu să'l ia“, pentru care a și auzit pe Dumnezeu spunându-i: „Mi-am lăsat în Israil șeapte mii de bărbați“. (III. Imp.

19, 10. 18); după cum Samuil iarăşi a auzit pe Dumnezeu, pe când erà trimis ca să ungă pe David: „Să nu te iuţi la chipul lui, nici la mărimea lui, pentrucă l-am dispreţuit (nesocotit) pre el (pe Saul), că nu cum vede omul vede Dumnezeu, că omul vede în faţă, iară Dumnezeu vede în inimă". (I. Imp. 16, 7), tot aşà şi în cazul de faţă. Această neştiinţă a sfinţilor vine din marea îngrijire a lui Dumnezeu, atât pentru dânşii, cât şi pentru cei ce cred întrânşii. Cum şi în ce fel? După cum el îngăduie a fi sfinţii şi în persecuţiuni, tot aşà lasă ca ii să fie în neştiinţă de multe, ca astfel să fie liniştiţi. De aceea şi Pavel zicea: „Datumi-s'a îmbolditor mie îngerul Satan, ca să mă bată peste obraz, ca să nu mă înalţ" (II. Cor. 12, 7). Pe lângă aceasta 'i lasă în neştiinţă şi pentru ca alţii să nu'şi închipuiască lucruri mari despre dânşii; pentrucă dacă în urma unor minuni îi credeau a fi dumnezei, apoi cu atât mai mul dacă i-ar fi văzut că iĭ cunosc totul în fiece minut. De aceea şi zice chiar Pavel: „Ca să nu cugete cineva mai mult decât vede sau aude ceva dela mine" (II Cor. 12, 6). Ascultă apoi şi pe Petru ce spune ologului după ce l'a vindecat: „Ce căutaţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble?" (Fapt. 3, 12). Deci dacă astfel de bănueli se petreceau în inima şi a celor ce ziceau şi a celor ce făceau, apoi cu atât mai mult s'ar fi născut asemenea bănueli în urma unor fapte mai mari. Mai erau în neştiinţă sfinţii şi din altă cauză: ca să nu aibă cuvânt poporul să zică: «aceştia fiind oamini ca şi noi, şi au făcut totuşi asemenea minuni», şi să cadă în uimire, — de aceea prin neştiinţa lor Dumnezeu ni arată slăbăciunea şi neputinţa naturei omeneşti. De aceea şi apostolul se găseşte în neştiinţă de Thesaloniceni, de aceea de multe ori propunându-şi a se duce la dânşii, nu se duce, ca astfel să afle iĭ că dânsul nu ştià totul. Şi mare erà câştigul ce izvorà de aici, căci dacă se găsau mulţi cari spuneau că «acesta este puterea lui Dumnezeu cea mare», iară alţii spuneau altele de acest fel, — apoi dacă el ar fi ştiut totul în tot momentul, ce nu şi-ar fi închipuit oare de dânsul?

„Drept aceia şi eu nerăbdând mai mult, am

trimis ca să cunosc credința voastră, ca nu nu cumva să vă fi ispitit pe voi cel ce ispitește și să fie în zadar osteneala noastră". Aici ar putea crede cineva că este o acuzațiune adusă lor, însă dacă ar cercetà serios, ar vedea cum el scoate la iveală minunea petrecută cu dânșii, și cum arată dragostea ce avea de dânșii exagerând oarecum ispitele lor. Cum aceasta? Ascultă cu băgare de seamă. Dacă tu singur li-ai spus mai dinainte „Că spre aceasta suntem puși" și „Nimeni să nu se tulbure", cum de trimiți pe Timotheiu, temându-te ca nu cumva să se petreacă ceva din care nu voiești? Dar aceasta el o face din dragostea cea mare ce o avea către dânșii. In adevăr, că cei ce iubesc, din cauza prea marei lor iubiri, din cauza acelei iubiri înflăcărate, bănuesc de multe ori chiar și cele mai mici lucruri, iară aceasta vine din multele încercări prin care și dânșii au trecut. «Am spus în adevăr, că spre aceasta suntem puși, însă aceasta am zis'o, pentru că chiar și pe mine m'a îngrozit exagerația relelor». De aceea nici el nu zice că «am băgat de samă la voi, cutare sau cutare abatere» ci „nerăbdând mai mult" ceea-ce izvorăște mai mult din dragoste.

Dar ce înseamnă: „Nu cumva să vă fi ispitit pe voi cel ce ispitește"? Ai văzut acum, că a se clătina cineva când este în strâmtorări, este diavolesc, căci vine din îndemnul diavolului? Când diavolul nu ne poate pe noi clătina în credință, atunci prin alt-cineva, sau și pe altă cale, caută a clătinà pe cei mai slabi dintre noi, ceea-ce e dovada unei slăbăciuni covârșitoare din parteni, care nu poate avea nici o scuză. Așà a făcut necuratul cu Iob, căci a ațîțat pe femeea lui ca să zică: „Ci spune vr'un cuvânt către Domnul, și mori" (Iob 2, 9), de unde poți vedea cum l'a ispitit. Dar de ce n'a zis el oare «v'a clătinat», ci „să vă fi ispitit"? «Am bănuit numai atâta, zice, că poate v'a ispitit numai», pentrucă ispita este premergătoare clătinărei sau zguduirei, și silința sau încercarea diavolului nu se poate numi clătinare. Numai cel ce s'a lăsat a primì atacul, numai acela s'a clătinat. Vai! Cât de mare este iubirea părintească a lui Pavel! Lui nu'i păsà de necazurile și de

cursele ce i se întindeau lui personal, și mi se pare că astfel de ispite chiar îl așteptau pe dânsul atunci, despre care și spune Lucà (Fapt. 20, 3), că a rămas trei luni în Elada, când s'a făcut vicleșug asupra lui din partea Iudeilor, — dar lui nu'i păsà de primejdii, ci se gândea numai la primejdiile discipulilor. Ai văzut acum, că el a întrecut pe orice părinte? Noi când ne găsim în strâmtorări și primejdii, ni aducem aminte de toate, iar el atât de mult se temea pentru fiii săi duhovnicești, încât până și pe Timotheiu, pe care îl avea ca de mângâere pe lângă dânsul, pe acest tovarăș și conlucrător, până și pe dânsul, zic, îl trimite la Thesaloniceni, cari se găseau atunci în primejdii.

„Și să fie în zadar osteneala noastră", zice. Și de ce așà? căci dacă ii s'ar fi abătut, nu tu erai cauza și nu din lenea sau nepăsarea ta s'ar fi abătut. «Cu toate acestea chiar așà fiind, eu aș crede osteneala mea ca zadarnică» răspunde, de unde se vede dragostea lui cea mare către dânșii.

„Ca nu cumva să vă fi ispitit cel ce ispitește". Ispitește numai, fără însă să știe dacă va putea răpune pe cel ispitit. Deci dacă diavolul stă de față ca să ne ispitească, deși nu știe dacă va reușì, apoi noi când știm că suntem cu mult mai presus de dânsul, să nu fim treji la atacurile ce ni dă? Cum că diavolul ne atacă fără să știe dacă va învinge, a probat'o în cazul cu Iob, căci spunea către Dumnezeu acel demon viclean: „Au n'ai îngrădit tu toate cele dinăuntru și cele dinafară ale casei lui?... Ci te atinge de toate câte are el, și nu te va binecuvânta" (Iob. 1, 10. 11). Ispitește numai, și dacă găsește pe cineva slab, de sigur că reușește, iară dacă cel ispitit este puternic, atunci fuge necuratul.

„Și să fie în zadar, zice, osteneala noastră". Să auzim noi cu toții cum se ostenea Pavel. El nu zice «lucrul nostru», ci „osteneala noastră" și nici nu spune «mă tem să nu vă pierdeți voi», ci „să nu fie în zadar osteneala noastră". Încât chiar de s'ar fi întâmplat ceva, cu drept cuvânt s'ar fi putut întâmplà, dar fiindcă nu s'a întâmplat nimic, apoi și minunea este mare. «Noi ne așteptam la așà ceva, zice, dar lucrurile s'au întâmplat din contra, și de aceea nu numai

că n'am primit dela voi nici un adaos la scârbele noastre, ci am primit tocmai mângâere».

„Iară acum venind Timotheiu la noi dela voi, zice, și binevestind nouă credința și dragostea voastră". Ai văzut bucuria cea mare a lui Pavel? El nu zice «vestindu-ni», ci „binevestindu-ni" atât de mare bun consideră el dragostea și siguranța lor. Era nevoe ca aceasta (credința nestrămutată) să stea înțepenită, căci numai așà se putea întărì și sprijinì dragostea lor. Se bucurà de dragostea lor, pentru că aceasta era semnul credinței.

„Și cum că aveți pomenire bună de noi totdeauna, dorind a ne vedea pe noi, precum și noi pe voi". Aici li aduce mari laude. «Nu numai când suntem de față, nici numai când săvârșim minuni, ci chiar și acum când suntem departe și suntem batjocoriți, și suferim mii de neajunsuri, voi aveți pomenire bună de noi». Auziți, vă rog, cum sunt de admirați discipulii, când au amintire bună despre dascălii lor, și cum sunt fericiți. Să imităm deci, pe asemenea discipuli, căci pe noi înși-ne ne folosim, și nu pe dascăli. „Dorind a ne vedea pe noi, precum și noi pe voi", zice, ceea-ce îi veselea mult pe dânșii. Ca să afle cel iubit, că cel ce'l iubește știe cum că și el este iubit de dânsul, aceasta este o mare mângâere și încurajare.

„Pentru aceasta ne-am mângâiat, fraților, de voi, întru tot necazul și nevoea noastră pentru credința voastră, că acum noi vii suntem, dacă stați voi întru Domnul". Cine ar putea să fie egal cu Pavel, care socotea mântuirea altora ca a sa proprie, și care față de alții se găsea tot așà, după cum se găsește corpul față de mădularile sale? Cine ar putea să scoată asemenea voce astăzi? Și mai ales cine ar putea să cugete vreodată astfel? El nu cereà pentru sine vreo mulțămire din parte-li pentru ispitele ce le îndura din cauza lor, ci mulțămirea lui o simțea prin faptul că dânșii nu se clătinau în credință din cauza ispitelor lui, ca și cum pare-că ar fi zis: «că nu atâta noi suntem vătămați din cauza ispitelor, pe cât voi; voi ați fost ispitiți mai mult decât noi, — voi, cari nu ați pătimit nimic, și nici decât noi cari pătimim. Și fiind-că aces-

tea ni le-a binevestit nouă Timotheiu, ei bine, noi nu mai simţim nici o scârbă din cele ce am suferit, ci „ne-am mângâiat întru tot necazul şi nevoea noastră“. Nimic nu poate atinge pe dascălul bun, întrucât timp cele cu privire la discipuli merg după dorinţa şi părerea sa. «Prin voi, zice, ne-am mângâiat, voi ne-aţi întărit pe noi» deşi lucrul erà cu totul din contra, căci când cel ce pătimeşte nu cedează de loc, ci stă neclintit cu bărbăţie, aceasta e de ajuns spre a întărì pe discipuli. El însă face cu totul din contra, şi lauda o atribue lor; «voi, zice ne-aţi încurajat pe noi, voi ne-aţi făcut să răsuflăm în linişte, voi nu ne-aţi lăsat ca să simţim ispitele». Şi n'a zis «să răsuflăm» nici «să ne alinăm întru câtva suferinţele noastre», ci „acum noi vii suntem“ adecă viem cu adevărat la auzul acestei veşti plăcute, arătând prin aceasta, că ispita şi moartea chiar, nu le consideră a fi altceva, decât împiedecarea şi ispitele lor în credinţă, iară progresul lor îl credea a fi adevărata viaţă. Cum ar fi putut să arate în alt mod supărarea sa din cauza slăbăciunei discipulilor, sau chiar şi bucuria pentru propăşirea lor? El nu a zis «ne bucurăm» ci „viem“ vorbind de viaţa viitoare, încât fără aceasta noi nici nu considerăm viaţa întru nimic, nu credem că suntem vii».

Astfel trebue a se găsì şi dascalii, şi discipulii, şi atunci nu se va întâmplà nici o neorândueală.

Mai departe apoi, mărind încă mai mult acest fapt, priveşte ce spune el: „Că ce mulţămită vom putea dà lui Dumnezeu pentru voi, pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru, noaptea şi ziua peste măsură rugându-ne ca să vedem faţa voastră şi să împlinim lipsele credinţei voastre“? (Vers. 9. 10). «Voi, zice, v'aţi făcut nouă motiv nu numai de viaţă, ci şi de o mare mulţămire sufletească, şi încă de atâta mulţămire, încât nici nu putem să mulţămim lui Dumnezeu cum se cade. Succesul vostru, noi îl considerăm ca dar al lui Dumnezeu. Prin succesul vostru ni-aţi binefăcut într'atâta, că noi îl credem a fi dela Dumnezeu, şi încă chiar lucrul lui Dumnezeu, căci o astfel de judecată nu poate ieşì din spiritul sau năzuinţa omenească».

„Noaptea și ziua peste măsură rugându-ne“, zice, ceea-ce dă dovada marei lui iubiri. După cum un cultivator auzind despre țarina sa cea mult dorită că este plină și încărcată de roadele pământului, dorește de a vedea cu ochii și a simți plăcerea, tot așà dorește și Pavel de a vedea Macedonia. „Peste măsură rugându-ne“. Privește exagerația cuvântului. „Ca să vedem fața voastră, zice, și să împlinim lipsele credinței voastre“. Aici se naște o mare chestiune: dacă tu viezi acum, căci dânșii au stat neclintiți în credință, și Timotheiu ți-a binevestit credința și dragostea lor, din care cauză erai atât de vesel încât nici nu puteai să mulțămești lui Dumnezeu cum se cade, cum de vorbești aici despre lipsele credinței lor? Oare cuvintele dinainte nu erau zise mai mult ca lingușire? Nicidecum, să nu fie una ca aceasta! La începutul epistolei el mărturisește de dânșii că au purtat multe lupte, și că au pătimit aceleași ca și bisericile din Iudeia (Cap. 2,14). Deci ce am putea răspunde noi aici? Că acești Thesaloniceni nu primise toată învățătura, adecă nu învățase încă până atunci tot ceea-ce trebuia să cunoască, iar aceasta o arată cam pe la finea epistolei. Poate că se cerea ca să cunoască ii și cele despre învierea cea deobște, poate că erau mulți cari 'i tulburau, nu prin ispite, nici prin niscareva primejdii, ci ipocriți de aceia cari se dau de dascali ai poporului. Aceasta o numește el „lipsele credinței“, și de aceea a zis aici lipsele credinței voastre. Când e vorba însă de teama ce el o avea pentru credința lor, apoi atunci o spune pe față, zicând: „Am trimis la voi pe Timotheiu, ca să vă întărească pre voi“, pe când aici prin expresiunea „să împlinim lipsele credinței voastre“ este vorba mai mult de învățătură, decât de asigurare, după cum zice și aiurea: „Ca să fiți întemeiați întru tot lucrul bun“ (I. Corinth. 1, 10. II. Timoth. 3, 17). Iar întemeiat este acela, căruia 'i lipsea până atunci ceva, și numai atunci i s'a îndeplinit lipsa.

„Iar însuși Dumnezeu și Tatăl nostru și Domnul nostru Iisus Christos, să îndrepteze calea noastră cătră voi. Și pre voi Domnul să vă înmulțească, și să vă prisosească cu dragostea

unuia spre altul și spre toți, precum și noi spre voi" (Vers. 11. 12). Aici este dovada celei mai mari dragoste, căci a se rugà nu numai în cugetul său, ci încă a pune și în epistolă rugăciunea sa, nu poate fi decât al unui suflet înfierbântat și nerăbdator. Tot aici este dovada cea mai sigură și de dorințelele lui de dânșii, și totodată și îndreptarea ce și-o dà, daca nu vine ca să'i vadă, ca și cum pare că ar zice: «Insuși Dumnezeu să împrăștie ispitele ce ne împresoară, ca să venim la voi pe calea cea mai dreaptă (cea mai scurtă)».

„Și pre voi Domnul să vă înmulțească și să vă prisosească". Ai văzut acum mania cea fără margini a dragostei lui, arătată prin cuvinte? „Inmulțească, zice, „și prisosească" în loc de «să vă sporiască», adecă cum s'ar zice, el dorește a fi iubit de dânșii cu prisosință. „Precum și noi spre voi", adecă, dragostea noastră către voi este dejà, iar pe a voastră o cerem ca să fie așà. Ai văzut până unde voește el a se întinde dragostea? „Spre toți", zice, adecă nu numai între voi, ci și peste tot locul și către toți, căci numai aceasta se poate numì dragoste după Dumnezeu, de a avea pe toți în sufletul și inima voastră. Dacă tu iubești pe X, iar pe Z nu'l iubești (deșì poate nici nu'l urăști), apoi aceasta este dragoste după om, și nu după Dumnezeu. «Insă dragostea noastră nu trebue să fie de acest fel» ci „Precum și noi spre voi, ca să întărească inimile voastre fără prihană întru sfințenie înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru, întru venirea Domnului nostru Iisus Christos cu toți sfinții săi (Vers. 13). Aici arată că dragostea lor li aduce folos, iar nu celor iubiți. «Voesc, zice, ca această dragoste să prisosească, ca nimeni să nu se facă vrednic de hulă». Și nu zice «ca să vă întăriască pre voi» ci să „întărească inimele voastre", pentru că din inimă ies gândurile rele (Math. 15, 19). De altfel este posibil ca cineva să nu facă nimic, și totuși să fie rău, ca de ex. să fie zavistnic, să fie necredincios, viclean, să se bucure de răul altuia, să nu fie prietenos cu alții, să aibă credința stricată, etc. Toate acestea izvorăsc din inimă. Aceasta va să zică „sfințenie" când noi curățim toate aceste rele ieșite din

inimă. Principalmente sfințenie se numește înțelepciunea sau cumpătarea noastră, după cum și necurățenie se numește curvia și preacurvia; iar în general vorbind, toată abaterea și tot păcatul se numește necurățenie, precum și toată fapta bună se numește curățenie. „Fericiți cei curați cu inima“, zice Mântuitorul, iar a fi curat cu inima, este egal cu a fi curat în totul. Și altele obișnuește Sf. scriptură a ni le arătà ca murdărind sufletul nostru. Cum că viclenia de ex. murdărește sufletul, ascultă pe Prorocul (Ierem. 4, 14) care zice: „Spală inima ta de viclenie, Ierusalime“, și iarăși: „Spălați-vă, faceți-vă curați, și lăsați vicleșugul din inimile voastre“ (Isaia, 1, 16). Vedeți că aici Profetul nu zice «lăsați curvăsăriile», așà că nu numai curvia, ci și altele pot murdărì sufletul. „Să întărească inimile voastre, zice, fără prihană întru sfințenie înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru, întru venirea Domnului nostru Iisus Christos cu toți sfinții săi“. Așà dar Christos va fi atunci judecătorul nostru, și noi vom stà la judecată nu numai înaintea lui, ci și înaintea Tatălui. Sau că aceasta o spune el aici, sau că zice «faceți-vă fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, căci aceasta e virtute sinceră și adevărată, de a fi fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, iar nu înaintea oamenilor».

[1]) Deci, iubiților, dragostea ne face fără de prihană în toată puterea cuvântului. Odată vorbind cu cinevà despre aceasta, și spunându-i că dragostea ne face fără de prihană, și nu lasă a se furișà nimic contrar, și toate celelalte examinându-le cu amănunțime, acel cunoscut al meu luându-se pe sine de exemplu, a răspuns: «și ce poți răspunde despre curvie? Nu se poate deci de a iubì și a curvì? căci și a curvì vine din a iubì. Lăcomia, preacurvia, invidia, zavistia și altele de acest fel, ar putea fi scoase prin iubirea cea către aproapele nostru, dară curvià cum»? Eu i-am răspuns, că dragostea și pe aceasta o poate înlăturà. Dacă cineva ar iubì pe o femee curvă, și s'ar încercà să o scoată din brațele altor bărbați, atunci acela nu păcătuiește,

[1]) *Partea morală.* Cum că dragostea cea către aproapele este un mare bun. Despre dragostea lui Abel și a lui Pavel, și a lui Iosif. Și despre nerăutate. (*Veron*).

și nu se face părtaș la păcatul celorlalți. Așà dară a curvì cu o femee curvă, înseamnă în realitate a o urî, pe când a o abate dela acea faptă spurcată, înseamnă a o iubì cu adevărat.

Nu este, iubiților, nici un păcat, pe care întocmai ca și focul să nu-l consume puterea cea mare a dragostei. Mai ușor poate rezistà focului o uscătură nebăgată în seamă, decât natura păcatului la puterea dragostei. O astfel de dragoste, deci, să plantăm în sufletul nostru, ca să stăm împreună cu toți sfinții, căci și aceia au bine plăcut lui Dumnezeu prin dragostea cea către aproapele.

De ce oare Abel a fost omorît, și nu a omorît? Pentrucă a iubit mult pe fratele său, și nici măcar n'a suferit ca să'i intre în cuget o astfel de idee. De ce Cain oare a primit în sufletul său ideea omorîrei? — (nu-l voiu mai putea numì fratele lui Abel, după fapta lui nelegiuită) — de ce? Pentrucă în el nu erau așezate bine temeliile dragostei. De ce au fost lăudați fiii lui Noe? Nu oare pentrucă iubeau mult pe tatăl lor, nu pentrucă n'au suferit a vedea golăciunea lui? Celălalt fiu (Ham) de ce a fost blestemat? Nu oare pentrucă el nu iubià? Abraam de ce a fost lăudat și cinstit de toți? Nu oare pentru dragostea lui cea mare, pentru cele ce a făcut cu nepotul său Loth, și pentru rugămintea cea făcută pentru Sodomiteni?

In adevăr, iubiților, că sfinții lui Dumnezeu au fost foarte iubitori de aproapele și foarte compătimitori. Ia aminte la Pavel, și urmează-l. Acest fericit care disprețuia chiar focul, acest bărbat mai tare ca diamantul, acest om zdravăn în toată puterea cuvântului, neîncovoiat și totdeauna țeapăn, acest sfînt pironit în frica de Dumnezeu, ce spune el? „Cine ne va despărțì de dragostea lui Dumnezeu? Necazul, sau strâmtorarea, sau goana, sau foametea sau golătatea, sau nevoea, sau robia“ (Rom. 8, 35)? El, zic, care a disprețuit totul, pământul și marea, el care a disprețuit până și porțile cele tari ale morței, pe care nimic nu o putea biruì în totul, ei bine, iată-l că atunci când a văzut lacrămi curgând din ochii unor discipuli iubiți de dânsul, într'atât a fost zguduit acest bărbat tare ca diamantul, încât nu a mai putut ascunde durerea, ci li-a zis imediat: „Ce faceți de plângeți, și 'mi întristați inima“

(Fapt. 21, 13)? Dar ce zici Pavele? Oare au putut zdrobì lacrămile sufletul tău cel mai tare ca diamantul? «Da, răspunde el; tuturor mă pot împotrivì, și pe toate le disprețuiesc, afară de dragoste; aceasta m'a cuprins cu totul și mă stăpânește. Aceasta este plăcută lui Dumnezeu». Abizul mărei nu a putut să'l sfărame, pe când niște picături mici de lacrămi au fost în stare să'l zdrobească! „Ce faceți de plângeți, și 'mi întristați inima?" Mare este puterea dragostei! Dar apoi nu'l vezi iarăși pe dânsul plângând? De ce plângi? spune-mi: „Trei ani, zice, noaptea și ziua n'am încetat cu lacrămi învățând pre unul fiecare dintre voi" (Fapt. 20, 31), de unde se vede că din marea lui dragoste se temea, ca nu cumva să se furișeze printre dânșii vre-o boală molipsitoare. Mai ascultă'l iarăși: „Că din multă scârbă și necaz al inimei am scris vouă cu multe lacrămi" (II. Corinth. 2, 4). Ce face Iosif, acel bărbat voinic, care s'a împotrivit unei femei tirane, care privià cu bărbăție acea flacără mare a amorului, care s'a luptat atât de mult cu furiile acelei femei? Căci ce nu-l putea fermecà la acea femee? Avea cu ea privirea încântătoare, mândria rangului, luxul hainelor, parfumul îmbătător al aromatelor — căci și acestea obișnuesc a muia spiritul și a-l moleșì, — avea apoi și vorbele mai moi și blajine ca orice; știà bine acea femee amorezată în cel mai înalt grad, că dacă va rugà pe tînăr cu voce plângătoare, și nu se va da în lături de a'i spune chiar vorbele cele mai josnice, ea va putea învinge. Atât de mult s'a umilit această femee îmbrăcată în haine aurite, și fiind în demnitate împărătească, încât poate că s'a și aruncat la picioarele tînărului din robie, poate că 'l rugà plângând la picioarele lui, și aceasta nu numai odată, nici numai de două ori sau de trei ori, ci mai de multe ori. Se putea atunci videa la ea și acei ochi strălucitori și sclipitori, iarâ înfrumusețarea ei generală erà făcută nu cum s'ar întâmplà, ci cu multă băgare de samă, cu multă îngrijire, fiindcă'și pusese în minte și voia cu orice preț să prindă în mrejele ei pe mielul lui Christos. Mai adaogă pe lângă toate acestea și vrăjitoriile sau fermecătoriile cele multe, ce le întrebuințase poate. Cu toate acestea, acest tînăr neîncovoiat, acest bărbat voinic, acest fericit mai tare decât peatra, care nu s'a încovoiat la ru-

gămintile cele fermecătoare ale unei femei, privește cum atunci când s'a văzut în fața fraților săi, cari-l vînduse, cari-l aruncase într'o groapă, cari voiau chiar a-l ucide, și cari în fine erau cauza întemnițărei lui și a cinstei la care ajunsese, când s'a văzut, zic, în fața fraților săi cari ticluise altădată minciuna ce trebuiau a o spune tatălui lor, minciună pe care tatăl lor Iacob o a crezut: „Voi știți că doi fii mi-a născut mie femeea mea Rahila, și unul a ieșit dela mine, iară voi mi-ați zis că l-au mâncat hiarele" (Fac. 44, 27. 28), ei bine, nu s'a mai putut stăpânì, ci s'a muiat cu totul. „Și s'a tulburat Iosif, zice, și să rupea inima lui,.. și căută să plângă, și intrând în cămara sa a plâns acolo" (Ibid. 43, 29. 30). Dar de ce plângi astfel Iosife? Căci nu sunt vrednice de lacrămi cele de dinaintea ta, ci de mânie și urgie, de o mare pedeapsă și răsplată. Ai în mânile tale pe dușmani, pe ucigători de frate, ești în tot dreptul și poți să te umpli de mânie, deșì aceasta nu s'ar putea numì nedreptate, căci nu stăpânești cu mâni nedrepte, ci e vorba de a te apărà contra celor ce te-au nedreptățit. Ne te uità la demnitatea ce o ocupi, căci nu ai căpătat'o după părerea și aprobarea lor, ci cu voea lui Dumnezeu, care a revărsat asupră'ți charul său. De ce plângi? «Să nu-mi fie mie una ca aceasta, ar răspunde el. Eu care am prosperat în toate cu charul lui Dumnezeu, să nu'mi fie aceasta, ca prin asemenea răzbunare să le nimicesc toate acele binefaceri Dumnezeești. Acum este cu adevărat timp de lacrămi, căci nu sunt doară mai pre jos de fiarele cele sălbatece, care orice rele ar pătimì, se împacă cu firea lucrurilor la urmă. Plâng, zice, pentrucă împrejurările desfășurate cu mine m'au zguduit cu totul».

Pe acest fericit să'l imităm și noi, iubiților, să jălim și să plângem pe cei ce ne nedreptățesc. Să nu ne înfuriem asupra lor, căci cu adevărat că sunt vrednici de lacrămi, iară noi căutând a ne răzbunà, ne facem singuri răspunzători de pedepsa și osânda ce se cuvenià lor. Știu că voi plângeți acum și vă bucurați, și pe Pavel admirând, și pe Iosif fericind; dar dacă cineva are dușman, să și-l aibă acum în minte, și să'l întipărească în cugetul său, pentru ca astfel pe cât timp inima lui fierbe la amintirea sfinților lui Dumnezeu,

să poată împrăştià noeanul mâniei, şi să moae ceea-ce este învârtoşat şi ţeapăn în ea. Ştiu apoi, că după ieşirea de aici, şi după ce voiu conteni de a vorbì, chiar de ar mai rămânea ceva din căldura aprinsă în inima voastră, de sigur că nu va fi aşà, ca acum când ascultaţi.

Deci dacă se răceşte dragostea cuiva, atunci se împraştie bruma şi ghiaţa pe inima sa, pentrucă în adevăr, răzbunarea şi răutatea sunt ca bruma şi gerul, care prăpădesc plantele. Noi însă, să chemăm pre soarele dreptăţei, să'l rugăm de a trimite în inimile noastre razele sale, şi atunci nu va mai fi brumă pe ele, ci apă de băut. Când focul soarelui dreptăţei se va atinge de sufletul nostru, nu va lăsà în el nimic ţeapăn, nimic arzător şi nimic neroditor, ci totul se va arătà plăcut, dulce şi încărcat de plăcere. Dacă noi ne iubim unii pe alţii, va venì şi acea rază. Ingăduiţi-mi, vă rog, de a spune acestea cu toată buna-voinţă; faceţi a auzì eu, că din toate vorbele acestea am folosit ceva; doresc să aud că cineva întâlnind în cale pe duşmanul său 'i-a apucat amândouă mânile în mânile sale, l'a prins în braţe, l'a sărutat şi a lăcrămat. Atunci acela chiar de ar fi fiară sălbatecă, chiar de ar fi peatră, sau orice, se va îmblânzì în urma unei asemenea dragoste şi prietenii arătate. Şi de ce îţi este oare duşman? Te-a batjocorit poate? Insă cu nimic nu te-a nedreptăţit. Poate că din cauza banilor treci cu vederea pe fratele tău, care te duşmăneşte? Nu, vă rog; orice ar fi, noi să împrăştiem din inima noastră. Timpul de faţă este al nostru, şi deci să-l întrebuinţim după cum trebuie. Să tăiem funiile păcatelor, şi mai 'nainte de a ne duce la judecată, să ne judecăm noi aici unul pe altul. „Soarele, zice, să nu apună întru mânia voastră“ (Efes. 4, 26). Nimeni să nu amâne, căci amânarea naşte întârzierea. Dacă astăzi trece ziua în mânie, vei fi ruşinat mai mult; dacă trece şi ziua de mâine, vei fi ruşinat încă mai mult, şi aşà mai departe. Deci să nu ne facem de rîs pre noi înşi-ne, ci să iertăm, ca să ni se ierte şi nouă. Şi când noi vom iertà, totul vom câştigà, şi ne vom învrednicì de toate bunătăţile, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA V

„De aceea, fraților, vă poftim și vă rugăm pre voi întru Domnul Iisus, precum ați luat de la noi, în ce chip se cuvine vouă a umblà și a plăceà lui Dumnezeu, ca să prisosiți mai mult, că știți ce poronci am dat vouă prin Domnul Iisus. Căci aceasta este voea lui Dumnezeu, sfințirea voastră, a vă ferì voi de toată curvia" (Cap. 4, 1—3).

Când apostolul ajunge cu vorba la cele mai urgente și la cele ce sunt în cugetul său, intră deodată în subiectul propus, și pe care voiește a-l auzì incontinuu dânșii, prin expresiunea: „De aceia", adecă «pururea și incontinuu». „Vă poftim și vă rugăm întru Domnul". Vai! Cum el nu se crede vrednic de cuvânt pe sine singur — deși cine ar putea fi vrednic de credință ca dânsul? — ci ia pe lângă sine pe Christos,—«Prin Dumnezeu, zice, vă rugăm pre voi», ceea-ce zice și către Corintheni: „Vă rugăm pre voi în locul lui Christos, ca și cum Dumnezeu v'ar rugà prin noi" (II. Corinth. 5, 20). „Ca precum ați luat dela noi", zice, însă expresiunea „ați luat" nu sa rapoartă numai la cuvinte, ci și la fapte, „In ce chip se cuvine vouă a umblà". Aici arată întreaga lor purtare în viața aceasta. „Și a plăceà lui Dumnezeu, zice, ca să prisosiți mai mult", adecă «să nu stați numai până la împlinirea poruncilor ce vi s'au dat, ci încă să le covârșiți, să faceți din prisos voea lui Dumnezeu», căci aceasta înseamnă expresiunea „să prisosiți". Când e vorba de cele cu privire la progresele credinței lor, pune înainte minunile săvârșite, aici însă el orândueşte numai viața lor. Aceasta vra să zică progres adevărat, când cineva covârșaște cu faptă bună toate poruncile date lui, ceea-ce nu vine dela învățătura primită, ci din voință și bună intențiune. După cum se întâmplă cu pământul, că nu produce numai cele aruncate în el, tot așà și sufletul nos-

tru nu trebuie a se mărginì numai la cele primite prin învățătură, ci a le covârșì chiar. Virtutea se împarte în două: a se abate cineva dela rele, și a face binele. Nu e deajuns ca cineva să se abată dela rele, și să-și întoarcă privirile spre bine, căci deși aceasta este calea care duce acolo, totuși se cere din parte-ne o mare bună-voință. Cele de care ii trebuiau să fugă le trece în ordinea poroncilor, și cu drept cuvânt, — explicându-li, că săvârșind pe unele din ele vor fi pedepsiți, iară dacă nu le săvârșesc, nu li se poate atribuì nici o laudă, — pe când cele atingătoare de virtute, ca de ex. a'și golì cineva punga dând săracilor, a trăì în feciorie, și altele de acest fel, Mântuitorul nu le trece în rândul poroncilor, însă ce zice? „Cel ce poate încăpea să încapă" (Math. 19, 12). De aceea și apostolul cu multă frică li amintește prin epistolă de aceasta: „Că știți ce poronci am dat vouă prin Domnul nostru Iisus Christos, căci aceasta este voea lui Dumnezeu, sfințirea voastră". Privește, cum el nicăiri nu face atâta vorbă pentru altceva cu așà putere, ca pentru sfințenie, după cum și aiurea zice scriind: „Pacea să o urmați cu toți, și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul" (Ebr. 12, 14). Și de ce te minunezi că el scrie discipulilor peste tot locul de aceasta, când și lui Timotheiu îi scrie, zicându-i: „Păzeștete pre tine curat" (I. Timoth. 5, 22), adecă păzește sfințenia? De asemenea și Corinthenilor li zicea: „Intru răbdare multă, întru postire, întru curățenie" (II. Corinth. 6, 4—6), și în epistola către Romani găsește cineva în multe locuri, și în toate celelalte epistole. Cu adevărat, că răul acesta spurcă și molipsește totul. După cum un porc plin de glod (noroiu) ori unde ar intrà umple de putoare totul, și-ți lovește simțurile de putoarea băligaiului de pe el, tot așà este și cu curvia; ori unde ar intrà murdărește totul, căci răul acesta cu greu se poate spălà și curățì. Dar când unii bărbați au și femeile lor legiuite, și totuși săvârșesc și asemenea fapte uricioase, apoi ce vor putea răspunde?

4. „Că aceasta este voea lui Dumnezeu, zice, sfințirea voastră, a vă ferì voi de toată curvia". Multe feluri de neorânduele sunt; multe și variate sunt

plăcerile desfrânărei, despre care nici nu e slobod de a vorbì, pentru care apostolul vorbind în general „ferindu-vă de toată curvia", le lasă la conştiinţa celor ce le săvârşesc.

„A ştì fiecare din voi să'şi stăpânească vasul său întru sfinţenie şi cinste, nu întru patimă de poftă ca şi păgânii carì nu cunosc pre Dumnezeu" (Vers. 4. 5). Când el zice «a ştì fiecare din voi să'şi stăpânească vasul său» arată că lucrul acesta se capătă prin învăţătură, şi încă multă, ca astfel să nu cadă în desfrânare. Aşà dar noi putem câştigà sfinţenia, când vom păstrà vasul nostru curat; dar dacă el este necurat, atunci în locul sfinţeniei va stăpânì păcatul. Atunci noi nu facem aceea ce voim, ci aceea ce păcatul porunceşte.

„Nu întru patimă de poftă", zice. Aici arată şi modul în care trebue a fi moderaţi, adecă trebue a tăià patimile poftelor, căci şi dezmierdarea, şi bogăţia, şi trândăvia, şi lenea, şi toate de acest fel, ne duc spre poftă absurdă.

„Ca şi păgânii, zice, cari nu cunosc pre Dumnezeu", căci numai aceia, ca unii ce nu aşteaptă nici-o răsplată, sunt astfel. „A nu trece şi a se lăcomì în lucru asupra fratelui său" (Vers. 6). Bine a zis „a nu trece", căci fiecăruia a dat Dumnezeu femee, şi a pus hotare în natură, adică promiscuitatea să o aibă cineva numai cu femeea sa. Deci a umblà după altă femee, pe lângă a sa, este o abatere dela lege, lăcomie şi hoţie, ba încă e ceva mai mult decât hoţia, căci nu suferim atât de mult când ni se fură banii, pe cât suferim când ni se subminează căsătoria. Il numeşti frate, şi te lăcomeşti asupra lui până şi în cele ce nu trebue? In pasagiul acesta el vorbeşte de preacurvie, căci despre curvie a vorbit mai sus prin expresiunea „ferindu-vă de toată curvia". «Fiindcă trebuià a spune ca să nu treceţi şi să vă lăcomiţi asupra fratelui vostru, să nu credeţi, zice, că eu spun aici numai de femeile fraţilor voştri, ci şi de ale altora; ba încă nu trebue a avea nici chiar de acele lipsite de bărbat, sau femei publice, ci să vă depărtaţi de toată curvia». „De vreme ce răsplătitor este Domnul

pentru toate acestea". Mai întâiu el i-a rugat, apoi li-a pus în față pe păgâni „ca și păgânii" zice, iară după aceasta arătând prin raționamente absurditatea de a se lăcomì cine-va asupra femeii fratelui său, la urmă adaoge principalul: „Că răsplătitor este Domnul, zice, pentru toate acestea, precum și mai 'nainte am zis vouă și am mărturisit". Așa dar noi nu le vom face acestea fără să fim pedepsiți; așa dar nu ne vom bucurà de atâta plăcere făcându-le, pe câtă osândă vom suferì.

„Că nu ne-a chiemat pre noi Dumnezeu spre necurățenie, ci spre sfințenie" (Vers. 7). Fiindcă mai sus a spus „asupra fratelui său", și a adaos mai la vale că Dumnezeu va răsplătì, arătând că chiar de ar fi necredincios cel ce a pătimit, totuși cel ce a făcut nedreptatea va fi pedepsit, apoi zice: «Nu vei fi pedepsit pentrucă l'ai nedreptățit pe acela, ci fiindcă ai batjocorit pe Dumnezeu. El este care te-a chiemat, iară tu l'ai batjocorit». De aceea și adaoge mai departe: „Drept aceea cel ce defăimează acestea, nu pre om defăimează, ci pre Dumnezeu, care a dat Duchul său cel sfînt întru noi" (Vers. 8). Așa dar, fie că ai avut relațiuni trupești cu împărăteasa, fie cu sluga ta din casă, păcatul est acelaș. De ce? Pentrucă prin asemenea faptă nu ai nedreptățit atâta pe acea femee, pe cât te-ai nedreptățit pe sine-ți. Tu ești care te-ai murdărit singur, tu în acelaș timp ai defăimat și pe Dumnezeu. Pentrucă având relațiuni cu femei străine, fie ele măritate, fie nemăritate, pentru tine este preacurvie, căci ai trecut pe lângă femeea ta. De aceea Dumnezeu răsplătește, fiindcă l'ai defăimat, căci nu atâta disprețuești pe acea femee, pe cât disprețuești pe Dumnezeu, care vede totul. Căci spune-mi: dacă cineva s'ar învrednicì a câtigà dela împăratul porfiră împărătească, și alte nenumărate onoruri, și i s'ar poruncì a trăì cinstit, iară el ieșind din palatul împărătesc s'ar duce să corupă o femee oarecare, — pe cine a defăimat el atunci? Pe femee, sau pe Impărat? A defăimat de sigur și pe acea femee, însă nu atâta ca pe Impărat.

[1]) De aceea vă rog a vă păzì de asemenea păcat. După cum şi noi pedepsim pe femeile noastre, când vieţuind împreună cu noi ele se dau în braţele altora, tot aşà vom fi pedepsiţi şi noi bărbaţii, dacă poate nu după legile Romane, dar de Dumnezeu, pentrucă şi aceasta este preacurvie. Preacurvie se numeşte nu numai aceea că ai avut relaţiuni cu o femee măritată după alt bărbat, ci şi aceea, când tu bărbat care 'ţi ai pe femeea ta şi eşti legat de ea, păcătueşti cu o alta. Fii cu băgare de seamă la cele ce voiu spune, că dacă poate este cam obositor ceea-ce eu grăesc, este totuşi trebuitor, spre a îndreptà abaterile. Nu numai atunci se numeşte preacurvie, când cineva năzuieşte la o femee măritată cu bărbat, ci şi atunci când acea femee este nemăritată, dacă acela este căsătorit şi legat de femeea sa legiuită. Ce este dacă ea este nemăritată? Eşti tu legat prin căsătorie, ai călcat legea, ai nedreptăţit trupul tău. De ce tu pedepseşti pe femee, dacă curveşte cu altul care nu are femee? Pentrucă este preacurvie, căci deşi acela nu are femee, totuşi ea este legată cu tine prin căsătorie. Aşa dară şi tu eşti legat cu ea prin căsătorie, şi prin urmare şi fapta ta preacurvie este. „Tot cela ce'şi va lăsà femeia sa afară de cuvânt de curvie, o face pre ea să preacurvească, şi cela ce va luà pe cea lăsată preacurveşte" (Math. 5, 32). Dacă cel ce a fost însurat şi şi-a lăsat femeia, iară după aceasta mai are relaţiuni cu ea, şi este vinovat de preacurvie, apoi cu atât mai mult când are relaţiuni cu altă femee străină.

Toate acestea le-am spus către voi, bărbaţilor, cari sunteţi în acelaşi timp şi părinţi de familie, şi credem că sunt deajuns. Pentru unii ca aceştia zice Christos: „Viermele lor nu moare, şi focul nu se stinge" (Marc. 9, 44).

Acum este necesar a vă spune despre tineri, nu atâta pentru dânşii, cât pentru voi mai ales, căci nu atâta sunt potrivite lor, pe cât se potrivesc vouă. Cum este aceasta, eu vă voiu spune îndată. Cel ce n'a aflat ce este curvia, nu ştie nici ce este preacurvia; iară cel ce s'a tăvălit în acelea, iute va ajunge şi la acestea.

---

[1]) *Partea morală.* Contra curvarilor şi curvelor. Părinţii trebue a avea viaţă împodobită, şi pe fiii lor să-i căsătorească curând. Trebue a fugì de teatruri, ca cauze de multe rele. (*Veron*).

chiar dacă s'ar murdărì cu femei slobode și nu măritate. Deci, ce povață dau eu în cazul de față, spre a se tăià răul din rădăcină? Câți aveți băeți tineri și voiți a'i introduce în societate, grăbiți-vă a'i băgà cu un ceas mai 'nainte în jugul căsniciei. Și fiindcă pe tânăr îl turbură dorința și pofta de femee, apoi tot timpul mai 'nainte de căsătorie să'i povățuești, să'l înfricoșezi, să'l sperii, să'l îndemni, și în fine să întrebuințezi toate mijloacele spre a'l convinge să se însoare. Când a sosit timpul căsătoriei, nimeni să nu o amâne. Iată că acum eu grăesc cuvinte de pețitoare: logodiți-vă fiii voștri. Nu mă rușinez de a spune de acestea, fiindcă nici Pavel nu s'a rușinat spunând Corinthenilor: „Să nu opriți datoria unul altuia" (I. Corinth. 7, 5). Deși s'ar părea că vorbele acestea sunt mai rușinoase, totuși el nu s'a rușinat a le grăì, căci nu dà atențiune vorbelor, ci faptelor. Când copilul tău este mare, mai 'nainte de a se duce la oaste, mai 'naite de orice, tu îngrijește-te de însurătoarea lui. Când el va vedea că în curând i se va da mireasa și că timpul ce'l desparte este scurt, de sigur că i se va stâmpărà văpaia, dar dacă va înțelege că tu te lenevești oarecum, și întârzii, sau că aștepți averi mari dela mireasă, negreșit că el neputând așteptà un timp lung se va aluneca la curvii. Vai! Că și aici, ca pretutindeni, rădăcina tutulor relelor este iubirea de argint. Fiindcă nimeni nu se îngrijește ca fiul său să fie înțelept și blând, ci toți așteaptă zestre mare, de aceea nimeni nu se gândește la aceasta.

De aceea, vă rog de a pune mai întâiu în orânduează sufletele copiilor voștri. Dacă mireasa este curată, și dacă fiul tău nu a mai cunoscut până atunci alt trup, atunci și pofta va fi mare, și teama de Dumnezeu va fi mai mare, atunci nunta este cinstită cu adevărat, căci primește trupuri curate, atunci și copiii ce se vor naște vor fi plini de bine-cuvântarea lui Dumnezeu, atunci și mirele și mireasa vor urmà unul pe altul și unul altuia se vor supune.

Dar dacă el de tânăr începe a se dà la desfrânări, dacă de tânăr începe a cunoaște curvele și moravurile curvăsăriei, apoi atunci el va lăudà pe femeia sa o zi sau cel mult două, eară după aceasta iute va alunecà pe povârnișul desfrâului, căutând acel râs absurd și spasmotic, acele cuvinte pline de trivialități, acele schime deșanțate, și în fine toată necuviința de care ne ruși-

năm a şi vorbì. Toate acestea o femee liberă nu le procură, şi nici nu le sufere, pentru că ea nu voeşte a se murdări pe sine. Ea s'a dat în garanţia bărbatului pentru traiul comun şi pentru facerea copiilor, iară nici decum pentru a se murdări şi pentru ca să se facă de râs; ca să îngrijească de casă, ca să-i învețe chiar şi pe el tot ceea-ce este demn, iar nu ca să-i procure aţîţări de curvie. Poate că ţi se par plăcute cuvintele femeei curve? Ştiu şi eu, căci doară şi scriptura zice aceasta: „Miere pică din buzele femeei cei curve", însă numai până la o vreme, căci „mai pe urmă mai amar decât fierea vei aflà" (Prov. 5, 3. 4). De aceea şi eu fac totul ce'mi stă prin putinţă, ca nu cumvà să încercaţi din acea miere, care iute se preface în fiere, dupe cum zice şi scriptura. Ce spui? Ingăduiţi-mi vă rog, ca să vă grăiesc şi cevà necurat, aşà zicând, deşi mi se dogoreşte faţa de ruşine a spune. Nu cu bună voea mea o fac aceasta, ci sunt silit a vă vorbì aşà, din cauza celor ce nu se ruşinează de faptele lor. Chiar şi în sf. scripturi vedem de acestea. Aşà de pildă Iezechiil mustrând Ierusalimul, vorbeşte multe de acestea, şi nu se ruşinează, căci nu vorbeşte de bună voea sa, ci silit de solicitudinea cea mare ce o avea pentru Iudei. De şi cuvintele s'ar părea nedemne, totuşi scopul fiind demn, sunt foarte potrivite cu cel ce voieşte a scoate necurăţenia din suflet; pentru că dacă nu va auzi nişte astfel de cuvinte, nu se va ruşinà niciodată un suflet neruşinat. Chiar şi doctorul când voieşte a scoate puroiul din vre-o rană, mai întâiu pune degetele pe rană, pentru că altminterea dacă mai întâiu nu murdăreşte mâinile lui cele tămăduitoare, nu va putea tămăduì pe bolnav. Tot aşà şi eu, dacă mai întâiu nu 'mi voiu murdărì gura cea tămăduitoare, vorbind de patimile omeneşti, nu voiu putea tămăduì pe nimeni. De altfel la dreptul vorbind, nici gura nu se murdăreşte, precum nici mânile doctorului. Şi de ce oare? Pentru că necurăţenia ce iesă din ea, nu este naturală, dupe cum şi acolo necurăţenia nu este proprie a mânilor doctorului ci a unor corpuri străine. Deci dacă doctorul nu se dă în lături de a pune mânile lui cele curate pe un corp străin, şi a pune degetele pe puroiu, apoi noi oare ne vom dà în lături de a ne atinge de propriul nostru corp? Căci corpul nostru voi sunteţi,

iubiților, slab și necurat de multe ori, însă este al nostru.

Așa dară, despre ce voiesc a vă vorbi acum, și pentru care am făcut o așa digresiune? Ei bine, ascultă. Tu nu ai putea să îmbraci o haină murdară a slugii tale, ci ai preferà mai bine să stai gol, decât s'o îmbraci, de teamă ca să nu te molipsești de vre-o boală, sau să te murdărești, — și cu un trup necurat și murdar, pe care l-a întrebuințat nu numai sluga ta, ci și alții mulți, te îmbraci și nu te murdărești? V'ați rușinat poate auzind acestea? Insă să vă rușinați în fapte, iară nu în vorbe. Trec cu vederea multe altele, ca de pildă dișanțarea și stricarea moravurilor, și celelalte câte contribuie în a face pe cinevà rob al unei vieți stricate, și te întreb: intri la aceiași femee și tu și sluga ta? Și dacă ar fi numai sluga ta cel puțin, dară mai intră acolo și calăul. Ei bine, intri la acea femee, care a fost și în mânile calăului, pe care de altfel nici nu ai putea să le împedici, — te îmbraci cu acel trup, îl săruți cu foc, și nu te înfricoșezi, nu te sfiești? Nu te rușinezi, nu te tulburi? Am fost spus mâi 'nainte către părinții voștri ca să vă căsătorească curând, cu toate acestea nici voi nu sunteți nerăspunzători de pedeapsă. Poate dacă nu ar fi fost mai de demult, sau nu ar fi chiar și astăzi mulți tineri, cari trăiesc cu înțelepciune și neprihăniți, poate că atunci, zic, ați avea cuvânt de îndreptare; însă când sunt, ce veți zice? Că n'ați putut stăpâni văpaea poftelor? Dară vă acuză acei ce au putut, și cari aveau aceeași natură ca și voi. Ascultați pe Pavel care zice: „Căutați pacea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul". Amenințarea aceasta oare nu este de ajuns ca să vă înfricoșeze? Vezi pe alții întru tot înțelepți și petrecându-și viața întreagă cu demnitate, și tu nu te stăpânești nici chiar în timpul juneței? Vezi pe alții luptându-se necontenit contra poftelor, și tu nu poți răbda nici măcar odată? Dacă voiți, eu vă voiu spune cauza. Nu tinereța este cauza, căci dacă ar fi așà, apoi toți tinerii ar trebuì să fie desfrânați, — ci noi înșine suntem cauza, noi înșine ne împingem în foc. Când te duci la teatru și stai acolo privind și sorbind cu ochii pe acele femei cu peptul gol, simți pentru moment plăcere, dară mai pe urmă tu singur ești cel ce ai zădărât frigurile ce te-au cuprins. Când vezi apărând pe scenă femei,

care au numai asemănare cu trupul, când auzi acolo şi cântări, care nimic alta nu conţin în ele, decât amoruri nebune, — «cutare femee, zice, a sărutat pe cutare bărbat, însă nu a reuşit şi de aceea s'a spânzurat», — când, zic, vezi pe asemenea femei că'şi desfăşură amorurile cele nebune către mumele lor, — când toate acestea tu le simţi şi prin auzul tău, şi prin formele în care ţi se reprezintă piesa teatrală, şi prin femei şi chiar şi prin bărbaţi bătrâni, — căci mulţi punându-şi mască se momiţăresc şi imitează pe femei — când vezi toate acestea, zic, cum vei putea să fii prudent, când acele povestiri, acele privelişti, acele cântece şi acele mişcări au cucerit spiritul tău, şi i-au introdus atâtea şi atâtea visuri care se succedează unul pe altul? Multe din acestea spiritul şi le reprezintă în imaginaţiunea sa, le voieşte şi le doreşte, crezându-le ca fericire a sa. Deci când acolo vezi lucruri urâcioase, şi auzi cuvinte şi mai urâcioase, când primeşti rane din toate părţile, iară doctorii nu pui pe acele rane, apoi atunci cum să nu sporească puroiul? Cum să nu se întindă boala, şi încă cu mult mai vârtos ca boala sau cangrena din trupurile noastre? Dar dacă noi am voì, am putea să o îndreptăm cu mult mai uşor decât boalele trupului, căci e vorba numai de voinţa noastră. In boalele trupeşti este nevoe şi de doctorii şi de doctori, şi de timp, pe când în cazul de faţă este de ajuns voinţa; ea singură face pe cinevà bun, şi tot ea îl face şi rău. Când grămădim în sufletul nostru de acele ce sunt vătămătoare, şi nu facem nici o vorbă măcar de cele ce ni sunt folositoare, atunci ce sănătate va putea fi? De aceea Pavel zice: „Ca şi păgânii cari nu cunosc pre Dumnezeu“.

De acea, iubiţilor, să ne ruşinăm şi să ne înfricoşăm, căci chiar şi păgânii, cari nu cunosc pe Dumnezeu, de multe ori sunt înţălepţi şi cumpătaţi. Să ne ruşinăm, zic, de oare-ce suntem de multe ori mai răi de cât aceia. Este uşor de a fi cinevà înţălept şi cumpătat. Dacă am voì, am putea să fugim de tot ceea-ce ne vatămă, dar dacă nu voim, apoi nu putem fugi nici chiar de curvie, care e cu mult mai uşor de înlăturat decât altele. Ce poate fi mai uşor ca a se duce cinevà în târg? Şi cu toate acestea din cauza moleşirei a devenit cevà greu, nu numai pentru femei ci şi pentru bărbaţi. Ce poate fi mai uşor ca a dormi cineva? Insă şi aceasta noi am făcut'o grea. Mulţi dintre cei bogaţi

se învârtesc pe toate părțile în timpul nopței, fiindcă ii nu așteaptă nici un folos dela somn. Și în general vorbind, nimic nu poate fi greu pentru cei ce voiesc, și iarăși nimic nu poate fi ușor, dacă noi nu voim, căci noi suntem stăpâni asupra tuturor acestora. De aceea zice și scriptura: „De veți vrea și mă veți ascultà". și iarăși: „De nu veți vrea și nu mă veți ascultà", așa că în a voi și a nu voi se coprinde totul. De aceea suntem și pedepsiți, de aceea suntem și lăudați.

Deci, fie ca să ne învrednicim de soarta celor lăudați, adecă să ne bucurăm de bunurile cele făgăduite celor ce-l iubesc pe dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Iară pentru iubirea de frați nu trebuește a scrì vouă, că singuri voi sunteți învățați de la Dumnezeu, ca să vă iubiți unul pre altul. Pentrucă și faceți aceasta spre toți frații, cari sunt în toată Macedonia" (Cap. 4, 9. 10).

De ce oare vorbindu-li despre înțelepciune și cumpătare, rămânând a li spune ce trebuia să facă în viitor, și că nu trebue a se întristà pentru cei adormiți, tocmai ceea-ce constitue principalul tutoror bunătăților, voiu să zic dragostea, tocmai despre aceasta, zic, vorbește la urmă, spunând: „Nu trebuește a vă scrie vouă"? Și aceasta vine dela marea lui înțelepciune, și dela învățătura duchovnicească. Două lucruri se întrevăd aici: întâiu, că dragostea este atât de trebuitoare, că nici nu este nevoe de învățătură, și al doilea, că spunând aceste cuvinte el i-a ațîțat mai mult chiar, decât dacă i-ar fi sfătuit la aceasta. El, care știà ca dânșii au avut succese în această privință, fără ca să'i îndemne, dacă ar fi știut că nu au făcut nici un progres, de sigur că i-ar fi sfătuit. Și privește, că el nu vorbește despre dra-

gostea către toți oamenii, ci de aceea către frați. „Nu avem trebuință a vă vorbì", zice. Ar fi trebuit să tacă, dacă nu avea trebuință, însă acum când zice nu avem trebuință, a făcut ceva mai mult, decât dacă ar fi vorbit.

„Că singuri voi sunteți învățați dela Dumnezeu", zice, ceea-ce spune și Profetul: „Și vor fi toți fiii tăi învățați de Dumnezeu" (Isaia 54, 13), după cum zice și Apostolul și Evanghelistul Ioan (6, 45), „și vor fi toți învățați de Dumnezeu".

„Că singuri voi, zice, sunteți învățați dela Dumnezeu, ca să vă iubiți unul pre altul. Pentrucă și faceți aceasta spre toți frații, cari sunt în toată Macedonia". Toate acestea sunt foarte ațîțătoare, spre a'i îndemnà mai mult spre aceasta. Și nu zice cum s'ar întâmplà «că sunteți învățați de Dumnezeu, ci chiar și cunosc, și știu eu singur din cele ce faceți», pentru care a și mărturisit multe de dânșii.

„Și vă rugăm pre voi, fraților, să adăogați încă mai mult, și cu dragostea să vă nevoiți, ca să fiți cu liniște și să faceți ale voastre, și să lucrați cu mânile voastre, precum am poruncit vouă, ca să umblați cu bun chip către cei deafară, și de nimic să nu aveți trebuință" (Vers. 10. 11. 12). Aici arată că lenea este cauza a multor rele, pe când activitatea este izvorul a multor bunătăți,— și o lămurește aceasta cu multă înțelepciune prin chiar acțiunile noastre de toate zilele, când cei mai mulți la de acestea se îndeamnă mai cu samă, decât la cele duchovnicești. Dragostea către cei deaproape consistă nu în a luà dela ii, ci în a li dà, în a li procurà cele trebuitoare. Și privește înțelepciune la apostol, căci urmând a'i îndemnà și a'i rugà, pune la mijloc succesele lor, ca astfel chiar dela prima sfătuire să fie liniștiți și să capete curaj, și numai după aceasta întroduce și amenințarea, spunându-li: „că cel ce defăimează acestea, nu pre om defăimează, ci pre Dumnezeu", ca astfel să nu se abată din calea cea dreaptă. Așà dar orice bine izvorește din activitatea noastră, și nu din lene și trândăvire. Așà dar noi să nu luăm dela alții

și nici să ne trândăvim, ci să lucrăm cu mânile noastre, și să procurăm și altora cele de trebuință. „Mai fericit este, zice, a dà, decât a luà“ (Fapt. 20, 35).

„Și să lucrați, zice, cu mânile voastre“. Unde sunt acum cei ce caută numai lucrul duchovnicesc? Ai văzut cum li-a spulberat orice pretext, zicând: „cu mânile voastre“? Nu cumva postirea o lucrează cineva cu mânile? Nu cumva poate priveghierile de noapte, sau culcările pe pământ? Nimeni nu ar putea spune aceasta, ci el vorbește aici de lucrul cel cu adevărat duchovnicesc, căci duchovnicesc este în adevăr de a procurà și altora din ceea-ce tu ai lucrat cu mânile tale, și nimic nu poate fi egal cu aceasta.

„Ca să umblați, zice, cu bun chip către cei de afară“. Ai văzut cu câtă prudență îi atinge? Nu li spune «ca să nu vă slutiți cerând de pomană», ci același lucru îl arată aici, însă mai cu blândețe, așà că îi și lovește, dar totodată are grijă ca lovitura să nu fie dureroasă. Pentrucă dacă chiar și dintre noi se scandalizează mulți de cerșetori, apoi cu atât mai mult cei de afară (ethnicii), cari găsesc o mulțime de acuzațiuni și pricini de nemulțămire, văzând oameni sănătoși și în stare de a muncì ca să'și câștige hrana lor — cerând de pomană, și pe alții dându-li. De aceea ethnicii ne numesc pe noi creștinii negustori de Christos (Χριστεμπόρους), adecă că negustorim pe Christos. „De aceea zice, se blastămă numele lui Dumnezeu“ (Rom. 2, 24). Dar apostolul nimic de acestea n'a spus, ci a pus înainte tocmai ceea-ce putea să'i atingă mai mult, adecă urăciunea și degradarea la care se expun cerșetorii, cari deșì sunt sănătoși și voinici, totuși fiind cuprinși de lene și trândăvie se dedau la cerșit.

„Nu voiu ca să nu știți voi, fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți cari n'au nădejde“ (Vers. 13). Două rele mai cu seamă îi bântuiau pe dânșii, ca și pe toți oamenii, sărăcia și tristeța. Privește acum cum 'i vindecă de aceste rele. Sărăcia lor venea de acolo, că li se răpiau averile de ethnici, însă unora ca acestora, cărora li se răpiau averile pentru Christos, el li poruncește ca să lucreze cu mânile, spre a se brănì atât pe dânșii, cât și pe alții. Cum că în adevăr au fost răpiți și dezbră-

caţi de averile lor, ni dovedeşte expresiunea apostolului: „Părtaşi, zice, v'aţi făcut bisericilor lui Dumnezeu". Şi cum s'au făcut părtaşi acelora? „Şi răpirea averilor voastre, zice, aţi primit'o cu bucurie" (Ebr. 10, 34). Aici, însă, el vorbeşte despre înviere. Dar oare nu li mai vorbise el de înviere? Li vorbise, de sigur, însă aici el li pune înainte şi o altă taină. Care anume? „Că noi cei vii, zice, cari vom fi rămaşi întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiţi" (Vers. 17). Erà deajuns cuvântul despre înviere, ca să'i mângâe pe cei scârbiţi, însă şi vorbele acestea spuse sunt deajuns de a adeverì învierea. Dar noi vom vorbì mai întâiu de expresiunea dinainte. „Nu voiu ca să nu ştiţi voi fraţilor, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi cari n'au nădejde". Priveşte cum şi aici li vorbeşte cu blândeţă. Nu li spune că «sunteţi atât de proşti» după cum zice Corinthenilor, numindu-i «fără de minte», căci ştiind de înviere ii totuşi se întristau ca şi cei necredincioşi, ci foarte liniştit li vorbeşte, cinstind oarecum destoinicia lor. Şi nu spune «pentru cei ce au murit», ci „pentru cei ce au adormit" cu care ocazie chiar dela început îi mângâe. „Ca să nu vă întristaţi, zice, ca şi ceilalţi cari n'au nădejde". Aşà dar, a se întristà cineva peste măsură la pierderea unui prieten sau şi neam, este a celor cari n'au nădejde. Un suflet care nu cunoaşte nimic despre înviere, ci moartea trupului o crede ca moarte generală, cu drept cuvânt că se tulbură la ducerea din viaţă a celor adormiţi, se boceşte şi jeleşte, — dar tu care aştepţi învierea, de ce te întristezi? Aşà dar a se întristà este a celor cari n-au nădejde.

[1]) Auziţi voi femeilor, cari iubiţi bocetele, voi câte suferiţi mult la jelanii, auziţi cum spune apostolul, că faceţi întocmai ca şi ethnicii. Deci, dacă a se întristà pentru ducerea de aici a celor dintre noi, este a eth-

---

[1]) *Partea morală.* Nu trebue a jelì pe cei ce se duce dela noi, şi că jalea e mai grea numai pentru cei ce nu iubesc pe Dumnezeu, şi nu au nădejde în el.

Cum trebue să vieţuiască văduvele, şi cum datoresc a'şi creşte copiii lor. *(Veron).*

nicilor, apoi a se bate cu pumnii în piept, a se sbuciumà și a'și zgârià obrajii, a cui este oare? spune-mi. Din ce cauză jelești, dacă știi și crezi că va învià, că nu l-ai perdut, că moartea nu este decât un somn trecător? «Din cauza obiceiului, zici, din cauza protecțiunei ce am perdut, din cauza îngrijirei afacerilor casnice, și din alte multe cauze». Dar când ai pierdut un copil în vârsta prematură, care nu poate să'ți facă nimic, nu poate să'ți dea nici un ajutor, din ce cauză jelești? Ce aștepți și ce așteptai dela el? «Dădea speranțe bune, zici, și așteptam ca să mă protejeze. De aceea plâng pe bărbat, de aceea pe fiu, de aceea plâng și jelesc, nu că doară nu ași crede în înviere, ci fiindcă am rămas fără de ajutor, căci am pierdut pe protectorul, pe tovarășul vieței mele în toate, pe cel ce mă mângâia în scârbe, de aceea jelesc. Știu că va învià, însă nu pot suferì despărțirea de el până atunci. Multe împrejurări s'au grămădit asupra capului meu; sunt expusă a fi nedreptățită de toți câți voiesc. Acei dintre servitori, cari mai 'nainte se sfiau, astăzi mă disprețuesc, se amestecă în afacerile mele. Dacă cineva a fost ajutat de răposat, acum a uitat de acel ajutor. Dacă cumva a fost obijduit, apoi ca răzbunare asupra răposatului, își varsă urgia asupra mea. Toate acestea nu mă lasă ca să'mi petrec în liniște văduvia. De aceea sunt mâhnită, de aceea jelesc».

Deci, cum vom putea mângâià pe astfel de femei? Ce vom spune? Cum vom putea să alungam dela ele jalea? Mai întâiu mă voiu încercà să li dovedesc, că nu atâta jelesc pentru cele ce spun, cât pentru că aceasta a devenit o patimă nerezonabilă.

Dacă cu adevărat jelești pentru aceasta, apoi ar trebuì să jelești pentru totdeauna pe răposat; dar când îl jelești numai un an, și apoi l'ai uitat, ca și cum nu s'ar fi petrecut nimic, apoi atunci tu nu jelești din cauza că ai pierdut protecția prin pierderea lui. Dar nu poți suferì despărțirea? Și ce am putea zice de acelea care se mărită de a doua oră? Nu'i așà că caută pe cei mai dinainte? Dar noi nu vorbim de acestea, ci de acelea care păstrează încă memoria celor răposați. De ce jelești pe copilul tău? De ce pe bărbatul tău? «Pe cel dintâi, zici, fiindcă nu m'am bucurat de el, și pe cel de al doilea fiind-că nădăjduiam a mă bucurà mult prin convețuirea cu el». Dar, dacă tu credeai că copilul sau bărbatul tău te-ar fi putut face fericită, și nu Dumnezeu,

nu vezi că prin aceasta arăţi necredinţă în Dumnezeu? Cum nu-l vei mânià prin purtarea ta? Apoi tocmai de aceea el ia pe mulţi dintre cei vii, ca astfel să nu mai fii legată cu dânşii într'atât, încât să'ţi pui toată nădejdea în ii. Dumnezeu este oare-cum gelos, el voeşte a fi iubit mai mult decât toate celelalte, şi aceasta din cauză că şi el ne iubeşte foarte mult. Voi ştiţi, că acesta e obiceiul celor ce iubesc cu patimă, că sunt foarte geloşi, şi ar preferà mai degrabă să'şi piardă sufletul, decât să nu poată izbutì cu cel iubit. Şi tocmai pentru aceste cuvinte l'a luat Dumnezeu. Fiindcă dacă n'ar fi aşà, apoi atunci din ce cauză, spune-mi, nu erau în vechime văduvii, nici copii morţi prea de timpuriu? De ce a lăsat pe Abraam şi pe Isaac ca să trăiască atâta timp? Fiindcă chiar şi trăind ii preferau pe Dumnezeu, şi pe dânsul îl cinstiau înaintea tuturor. I-a poruncit Dumnezeu: «jertfeşte» şi el nu s'a împotrivit. De ce a lăsat pe Sara ca să ajungă în bătrâneţe adâncă? Pentrucă chiar şi în viaţă fiind, ea ascultà mai mult de Dumnezeu, decât de sine. De aceea a şi zis Dumnezeu lui Abraam: „Ascultă pe Sara, femeea ta“ (Facer. 21, 12). Atunci nu a mâniat nimeni pe Dumnezeu pentru dragostea către bărbat, sau către femee, sau către copil. Astăzi însă, fiindcă plutim în desfătări, şi am căzut grozav, apoi şi noi bărbaţii iubim pe femei mai mult decât pe Dumnezeu, şi femeile preferă pe bărbaţi mai mult decât pe Dumnezeu, şi din cauza aceasta şi el ne atrage către dânsul chiar şi fără voea noastră. Nu iubì pe bărbat mai mult decât pe Dumnezeu, şi atunci nu vei simţì niciodată greutatea văduviei. Chiar de s'ar întâmplà să rămâi văduvă, tu nu o vei simţì. Şi de ce oare? Fiindcă tu ai în locul bărbatului pe Dumnezeu şi protectorul tău cel nemuritor. Dacă însă iubeşti mai mult pe Dumnezeu, apoi atunci nu te jelì, căci cel iubit mai mult decât tine, nu te va lăsà ca să simţi vre-o durere pentru cel mai puţin iubit. Aceasta o voiu face invederată printr'un exemplu. Spune-mi, te rog: dacă tu ai un bărbat după voinţa ta, care face totul ce'ţi place, care prosperează şi te face pre tine strălucită pretutindeni şi invidiată de mulţi, un bărbat, zic, înţelept, cuminte, care te iubeşte mult şi de care te simţi fericită, — şi dacă cu acest bărbat ai născut un copil, care a murit la câteva zile după facere, apoi oare ai simţì tu o jale aşa de mare? De loc, fiindcă cel ce te

iubeşte mai mult, astupă golul ce s'a făcut prin pierderea pruncului. Deci şi acum, dacă tu iubeşti pe Dumnezeu mai mult decât pe bărbat, chiar dacă ţi l'ar luà pe acesta, nu vei simţì jalea. De aceea şi fericitul Iob nu a pătimit aşà de tare, când a auzit că fără de veste au murit toţi feciorii şi fetele sale, fiindcă el iubià pe Dumnezeu mai mult decât pe copiii săi. Când cel iubit trăià, nu putea să'l întristeze pe el pierderea copiilor. Ce spui, femee? Copilul şi bărbatul te protejau, şi Dumnezeu oare nu te va protejà şi apărà? Cine ţi-a dat ţie şi pe unul ca şi pe celalalt? Oare nu tot el? Şi chiar pe tine cine te-a făcut? Oare nu tot el? Cel ce face din ceea-ce nu este, cel ce ţi-a dat sufletul şi a sădit în el cugetul, cel ce te-a învrednicit de a-l cunoaşte, cel ce pentru tine n'a cruţat nici chiar pe fiul său cel unul născut, oare nu te va cruţà şi nu te va apărà şi pe tine? Oare te-ar putea apărà şi cruţà mai mult bărbatul tău? Şi de câtă urgie nu sunt vrednice aceste cuvinte? Ce poţi avea dela bărbat din cele ce ţi-am spus? Nimic nu poţi răspunde, căci dacă poate ai avut vre-o binefacere dela el, aceasta a fost din cauză că şi el a avut dela tine, sau mai bine zis, tu mai întâiu i-ai făcut lui vre-o binefacere, pe când cu Dumnezeu nu se pe petrec aşà lucrurile. Nu doară pentru că i-am făcut vre-o mulţămire el ni face bine, ci numai din bunătatea lui către neamul omenesc, căci el nu are nevoe de binefacerile noastre, şi nici că este lipsit de cevà. Ţi-a făgăduit împărăţia cerurilor, viaţa vecinică, slava, ţi-a dat moştenirea fiască, te-a făcut împreună moştenitoare cu unul născut al său fiu, şi tu după toate aceste bunatăţi încă 'ţi mai aminteşti de bărbat? Ce nu ni-a dat Dumnezeu? Soarele, care luminează şi răsare peste cei răi şi peste cei buni, ploea, care dă viaţă plantelor şi vegetalelor, şi cu un cuvânt el este care dă hrană la tot trupul. Vai nouă! dacă suntem atât de nerecunoscători. De aceea 'ţi ia bărbatul, ca tu să-l cauţi numai pe el. Tu însă, după ducerea din viaţă a bărbatului, deşì ai pe Dumnezeu, căruia trebue să'i mulţămeşti, totuşi îl laşi la o parte, şi atribui totul răposatului, crezând că prin moartea lui s'a prăpădit lumea! Spune-mi, ce ai tu dela bărbat? Necazuri şi dureri, insulte şi batjocuri de multe ori, dojane şi desnădăjduiri. Poate nu sunt de acestea? «Dar, zici tu, am din partea lui şi altele care mă mulţămesc». Şi care sunt acestea?

Te-a împodobit poate cu haine prețioase? Ți-a înfășurat gâtul cu aurării? Te-a făcut să fii cinstită de toți? Dar, dacă voești, apoi chiar și după moartea lui tu poți să te împodobești cu podoabe mult mai frumoase. Femeea înțeleaptă este cu mult mai respectată pentru prudența și demnitatea ei, decât pentru aurăriile de pe trup. Dealtfel și Impăratul a toate are haine, nu de acestea, ci cu mult mai bune; acele haine, dacă voești, îmbracă-le. Care sunt acele haine? Imbrăcăminte țesută cu fire de aur și împodobită cu ciucuri auriți; deci dacă voești îmbracă'ți sufletul cu aceasta. Poate că bărbatul nu te-a făcut ca să fii disprețuită de oameni? Și ce lucru mare este, când văduvia nu te lasă ca să fii lesne de disprețuit dracilor? Atunci tu stăpâniai slugile din casă, dacă poate le stăpâniai, acum însă nu stăpânesti slugile cele trupești, ci puterile cele netrupești, începătoriile, stăpâniile și pe stăpânitorul lumei aceștia. Dar despre necazurile ce le-ai avut cu el, tu nu vorbești de loc, deși ai fost părtașă. Frica de stăpânitori, sau supărarea pentru prosperarea altora mai mult decât el, acum nu le mai ai, căci prin moartea lui tu ai scăpat de toate acestea, ai scăpat de frică și de neliniște. Dar cine va purtà grijă de copiii tăi cei rămași orfani? Tatăl tuturor orfanilor. Căci cine ți-a dat copii? spune-mi. Nu auzi ce spune Christos în Evanghelie? „Oare nu este sufletul mai mare decât hrana, și trupul decât haina“? (Math. 6, 25).

Ai văzut că jalea nu vine din obiceiu, ci din necredința noastră? «Dară, zici, copiii nu sunt tot așà de străluciți precum erau mai 'nainte de moartea tatălui lor». Și de ce? Au pe Dumnezeu de tată, și nu sunt străluciți? Câți copii voești să-ți arăt crescuți de mame văduve, și au eșit buni? Câți apoi nu au eșit răi și pierduți având tată? Dacă tu vei crește pe copii din vârsta cea mai fragedă așà cum trebue, se vor bucurà de o mai mare cinste, decât dacă ar fi crescut sub protecția tatălui lor. Cum că e treaba văduvelor de a crește copiii ascultă pe Pavel ce spune: „Dacă a crescut copii“ (I. Timoth. 5, 10), și iarăși: „Se va mântuì prin facerea de copii, de va petrece întru credință, și întru dragoste și întru sfințire, cu întreagă înțelepciune“ (Ibid. 2, 15), de unde se vede, că creșterea copiilor e treaba femeilor.

Insuflaţi copiilor voştri încă din vârsta cea mai fragedă frica de Dumnezeu, şi aceasta îi va conservà mai mult decât ori-ce tată, aceasta va fi pentru dânşii ca un zid nesurpat. Când strajarul va stà înăuntrul nostru, nimic rău nu ni se va întâmplà din cauza uneltirilor de dinafară; iară dacă acela nu este, apoi toate cele de dinafară vor da năvală asupra noastră. Aceasta ni va fi şi slava, şi bogăţia, şi podoaba noastră, aceasta ne va face străluciţi, şi pe pământ, şi în ceruri. Nu te uita nici la acei ce sunt încinşi cu cingătoare aurite, nici la cei ce sunt traşi de cai în trăsuri aurite, nici la cei ce strălucesc în palatele împărăteşti din cauza părinţilor lor, nici la cei ce au pe lângă dânşii pedagogi, căci toate acestea poate că ar face pe o văduvă să se scârbească şi să zică: «şi copilul meu s'ar fi bucurat de o aşà fericire, dacă trăià tatăl său, iară acum este zmerit şi necinstit, şi nu este de nimeni băgat în seamă». Nu gândì de acestea, femee, ci ridică-te cu cugetul până la porţile cerului, găseşte palatul împăratului a toate, vezi acolo pe împăratul şi stăpânul a toate şezând pe tron, şi judecă apoi dacă cei de pe pământ pot fi mai străluciţi decât copilul tău, şi atunci oftează. Dacă poate sunt pe pământ uniia fericiţi, aceasta nu înseamnă nimic faţă cu fericirea de acolo.

Aşà dară, este cu putinţă, dacă voeşti, ca şi tu să înrolezi pe copilul tău în ceruri, şi să-l înscrii în oastea de acolo. Cei ce sunt înrolaţi acolo, nu sunt traşi de cai în trăsuri aurite, ci sunt purtaţi pe nori; nu calcă pe pământ, ci sunt răpiţi în ceruri; nu au pe lângă dânşii slugi, ci chiar pe îngeri; nu stau înaintea unui împărat muritor, ci înaintea împăratului celui nemuritor, înaintea împăratului împăraţilor şi domnului domnilor. Nu sunt încinşi cu cingătoare de piele aurită, ci cu slava cea nepovestită, şi sunt mai străluciţi decât împăraţii, şi de cât cei ce au fost vreodată străluciţi aici pe pământ. In împărăţia aceea nu se caută bogăţie, nici nobleţă, şi nici altceva din acestea, ci numai virtute, şi când lipseşte aceasta, nimic nu poate ajutà pe cinevà ca să se bucure de protie.

Nimic nu ni poate fi cu greu de îndeplinit, dacă vom voì a filosofà. Rădică-ţi ochii la cer, şi priveşte cu cât este mai strălucită bolta aceasta decât bolţile palatelor împărăteşti. Deci dacă locul palatului împăratului celui de sus este atât de strălucit, încât acel

al palatelor pământești se pare față de acela ca o mlaștină plină de noroiu, — apoi când cinevà se va învrednicì de a vedeà acele palate strălucite, oare nu va fi el mai fericit decât toți? „Iară cea cu adevărat văduvă' zice, și singură nădăjduiește întru Dumnezeu“ (I. Timoth. 5, 5). Aceasta oare către cine este zisă? Către cele ce nu au copii, că sunt mai mult încercate, și prin urmare au ocazie mai bună de a plăcea lui Dumnezeu, căci ele sunt slobode de toate legăturile, nimeni nu le stăpânește, nimeni nu le silește la cevà. Ești slobodă de bărbat, însă te-ai unit cu Dumnezeu, nu mai ai tovarăș pe nimeni afară de stăpânul a toate. Când te rogi, oare nu vorbești cu Dumnezeu? Când citești, îl ai pe dânsul care'ți răspunde. Și ce'ți spune el? Cuvinte cu mult mai grațioase decât ale bărbatului, pentrucă bărbatul chiar de te lingușește, nu e lucru mare, fiindcă este tovarăș cu tine în robie, pe când dacă te lingușește stăpânul a toate, pe tine roaba lui, atunci e cu mult mai mare cinstea ce o capeți. Și cum oare ne cinstește și ne încurajază el? Ascultă-l ce spune: „Veniți la mine, zice, toți cei osteniți și însărcinați, și eu vă voiu odihnì pre voi“ (Math. 11, 28), și iarăși prin Prorocul: „Au doară va uità femeea pe pruncul său, sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că deșì va uità femeea pre aceștia, dară eu nu te voiu uità pre tine, zice Domnul“ (Isaia 49, 15). Câtă tandreță nu găsești în cuvintele acestea! Și iarăși: „Intoarceți-vă către mine“ (Ibid. 45, 22), și iarăși: „Intoarce-te către mine, și te vei mântuì“ (Ibid. 44, 32). Dacă voești apoi a auzì poate și cântecele lui cele de dragoste, ascultă-le și iale în înțeles mistic: „Frumoasa mea, zice, porumbița mea“ (Cântar. 2, 10), cuvinte pe care le adresează fiecărui suflet plăcut lui. Ce poate fi mai plăcut ca aceste cuvinte? Ai văzut converzația lui Dumnezeu cu oamenii? Dar ce? Nu vezi câte femei pierd odată cu bărbații și pe fiii lor? Nu vezi, zic, pe acele fericite femei, cât sufăr de grozav, fără însă să se desnădăjduiască?

Acestea să le avem pironite în mintea și în inima noastră, de acestea să ne îngrijim, și atunci nu vom

pătimi nimic trist și supărător, ci vom petrece tot timpul vieței noastre cu bucurie sufletească, și ne vom bucura de veșnicile bunătăți. Cărora fie a ne învrednicì cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Nu voiu să nu știți voi, fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă înstristați, ca și ceilalți cari n'au nădejde“ (Cap. 4, 12).

Multe din împrejurări ne întristează numai din neștiința noastră, pe care dacă le-am cunoaște bine, am puteà îndepărtà durerea. Aceasta deci învedarând'o zicea: „Nu voesc să nu știți voi, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, cari n'au nădejde“. De aceea nu voești ca să nu știe ii? Și de ce nu li spui de pedeapsa ce-i așteaptă? «Nu voesc, zice, ca să nu știe despre înviere». Și de ce? Pentrucă aceasta se învederează de acolo, și este mărturisită, așà că amândouă la un loc, vor fi un mare câștig. Poate că ii nu erau necredincioși învierei, ci numai cât jeliau pre cei morți, și de aceea li vorbește așà. In altfel vorbește el cu cei ce nu cred, și în altfel cu cei ce cred. Cei ce'l întrebau despre timpul când are a fi învierea, probau că aveau cunostință despre înviere. „Pentrucă de credem că Iisus a murit și a înviat, așà și Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu el“ (vers. 14). Unde sunt acum cei ce nu admit că Iisus Christos n'a avut trup omenesc? Căci dacă n'a luat trup omenesc, nici n'a murit, și dacă n'a murit, nu a putut învià. Și atunci cum de ne îndeamnă la credință prin acestea? Oare după dânșii nu erà apostolul mai mult un înșelător și mincinos? Dacă a murì este resultatul păcatului, și dacă Christos n'a păcătuit, apoi cum de ne îndeamnă prin aceasta?

Dară de cine vorbeşte aici apostolul? «Pe cine jeliţi voi oamenilor? ḑice. Pentru cine vă întristaţi? Pentru cei păcătoşi, saŭ pentru cei ce au murit cum s'ar întâmplà?». De ce spune el „ca şi ceil'alţi cari n'au nădejde?" Aceia pe cine jelesc? Aşà că toate acestea sunt pentru dânşii zadarnice. „Cel întâiu născut din morţi, zice, este începătură" (Colos. 1, 18), aşà că şi ceilalţi trebue a fi tot aşà. Şi priveşte cum aici nimic nu spune prin raţionament, şi aceasta din cauză că dânşii erau blajini şi cu bunăvoinţă faţă de învăţătura apostolului. Corinthenilor scriindu-li, li pune înainte şi multe din raţionament, ca de exemplu: „Nebune! Tu ce sameni, nu înviază, de nu va murì" (I. Cor. 15, 36). Negreşit că un asemenea raţionament este însemnat, însă numai atunci când el vorbeşte către un credincios, dară către un necredincios, sau către un păgân ce putere are? „Astfel, zice, şi Dumnezeu pe cei adormiţi întru Iisus, aduce-i-va împreună cu el". Priveşte, că el nu zice «pe cei morţi» ci „pe cei adormiţi". Vorbind de Christos el zice că „a murit" fiindcă imediat urmează vorba de înviere, pe când aici el pune „cei adormiţi". Şi cum sunt adormiţi întru Iisus? S'au că au adormit prin Iisus, saŭ că prin Iisus îi va aduce. „Pe cei adormiţi întru Iisus", adecă pe cei credincioşi. Aici ereticii zic că pe cei botezaţi, însă atunci cum de stă particula „aşà"? căci Iisus nu a adormit prin botez. Aşà dară de ce a zis apostolul „pe cei adormiţi"? El deci vorbeşte nu pentru învierea generală sau universală, ci pentru cea parţială. Vorbeşte de cei adormiţi întru Christos, după cum spune şi în alte multe locuri.

„Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, zice, că noi cei vii cari vom fi rămaşi întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiţi" vorbind despre cei credincioşi. „Cei adormiţi întru Christos" şi iarăşi „Cei morţi întru Christos vor învià". Apoi el nu vorbeşte aici numai despre înviere, ci şi despre slava şi cinstea de care se vor împărtăşì. «De înviere toţi se vor bucurà, zice, dară întru slavă nu vor fi decât cei credincioşi».

Deci fiindcă el voieşte a'i mângâià, apoi se încearcă a'i mângâia nu numai cu ceea-ce ştiau dejà, ci şi cu cinstea cea mare de care se vor învrednicì atuncea. Şi cum că aceasta o voieşte el, ni probează frazele următoare: „Şi aşà pururea cu Domnul vom fi" şi „împreună cu dânşii ne vom răpi în nori" (Vers. 17). Cum, însă, cei credincioşi adorm întru Domnul? Adecă având pe Christos întru dânşii. Iar expresiunea: „aduce-i-va împreună cu el" arată că vor fi aduşi din toate părţile. „Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului", adecă nu dela noi spunem aceasta, ci grăim ceea-ce am învăţat dela Christos. „Că aceasta", adecă, că urmând a li spune ceva străin, li pune înainte ceea-ce erà vrednic de credinţă. „Că noi cei vii cari vom fi rămaşi întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiţi", după cum zice şi în epistola către Corintheni: „Intr'o cirtă, în clipeala ochiului" (I. Cor. 15, 52). Aici însă odată cu învierea ni prezintă şi modul cum vom învià. Şi fiindcă lucrul acesta se pare greu, apoi el arată că precum este uşor pentru dânsul de a ridicà pe cei vii la cer, tot aşà uşor-i este de a ridicà şi pe cei morţi. Prin expresiunea „noi" el nu face aluziune la dânsul,căci nu putea să rămână printre cei vii până la înviere, ci vorbeşte de credincioşi în genere. De aceia şi zice el: „Cei rămaşi întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiţi" ca şi cum pare că ar zice: «să nu credeţi că este vre-o greutate mare, căci cel ce face aceasta este Dumnezeu. Cei ce vor fi vii atunci, nu vor întrece pe cei morţi de mii de ani şi putrezi, ci după cum îi este uşor de a ridicà pe aceia, tot aşà uşori'i este de a ridicà şi pe cei morţi».

[1]) Dară sunt unia cari se îndoiesc de acest fapt, fiindcă nu cunosc pe Dumnezeu. Insă, ce este mai uşor? spune-mi: a aduce la viaţă din ceea ce nu este, sau a învià iarăşi ceea-ce murise? Şi ce zic aceia? «Cutare, zice, s'a înecat, şi peşti mulţi l'au mâncat la

---

[1]) *Partea morală.* Despre înviere, şi că nu trebuie de a cerne şi a ispitì cele ne 'nţelese ale lui Dumnezeu, şi mai ales naşterea lui cea negrăită. (*Veron*).

olaltă. Apoi din peştii aceia unul a fost prins în cutare loc, altul în cutare de alt peşte mai mare, de care a fost mâncat, şi acesta de un altul, aşà că trupul lui a fost cu desăvârşire îmbucăţit de peşti. Apoi acei peşti au murit în alte părţi ale mărei, iară trupurile lor au fost mâncate de alţi peşti, sau niscare va feare maritime. Deci făcându-se cu trupul lui o aşà îmbucăţire şi aşà confuzie, de oare-ce a trecut dintr'un trup într'altul incontindu, apoi cum va mai învià acel om? Cine va mai adunà ţărina lui cea atât de împraştiată?». De ce vorbeşti aşà, omule, şi înşiri atâtea prostii? Pentru-că spune'mi: dacă cineva n'ar cădea în marea, şi nici nu l'ar mâncà peştii, şi nici din peştii aceia n'ar mâncà oamenii, ci ar fi pus într'o groapă, unde nu l'ar supărà nici vermii şi nici altceva, cum va putea să învie el? Cum oare se va reunì cenuşa cu ţărina? Cum 'şi va căpăta frumuseţa trupului? Oare aceasta nu este cu nevoe de explicat? Dacă cei ce vorbesc aşà ar fi Elini, multe avem de spus lor. Căci ce? Sunt printre dânşii mulţi cari cred că sufletele întră în plante, şi în arbori, ba chiar şi în câni. Spune-mi: ce este mai uşor? a-şi reluà cineva trupul său, sau a luà un altul străin? Alţii iarăşi zic că sufletul va fi consumat de foc, şi că va fi înviere nu a trupului, ci a hainelor şi a ciubotelor, şi totuşi nu sunt luaţi în bătae de joc. Dară vorba noastră nu este îndreptată contra acestora, ci este adresată credincioşilor, — dacă s'ar putea numì credincioşi cei ce pun asemenea întrebări, — şi lor li spunem zicerea apostolică, că toată viaţa se naşte din stricăciune, ca de exemplu plantele în genere, şi toate seminţele. Nu vezi zmochinul ce fel de trunchiu şi ce fel de ramuri are? Câte frunze, câte ramuri, câte odrasle, câte viţe la rădăcină întinse în toate părţile, deşi cu toatele la un loc formează un mănunchiu? Ei bine, toate acestea vin dela semânţa de smochină căzută în pământ şi putrezită bine, căci dacă nu va putrezì, nimic din acestea nu se va face. Şi acum spune-mi: de unde vine aceasta? Tot aşà şi cu viea cea atât de frumoasă la videre şi cu fructul ei cel atât de plăcut, căci şi ea îşi ia viaţa din acea semânţă puturoasă, ce putruzeşte în pământ. Dară ce? Nu oare o singură apă cade deasupra tuturor plantelor? Cum atunci de se fac atâtea neamuri? Aceasta tocmai este cea mai minunată parte a învierei. Acolo este aceiaşi sămânţă, aceiaşi

odraslă, şi o mare afinitate, dară aici spune'mi, cum, dacă au aceiaşi calitate şi aceiaşi natură, se prefac în atâtea feluri? In viţa de vie se face vinul, şi nu numai vinul, ci şi frunzele şi zama sau sucul ei, şi nu numai strugurele se hrăneşte din ea, ci şi toate celelalte. De asemenea în maslin se găseşte untdelemnul, şi în celelalte plante altele multe. Şi ceeace este mai minunat, că aici este lichid, acolo uscat, aici e dulce, dincolo amar, aici acru de-ţi face gura pungă, în altă parte amar. Deci spune'mi, cum acea singură apă se preface în atâtea feluri? Arată-mi cuvântul pentru ce? Insă nu ai ce respunde. Dară apoi chiar cu tine, ca să iau un exemplu mai apropiat, cum s'a făcut că sємânţa depusă s'a transformat în ochi, urechi, mâni, inimă? Cum? zic, s'a împărţit în atâtea organe, cu diverse însuşiri şi diverse funcţiuni? Nu sunt oare mii de deosebiri între trupurile omeneşti, mii de forme, deosebiri în privinţa staturei, în privinţa forţelor şi a aranjamentului lor în general? Nervii, vinele, cărnurile, oasele, membranele care acopăr inima şi maţele, arteriile, încheeturile şi sfârcurile şi toate celelalte, de care fac multă vorbă doctorii, care toate la un loc formează natura noastră omenească, cum, zic, toate acestea s'au putut formà din una şi aceiaşi sămânţă? Dară apoi nu ţi se pare încă şi mai ne'nţeles lucru, ca ceea-ce este fluid şi uşor să se învârtoşeze şi să se facă os uscat şi tare? Cum oare sângele devine cald şi lichid? Cum nervul este moale şi tare? De unde toate acestea? De acestea nu te minunezi? Nu vezi în fiiecare zi înviere şi moarte petrecute în diversile vârste? Unde s'a dus tinereţa? De unde a venit bătrâneţa? Cum oare cel bătrân, deşi numai poate întinerì el însuşi, totuşi naşte din el un altul cu mult mai tânăr, adecă aceia ce nu'şi poate acordà sie-şi, o acordă altuia? Aceasta se poate vedea petrecându-se şi cu celelalte animale, şi cu plantele, care deşi nu'şi pot procurà loru'şi întinerirea, totuşi altora o procură. Aceasta însă o pretinde numai judecata noastră cea mărginită, dară când Dumnezeu crează, totul să se dea la o parte din calea lui!

Deci, dacă acestea sunt neexplicate, — şi încă cu totul neexplicate, — mă gândesc acum la acei nebuni, cari îndrăznesc să critice naşterea cea fără de trup a fiului lui Dumnezeu. Dacă cele ce se petrec în fiecare

zi pe sub nasul nostru, și sunt cercetate de mii de ori, și nu le poate nimeni da de rostul lor și explicà, apoi cum de mai critică nașterea acea negrăită și nepovestită? Oare nu se ostenește în zadar cugetul unor asemenea oameni? Oare nu cade în mii de mii de ameţeli? Oare nu a muţit? Și cu toate acestea nici așà nu se învaţă minte. Neputând spune nimic despre smochini și viţa de vie, îi totuși critică și bârfesc despre nașterea fiului lui Dumnezeu! Spune'mi, te rog, cum acel firicel de sământă se descompune în frunze și ramuri? Cum de nu erà în el mai 'nainte de aceasta, și nici nu se vedea nimic? «Dară, zici tu, nu vine aceasta dela sămânţă, ci dela pământ». Dară cum se face, că fără acea sămânţă nebăgată în samă, el nu poate produce nimic dela sine? Să nu ne prostim, iubiţilor. Nici dela pământ nu este ceea-ce se face, nici dela sămânţă, ci dela Stăpânul atât al pământului, cât și al seminţilor. De aceia, fie cu acestea, fie fără acestea, el așà a orânduit să se facă, pe deoparte ca să ni arate puterea lui, când zicea: „Să scoaţă pământul iarbă verde" (Facer. 1, 13), iar pe de altă parte ca împreună cu arătarea puterei sale, să ne înveţe și pe noi de a fi iubitori de muncă și harnici.

Dar de ce oare ni se spun de acestea? De sigur că nu în zadar, ci să credem în învierea cea deapoi, și ca atunci când nu vom putea să găsim cuvântul de ce și pentru ce, să nu ne neliniștim și nici să ne scandalizăm, ci cu recunoștință întorcându-ne din calea cea abătută, și punând stavilă cugetului nostru, să ne refugiem la putinţa și ingeniozitatea lui Dumnezeu, ca fiinţă creatoare. Acestea știindu-le, să punem frâu cugetului nostru, să nu trecem dincolo de hotarele și măsurile acordate cunoștinţei noastre. „Iară de i se pare cuiva că știe ceva, încă nimic n'a cunoscut precum se cade a cunoaște" (I. Cor. 8, 2), și aceasta se poate zice nu numai despre cunoștința lui Dumnezeu, ci și pentru orice lucru. Ce voești a știi despre pământ? Ce știi? spune-mi. Care este măsura lui? Care este mărimea? Care este locul lui? Ce poziţiune are? Care este esenţa lui? Cum stă și pe ce anume stă? Nimic din acestea nu poţi răspunde. Că este vîrtos, și uscat și negru, acestea le vei spune, dar mai departe nimic. Dar despre mare ce ai de spus?

Şi aceasta te va pune în nedumerire, căci nu ştii nici de unde începe, nici unde sfârşeşte, pe ce se poartă, ce ţine în spete fundul ei, dacă dincolo de fundul ei este uscat, sau poate apă şi aer. Dar ce este în ea? Ştii ceva? Dar să las elementele cele principale din lume. Voeşti să alegem poate pe cea mai mică dintre plante? Ei bine, iată iarba cea fără de sămânţă, pe care toţi o ştim; acum spune-mi cum se face ea? Oare elementele din care se face ea, nu sunt pământul, apa şi bălig̣arul? Şi ce anume este care o face atât de frumoasă la vedere, şi are o coloare atât de minunată? Cum de se veştejeşte acea frumuseţă? Aşà dar firicelul acela de iarbă nu este nici al apei, şi nici al pământului, ci al acelei puteri care creiază şi guvernează totul· Ai văzut deci, că pretutindeni este nevoe de credinţă? Cum naşte pământul? Dar nu ai ce răspunde.

Aşà dar învaţă-te, omule, dela cele de aici de pe pământ, şi nu mai scotoci în zadar cerul; — şi dacă ar fi numai cerul, dacă nu te-ai încumetà de a scotocì până şi pe Stăpânul cerului! Tu nu cunoşti pământul, din care te-ai născut, în care trăieşti şi te hrăneşti, pe care calci şi locueşti, fără de care nu ai putea nici să respiri, şi apoi mai scotoceşti cele ce sunt atât de departe de tine?

Cu adevărat, deşertăciune omenească! Şi cel ce face aşà este fiul deşertăciunei. Dacă te-ar chemà cineva şi ţi-ar poruncì a te scoborî în fundul mărei şi a sondà cu amănunţime cele de acolo, nu ai suferì o asemenea poruncă, — şi aici unde nimeni nu te sileşte, tu te încumetezi de a sondà şi a cercetà cele din abizul cel fără margini? Nu, vă rog, ci să plutim sus cu corabia vieţei noastre, iar nu să plutim în asemenea raţionamente falşe, căci iute ne vom obosì şi ne vom afundà, ci făcând uz de sfintele scripturi, ca după o corabie oarecare să întindem pânzele credinţei noastre, spre a plutì în linişte. Dacă noi vom plutì aşà, vom avea căpitan pe însuşi cuvântul lui Dumnezeu, iară de ne vom legănà pe raţionamente omeneşti, apoi nu'l vom avea, şi atunci şi primejdia va fi îndoită, căci ne vom legănà cu corabia în dreapta şi în stânga, şi vom fi lipsiţi de căpitanul care să o conducă, şi dacă vasul este fără căpitan, apoi ce speranţă de scăpare avem? Deci, să nu ne aruncăm singuri în primejdii văzute, ci să păşim pe căi sigure, şi să ne apucăm cu mânile de

sfînta ancoră a credinței creștinești, căci numai așà vom plutì în siguranță, și după multă călătorie vom ajunge la limanul cel fericit, și ne vom învrednicì de bunătățile cele făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiți. Că însuși Domnul întru poruncă, cu glasul archanghelului, se va pogorî din cer, și cei morți întru Christos vor învià întâiu. După aceea noi cei vii, cari vom fi rămași, împreună cu dânșii ne vom răpì în nori, întru întâmpinarea Domnului în văzduch, și așà pururea cu Domnul vom fi“ (Cap. 4, 15—17).

Profeții voind să arate adevărul cuvintelor lor, mai 'nainte de orice zic aceasta: „Vedenia pe care a văzut'o Isaia“ sau: „Cuvântul Domnului care s'a făcut către Ieremia“ sau: „Aceasta zice Domnul“ și altele de acestea. Mulți dintre dânșii văd pe Dumnezeu șezând pe tron, pe cât li erà cu putință a'l vedea, Pavel însă, văzându-l nu șezând pe tron, ci având în el însuși pe Christos care vorbià, în loc de: „Aceasta zice Domnul“ zicea: „De vreme ce căutați ispitire a lui Christos celui ce vorbește întru mine“ (II. Cor. 13, 3) și iarăși: „Pavel apostol al lui Iisus Christos“, arătând prin aceasta că nimic nu spune dela dânsul, căci apostolul, ca trimis, nu grăește decât cele ale celui ce l'a trimis. Și iarăși: „Mi se pare a avea și eu duchul Domnului“ (I. Cor. 7, 40). Acelea toate le grăia cu duchul, iară ceea-ce spune acum

prin epistola de față, a auzit clar dela Dumnezeu. Ceeace spunea Efesenilor, pe când converzà cu presviterii lor, că „Mai fericit este a dà decât a luà“ (Fapt 20, 35), el a auzit'o pe tăcute. Să vedem ce spune acum.

„Aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, zice, că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiți. Că însuși Domnul întru poroncă, cu glasul archanghelului, și întru trâmbiță se va pogorî din ceriu.“ Dară de ce oare se va pogorî întru trâmbiță? Dupre cum în muntele Sinai erau îngeri, tot așà și aici. Și ce rost are glasul archanghelului? Dupre cum zicea fecioarelor: „Sculați-vă, că a venit mirele“ (Math. 24, 29) tot așà și aici, sau că îngerii vor vestì cu glas mare învierea din morți, dupre cum se petrece și cu împărații, când vestitori trimiși înadins, vestesc poporului poronca împăratului. Când apostolul zice, „că cei morți vor învià“, faptul nu se petrece doară ca cum îngerii ar avea vre-o putere, ci pentru că acesta este cuvântul Domnului. Ca și cum de exemplu după poronca împăratului ar ieșì cei de prin închisori, și slugile i-ar scoate, fapt care nu se petrece prin puterea lor, ci ii o fac aceasta după poronca împăratului. Aceasta o spune și aiurea însuși Christos: „Va trimite pre îngerii săi cu glas mare de trâmbiță, și vor aduna pre cei aleși ai lui din cele patru vânturi, dela marginea ceriurilor până la marginele lor“ (Math. 24, 31), și cu un cuvânt peste tot locul vezi pe îngeri ca premergători și vestitori ai venirei Domnului. Cred că archanghelul este acela care stă în fruntea celor trimiși, și care strigă: «fiți gata cu toții, căci judecătorul este de față». Dară ce vra să zică: „întru trâmbița cea de pe urmă[1])“? Aici arată că vor fi multe trâmbiți, însă judecătorul va sosì după cea din urmă trâmbiță, când vor învià mai întâiu cei ce au crezut în Christos.

„Drept aceia mângâiați-vă unii pre alții întru

---

[1]) *Notă.* Expresiunea *cea de pe urmă* nu se găsește în pasajul acesta, ci în epistola către Corintheni (II. Cor. 15, 52). *(Trad.)*.

cuvintele acestea“ (Vers. 18). Dacă el trebuie să se pogoare, apoi de ce oare noi vom fi răpiți în nori? Pentru cinstea cea mare ce ni se va face. Pentru că și împăratul intrând într'o cetate 'i ies întru întâmpinare cei notabili, eară cei deținuți pentru vre-o crimă stau în carceră așteptând pe judecător. Deasemenea și un părinte iubitor de fii săi, când sosește din vre-o călătorie, numai copiii și slugile sale cele vrednice ies întru întâmpinarea lui, spre a-l vedea și săruta, eară acei ce sunt urâți de dânsul stau acasă. Tot așà și noi vom ieșì întru întâmpinarea Tatălui ceresc purtat pe nori. Și de oare-ce el a ridicat pe nori pe fiul său, apoi și noi vom fi răpiți în nori. Vezi câtă cinste? Vom întâmpinà pe cel ce se pogoară, și ceia-ce este mai fericit de cât toate, e că pururea vom fi împreună cu el. „Cine va grăì puterile Domnului, auzite va face toate laudele lui“ (Ps. 105, 2). De câte bunătăți nu s'a învrednicit neamul nostru omenesc! Mai întâiu se vor sculà morții, și ast-fel întâmpinarea lui se va face de toți împreună. Abel cel mort înaintea tuturor, va ieșì atunci întru întâmpinarea lui, împreună cu cei vii, așà că cu nimic nu se vor deosebì aceia de aceștia, ci, cel putrezit și rămas în pământ pe timp de atâtea mii de ani, va ieșì întru întâmpinarea lui împreună cu toți ceilalți. Pentru că dacă aceia n'au luat făgăduința, ci așteaptă ca noi să fim încununați, dupre cum și zice în altă parte: „Dumnezeu cevà mai bun pentru noi mai înainte văzând, ca să nu ia fără de noi săvârșirea“ (Ebr. 11, 39), apoi cu atât mai mult îi vom așteptà noi pe aceia, mai ales că dânșii au așteptat, eară noi aproape nu vom așteptà de loc, căci învierea se va petrece într'o clipă și în clipeala ochiului. Când apostolul zice că «se vor adunà», arată prin aceasta că vor învià pretutindeni, și că se vor adunà de îngeri. A învià cei morți este în puterea lui Dumnezeu, care poroncește pământului a eliberà depozitul, și nimeni altul nu slujește în cazul de față, dupre cum și atunci a chemat pre Lazăr: „Lazăre, vină afară“ (Ioan 11, 43), eară a adunà pe toți înaintea stăpânului, aceasta este treaba slugilor. Dară dacă îngerii trec în toate părțile și adună pre cei împrăștiați, apoi cei vii cum vor fi răpiți? Vor fi răpiți după pogorârea lui și după adunarea celor împrăștiați la un

loc, iară aceasta se va petrece fără ca să știe cinevà. Când vor vedeà pământul clătinându-se și amestecat cu colb (praf), trupurile ieșind pretutindeni din morminte, fără ca să-i ajute cinevà, ci numai după poronca stăpânului, când vor vedeà, zic, pământul plin de ființi vii, — căci trebue să pricepi cât de mulți sunt dela Adam și până la venirea lui cea de pe urmă, și că toți aceia vor sta la judecată împreună cu femeile și copiii lor, — când deci vor vedeà atâta vuet pe pământ, atunci vor ști. Dupre cum nimic n'au știut mai înainte de moarte, tot așà și acum.

[1]) Deci, când toate acestea se vor face, atunci va fi și glasul archanghelului, care poroncește și strigă, atunci vor răsuna și trâmbițele, sau mai bine zis glasul și echoul trâmbiților. Ce frică va fi atuncea, și câtă groază nu vor avea cei de pe pământ! „Una se va luà, și alta se va lăsà" (Math. 24, 40. 41). Care va fi sufletul acela, să nu se întristeze când va vedea pe alții ridicați și răpiți în nori, iară el să fie lăsat? Oare toate acestea nu vor fi mai înfricoșate decât toate gheenile, și nu'l vor zguduì?

Să presupunem că aceasta se petrece chiar acum odată cu vorba noastră. Dacă moarte năprasnică, dacă zguduirea orașelor provenită din cutremure, și altele de acest fel, numai din auzite și încă îngrozesc sufletele noastre, dar încă când am vedea pământul deschizându-se și umplându-se de toți cei ce erau în el, când am auzì acele trâmbiți, când mai cu seamă am auzì glasul trâmbiței archanghelului, care va fi cea mai frumoasă, când am vedea cerul apropiindu-se de pământ, când am vedea în fine pe însuși Impăratul cerului venind pe norii slavei, oare ce fel ar fi inima noastră?

Să ne înfricoșăm și să fim cuprinși de aceeași teamă, ca și când s'ar petrece acum; să nu ne mângâiem cu întârzierea, căci când se vor petrece toate acestea fără de veste, la nimic nu ne va folosì întârzierea. Câtă frică și groază nu va fi atunci! Ați văzut voi vre-odată pe cei duși la moarte? Ce fel credeți că este sufletul lor, pe când pășesc pe drumul ce duce la poarta

---

[1]) *Partea morală.* Despre înviere, despre judecata cea mai de pe urmă, și despre răsplata faptelor, și că atât Judeii cât și Elinii mărturisesc a fi răsplata faptelor bune și rele. *(Veron).*

cetăţei? Oare nu este mai rău decât mii de morţi? Ce nu ar prefera ii să facă şi să pătimească, numai ca să scape de acea melancolie şi tristeţă care li întunecă vederea? Eu însu-mi am auzit mulţi din acei scăpaţi de osândă prin filantropia împărătească, spunând că nu vedeau nici pe oameni măcar, căci atât de mult li erà sufletul lor de abătut şi de zăpăcit, încât nu vedeau nimic în calea lor.

Deci dacă moartea trupească ne înfricoşează atât de mult, dar încă când ni va stà de faţă ceasul morţii cei veşnice? Şi ce spun eu de cei duşi la moarte? Învălmăşală mare va fi atuncea, şi cei mai mulţi nu'şi vor mai dà seama de dânşii. Dacă cinevà ar examinà sufletele celor condamnaţi ar vedea, că nimeni nu ar fi atât de îndrăzneţ, atât de bărbătos şi de curajos, în cât să nu aibă sufletul zdrobit şi obosit de groază şi de frică. Deci dacă la moartea altora, care nu se deosebeşte întru nimic de un somn trecător, şi noi ne găsim astfel de impresionaţi şi îndureraţi, deşì nu avem nimic de comun cu dânşii, dar încă când înşine vom cădeà în altele mai mari, care va fi poziţiunea noastră? Nu se poate nici măcar închipuì durerea aceea. «Da, zici tu, însă Dumezeu este filantrop, şi nimic din acestea nu va fi». Aşà dar în zadar s'a scris despre aceasta. «Nu, răspunzi tu, nu s'a scris în zadar, ci pentruca să ne ameninţe, ca să ne cuminţim». Şi dacă noi nu ne cuminţim, ci rămânem tot răi, apoi osânda nu va veni? spune-mi — şi nici celor buni nu li se va dà resplata cuvenită? «Ba li se va dà, răspunzi, căci aşà este demn de dânsul, de a răsplătì chiar mai mult decât trebue». Vrea să zică aceasta este adevărată în totul, dar cealaltă nu este, ci ni se spune numai ca ameninţare şi pentru înfricoşarea noastră?

Cum aşi putea să vă conving pre voi, nu ştiu. Dacă vă spun că acolo este vermile cel neadormit, sau focul cel nestins, dacă spun că cei răi se vor duce în focul cel veşnic, dacă vă înfăţişez pe bogat ca dejà găsindu-se în osândă, voi ziceţi că toate sunt ameninţări. Aşà dar cum să vă conving? Dar o asemenea judecată este satanicească, căci încântă pe cinevà cu o mulţămire zadarnică, şi-l face leneş şi trândav spre fapta bună. Deci cum vom răsturna un asemenea raţionament falş? căci ori câte am spune din sf. Scripturi, voi ziceţi că sunt numai ameninţări. Dar aceasta ar putea-o

zice cineva pentru viitor, nu însă și pentru trecut, adecă pentru acele întâmplate în timpurile din urma noastră.

Ați auzit de sigur despre potop. Nu cumvà și acelea sunt spuse în scriptură ca amenințare? Oare nu a fost potop? Vorbe de acestea și aceia spuneau, și deși corabia lui Noe a fost făcută în timp de o sută de ani, și în timp de o sută de ani au fost ceoplite lemnele și așezate la locul lor, și cu toate că în acest timp dreptul acela strigà necontenit, totuși nimeni n-a crezut. Dar fiindcă n'au crezut în cuvintele lui cele amenințătoare, au primit osânda prin faptul în sine, și nu prin vorbe.

Așà vom pătimì și noi, dacă nu vom crede. De aceea și Christos compară venirea lui cu cele din zilele lui Noe, căci precum atunci n'au crezut în potop, tot așà și acum sunt mulți cari nu cred în potopul Gheenei. Nu cumvà poate acelea au fost numai amenințări? Oare potopul n-a fost în realitate? Apoi cel ce a aplicat atunci fără de veste o pedeapsă atât de grea, oare nu cu mai mult cuvânt o poate aplicà acum? Și aceasta pentru cuvântul că faptele de acum nu sunt mai mici decât atunci. Atunci, după spunerea sf. Scripturi: „Văzând fiii lui Dumnezeu pre fetele oamenilor, zice, le-au luat de soții lor“ (Facer. 6, 2), cu alte cuvinte pofta trupească erà păcatul cel grozav, pe când astăzi nu este nimic pe care omul să nu fi cutezat a face. Așà dară credeți că potopul a fost, sau vi se pare mai mult o minciună? Deși dealtfel mărturisesc munții pe care s'a construit corabia lui Noe, voiu să zic munții din Armenia.

Dar eu mă voiu încercà ca să lămuresc cuvântul mai bine, cu exemplu din altă parte. Călătorit-a cinevà dintre voi prin Palestina? Deci eu nu vă voiu dovedì mai mult cu cuvinte, ci cu fapte, deși faptele petrecute mai 'nainte, au fost destul de clare, căci tot ceea-ce spune scriptura, este cu mult mai demn de crezut, decât cele văzute cu ochii. Așà dar călătorit-a vreodată cinevà dintre voi în Palestina? Eu socotesc că da. Apoi atunci mărturisiți voi înși-vă cari ați văzut acele locuri, și spuneți celor ce nu au fost pe acolo. Ascalonul și Gaza sunt două orașe în Palestina, cel întâiu mai sus, și cel al doilea mai jos, în dreptul vărsărei Ior-

danului în Marea Moartă. Intre aceste orașe și râul Iordanului este o țară foarte frumoasă și îmbelșugată — sau mai bine zis, erà altădată, căci acum nu mai este —, această țară, zic, erà odinioară paradis. „Și a văzut, zice, Loth, toată partea de pe lângă Iordan, că erà udată, ca un paradis al lui Dumnezeu" (Facer. 13, 10). Ei bine, această țară care erà atât de înverzită, și se întrecea cu toate țările, și ajunsese prin frumusețea ei a se numì paradisul lui Dumnezeu, astăzi este mai pustie decât toate celelalte. Are cu adevărat și arbori, are și fructe, însă fructul urgiei lui Dumnezeu a rămas până astăzi spre amintire. Se găsesc acolo rodii care au atât lemnul cât și fructul frumoase la suprafață, și celui ce nu știe 'i dă la prima vedere mari speranțe, dar dacă le-ar luà cinevà în mână și le-ar tăià, nu ar găsì de loc fruct, ci numai praf și cenușă multă.

Astfel este și întregul pământ de acolo, căci chiar și o piatră dacă o iai în mână, o vei găsì toată prefăcută în cenușă. Și ce spun eu despre pietre, despre lemne și pământ, când chiar și aerul și apele iau parte la nenorocire? După cum la un corp ars și carbonizat rămâne forma și chipul lui, și volumul împreună cu analogia, însă puterea lipsește, așà și acolo. Vei vedea pământ, însă în realitate nu este pământ, ci cenușă; vei vedea arbori, vei vedea și fructe, însă în realitate nu sunt nici arbori și nici fructe, ci cenușe; vei vedea și apă și aer, însă în realitate nu sunt, căci și acestea sunt încenușate. Deși s'ar putea întreba cineva: «Cum oare s'ar putea aprinde aerul? Cum apa, rămânând tot apă? Lemnele și pietrele este posibil de a se aprinde, dar aerul și apa nicidecum». Nouă de sigur că nu ni este posibil una ca aceasta, dar celui ce le-a făcut e prea posibil. Deci nimic alta nu este aerul acolo, decât un cuptor, și tot cuptor este și apa. Toate lipsite de roade, toate sterpe, toate spre pedeapsă, icoane vii a urgiei primite dinainte, și dovadă a urgiei viitoare. Nu cumva poate și acestea sunt amenințări de vorbe? Nu cumva și acestea sunt vorbe umflate? Pentru mine nici cele de mai 'nainte nu sunt de necrezut, ci de crezut de o potrivă atât cele văzute cât și cele nevăzute, iară necredinciosului cred că sunt de ajuns acestea spre a'i insuflà credință. Dacă cineva nu crede în gheena,

să se gândească la Sodoma, să judece asupra Gomorei, să ia în băgare de samă pedeapsa ce li s'a dat, și care încă și astăzi este de față. Aceasta este dovada cea mai pipăită despre osânda cea veșnică.

Greoae se pare că sunt vorbele acestea, însă oare acele nu sunt greoae, când tu zici că nu este gheena, și că Dumnezeu a amenințat în zadar? Nu sunt greoae, când tu dezlegi mânile poporului? Tu, care nu crezi, mă silești de a vorbì, tu m'ai adus la astfel de cuvinte. Dacă ai fi crezut lui Christos, eu nu aș fi fost silit ați insuflà credința din fapte. Și fiindcă de acelea ai fugit, apoi cu voe, sau fără voe la urmă te vei convinge.

Ce ai de spus despre Sodoma? Voiești poate să știi și cauza pentru care a primit atunci o astfel de pedeapsă? Un singur păcat stăpânia acolo, urâcios și blestemat, dar unul numai erà; locuitorii acelei cetăți se înebuneau după copii, și de aceea au luat o astfel de osândă. Dar astăzi sunt mii de aceste păcate, poate chiar mai urìcioase și mai blestemate. Apoi cel ce s'a mâniat atunci pentru acel păcat, și nu s'a înduplecat nici la rugămințile lui Abraam, nici la ale lui Loth, locuitor acolo, care pentru ca să păstreze cinstea sa a dat chiar pe fetele sale acelor desfrânați, acela, zic, ne va crutà oare astăzi pe noi cari avem atâtea păcate? Cu adevărat că o astfel de judecată este de râs, și nimic alta decât amăgire și înșelăciune drăcească. Voești poate să'ți mai aduc și alt exemplu? Ai auzit de sigur, de Faraon împăratul Egiptului, ai auzit și ce pedeapsă a luat, cum carăle cu cai și cu întreaga armată s'au afundat în Marea Roșie. Acum dacă voiești a ști cauza, apoi află că acela a fost foarte necucernic înaintea lui Dumnezeu. Voiești apoi a vedea pedepsiți chiar dintre ceice cred în Dumnezeu și sunt apropiați de dânsul, însă nu au o viață corectă? Ascultă pe Pavel care zice: „Nici să curvim, precum unia dintre dânșii au curvit, și au căzut într'o zi douăzeci și trei de mii. Nici să ispităm pe Christos, precum și unii dintre dânșii au ispitit, și de șerpi au pierit. Nici să cârtiți, precum unia dintre dânșii au cârtit, și s'au pierdut de pierzătorul". (I. Corinth. 10, 8—10). Deci dacă curvia, ispita și cârtirea au putut atât de mult să atragă mânia lui Dumnezeu, dar cele

ale noastre ce nu ar putea atrage asupră-ni? Dacă poate nu primeşti pedeapsa acum, nu te minună, căci aceia nu ştiau de gheena, şi de aceea erau pedepsiţi grabnic, şi de multe ori chiar când făptuíau abaterea; dar tu ori şi câte ai face, ori şi câte păcate ai comite, chiar dacă nu ai primì aici nici o pedeapsă, totuşi vei plătì acolo toată datoria. Dacă Dumnezeu a pedepsit atât de tare pe ceice erau în stare copilărească, şi care nici nu greşise atât de mult, apoi ne va cruţà oare pe noi? Nu ai ce răspunde. Chiar dacă nu am comite păcatele acelora, totuşi vom fi vrednici de o mai mare pedeapsă. Şi de ce? Pentrucă ne-am bucurat de un mai mare char. Apoi când noi mai multe şi mai mari păcate facem decât aceia, atunci ce pedeapsă nu vom suferì?

Aceia, — şi să nu creadă cineva că eu îi admir pentru fapta lor, sau îi scuzez spunâd acestea, să nu fie, căci când cineva păcătueşte, înseamnă că lucrează după îndemnul diavolului, şi de aceea Dumnezeu îl pedepseşte; deci nu spun acestea ca să'i laud pe dânşii, ci ca să învederez răutatea noastră, — aceia zic, chiar de murmurau sau cârtiau contra lui Dumnezeu, făceau aceasta fiindcă îşi petreceau viaţa prin pustietăţi; dar noi cari avem şi o patrie, şi locuim în casele noastre, cum de mai cârtim? Aceia deşi curviau, făceau aceasta fiindcă atunci deabea scăpase din răutăţile Egiptenilor, unde nu auzise că ar fi vre-o lege contra curviei; dar noi cari am primit credinţa dela strămoşii noştri, cum şi învăţăturile cele mântuitoare, cum să nu fim vrednici de o mai mare osândă când facem astfel de păcate? Voeşti poate a mai auzì şi altele, câte au pătimit Iudeii în Palestina, boale, războaie, foamete, robire, cele îndurate de dânşii dela Babiloneni, Asirieni, relele ce au suferit dela Macedoneni, dela Romani pe timpul lui Adrian şi Vespasian?

Voesc, iubiţii mei, a vă povesti ceva, însă vă rog să staţi şi să mă ascultaţi. Şi mai întâiu vă voiu spune altceva. In a patra carte a împăraţilor (Cap. 6, 25-30), se spune că foamete mare se făcuse în Samaria, şi că pe când mergea împăratul pe zidul cetăţei, o femee s'a apropiat de dânsul şi a grăit către dânsul aceste cuvinte: «Femeia aceasta a zis către mine, „dă pre fiul tău, şi'l vom mânca astăzi, iară pe fiul meu îl vom mânca mâine“ — şi am fript pe fiul meu, şi l-am mâncat, şi am zis către ea în ziua a doua, dă pe fiul tău să'l mân-

căm, iară ea a ascuns pre fiul său». Ce poate fi oare mai grozav ca această nenorocire? Iarăși în altă parte zice Prorocul: „Mânele femeilor milostive au atins pe fiii lor" (Ierem. 4, 10 (?). Dacă Iudeii au fost pedepsiți așà, dar noi cu cât mai mult nu vom fi pedepsiți oare? Voești poate a auzi și de alte nenorociri peste care au dat? Citește cele scrise de Iosip Flaviu, cu privire la războiul Iudaic, și acolo vei aflà exact despre acea tragedie, din care poate te vei convinge că este gheena. Dacă aceia erau pedepsiți, de ce oare noi n'am fi? Și cum să nu fim pedepsiți când facem fapte mai rele decât aceia? Dacă voești eu îți voiu spune și de fiecare în parte, ce fel au fost pedepsiți.

Cain a ucis pe fratele său Abel, comițând cel mai grozav păcat, dar a fost pedepsit cu o pedeapsă mai grea decât mii de morți, căci mai degrab ar fi preferat el să moară, decât să trăiască. Ascultă-l chiar pe dânsul ce spune: „De mă scoți pre mine de pe pământ și dela fața ta mă voi ascunde, și va fi tot cel ce mă va aflà, că mă va omorî" (Fac. 4, 14). Spune-mi oare nu tot de acestea fac mulți și astăzi? Când tu omori nu trupește, ci sufletește pe fratele tău, oare nu ai făcut acelaș lucru? Când treci cu vederea pre cel flămând, și când poți a'l ajuta, oare nu l-ai omorît, dacă nu cu sabia, apoi prin faptul că l-ai lăsat flămând? Dar ce? Nimeni oare nu invidueşte pe fratele său? Nimeni nu'l înconjoară de primejdii? Ei bine, aici nu sunt pedepsiți, dar acolo de sigur că vor fi. Dacă cel ce n'a auzit nici de lege scrisă, nici de Profeți, nici n'a văzut minuni mari, și încă a primit o pedeapsă atât de mare, dar încă cel ce știe de toate acestea, și totuși face asemenea fapte, fără ca să se cumințiască din exemplele dinainte, e oare posibil ca să rămână nepedepsit? Dar atunci unde este dreptatea lui Dumnezeu? Unde este bunătatea lui? Cel ce adună lemne în ziua Sâmbetei este bătut cu pietre, deși porunca aceasta este cu mult mai mică și mai nebăgată în samă decât tăerea împrejur, — și cum zic acela este bătut cu pietre, dar cei ce săvârșesc de multe ori fapte cu mult mai nelegiuite, oare vor trece nepedepsiți? Dacă nu este gheena, apoi unde este dreptatea lui Dumnezeu? Unde este nepărtinirea lui? Iarăși: un oarecare Charmì furând un obiect sfințit (anathema) a fost pe-

depsit cu tot neamul lui, prin împroșcare cu pietre. Dar după aceea nimeni n-a mai furat lucruri sfinte? Nimeni nu s'a mai făcut vinovat de ierosilie? Saul iarăși a fost cruțat de David, contra voinței lui Dumnezeu[1]), însă la urmă a fost aspru pedepsit. Deci de atunci oare n'a mai fost cruțat nimeni ca Saul? Dacă ar fi așà, ce bine ar fi, însă oare nu ne mâncăm și astăzi unii pe alții, ca fearele cele sălbatece, contra voinței lui Dumnezeu, fără ca să cadă cineva în războiu? Incă și fiii lui Eli preotul, fiindcă mâncau cărnurile ce se aduceau ca jertfă, mai 'nainte de tamâerea prescrisă[2]), au primit cea mai grozavă pedeapsă împreună cu tatăl lor. Dar oare de atunci n'a mai fost nici un tată atât de trândav față de fiii săi? N'au mai fost și fii atât de desmățați? Au fost de sigur, și totuși n'a fost nici unul pedepsit aici. Apoi atunci dacă gheena nu este, unde vor da răspuns de faptele lor? Și mii de asemenea fapte ar putea cineva să numere pe fiecare zi. Dar ce? Iată că Anania și Sapfira au fost pedepsiți iute de apostolul Petru, fiindcă au îndosit, sau mai bine zis au furat din prețul cu care vânduse țarina lor. (Fapt. cap. 5). Dar oare de atunci n'a mai fost nimeni ca Anania? N'a mai furat nimeni din cele consfințite lui Dumnezeu? Și dacă au mai fost, apoi de ce n'au luat aici nici o pedeapsă?

Oare te-am convins că este gheena, sau că este nevoe de mai multe exemple? Așà dar să venim și la cele nescrise și care se petrec astăzi în viața noastră, căci este foarte necesar de a adunà din toate părțile cât de multe exemple, și să le așternem înaintea cugetului nostru, ca nu cumva căutând a ne mulțumì cu ideea că nu este gheena, să ne vătămăm pre noi înși-ne. Nu vezi pe mulți în nenorociri, cu trupurile schilogite, sau pătimind mii de alte rele? Nu vezi apoi pe de altă parte pe mulți prosperând, fiind împovărați de păcate? De ce unia sunt pedepsiți pentru omoruri, iară alții nu? Ascultă pe Pavel ce spune: „Ale unor oameni păcatele sunt arătate, mergând mai 'nainte la judecată, iară ale unora și în urmă vin“ (I. Timoth. 5, 24). Apoi câți omorîtori de oameni n'au scă-

[1]) *Notă*. A se vedea cartea I a Impăraților, cap. 24. *(Trad.)*.
[2]) *Notă*. Vezi cartea I a Impăraților. cap, 2, 15 și 16. (*Trad.*).

pat aici? Câți criminaliști n'au reușit să se ascundă? Dar să'i lăsăm pe aceștia. Câți nu vezi aici pedepsiți cu cele mai grele pedepse? Unia zac de boale ani îndelungați, alții își petrec zilele în cazne nesfârșite și alții în mii de mii de suferinți. Când tu vezi pe unia, cari poate au îndrăznit a face aceleași fapte, și încă poate și mai mari, și totuși nu sunt pedepsiți, oare nu chiar fără voe vii la credință că este gheena? Numără pre toți cei pedepsiți dinaintea ta, gândește-te că Dumnezeu nu este părtinitor, și mai gândește-te că și tu care ai făcut multe rele, nu ai pătimit nimic din cele arătate, și atunci vei avea ideea gheenei complectă. De altfel chiar Dumnezeu a implântat în noi ideea de gheena, ca astfel să nu fim în necunoștință de ea. Și poeții, și filosofiii, și mitologii, și cu un cuvânt toți oamenii au filosofat în privința resplății de acolo, și spun că cei mai mulți vor fi pedepsiți în iad. Dacă poate cele spuse de dânșii sunt mithuri, nu însă tot așà sunt și cele ce se cred de noi.

Acestea nu vi le-am spus în zadar, voind numai a vă înfricoșà, sau a vă îngreuia spiritele voastre, ci a le cumințì și ale face mai sprintene spre fapta bună. Așì fi voit poate și eu, și încă mai mult decât toți, ca să nu fie gheena. Pentru ce? Pentrucă voi vă temeți fiecare pentru sufletul vostru numai, eu însă pe lângă sufletul meu am a da samă și de sufletele voastre, așà că mie mai mult ca tuturor, 'mi este cu neputință de a fugì de ea. Nu se poate să nu fie gheenă și pedeapsă. Căci atunci unde este filantropia lui Dumnezeu?

Dar, pentru ca să nu cufundăm mai mult cuvintele cele despre gheena, acum nu voiu mai spune nimic, rezervându-mă de a mai discutà această chestiune la timpul cuvenit. Ceea-ce însă am câștigat până acum din cele spuse, să nu le încâlcim, căci e mare câștig de a fi bine dumeriți despre gheena. Deci când vom avea în minte aceste cuvinte, ca și o doctorie amară, vor putea să alunge orice răutate, stând incontinuu în mintea noastră.

Să facem uz deci, de această doctorie, ca astfel având inima curată, să ne învrednicim a vedea ceea-ce ochiul n'a văzut, și urechia n'a auzit, și în inima omului n'a pătruns. De acele bunătăți fie ca noi cu toții să ne învrednicm, prin charul și filantropia Domnului

nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Iară de ani și de vremi, fraților, n'aveți trebuință să scrim vouă. Că înși-vă adevărat știți, că ziua Domnului ca un fur noaptea, așà va venì“ (Cap. 5, 1—2).

Nimic nu se pare atât de curios și doritor de a aflà despre cele nevăzute și ascunse din lumea aceasta, ca natura noastră omenească. Aceasta se întâmplă mai ales, când cineva are mintea nedesăvârșită. Și dintre copii, acei se sunt mai ușurateci, nu pregetă de a plictisì și pe doice, și pe pedagogi și pe părinți, cu mulțimea întrebărilor, cari la nimic altă nu se închee, de cât la «aceasta ce este» sau «ce înseamnă aceasta». Acestea se întâmplă din cauza moleșirei lor, și câte odată din cauză că nu au ce face. Cugetul nostru multe dorește să afle, și chiar se grăbește de a pricepe totul, și mai cu samă timpul când va fi sfârșitul lumei. Și ce este de mirare dacă și noi pătimim de aceasta, când chiar și sfinții aceia au pătimit poate mai mult decât noi? Ce este de mirare dacă și noi dorim ca să cunoaștem cele cu privire la timpul deapoi, când și apostolii Domnului doreau acest lucru? In adevăr că, mai 'nainte de patimele Domnului apostolii apropiindu-se de Christos îi zic: „Spune nouă când vor fi acestea, și care este semnul venirei tale, și a sfârșitului veacului?“ (Math. 24, 3), iară după patimă și învierea lui îi ziceau: „Spune nouă, dacă într'acest an vei să așezi împărăția lui Israil“, la care el nu li-a răspuns. Dară după ce ii s'au învrednicit de charul sfîntului Duch nu mai sunt tot așà, căci nu numai că nu-l mai întreabă și nici nu se mai neliniștesc de această neștiință, ba încă chiar și pe cei ce mai pătimiau de această boală îi vindecă de ea. Ascultă pe fericitul Pavel ce spune el de as-

tădată: „De ani și de vremi, fraților, n'aveți trebuință să vă scrim vouă". De ce n'a spus, că nimeni nu știe de aceasta? De ce nu spune, că nimic nu ni s'a descoperit, ci se mărginește a li zice că „n'aveți trebuință să scrim vouă?" Pentrucă atunci 'i-ar fi întristat mult dacă li spunea așà, iară acum el îi mângâie. Expresiunea „n'aveți trebuință" nu'i mai lasă ca să cerceteze și să întrebe de ceva, care este de prisos și chiar fără vre-un folos. Căci în adevăr, care este folosul? Să presupunem că sfârșitul lumei va fi după douăzeci de ani, după treizeci, după o sută; ei, și ce ni folosește? Sfârșitul vieței fiecăruia din noi nu este oare sfârșit? Și de ce mai ispitești, de ce te mai trudești în zadar, pentru ca să știi despre sfârșitul obștesc?

Dară după cum noi pătimim și în toate celelalte acțiuni ale vieței, așà și în cazul de față. După cum în celelalte noi lasăm pe ale noastre proprii, și ne batem capul cu cele obștești, căci zicem: «cutare este curvar, celălalt preacurvar; cutare a răpit, celălalt a nedreptățit», iară de ale noastre nu ne îngrijim și nu facem nici o vorbă, tot așà și aici; în loc ca fiecare să-și vadă de păcatele sale și să se îngrijască de propriul său sfârșit, noi voim să știm sfârșitul obștesc. Și ce poți avea tu de comun cu sfârșitul lumei? Dacă te îngrijești bine pentru sfârșitul tău, nimic rău nu vei pătimì când va fi sfârșitul obștesc. Fie departe, fie aproape, aceasta nu ne atinge întru nimic. De aceia n'a spus Christos ucenicilor săi, fiindcă nu erà în interesul lor. «Dară de ce nu erà în înteresul lor? zici tu; el care a ascuns aceasta, știà bine, și de ce nu putea fi în interesul lor»? Ascultă-l chiar pe el respunzând apostolilor: „Nu este al vostru a știì anii sau vremile, pe care Tatăl le-a pus întru a sa stăpânire" (Fapt. 1, 7). Și cei ce erau pe lângă Petru corifeul apostolilor, au auzit acestea, ca cei ce voiau și căutau să cunoască cât mai multe pentru dânșii. «Ce umblați ostenindu-vă în zadar» li zice Mântuitorul, și tot această zicere v'o adresez și eu vouă astăzi. «Da, zici tu, însă noi trebuie a astupà gurile Elinilor, căci ii spun, că lumea aceasta este Dumnezeu, și dacă noi am știì sfârșitul ei, am putea închide gurile lor».

Și aceasta va să zică a astupà gurile lor, ca să

ştiţi când anume va fi sfârşitul lumei, sau să ştiţi că va fi acest sfârşit? Spuneţi-le aceasta: că va fi sfârşitul, şi dacă nu vor crede aceasta, de sigur că nu vor crede nici ceealaltă. Ascultă ce spune Pavel: „Că înşi-vă adevărat ştiţi, că ziua Domnului ca un fur noaptea, aşà va venì", şi nu numai acea obştească, ci şi cea a fiecăruia în deosebi, căci aceasta imitează pe aceia, şi este aşà zicând în afinitate cu dânsa. După cum aceia va venì fără de veste, tot aşà şi aceasta. Timpul sfârşitului îşi are începutul dela Adam, aşà că sfârşitul vieţei fiecăruia dintre noi, este ca o icoană a sfârşitului aceluia, şi de aceia nici ar greşì cineva, dacă ar numì sfârşit trecerea din viaţa aceasta. Când pe fiecare zi se sfârşesc mii de mii de oameni, cari cu toţii aşteaptă ziua aceia, şi mai 'nainte de acea zi nimeni nu va învià, oare moartea de astăzi nu este lucrul aceleia?

Dar dacă voiţi a află cauza pentru care sfârşitul este ascuns nouă, şi de ce vine fără de veste, ca şi furul în timpul nopţei, eu după cât găsesc după mine că este bine, vă voiu spune. Nimeni nu s'ar mai sirguì în fapta bună niciodată în tot timpul vieţei sale, căci ştiindu-şi ziua sfârşitului său, ar face mii de rele, şi tocmai în acea zi s'ar apropia de botez, după care ar plecà de aici. Dacă astăzi, când din cauza neştiinţei ne stăpâneşte frica de moarte, care zguduie sufletele noastre, şi noi cu toţii ne cheltuim timpul în rele, şi mulţi se apropie de sf. botez tocmai la cele mai de pe urmă respiraţiuni ale vieţei lor, — deşi erau prea bine încredinţaţi de aceasta, — dară încă dacă am ştì ziua cea de pe urmă ce ar fi? Cine s'ar mai sârguì cu fapta bună? Dacă astăzi, când nu ştim, şi încă s'au dus dela noi mulţi neluminaţi cu sf. botez, de oarece nici frica n'a fost în stare să'i înveţe de a fi sirguitori în faptele cele bune şi plăcute lui Dumnezeu, dară atunci cine ar mai fi înţelept? Cine ar mai fi îngăduitor şi blând? Nimeni. Dară apoi mai este şi altceva. Astăzi pe mulţi stăpâneşte frica de moarte, şi dragostea de viaţă; apoi dacă ar ştì fiecare că mâine sau poimâine va murì, nimeni nu s'ar da în lături de a face orice mai 'nainte de acea zi, ci ar sfăşià pe câţi ar voì, şi ar face mii de rele sub cuvânt că se apără de vrăjmaşi. Un om mişel, dezgustat şi deznădăjduit de viaţa aceasta, nu ţine samă nici chiar de cel ce este îmbrăcat cu porfira

împărătească. Deci cel ce știe că numai decât mâine va trebuì să se ducă, se va rezbunà pe dușman, și numai după ce mai 'ntâiu își va recorì sufletul, va primì de a se duce. Să vă mai spun și al treilea argument? Cei ce iubesc viața aceasta și sunt dedați cu totul celor de aici, s'ar topì de supărare și discurajare știindu-și timpul în care vor murì. Dacă un tânăr de exemplu, nu ar crede că el are să se sfârșească mai 'nainte de bătrânețe, adecă dacă ar ști că are să moară în floarea tinereței, apoi întocmai ca și fearele cele mai trândave ar ajunge, căci și acelea după ce sunt prinse, se trândăvesc și își așteaptă sfârșitul.

Pe lângă toate acestea nici bărbații cei vrednici n'ar avea resplată pentru vrednicia lor. Pentrucă dacă ii au știut că după trei ani vor murì, și nicidecum mai 'nainte, apoi ce plată vor putea avea pentrucă au înfruntat relele? Fiecare ar putea să li zică: «fiindcă erați convinși că veți trăì trei ani, de aceia v'ați predat primejdiilor, știind foarte bine că nu aveți să muriți mai 'nainte de trei ani». Cel ce după fiecare primejdie își așteaptă sfârșitul, și știe că va putea trăì numai ocolind primejdia, unul ca acela dă dovada cea mai mare de dispreț către viața de față. Ceea-ce eu grăiesc acum, vă voiu învedera-o prin exemple.

Spune-mi te rog: Patriarchul Abraam, dacă ar fi știut mai dinainte că ridicând pe altar pe fiul său Isaac nu'l va sacrificà, oare ar fi avut el plată? Dacă Pavel știind mai dinainte nesocotia primejdiile, atunci unde este minunea? Apoi atunci chiar și cel mai trândav om ar putea să se ridice sau să se arunce în foc, dacă ar avea siguranță că nu va pătimì nimic, adecă dacă ar ști mai dinainte cum au să se petreacă împrejurările.

Dar nu așà sunt cei trei coconi, pe cari ni-i pune înainte sf. scriptură, căci ascultă ce spun ii: „Împărate! Este Dumnezeu în ceruri, care ne va mântuì pe noi din mânile tale, și din cuptorul acesta; iară de nu, cunoscut să fie ție că dumnezeilor tăi nu slujim, și chipului celui de aur pe care l'ai ridicat, nu ne închinăm" (Daniil 3, 17. 18). Ați văzut câte foloase sunt, și chiar mai multe, prin faptul că noi nu cunoaștem sfârșitul?

Sunt deajuns cele ce am vorbit până acum, spre

a ne convinge de adevăr. De aceia, deci, ca un fur noaptea, de aceia vine fără de veste, pentru ca să nu ne înfundăm în rele, pentru ca să nu cădem în trândăvie, și pentru ca plata noastră să nu fie știrbită.

„Că înși-vă, zice, adevărat știți". De ce atunci vă osteniți în zadar, dacă sunteți încredințați? Cum că viitoriul este nesigur, aflà din cele ce a spus Christos: „Priveghiați, zice, că nu știți ceasul în care furul vine" (Math. 24, 42). De aceia și Pavel spune: „Căci când vor zice, pace și liniște, atunci fără de veste va venì peste dânșii peirea, ca și durerea celia ce are în pântece, și nu vor scăpà" (Vers. 3). Aici face aluziune la ceva, după cum face și în a doua epistolă cătră Thesaloniceni. Fiindcă ii erau în strâmtorări și necazuri, iară prigonitorii lor în liniște și în dezmerdări, de aceia îi mângâie în nenorocirile prezente cu cuvântul învierei obștești. Aceia îi supărau grăindu-li din cele ce moștenise dela strămoșii lor, căci li ziceau: «când va fi sfârșitul»? ceea-ce spuneau și Profeții: „Vai celor ce zic: degrabă să se apropie cele ce va face, ca să le vedem, și să vie sfatul sfîntutui lui Israil, ca să'l cunoaștem" (Isaia 5, 19), sau și alt Proroc care zice: „Vai celor ce poftesc ziua Domnului" (Amos. 5, 18) adecă cei ce necrezând o poftesc. Privește acum pe Pavel cum îi mângâie, ca și cum pare că li-ar zice: «să nu credeți că dacă ii sunt în fericire, apoi de aici se poate luà dovada că judecată cea mai de pe urmă nu va venì, ci tocmai pentru aceasta va venì». Este vrednic de observat aici următorul lucru: dacă atunci va venì și antichrist, dacă va venì și Ilie, apoi cum atunci de spune, că pe când ii vor grăì «pace și liniște» sfârșitul va venì fără de veste? pentru că venirea acelora este dovada venirei lui Christos, și prin urmare nu se poate ca ii să nu știe. Dar apostolul nu vorbește aici de venirea lui Christos. și nici de timpul venirei lui antrichrist, ci de sfârșitul individual al fiecăruia. La venirea lui Christos vor fi acele semne, iară aici nu va fi nici un semn, ci va venì fără de veste și neașteptat. Dealtminterea nici femeia îngrecată nu se aflà în neștiință complectă, căci ea știe bine că după nouă luni va fi nașterea, însă despre ziua și ceasul în care

va naşte nu ştie sigur, căci unele nasc după şeapte luni, altele după nouă, aşà că timpul anumit nu-i este ştiut. Deci, Pavel aici asemănează sfârşitul fiecăruia cu naşterea femeei îngrecate, şi asemănarea este foarte exactă, căci multe femei, fără ca să aibă mai 'nainte semne, nasc pe drumuri, sau afară de casă, din cauză că n'au putut prevedea. Tot aşà şi Pavel dă a înţelege aici, arătând nu numai nesiguranţa sfârşitului, ci şi amarul durerilor. După cum femeia îngrecată este apucată de durerile facerei în timp ce ea poate joacă sau râde, fără ca să prevadă nimic, şi deodată este cuprinsă de dureri nespuse, tot aşà vor pătimì şi acele suflete în minutul când va venì moartea. „Şi nu vor scăpà", zice.

„Iară voi, fraţilor, nu sunteţi întru întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur" (Vers. 4). Aici vorbeşte de viaţa cea întunecată şi necurată. După cum cei mişei şi răi, toate le fac noaptea, furişându-se de ceilalţi şi afundându-se în întunerec, tot aşà şi cu moartea. Căci spune-mi: oare preacurvarul nu aşteaptă să vie seara? Oare furul nu aşteaptă să sosească noaptea mai curând? Oare criminalistul nu'şi face treaba lui în timpul nopţei? Dar tu zici parcă: «Şi ce? Pe dânşii nu'i apucă ca un fur? Oare nu şi lor li este necunoscută? sau că poate o prevăd? Şi atunci de ce spune apostolul: „Nu aveţi trebuinţă să scrim vouă"? Aici însă, apostolul nu vorbeşte despre nesiguranţă, ci despre nenorocirea acelei zile. Şi pentru dânşii este nesigură acea zi, nici ii nu ştiu când va venì, însă şi când va venì nu-i va cuprinde nimic supărăcios.

„Ca să nu vă apuce ziua aceea, zice, ca un fur". Cu alte cuvinte el voieşte a'i apără de acel rău; căci după cum se întâmplă cu cei ce privighează şi se află în lumină, că chiar de ar cercà furii, totuşi n'ar putea furà nimic, tot aşà şi cu cei ce trăesc după poruncile lui Dumnezeu. După cum furii pradă şi dezbracă pe cei ce dorm, tot aşà face şi moartea cu cei ce trăesc în întunerec, adecă se încred în cele prezente.

„Că voi toţi fii ai luminei sunteţi, şi fii ai zilei" (Vers. 5), spre deosebire de fiii pierzărei şi fiii gheenei. De aceea zicea Christos: „Vai vouă, că înconjuraţi marea şi uscatul ca să faceţi un pro-

zelit, și dacă se face, îl faceți pe el fiu al gheenei“ (Math. 23, 15), de aceea zicea și Pavel: „Pentru aceea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei“ (Colos. 3, 6), adecă acei ce fac cele ale gheenii, cei ce fac cele ale neascultărei. Tot așà și fiii lui Dumnezeu, cari fac cele plăcute lui Dumnezeu, tot așà și fiii zilei și ai luminei, cari fac cele ale luminei, căci aceștia nu sunt ai întunerecului și ai nopței.

„Drept aceea să nu dormim ca și ceilalți, ci se priveghem, și să fim treji. Că cei ce dorm, noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată, iar noi ai zilei fiind, să fim treji“ (Vers. 6—8). Aici arată că al nostru este de a fi ai zilei în ceea ce privește viața noastră morală. Când e vorba însă de ziua cea de pe urmă, adecă de sfârșitul vieței noastre, aceasta nu este al nostru, pentrucă atunci vine noaptea și fără voința noastră, și tot fără voința noastră vine și somnul, care adoarme trupul, nu însă și sufletul. Deci nu vorbește aici apostolul decât de noaptea și de somnul păcatului, căci acestea aparțin de voința noastră. De noi depinde de a viețuì totdeauna în lumină, precum și de a priveghià necontenit. A se închide ochii sufletului, și apoi a cădea în somnul reutăței, nu vine dela natură, ci dela intențiunea noastră.

„Drept aceea să nu dormim, zice, ci să priveghem, și să fim treji“. Este posibil ca cinevà priveghind să adoarmă, adecă să nu facă bine, și de aceea a adăogat „să fim treji“. Chiar în timpul zilei dacă ar priveghià cinevà fără ca să fie în același timp și treaz, va cădea de sigur în multe nenorociri. Așà că trezirea este intensitatea privegherei.

„Cei ce dorm noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată“. Beție numește apostolul aici, nu numai beția de vin, ci și acea rezultată din toate relele omenești. Beția sufletului este bogăția, și pofta de bani, și amorul nebun după femei, și în fine orice ai spune din acestea, toate la un loc sunt beția sufletului. Și de ce oare apostolul a numit răutatea în genere somn? Mai întâiu, fiindcă unul ca acesta este neactiv spre fapta bună, apoi fiindcă se hrănește cu fantazii, nu vede nimic adevărat, și capul lui e plin

de visuri, ba de multe ori este încărcat cu lucruri absurde, și chiar de ar vedea cevà bun, totuși la dânsul nimic nu e sigur, nimic nu e solid. De altfel așà și este viața prezentă, care e încărcată de visuri și de fantazii. Bogăția este un vis, slava, ca și toate celelalte, de asemenea este un vis. Cel ce doarme, nu vede cele ce în adevăr sunt în ființă, ci acele ce nu sunt el și le imaginează ca existând. Astfel este răutatea și viața petrecută în rele; nu vede cele ce sunt în adevăr, adecă cele duhovnicești, cele cerești, cele ce sunt în veșnicie, ci pe cele ce se scurg, pe cele ce sboară și fug iute de la noi. De aceea nu e deajuns ca numai să priveghem și să fim treji, ci mai trebue încă de a ne și înarmà peste tot, pentrucă chiar cel ce priveghiază și este treaz dacă nu are arme, iute cade prada furilor. Deci, dacă trebue și a priveghià, și a fi treji, și a ne înarmà peste tot, sau după cum zice apostolul: „Imbrăcându-ne în zaua credinței și a dragostei, și în coiful nădejdei de mântuire“, iar noi dormim și suntem nearmați, apoi atunci cine ar putea împiedecà pe diavol ca să nu împlanteze în noi sabia răului?

„Imbrăcându-ne în zaua credinței și a dragostei, și în coiful nădejdei de mântuire“. Aici face aluziune la viața aceasta și la credința religioasă. Arată apoi ce înseamnă a priveghia și a fi treji, adecă a fi îmbrăcați în zaua credinței și a dragostei. Și el nu vorbește de credință cum s'ar întâmplà, ci după cum nimic n'ar putea ușor sfâșià zaua de pe corp, care este ca un zid de apărare a peptului și a trupului, tot așa și tu înfășoară-ți sufletul cu credință și dragoste, și atunci nici una din săgețele cele aprinse ale diavolului nu se va putea înfige în el. Acolo unde sufletul este cercuit mai dinainte cu arma dragostei, toate asalturile dușmanilor rămân zădarnice. Nici viclenia, nici dușmănia, nici zavistia, nici lingușirea, nici ipocrizia și în fine nimic din acestea nu se vor putea atinge de un asemenea suflet. Și vedeți că el nu spune de o dragoste întâmplătoare, ci de dragostea aceea, care este puternică ca și zaua.

„Și coiful nădejdei mântuirei“. Precum coiful apără ceea-ce e mai principal la noi, acoperind capul și ferindu-l din toate părțile, tot așà și nădejdea nu lasă dreapta judecată ca să cadă, ci o pune să stea drept,

nelăsând a se introduce în ea nimic de dinafară. Intru cât ea nu se abate cu nimic, nu este cu putinţă de a alunecà, căci fiind îngrădită cu nişte astfel de arme, nu e posibil să cadă vreodată, ci după cum zice şi aiurea: „Rămâne credinţa, nădejdea şi dragostea" (I. Corinth. 13, 13). Zicând «îmbrăcându-ne şi înconjurându-ne» el singur pregăteşte armele ce ni trebuesc, şi arată de unde s'ar putea naşte credinţa, nădejdea şi dragostea, şi cât de puternice ar fi.

„Că nu ne-a pus pre noi Dumnezeu spre mânie, ci spre dobândirea mântuirei, prin Domnul nostru Iisus Christos, care a murit pentru noi" (Vers. 9. 10), aşà că nu am fost chiemaţi spre a fi pierduţi, ci mântuiţi. Şi de unde se poate cunoaşte că aceasta o voeşte el? De acolo că a dat pre fiul său pentru noi, că atât de mult doreşte de a ne mântuì, în cât a dat chiar pe fiul său, şi încă l'a dat spre moarte. Din aceste raţionamente se naşte nădejdea. Nu te desnădăjduì, omule, în sine-ţi, ducându-te la Dumnezeu, care n'a cruţat pentru tine nici chiar pe fiul său; nu te împuţinà din cauza relelor prezente. Cel ce a dat pe fiul său cel unul născut, ca să te mântuiască şi să te scape de gheena, ce ar mai putea cruţà pentru mântuirea ta? Aşà că trebue a nădăjduì toate cele bune. Nici de judecătorul către care ne ducem să ne judece, nu ne temem, căci ştim că ni-a arătat atâta dragoste, în cât a dat pentru noi chiar pe fiul său. Deci, noi nădăjduim lucruri bune şi mari, căci ceea-ce e principal am luat, voi să zic, credem. Am văzut exemplul ce ni s'a dat, prin urmare să iubim, căci ar fi cea mai de pe urmă tâmpire a minţei, ca să nu iubim pe cel ce se găseşte astfel faţă de noi.

„Ca astfel ori de vom priveghia, ori de vom dormì, împreună cu el să vieţuim. Pentru aceea mângâiaţi-vă unul pre altul, şi zidiţi-vă unul pre altul, precum şi faceţi" (Vers. 11). Mai sus zice: „să nu dormim, ci să priveghem şi să fim treji", însă altceva este somnul acela şi altceva acesta. Aici prin expresiunea „ori de vom dormì" zice de moartea cea trupească, cu alte cuvinte pare că ar zice: «să nu vă spăimântaţi de primejdii, căci chiar de murim, vom fi vii». Deci nu te desnădăjduì, iubitule,

dacă te primejduești, căci ai un garantsigur. Dacă el nu ar fi fost aprins de dragostea noastră, nu ar fi dat pentru noi chiar pe fiul său. Incât, chiar de vei murì, vei fi viu, căci și el a murit. Chiar de am murì, sau chiar de am viețuì, cu dânsul vom viețuì. Aceasta este indiferent, nimic nu'mi pasă dacă eu viețuesc, sau mor, căci cu dânsul împreună vom viețuì.

[1]) Deci, iubiților, toate să le facem pentru acea viață, toate să lucrăm având privirea îndreptată în spre acea parte. Intuneric este răutatea, iubitule, moarte și noapte adâncă, în care nu vedem nimic din cele ce trebue a vedea, și nu facem nimic din cele ce trebue a face. După cum trupurile celor morți sunt desfigurate și împuțite, tot așà sunt și sufletele celor ce trăiesc în răutate, și sunt pline de murdării. Ochii lor sunt închiși, gura strânsă și stau veșnic pe patul răutăței, ba chiar sunt cu mult mai de jelit decât cei morți, căci cel puțin aceștia sunt morți și către fapta bună, ca și către fapta rea, pe când aceia trăind pentru răutate, sunt nesimțitori spre fapta bună. Pe un mort chiar de l'ar ințepà cineva, totuși nu simțește nimic și nu se apără, ci stă ca un lemn uscat. Tot așà și sufletul este cu adevărat uscat, a îndepărtat dela el viața, primește pe fie-ce zi mii de rane, și totuși nimic nu simte, ci față de orice el stă într'o complectă nesimțire. Nu ar greșì cineva dacă l'ar comparà cu cei nebuni, cu cei beți, sau cu cei zăpăciți, cari se clatină în toate părțile când merg pe drum. Toate acestea le are răutatea, și este mai grozavă decât orice. Cel nebun este scuzat de către cei ce'l privesc, pentru că boala lui nu este din intențiunea sau din voința sa, ci dela natură; dar celce petrece în răutate ce scuză ar putea avea? De unde vine deci răutatea? De unde vine apoi că cei mai mulți sunt răi? Spune-mi, de unde vine răul boalelor? De unde vine zmintirea? De unde somnul cel greu? Oare nu din nebăgarea de samă? Dacă chiar boalele fizice își au începutul în intențiunea sau în voința noastră, apoi cu atât mai mult cele sufletești. De unde vine beția? Nu oare din ne'nfrânarea poftei de a bea? De unde vine aiurarea sau zmintirea? Oare nu din niște friguri exagerate?

---

[1]) *Partea morală.* Indemnare către virtute, și că este cu neputință, ca cei ce 'și petrec viața aici în plăceri și dezmerdări, să se bucure de bunătățile cele viitoare. Despre învierea cea deobște, și despre judecata cea mai de pe urmă. *(Veron.).*

Dar frigurile nu vin din cauza materiilor și a elementelor îngrămădite în noi mai mult decât trebuie? Dar prisosința acelor elemente din noi, nu vine oare din nebăgarea de samă? Când noi, fie în sărăcie, fie în bogăție, întroducem în noi ceva fără măsură, singuri aprindem focul. Apoi când flacăra este aprinsă, și noi în loc să o stingem imediat, rămânem nepăsători și dispreţuitori, de sigur că noi înși-ne pregătim focul și pălălaea acea grozavă, pe care n'o mai putem stinge. Tot așà se petrece și cu răutatea, căci dacă nu o împiedecăm dela început și nici nu o tăiem, apoi nici nu mai putem să știm unde va ajunge la urmă, și se va mărì mai mult chiar decât puterile noastre.

De aceea vă rog ca totul să facem, ca să nu dormităm. Nu vedeți pe străjerii de noapte, cum de multe ori adormind nu au folosit cu nimic din strejuirea lor? Tocmai din pricina acelui mic somn totul a vătămat, căci a lăsat în liniște pe cel ce voia a furà. Deci după cum noi nu vedem atunci pe furi, iară ii ne văd, tot așà și cu diavolul mai ales, care toate le uneltește, toate le mrejește, pe toți îi încurcă în mrejele lui și scrâșnește din dinți. Să nu dormităm deci și să nu zicem: «pe lângă aceasta nimic mai mult», căci când nici nu ne așteptăm, el ne atacă și ne pradă. Tot așà zic, este și cu răutatea, căci pe când nici nu ne așteptăm, ne pierdem. Toate să le observăm bine și cu exactitate, să nu ne îmbătăm, ca să nu adormim, să nu ne îmbuibăm ca să nu cădem în somnolență, să nu ne entusiazmăm pentru cele ale lumei aceștia, ci să petrecem tot timpul vieței în trezvie. Să ne punem în rânduială din toate părțile. După cum cei dela circ, cari merg pe funii întinse, nu trebue a se lenevì cât de puțin, căci chiar acel puțin poate să li aducă un mare rău, de oarece călcând greșit imediat cad jos și se prăpădesc, tot așà și noi nu e cu putință de a ne lenevì. Călătorim pe o cărare strîmtă care are pe deamândouă părțile prăpăstii înfricoșate, și pe care nu încap deodată amândouă picioarele. Și acum vezi tu, câtă exactitate îți trebue în măsurarea pașilor ce faci? Nu vezi pe cei ce călătoresc pe astfel de cărări, cum trebue să'și asigure nu numai picioarele, ci și ochii? De i s'ar părea că e bine ca să fie cu privirea deodată în amândouă părțile, chiar dacă piciorul stă bine, el totuși va ameţì uitându-se la adâncimea prăpăstiilor și se va prăbușì.

Lui îi trebue să fie cu băgare de seamă numai la pasul ce face, adecă precum zice și scriptura „Nici la dreapta, și nici la stânga să nu se uite“ (Prov. 4, 27). Strîmtă este cărarea pe care mergem, mare este și adâncul răutăței, mari și adânci sunt prăpăstiile, și mare este întunericul cel din fundul lor, — însă noi să fim cu băgare de seamă la cărarea cea strîmtă, să pășim pe ea cu frică și cutremur. Nimeni care călătorește pe o astfel de cărare nu merge a lene, nu râde, nu este îngreuiat de beție, ci este treaz și ușurat cu postul. Nimeni călătorind pe o astfel de cărare nu poartă cu el lucruri de prisos, căci un soldat sprinten va puteà mai cu ușurință să pășască. Nimeni nu'și leagă picioarele lui, ci le lasă ca să se poată mișcà în liniște.

Dară noi cari suntem legați cu o mulțime de griji, și purtăm în spete o mulțime de greutăți lumești, noi cari pășim a lene, și suntem distrași, cum vom putea oare să călătorim pe acea cărare strîmtă? „Strîmtă este calea“ zice Mântuitorul. Aceasta o facem și noi când ne lipim de cele plăcute ale lumei. „Ci strîmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață“ (Math. 7, 14). Și bine zice, căci când noi avem a dà seamă și de vorbe, și de fapte, și de gânduri chiar, apoi strîmtă este calea. Și mai strîmtă o facem noi înși-ne, când ne îngrășăm, și ne umflăm, și când ni se împleticesc picioarele. Dacă calea îngustă este foarte anevoioasă mai cu seamă celui corpolent, apoi celui slab de tot și sprinten este foarte lesnicioasă, și nu simțește nici o greutate, așà că cel ce își înfrânează trupul, nu se va teme a pășì pe ea.

Deci nimeni să nu se aștepte a videa cerul, trăind aici în plăceri, căci nu e cu putință. Nimeni să nu creadă că va putea trece pe acea cale îngustă, fiind îngeuiat de dezmerdările acestei vieți, pentrucă nu e cu putință. Nimeni să nu nădăjduiască că va putea ajunge la viață, dacă călătorește pe calea cea largă. Când tu vezi pe X dezmerdându-se în ospețe luxoase, în băi luxoase, sau printre femei perdute, să nu te câinezi pe sine-ți că nu te poți bucurà și tu de astfel de plăceri, ci, câinează-l pe acela, pentrucă călătorește pe calea perzărei. Care este folosul lui din această călătorie, dacă sfârșește în scârbă și amărăciune? Ce pagubă poți avea tu de la acea nemulțămire trecătoare, când ajungi la

liniştea şi fericirea veşnică? Spune-mi te rog: dacă cineva ar fi chemat de împăratul ca să se ducă la palat prin nişte drumuri prăpăstioase, şi în acelaşi timp ar trece prin mijlocul oraşului pe drumuri bune şi frumoase şi un condamnat la moarte, pe care din aceşti doi ai ferici tu? pe care 'i-ai jeli? Oare nu pe cel ce călătoreşte pe drumul cel larg şi frumos?

Tot aşà şi în cazul de faţă, să nu fericim pe cei ce se dezmiardă în plăceri, ci pre cei ce se înfrânează, căci aceştia călătoresc spre cer, iară aceia spre gheena. Poate că mulţi dintre voi vor rîde de cele ce eu spun; eu, însă, mai mult îi jelesc pe aceştia, pentrucă nu ştiu de ce anume rîd, şi pentru care mai ales ar trebuì să plângă, ci toate le confundă la un loc. De aceea îi jelesc. Ce spui, omule? Urmând a învià din morţi, a dà samă de cele ce ai făcut, şi a primì pedeapsa cea mai grea, de acestea nu faci nici o vorbă, ci te gândeşti cum să mănânci mai bine, cum să te îmbeţi şi cum să rîzi? Dar eu te plâng, căci având a primì pedeapsa meritată pentru faptele ce ai săvârşit, tu rîzi. Plângi şi tu împreună cu mine, jeleşte-te împreună cu mine, de relele ce ai făcut. Dacă unul dintre casnicii tăi moare, oare nu dispreţueşti tu pe cei ce rîd şi li pare bine de moartea aceluia? Oare nu-i consideri pe aceştia de duşmani, pe când pe cei ce plâng şi jelesc 'i iubeşti? Când vezi pe o femee întinsă pe patul morţii, tu alungi dela tine rîsul, iară când vezi un suflet mort tu rîzi şi dispreţueşti pe cel ce plânge? Vezi cum îşi bate joc diavolul de noi, că ne face duşmani unii altora?

Deci, iubiţilor, să ne deşteptăm odată, să luăm sama bine, să priveghem, să alungăm dela noi somnul cel adânc, şi să ne îndeletnicim a câştigà viaţa cea veşnică. Este judecată, este pedeapsă, este înviere. este cercetarea faptelor. Domnul vine pe norii slavei, şi „Foc înaintea lui va arde, şi împrejurul lui vifor foarte“ (Psalm. 49, 3), rîu de foc va curge înaintea feţii lui, vermele cel neadormit va fi acolo, foc nestins, întunericul cel mai dinafară, plângere şi scrâşnirea dinţilor. Chiar de aţi fi de o mie de ori neliniştiţi de vorbele mele, eu totuşi nu voiu încetà a vorbì Dacă profeţii fiind împroşcaţi cu pietre şi nu tăceau cu atât mai mult trebue noi a suferì dezguztul vostru şi a nu vorbì numai ca să vă mulţămim, ca nu cumva

înşelându-vă cu vorbele cele frumoase, noi înşi-ne să fim tăiaţi în două. Acolo este osânda veşnică şi fără vre-o nădejde de îndreptare, şi nimeni care să ni ajute. „Cui îi va fi milă, zice, de descântător muşcat de şerpe“ (Sirach, 12, 13(?)? Când nouă nu ni este milă de noi înşi-ne, apoi cui să'i fie milă, spune-mi? Când vezi pe cineva împiântându-şi singur sabia în trupul său, oare îl vei putea scăpà? Când Dumnezeu este de faţă, şi ne îndeamnă de a progresà în fapte bune, iară noi nu ascultăm, apoi cum ne va cruţà?

De aceea să ne fie milă de noi înşi-ne. Când ne rugăm lui Dumnezeu şi zicem: «Milueşte-mă, Doamne!» să zicem către noi înşi-ne «căci şi pre noi înşi-ne ne vom miluì». Noi înşi-ne suntem stăpâni, pentru ca Dumnezeu să ne miluiască, acest bun el ni l-a dat şi este în stăpânirea noastră. Dacă noi facem fapte vrednice de milă, dacă facem fapte vrednice de filantropia lui, şi el ne va miluì pre noi; dar când nu ne vom milui, apoi cine ne va cruţà? Milueşte pre aproapele tău, ca să te miluiască şi pre tine Dumnezeu. Câţi oare trec pe lângă tine pe fiecare zi zicându-ţi «milueşte-mă» şi tu nici măcar nu 'ţi întorci privirea spre dânşii? Câţi ciungi, câţi goli, câţi flămânzi, şi noi nu ne înduplecăm la rugămintele lor? Deci, cum ne vom face vrednici de a fi miluiţi, când nici noi nu facem ceva vrednic de milă? Aşà dar să fim milostivi, să fim îndurători, ca astfel să mulţămim pe Dumnezeu, şi să ne învrednicim de bunătăţile cele făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Şi vă rugăm pre voi, fraţilor, să cunoaşteţi pre cei ce se ostenesc între voi, şi pre mai marii voştri întru Domnul, şi pre cei ce vă învaţă pre voi, şi să'i aveţi pre dânşii de prisosit întru dragoste pentru lucrul lor, pace să aveţi între voi“ (Cap. 5, 12. 13).

Multe pricini de nemulțămire se prezintă celui mare în îndeplinirea datoriilor sale. După cum doctorii sunt siliți de multe ori de a supărà pe cei bolnavi, ordonându-li mâncările și doctoriile ce trebue a luà, care de sigur că nu au nici o plăcere în ele, însă aduc un mare folos, — și după cum și părinții sunt de multe ori greoi față de fiii lor, tot așà și dascălii. Doctorul însă, chiar de ar cădea urît bolnavului prin asprimea sa, totuși cei de pe lângă dânsul îl privesc cu plăcere și încredere, ba de multe ori chiar și cel bolnav. Incă și părintele trupesc, fie că dela natură, fie că în puterea legilor omenești, el își exercită cu multă ușurință autoritatea sa de părinte asupra fiului, și acesta nu va putea să se uite rău la el, sau să nesocotească autoritatea lui. Nu tot așà însă se petrec lucrurile cu preotul, căci el cu multă greutate își exercită autoritatea sa. Mai întâiu, că el trebue a-și menținea autoritatea sa asupra unor oameni cari de bună-voe îl ascultă, și-și dau încrederea în el, ceea-ce nu este ușor lucru, și nici nu se capătă cu ușurință, sau într'un timp scurt. Cel ce este certat și dojenit, oricine ar fi el, dela un timp se va îngreuia de atâtea dojane, și atunci preotul va fi față de el ca un element supărăcios. Tot așà va face și cel ce a fost sfătuit, îndemnat și povățuit în îdeplinirea datoriilor creștinești. Dacă eu spun «deșartă-ți punga și vină în ajutorul celor nevoeși», atunci am spus ceva greiu și supărător; dacă zic «înfrânează-ți mânia, stinge iuțala, contenește cu pofta cea absurdă, tae măcar o mică parte din dezmerdări», toate acestea sunt greoae și supărăcioase. De ași pedepsì pe unul care este leneș, sau l'ași scoate din biserică, sau l'ași oprì dela rugăciunile comune, el se scârbește, nu atâta pentrucă a fos îndepărtat dela acestea, pe cât pentru rușinea ce o simte. Dar și aceasta este o dovadă de întinderea boalei, căci fiind împedicați dela cele duchovnicești, noi nu ne scârbim pentru că suntem lipsiți de astfel de bunuri, ci pentru rușine că suntem văzuți de alții. Noi nu ne înfricoșăm, și nici nu ne sfiim de lucrul în sine, ci pentru altceva.

De aceea și Pavel discută mult asupra acestei chestinni. Incă și Christos a subordonat pe credincioși celor mai mari, căci ascultă ce spune el: „Pe scaunul lui Moisi au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți și fa-

ceți, iară după lucrurile lor nu faceți" (Math. 23, 2. 3). Și iarăși când a vindecat pe lepros, 'i zice: „Mergi de te arată preotului, și du darul care a poroncit Moisi întru mărturia lor" (Ibid. 8, 4). Și cu toate acestea tu singur spui în altă parte: „Îl faceți pre el fiu gheenii îndoit ca voi" (Ibid, 23, 15), apoi cum de astădată îi trimiți la dânșii? «De aceia, zice, am spus „toate câte vor zice vouă să faceți, faceți, iară după lucrurile lor să nu faceți" ca astfel să lipsască orice pretext din partea lor». Tot așà și Pavel scriind lui Timotheiu îi zicea: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească" (I. Timoth. 5, 17), iară Ebreilor scriindu-li zicea: „Ascultați pre învățătorii voștri și vă supuneți lor" (Ebr. 13, 17). Aici iarăși spune: „Și vă rugăm pre voi, fraților, să cunoașteți pre cei ce se ostenesc între voi, și pre mai marii voștri întru Domnul".

Fiindcă mai sus a fost zis: „Zidiți-vă unul pre altul", apoi ca să nu'și închipue dânșii că apostolul i-a înălțat la demnitatea de dascăli, a adaos cuvintele de mai sus, ca și cum pare că li-ar fi zis: «băgați samă însă, că dacă v'am dat voe a vă învățà și edificà unul pe altul, aceasta am făcut'o în vedere numai, că nu poate dascălul ca să spună și să învețe totul pe fiecare».

„Să cunoașteți pre cei ce se ostenesc între voi, și pre mai marii voștri întru Domnul, și pre cei ce vă învață pre voi". Căci cum să nu fie absurd, când tu cunoști pre cel ce mijlocește pentru tine către un om oarecare, faci totul pentru dânsul, și mărturisești în gura mare recunoștința către el; — și acesta care este mai marele tău întru Domnul, și care mijlocește pentru tine, să nu'i mărturisești nici o recunoștință? Și cum este mai mare el? Pentru aceea că se roagă pentru tine, pentrucă te servește cu darul duchovnicesc cel luat prin botez, că te cercetează, te sfătuește și te învață, și chiar la miezul nopței de'l vei chiemà, el vine, și cu toate acestea el cu nimic nu se va alege, decât cu vorbele cele proaste ieșite din gura

ta. Ce nevoe avea el de tine? Făcut'a el bine, sau rău? Aceasta rămâne să o judeci tu singur. Tu ai şi femee, te şi dezmerzi şi te desfătezi în plăceri, şi pe lângă acestea duci o viaţă neguţitorească, pe când preotul e departe de aceste ocupaţiuni, căci el se ocupă numai cu misiunea sa, şi cu nimic alta; el nu are în vedere, decât numai biserica.

„Şi să'i aveţi pre dânşii de prisosit întru dragostea voastră, zice, pentru lucrul lor, pace să aveţi între voi". Ai văzut, cum ştie el a preîntâmpina micimea de suflet? «Nu cum s'ar întâmplà, zice, să'i iubiţi, ci din prisosinţă chiar, adecă cum iubesc fiii pe tată, fiindcă printr'ânşii voi v'aţi născut spre viaţa veşnică, printr'ânşii câştigaţi împărăţia cerurilor, prin mânile lor s'a făcut totul, printr'ânşii vi se deschid porţile cerului. Deci, nimeni să nu se răscoale asupra lor, nimeni să nu se certe cu ii. Cel ce iubeşte pre Christos, iubeşte şi pe preot — oricine ar fi el, — pentrucă printr'ânsul s'a învrednicit de înfricoşatele taine». Spune-mi te rog; dacă tu ai voi să vezi palatul împărătesc strălucind de aurul cel mult, şi răsfrângând raze strălucitoare prin pietrele cele nepreţuite ce le are în el, şi pentru aceasta ai găsì pe cel ce poartă cheile şi l-ai ruga ca să'ţi deschidă, iar el deschizându-ţi cu mulţămire te-ar introduce în palat imediat, oare nu l-ai cinstì pe acesta, şi nu l-ai preferà înaintea tuturor? Nu l-ai iubì ca şi pe ochii tăi? Nu l-ai sărutà? Ei bine, preotul ţi-a deschis ţie cerul, şi pentru aceasta nu-l iubeşti, nu-l cinsteşti? Deşì poate ai femee, totuşi nu doreşti oare mai mult pe cel ce ţi-a pricinuit ţie atâtea bunuri? Astfel dar, dacă tu iubeşti pe Christos, şi dacă iubeşti împărăţia cerurilor, apoi recunoaşte atunci prin cine ai câştigat acest bun. De aceea şi zice apostolul: „Pentru lucrul lor, pace să aveţi între voi".

„Şi vă rugăm pre voi, fraţilor, sfătuiţi pre cei fără de rânduealǎ, mângâiaţi pre cei puţini la suflet, sprijiniţi pre cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători spre toţi" (Vers. 14). Aici el se adresează către cei mai mari. „Sfătuiţi, zice, pre cei fără de rânduealǎ", adecă să nu'i mustraţi cu insolentă în puterea dreptului de autoritate, ci cu blân-

deță. Cel ce mustră cu asprime, nu'și dă samă de dânsul, și în toiul mustrărilor deseori își iesă din dreapta judecată. De aceea împreună cu sfătuirea trebue a pregătì și medicamentul, care e de dorit să fie plăcut, ca astfel bolnavul să'l primească cu mulțămire. Și cine oare sunt acei fără de rândueală? Toți acei cari săvârșesc fapte contrare voei lui Dumnezeu. Rânduealà și ordinea care este în biserică, este egală ba chiar mai superioară decât ordinea ostășască. Deci și bârfitorul este fără rânduealà, și bețivul, și lacomul, și cu un cuvânt toți cei ce păcătuesc, căci aceștia nu pășesc regulat, ci se împleticesc în toate părțile și încurcă pe cei ce pășesc regulat. Dar mai este și un alt fel de rău printre celelalte rele, poate nu deopotrivă cu acelea, dar totuși este un rău, voiesc să spun despre micimea de suflet, de care spune apostolul aici, — și acest rău este împuținarea sau micimea de suflet, care pierde pe cineva întocmai după cum îl pierde și trândăvia. În adevăr, că cel ce nu sufere batjocura, este mic de suflet, cel ce nu poate suportà ispitele, este mic de suflet, cu un cuvânt unul ca acesta este sămânța aceea, care după zicerea lui Christos, a căzut pe peatră. Mai este încă și un alt rău, rezultat din slăbăciune sau neputință. „Sprijiniți, zice, pre cei neputincioși“, iară neputință sau slăbăciune, el înțelege aici acea cu privire la credință. Tu privește acum, cum apostolul nu îngădue ca aceștia să fie disprețuiți. Și în alt loc scriind, el zicea: „Pre cel slab întru credință primiți-l, nu întru îndoirea gândurilor“ (Rom. 14, 1). Aceasta este și firesc, căci și partea cea bolnavă și neputincioasă a trupului nostru, nu o lăsăm ca să se piardă, ci o îngrijim cu multă băgare de samă.

„Fiți îndelung răbdători, zice, cătră toți“. Chiar și cătră cei fără rânduealà? Da, și încă foarte mult. Nici un alt medicament nu poate folosì dascălului ca acesta, nimic nu poate fi mai bun pentru cei mici, ca îndelunga răbdare a celor mari; aceasta poate a rușinà pe cineva, poate a'l umilì cu totul, aceasta poate a cumințì chiar pe cel mai sălbatec și mai nerușinat dintre oameni.

„Socotiți, să nu răsplătească cineva cuiva rău pentru rău“ (Vers. 15). Deci, dacă nu trebue a răsplăti răul cu rău, apoi cu atât mai mult nu trebue

a răsplătì binele cu rău. «Cutare, zici tu, este viclean, m'a supărat și cu multe m'a nedreptățit». Voiești în adevăr a'ți răzbuna pe dânsul? Nu'i răsplătì nedreptatea, lasă-l nepedepsit. Și poate crezi că apostolul a stat aici? Nicidecum, „ci pururea, zice, să urmați cele bune, și spre voi unul către altul, și spre toți". Aceasta este filosofia cea mai înaltă, nu numai de a nu'ți răzbunà răul cu rău, ci de a răspunde cu bine la răul ce l'ai primit. Aceasta este cu adevărat răzbunare demnă, care aceluia aduce vătămare, iară ție folos, și chiar aceluia 'i poate aduce folos, dacă va voì. Și ca să nu crezi că el spune acestea numai cu privire la cei credincioși, de aceea zice: „Și spre voi unul către altul și spre toți".

„Pururea bucurați-vă" (Vers. 16). Aceasta o zice despre acei cari cad în scârbe din cauza ispitelor. Auziți aceasta voi toți câți ați căzut în sărăcie, sau în alte împrejurări nenorocite, fiindcă din acestea mai ales să naște bucuria. Când noi avem un astfel de suflet, că nu ne răzbunăm contra nimănui, ci tuturor facem bine, cum va putea, spune-mi, ca să se furișeze în el boldul cel ascuțit al tristeței? «Și cum este oare cu putință aceasta»? zici tu. Dacă am voì, este cu putință. Băgați samă, că apostolul arată și calea pe care trebuie a pășì, spre a ajunge la acest rezultat: „Neîncetat vă rugați, întru toate mulțămiți, căci aceasta este voea lui Dumnezeu, întru Christos Iisus spre noi" (Vers. 17. 18). Așà dar aceasta este voea lui Dumnezeu, ca noi pururea să mulțămim pentru cele ce întimpinăm în viață, aceasta este datoria unui suflet filosof. Ai pătimit vr'un rău? Dacă voiești, nu este nici un rău; mulțămește lui Dumnezeu, și vei vedea cum acel rău s'a prefăcut în bine. Zi și tu ca și dreptul Iob: „Fie numele Domnului binecuvântat în veci" (Iob. 1, 21). Ce ai pătimit tu din ale aceluia? Ai căzut poate în vre-o boală? Dar nu e nimic străin, căci trupul este supus stricăciunei și muritor. Poate că ești sărac? Dar averea este ceva care se pierde tot așà cum o câștigi, și tot aici rămâne. Poate că ai suferit intrigi și clevetiri din partea dușmanilor? Dar nu noi suntem cei nedreptățiți, ci acei cari au făcut nedreptatea. „Sufletul care păcătuește,

zice, acela va și murì“ (Ezechiil 18, 20), așà că nu cel ce sufere răul păcătuește, ci cel ce face răul. Deci nu trebuie a'ți răzbună pe cel mort, ci a te rugà pentru dânsul, ca să se izbăviască de moarte. Nu vedeți pe albină, cum moare de 'ndată ce te-a înțepat cu acul ei? Prin acea vietate ne învață pe noi Dumnezeu, ca să nu ne scârbim pe cei deaproape ai noștri, cari ne nedreptățesc, căci ii mai întâiu vor murì. Aceia poate că ne-au întristat pentru un timp, și pentru un timp scurt am simțit durerea nedreptății lor, însă tot ii sunt cari vor murì, dupre cum moare și acea vietate. Deși scriptura laudă pe albină, zicând: „Este atât de lucrătoare, ale căria ostenele împărații și proștii le aduc spre sănătate“ (Pild. 6, 8), totuși nimic nu o poate ajutà ca să nu moară odată cu înțeparea acului ei, ci trebue numai decât să moară. Deci, dacă nici acea mică vietate nu este exceptată pentru răul ce a făcut înțepându-te, apoi cu atât mai mult noi. Cu adevărat că este ceva bestial, ca nimeni nedreptățindu-te, tu să începi a nedreptățì, ba chiar e mai mult decât bestial, căci pe acelea dacă le lași în pace în pustietate ca să se hrănească, și nu le vei supărà, niciodată nu vor face vre-o stricăciune, nici se vor apropià de tine, și nici te vor mușcà, ci se vor duce în calea lor. Tu, însă, fiind om cu judecată, cinstit cu a'âta slavă, cinste și întâietate, nici măcar pe animale nu le imitezi, ci nedreptățești pe fratele tău și'l nimicești? Și cum te vei putea îndreptățì? Nu auzi ce spune Pavel? „Pentru ce mai bine nu suferiți nedreptatea? Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Ci voi înși-vă faceți nedreptatea și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților“ (I. Corinth. 6, 7. 8). Așà dar ai văzut, că în a face rău altuia stă a pătimì tu însuți răul, iară în a suferì tu răul, stă a face binele? Spune-mi, te rog: dacă cineva ar bârfì pe stăpânitori, sau ar batjocorì pe cei mai mari, pe cine oare ar nedreptățì el? Pe aceia, sau pe el? De sigur că pe el însuși. Apoi dacă cel ce batjocurește pe stăpânitor, nu pe acela îl batjocurește ci pe dânsul, dar cel ce batjocurește pe creștin, nu batjocurește oare prin aceasta pe Christos? Cel ce batjocurește chipul împăratului, pe cine batjocurește? oare nu pe dânsul singur? Deci, dacă cel ce batjocu-

rește chipul împăratului pe sine se batjocurește, dar oare cel ce batjocurește chipul lui Christos, — căci omul este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, — nu se nedreptățește pe sine? Până când oare vom iubì banii și averile? Și nu voiu încetà de a strigà contra averilor și a banilor, pentrucă acestea sunt pricina tuturor relelor. Când oare ne vom săturà de această poftă fără margini? Ce are bun în sine aurul? Rămân uimit de acest lucru, căci nu este altcevà decât o fermecătorie, ca aurul și argintul să fie atât de prețuite de noi. Despre sufletele noastre nu facem nici o vorbă măcar, pe când pentru lucruri ne'nsuflețite ne dăm atâta interes. Cum de s'a furișat oare boala aceasta în lume? Cine va putea să o stârpească? Care cuvânt ar putea să doboare această fiară sălbatecă, și să o sfâșie cu totul? Pofta aceasta vătămătoare s'a infiltrat în cugetele oamenilor, și se găsește în mare cinste la cei predominați de ea. Ne rușinăm la auzul poroncilor evanghelice, însă numai cuvinte scrise rămân cele din Sf. Scriptură, căci în faptele noastre nicăiri nu le găsim îndeplinite.

[1]) Deci, care este cuvântul de scuză al celor mai mulți? «Am copii, zice, și mă tem să nu rămână săraci și peritori de foame, mă tem să nu fiu și eu silit de a cere; mi-e rușine ca să cer». Și de aceia faci pe alții ca să ceară? «Nu pot, zice, răbdà de foame». Și de aceia faci pe alții ca să rabde de foame? Știi singur cât e de greu de a cere? Cunoști câtă vătămare aduce foamea? Cruță atunci de aceste rele și pe frații tăi. A cerșitorì este rușine, și a răpì avutul altuia nu e rușine? Te temi să nu te prăpădești de foame, și a prăpădì pe alții nu te temi? Deșì a cerșitorì nu este nici-o rușine, și nici nu este vre-o crimă, pe când a face pe alții ca să ajungă în acest hal este nu numai rușine, ci chiar crimă, care va atrage după sine pedeapsa cea mai grea. Așà dar ceia-ce spui, este numai un pretext, o vorbă zădarnică si lipsită de adevăr. Cum că nu din cauza copiilor faceți aceasta, dovedesc acei cari nu au și nici că vor avea copii, și totuși se zbuciumă și se

---

[1]) *Partea morală.* Nu nevoea de creșterea copiilor împinge pe cineva de a adunà averi, ci iubirea de argint. A se lăsà cineva ca să fie jefuit de averile sale pentru Dumnezeu, este mai mult chiar decât a face binele. Lăcomia nu se calculează după mărimea ei, ci după intențiunea celui ce este stăpânit de ea. *(Veron).*

tigoràsc ca să adune bogății multe, ca și cum par'că ar avea mii de copii ca să li lase averi. Nu grija copiilor face pe cineva iubitor de bani, ci boala sufletului. De această boală sunt cuprinși mulți chiar din cei ce nu au copii, pe când alții deși au mulți copii, totuși disprețuiesc până și cele ce deja au. De aceia toemai aceștia te vor acuzà în ziua judecăței, căci dacă nevoea de creșterea copiilor te-a împins de a adunà bani, ar fi trebuit ca și dânșii sa fie stăpâniți de această boală, să aibă aceiași poftă de bani, însă ii nu au avut'o, și prin urmare nu din cauza mulțimei copiilor suntem ca nebuni după averi, ci din cauza iubirei de argint.

«Și cari sunt aceia, zici, cari având copii disprețuiesc averile»? Mulți, iubitule, și în multe timpuri, și de voiești îți voiu spune și de acei din vechime. Nu doisprezece copii avea Iacob? Nu oare ducea acest Patriarch viața unui muncitor? Oare nu erà el nedreptățit de socrul său? Nu de multe ori a fost nevoit el ca să'l dezaprobeze? Nu cumva oare l'a silit pe dânsul mulțimea copiilor ca să poftească ceva din acele ce nu i se cuveniau? Dară Abraam care pe lângă Isaac avea încă și mulți alți copii? Și ce? Nu oare străinilor dadea el ospitalitate și din cele ce avea? Așà dară vezi, că el nu numai că nu nedreptăția pe cineva, ci încă dădea din cele ce avea, și nu numai făcând bine, ci și lăsându-se a fi nedreptățit de nepotul său. A se lăsà cineva ca să fie răpit și nedreptățit pentru Dumnezeu, este cu mult mai superior decât a face bine. De ce? Pentrucă a face binele este fruct al intențiunei și al voei libere, pentru care și ușor se îndeplinește, pe când a fi răpit și nedreptățit este fruct al siluinței și al prigonirei dinafară. Mai ușor ar îngăduì cineva ca să piardă sau să cheltuiască zadarnic mii de talanți cu voința lui, decât să poată suferì a fi răpit contra voinței lui, fie chiar numai cu trei bani. Așà că aceasta este o mare filosofie a sufletului. Aceasta o vedem petrecându-se cu Abraam. „Și a văzut, zice, Loth țările (câmpiile) de primprejur, că sunt udate și frumoase ca paradisul lui Dumnezeu, și le-au ales pe acestea" (Facer. 13, 10. 11), și cu toate acestea Abraam nu s'a împotrivit de loc. Ai văzut, că el nu numai că nu nedreptăția, ci încă se lăsà a fi nedreptățit? De ce arunci vina pe copiii

tăi, omule? Nu pentru aceasta ni-a dat Dumnezeu copii, ca să răpim avutul altora. Bagă seamă să nu mânii pe Dumnezu vorbind așà, căci dacă copiii tăi sunt cauza iubirei tale de bogății, apoi mă tem ca nu cumva să fii lipsit de dânșii, ca unia ce te vatămă. Dumnezeu ți-a dat copii, ca să îngrijească de bătrânețele tale, și ca să învețe dela tine a practicà virtutea. De aceea a hotărît el ca neamul nostru omenesc să fie constituit astfel, pregătind de aici două mari bunuri: pe deoparte că a pus pe părinți ca dascăli ai fiilor lor, iară pe de alta că a sădit o mare iubire între dânșii. Dacă ar fi fost ca oamenii să se nască cum s'ar întâmplà, nimeni n'ar mai avea vre-o relațiune cu altul. Dacă astăzi și mulți părinți cu copii și nepoți remân la bătrânețe fără nici o îngrijire din partea lor, apoi cu atât mai mult atunci. De aceea deci, ți-a dat Dumnezeu copii, și prin urmare nu aruncà vina asupra lor. Și dacă cei ce au copii, nu pot avea nici o scuză, dar încă cei ce nu au, și totuși se zbuciumă ca să adune averi, ce vor avea de răspuns?

Dar mai este și un alt cuvânt, lipsit însă de orice temeiu sau îndreptățire, și pe care aceștia îl pun înainte. Și care este acel cuvânt? «In locul copiilor, zic ii, să avem ca amintire după noi averea». Cu adevărat că este de râs ceea-ce ii spun. «In loc de copiii, zic dânșii, voiu lăsà ca amintire nemuritoare a slavei mele, averile ce le strâng». Nu a slavei tale, omule, ci a lăcomiei vor fi ca amintire veșnică acele averi ce le ai lăsat. Sau nu vezi și astăzi, cum mulți preumblându-se prin case strălucite vorbesc între dânșii de câte a răpit cutare, cât de lacom a fost în viața lui, ca să ajungă a'și clădì asemenea casă frumoasă!... și astăzi acela a devenit praf și cenușă, iar casa lui a căzut în stăpânirea altora. Trupul tău este ascuns în pământ, pe când amintirea lăcomiei tale nu o poți ascunde în scurgerea timpului, ci stă de față, càci tu singur ai făcut ca acea patimà să fie scoasă la iveală prin casa ce o ai lăsat. Și pe cât timp va stà în picioare acea casă purtând numele tău, de necesitate urmează, că și gurile tuturor să fie deschise contra ta.

Ai văzut acum, că este mult mai bine de a nu avea nimic, decât să lași în urmă-ți o atât de mare acuzare? Și acestea se petrec aici pe pământ; dar acolo ce vom face? Ce vom face, zic, când noi devenim aici stăpâni

atâtor bogății, și nu împărtășim din ele pe altul cu nimic, sau cu foarte puțin? Cum ne vom putea dezbrăcà de lăcomie? Cel ce voiește a se dezbrăcà de lăcomie, nu puțin dă din cele răpite, ci îndoit și împătrit. Ascultă ce spune Zacheiu: „Și de am răpit ceva, zice, întorc împătrit" (Lucà 19, 8). Tu, însă, mii de talanți răpind, crezi că dacă ai dat câteva drahme, ai înapoiat totul, și rămâi liniștit ca și cum ai fi rămas curat în totul. Dar aceasta nu înseamnă nimic, ci trebue a înapoià nu numai ceea-ce ai răpit, ci a mai da încă și din ale tale proprii. După cum se întâmplă și cu tâlharul, că nu se justifică și nu dă înapoi numai cele ce a furat, ci de multe ori își dă și sufletul, sau că după ce înapoiește într'un mod sau într'altul cu vârf ceea-ce a furat, este liberat, — tot așà și cu lacomul. Pentru că și lacomul este tâlhar, ba încă cu mult mai rafinat decât acela și mai tiran. Acela prin faptul că se ascunde când fură, și își face treaba în timpul nopței, ca și cum par'că s'ar rușinà și s'ar sfiì să păcătuiască, prin aceasta dovedește că este lipsit de îndrăzneală, pe când acesta (lacomul) fără rușine, cu fruntea sus și în mijlocul târgului ziua miaza-mare, fură dela toți, mai fără milă și mai tiranic ca un tâlhar. El nu sparge ziduri, nu stinge lumânările, nu deschide cuferile, nici nu strică sârma clopoțelului care dă de veste slugilor, ci face ceva mai voinicește decât hoțul, el fură în față pe cei nedreptățiți, scoate pe ușile caselor totul ziua miaza-mare, deschide totul cu curaj, ba încă silește pe cei nedreptățiți de a scoate ii înșii ceea-ce au prin cufere. Atât de mare este puterea siluirei, voiu să zic a lăcomiei. Acesta este cu mult mai spurcat decât hoții, cu mult mai nerușinat și mai tiran decât aceia. Hoțul când pătimește vr'un rău, sau când cade în vr'o cursă, se scârbește de sigur, însă are cel puțin o mângâiere nu mică, aceea adecă că cel ce l'a nedreptățit se teme mult de el, pe când lacomul chiar și după ce pătimește vr'un rău și este disprețuit de toată lumea, nici această mângâiere nu o poate avea, căci cel nedreptățit de el, silit fiind de împrejurări, singur a consimțit la jefuirea sa. De aceia și batjocura lumei este mai mare asupra lacomului, decât asupra hoțului de noapte. In adevăr, spune-mi te rog: un bărbat oarecare trăiește într'ascuns cu o femee măritată, iară un altul tot cu acea femee curvește pe față și este

prins de soț chiar asupra faptului; — care dintr'acești doi ți se pare că a scârbit mai mult pe soțul adevărat? Negreșit că acest din urmă, căci pe când cel dintâiu se temea cel puțin de bărbatul nedreptățit, acest din urmă pe lângă fapta cea rea, mai adaoge și insulta ce aduce soțului în față. Tot așà și cu averile; cel ce ia pe ascuns din averea străină, deși a făcut o faptă rea în sine, totuși cel puțin cinstește pe stăpânul celor furate prin aceea, că a luat pe ascuns, pe când cel ce fură pe față ziua miază-mare și în ochii tuturor, pe lângă paguba ce o aduce celui nedreptățit de el, mai adaoge și rușinea.

Să încetàm, deci, de a mai răpì avutul altora, și cei bogați, și cei săraci, căci cuvântul meu nu este îndreptat numai asupra bogaților, ci și asupra săracilor. Si cei săraci de multeori răpesc dela cei mai săraci decât dânșii, și meșteșugarii cari sunt mai cu stare deseori vînd cu toba avutul celor mai scăpătați decât dânșii, și cârciumarii sărăcesc pe alți cârciumari, și în fine mai toți cei din târguri fac astfel de nedreptăți. Astfel deci, eu voiesc ca nedreptatea aceasta să dispară de pretutindeni, căci nedreptatea nu se măsoară cu câtimea sau mărimea celor furate sau răpite, ci cu măsura intențiunei celui ce răpește. Cum că și aceștia sunt tâlhari și lacomi, și încă mai tâlbari ca cei bogați, vă amintesc despre cele ce am spus mai sus, deșì poate și voi vă amintiți. Decât ca să nu mai vorbim multe, aide, fie și aceștia pe aceiași linie cu lacomii cei bogați.

Să dăscălim, deci, cugetul nostru ca să nu dorească multe, să nu poftească niciodată ceea-ce este mai mult decât strictul necesar. Când e vorba de cele cerești, ei bine, aici niciodată pofta și dorința noastră, dacă se poate, să nu mai aibă hotar, ci fiecare să poftească tot mai mult, — iară aici pe pământ fiecare să se multămească cu strictul necesar pentru existența sa, și să nu caute nimic mai mult, ca astfel cu toții să putem a ne învrednicì de bunătățile cele adevărate, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Duchul să nu'l stingeți, Prorociile să nu le defăimați. Toate să le ispitiți, ce este bun să țineți. De tot felul de lucru rău să vă feriți“ (Cap. 5, 19—22).

O negură deasă, nori și întunecime profundă se întinsese asupra întregului pământ. Aceasta arătând-o apostolul zicea: „Eram oare când în întunerec“, și iarăși: „Iară voi, fraților, nu sunteți întru întunerec, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur“ (Efes. 5, 8. I Thes. 5, 4). Deci, dacă și astăzi este noapte întunecată, sau cum s'ar zice fără lună, dacă și noi călătorim pe o astfel de noapte, totuși ni-a dat Dumnezeu o faclă strălucită ca să o ținem în mână, sau mai bine zis a aprins în sufletele noastre facla charului sf. Duch. Dar acest foc unia primindu-l l'au făcut mai luminat și mai strălucit, ca de ex. Pavel, Petru, ca în fine toți sfinții lui Dumnezeu, — pe când alții 'l-au stins, ca de ex. fecioarele cele nebune, ca toți cei ce s'au depărtat dela credință, ca acel din Corinth ce a păcătuit așà de grozav, ca Galatenii ce răsturnase pe dos credința creștinească, și ca cei de felul acestora. De aceia și Pavel zice aici: „Duchul să nu'l stingeți“, adecă charul, căci așà obișnuește el de a numì charul Duchului. Pe acest char îl stinge o viață necurată. După cum cineva aruncând deasupra unei candele țărină sau și apă, sau dacă îi varsă untdelemnul, îi stinge focul, tot așà este și cu charul Duchului. Daca arunci asupra lui ceva pământesc, 'i-ai stins focul. Dacă poate n'ai făcut nimic de acest fel, însă vine vre-o ispită din vre-o parte, și-l lovește cu tărie, ca și un vânt puternic, și dacă lumina charului nu este mare, sau dacă nu are untdelemn îndeajuns, sau n'ai astupat bine lumina cu palma în timpul vântului, sau n'ai închis bine ușa, de sigur că lumina se va stinge, și atunci totul ai perdut. Și care este acea deschizătură sau ușă, pe unde poate străbate vântul și stinge lumina charului? Această ușă este ochiul și urechia. Deci nu lăsà ca să lovească în ele vântul cel tare al răutăței, fiindcă va stinge lumina, ci astupă-le bine cu frica de Dumnezeu. Și gura este o

uşă; de aceia închide-o bine, ca astfel şi lumina să străluceascǎ, în acelaşi timp să şi împedice vântul de a pătrunde înăuntru. De pildă te-a insultat cineva? Te-a bârfit? Inchide bine gura, căci dacă o vei deschide, vei aţîţà vântul, şi imediat va stinge lumina. Nu vezi, că şi la case când sunt deschise două uşi, şi este un vânt puternic, se formează înăuntru un curent ce răstoarnă totul? Pe când dacă închizi una din ele, nu se formează curent, fiindcă vântul nu mai are puterea pe care o avea la început. Tot aşà se petrece şi cu oamenii; două sunt uşile prin care intră vântul cel tare, voiu să zic duchul înşelăciunei: gura ta, şi gura celui ce te batjocoreşte şi necinsteşte. Deci, dacă o închizi pe a ta, iată că nu dai loc curentului, şi ai stins cu totul puterea vântului, pe când dacă o deschizi, vântul este neîmpedicat.

Aşà dară să nu stingem lumina charului din noi. De multe ori se întâmplă să se stingă chiar şi nefiind vre-o ispită sau vr'un vânt de dinafară, adecă când lipseşte untdelemnul trebuitor, când nu dăm eleimosină săracilor, atunci se stinge lumina. Şi Dumnezeu a venit la tine tot din milă, şi dacă nu vede la tine acest fruct al dragostei, fuge şi se depărtează de tine, căci charul sf. Duch nu poate sta pe lângă un suflet nemilostiv. Stingându-se apoi duchul, restul îl ştiţi voi toţi câţi s'a întâmplat să călătoriţi pe o noapte fără lună. Şi dacă călătoria aceasta dintr'un loc într'altul este atât de grea în timpul unei nopţi întunecate, dară încă călătoria noastră spre cer cât de nesigură va fi! Nu ştiţi câţi demoni sunt în acest spaţiu, câte fiare sălbatece, câte duchuri necurate? Când noi vom avea acea lumină cu noi, nimic nu ne va putea vătămà, dar dacă stingem acea luminâ, apoi iute ne vor nimici, iute vor scoate din noi tot ce avem mai de preţ, fiindcă şi tâlharii mai întâiu sting lumina şi apoi pradă în linişte tot ce găsesc mai de preţ. Aceia văd prin întuneric, fiindcă fac cele ale întunericului, pe când noi nu suntem obişnuiţi cu astfel de întuneric.

Deci să nu stingem acea lumină a charului. Orice faptă rea, ca bârfirea, sau insulta, sau şi altele de felul acestora, stinge lumina charului. După cum se petrece cu focul, că dacă azvârli în el ceva străin, iute îl stinge, pe când ceea-ce este în afinitate cu el, îl aprinde. tot aşà şi aici. Tot ce este uscat, tot ce este arzător, aprinde

flacăra duchului. Așà dar nimic din cele ce'l răcesc, nimic umedos să nu întroducem în el, fiindcă toate acestea sunt străine lui, și'l pot stinge.

Mai este încă și o altă explicare, care se poate dà pasajului acestuia. Mulți printre dânșii proroceau, unia adevărat, iară alții spunând minciuni. Aceasta o și spune apostolul în epistola I către Corintheni, când zice: „Altuia s'a dat alegerea duchurilor" (Cap. 12, 10). Și cum aceasta? Apoi diavolul fiind viclean, a găsit, că prin charul acesta al prorociei el poate răsturnà totul în biserică. Și fiindcă ambii, duchul și diavolul, prorociau cele pentru viitor, unul spunând adevărul, iară celălalt minciuna, și din nici o parte nu se putea căpătà dovada sigură, ci fără vre-o răspundere vorbeau și unul și altul, ca Ieremia și Iezechiil, apoi a sosit timpul ca acei proroci să fie controlați, sau după zicerea apostolului „unora s'a dat alegerea duchurilor". După cum și atunci deci, mulți dintre Thesaloniceni profetizau, la cari și face aluziune apostolul în epistola II către Thesaloniceni, zicând: „Nici prin duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolă, ca și cum ar fi trimisă dela noi, cum că ar fi sosit ziua lui Christos" (Cap. 2, 2), tot așà și aici, ca și cum pare că li-ar zice: «Nu cumva — fiindcă sunt printre voi oarecari Proroci mincinoși — nu cumva, zic, din cauza acelora să împedecați și pe ceilalți și să-i disprețuiți. Nu-i stingeți, adecă „Prorociile să nu le defăimați". Ai văzut că tocmai aceasta este ceea-ce el spune mai departe: „Toate să le ispitiți?" Și fiindcă a fost zis „Prorociile să nu le defăimați", apoi ca nu cumva să creadă că fiecăruia este deschisă calea spre prorocie, „Toate, zice, le ispitiți", adecă profețiile cele ce în adevăr se pot numì profeții, și „ce este bun să țineți".

„De tot felul de lucru rău să vă feriți", adecă nu de cutare sau cutare, ci de tot lucrul rău. «Și cele mincinoase, și cele adevărate, zice, să le ispitiți, să le examinați bine, și pe unele să le primiți, iară pe celelalte să le respingeți. Astfel și ura unora contra voastră va fi mai înverșunată, și dragostea celorlalți mai mare, căci voi nu ați primit cu ochii închiși

și fără nici o ispitire, ci totul faceți cu băgare de samă».

„Iară însuși Dumnezeul păcei să vă sfințească pre voi întru toate desăvârșit, și întru tot întreg duchul vostru și sufletul, și trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Christos să se păziască“ (Vers. 23). Privește iubire părințască din partea unui dascăl adevărat, ca apostolul Pavel, că după sfaturi adaoge și rugăciuni, și nu numai din gură, ci și înscris. De altfel trebuià ca el să facă uz de amândouă, și de sfat ca și de rugăciune. De aceea și noi, după ce mai întâiu sfătuim, apoi facem și rugăciuni pentru voi, după cum și știți voi toți câți sunteți inițiați în dogmele credinței. Dar Pavel cu drept cuvânt făcea aceasta, căci avea mult curaj înaintea lui Dumnezeu, și multă trecere, pe când noi stăm înaintea lui cu multă sfială, și suntem lipsiți de curaj, — însă fiindcă suntem orânduiți spre aceasta, o facem, deși suntem nevrednici de a stà înaintea lui, și cu mult mai în urmă decât mulți chiar dintre discipulii noștri. De vreme ce însă, charul lucrează și prin cei nevrednici, nu pentru dânșii, ci pentru cei ce urmează a se folosì, de aceea și noi îi proaducem cele cuvenite din partea voastră.

„Să vă sfințească pre voi întru toate desăvârșit, zice, și întru tot întreg duchul vostru, și sufletul și trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Christos să se păziască“. Ce numește el Duch aici? Charul primit, căci dacă călătorim de aici spre cer având faclele aprinse, vom intrà în camara cea de nuntă, iară dacă nu le vom avea, vom rămânea afară. De aceea și zice el „întreg Duchul vostru“, căci acela fiind neștirbit, și celelalte rămân intacte. „Și sufletul, zice, și trupul vostru“, căci nici acela, nici acesta nu primesc nimic rău în ele.

„Credincios este cel ce v'a chemat pre voi, care va și face“ (Vers. 24). Privește umilință la apostol. După ce el s'a rugat pentru dânșii, apoi adaogă: «Să nu credeți, însă, că aceasta se face prin rugăciunile mele, ci prin buna voastră intențiune, prin bunătatea voastră, prin care v'a si chemat. Căci dacă v'a

chemat la mântuire, el stă întru adevăr, adecă în hotărîrea luată, voind cu orice preț a vă mântuì».

„Fraților, rugați-vă pentru noi“ (Vers. 25). Vai! Câtă umilință! Dar el spunea acestea din umilință, pe când noi o spunem nu din umilință, ci cu gândul de a ne folosì, voind a câștigà mult prin aceasta, căci și noi zicem «rugați-vă și pentru noi». Deși poate nu vă folosiți dela noi cu nimic mare și minunat, totuși faceți-o aceasta măcar pentru cinstea ce ni-o dați numindu-ne „Părinte“. Cineva a avut oarecând copii mulți, și deși copiii nu se foloseau cu nimic bun dela dânsul, totuși într'o zi acela, ca tată al lor, li-a pus înainte dreptul lui de părinte, zicându-li: «oare nu sunt eu numit de voi tată?» De aceea și noi vă zicem «rugați-vă pentru noi», și nu o spunem cum s'ar întâmplà, ci din inimă, căci mult folos vom avea prin rugăciunile voastre. Căci dacă noi suntem răspunzători pentrucă vă avem pe toți sub îngrijirea noastră, și vom dà samă de voi, apoi cu atât mai mult datorim a vă cere, ca să ne bucurăm de rugăciunile voastre. Răspunderea noastră s'a făcut mai mare pentru voi, deci e drept ca și ajutorul din partea voastră să fie mai mare și mai puternic.

„Spuneți închinăciune fraților tuturor cu sărutare sfîntă“ (Vers. 26). Vai! câtă căldură în aceste cuvinte, cât delir! Fiindcă nu putea să-i sărute pe toți în persoană, căci erà departe de dânșii, apoi îi sărută prin alții, după cum zicem și noi: «sărută pe cutare în locul meu». Cu chipul acesta se întreține focul dragostei în amândouă părțile, căci dragostea nu se uită la distanțele cele mari, ci merge deadreptul la obiectul iubit, și este de față peste tot locul.

„Juru-vă pre voi întru Domnul, ca să se cetiască epistolia aceasta tuturor sfinților frați“ (Vers. 27). Aceasta este zisă mai cu samă din dorința cea mare, și nu atâta din învățătură, ca adecă să se creadă că el este în fața lor vorbindu-li.

„Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi. Amin“ (Vers. 28). Nu poroncește cum s'ar întâmplà, ci îi și conjură, iară aceasta o face în cuget curat, că dacă poate nu bagă de samă de cuvintele lui, cel puțin să facă aceasta pentru jurământ, căci ii aveau o mare frică de jurământ.

[1]) Astăzi însă şi jurământul este călcat în picioare. Astăzi auzi de multe ori slugile când sunt bătute jurându-se pe Dumnezeu şi pe Christos, sau mai bine zis înjurându-i, căci aşà mori tu creştinule, — şi cu toate acestea nimeni nu bagă samă, nimeni nu'şi întoarce privirea cu dispreţ. Dar dacă din întâmplare ar înjurà pe fiul tău, de 'ndată şi chiar fară voea ta, scrîşnind din dinţi dai drumul mâniei. Un altul iarăşi fiind târît prin piaţă de oamenii stăpânirei, jură pe cei ce'l siluesc, în faţa Elenilor şi a Iudeilor, cu jurămintele cele mai înfricoşate, şi totuşi nimeni nu bagă samă. Dar ce vor zice Elinii, când aud pe un creştin jurând pe alt creştin, şi totuşi nici o vorbă nu se face, ba încă stăm cu indeferenţă? Voiţi să vă istorisesc de un fapt, pe care şi eu l'am auzit? Nimic nu plăzmuesc dela mine, ci aceea ce am auzit dela o persoană vrednică de crezut. O fată tânără, măritată după un bărbat rău şi mişel, un sclav fugit dela stăpânul său, — acea tânără, zic, iată ce a pătimit: bărbatul său fiind încărcat de multe greşale şi urmând a fi vîndut de stăpâna sa, căci această stăpână ca văduvă ce erà, nu putea să'l pedepsească după cum merità pentru risipa ce făcea casei sale, s'a gândit ca să'l vîndă; dar fiindcă tânăra lui soţie era o femee vrednică, a judecat că ar fi imprudent de a se despărţi de bărbat, şi s'a învoit ca pentru liberarea lui să o vîndă şi pe dânsa. Văzându-se tânăra femee în strâmtorare şi lipsă mare, s'a dus la o persoană venerabilă şi cunoscută deaproape cu stăpâna sa, persoană care mi-a şi povestit acest fapt, — şi căzând la picioarele acelei persoane, a rugat'o cu lacrămi ca să stăruiască la stăpâna sa pentru dânsa. După ce în fine a schimbat mai multe vorbe, la urmă a adaos şi acestea ca să convingă pe acea persoană: «Aşà să vezi pe Christos în ziua judecăţii, să nu treci cu vederea cererea mea», şi zicând aceste vorbe a ieşit. După aceea, apucând'o grijele casei, cum se întâmplă în fiecare casă, ea s'a liniştit, şi a uitat de acel jurământ înfricoşat. Intr'una din zile, însă, deodată şi-a adus aminte cam pe la amiază de înfricoşatul jurământ, şi a fost cuprinsă de o umilinţă mare, după care ducându-se la stăpâna sa, s'a rugat cu

[1]) *Partea morală.* Să nu trecem cu vederea pe cerşetori, mai cu samă pe cei ce se jură. Că este o mare mângăiere la boale şi pagube ajutorarea cerşetorilor. Despre săracii cari stau în biserici, şi despre ospeţele ce trebue a da săracilor şi infirmilor. *(Veron).*

multă stăruință, și lucrul s'a sfârșit cu bine. Dar tot ea a văzut în noaptea următoare cerurile deschizându-se, și pe însuși Christos șezând pe tronul slavei; l'a văzut, zic, după cum e cu putință unei femei să'l vadă. Fiindcă erà foarte îngrijată de jurământ, și fiindcă se temea, de aceea s'a învrednicit unei astfel de vedenii.

Acestea le-am spus, ca noi să nu disprețuim jurămintele, când mai cu samă cei ce le fac ne roagă pentru lucruri bune, pentru eleimosină, pentru filantropie. Astăzi șed pe drumuri săraci cu picioarele tăiate, și se uită la tine cum treci iute pe lângă dânșii. Apoi fiindcă ii nu pot să vină după tine, întind mânile spre tine jurându-te și astfel ca și cum ar avea în mâni o undiță, așteaptă nenorociții ca tu să fii prins prin jurământul lor, și de frica jurământului să li dai un gologan sau doi, și tu treci iute pe lângă dânșii, deși ai fost conjurată în numele stăpânului tău. Și dacă te conjură pe ochii tăi, sau pe bărbatul tău care pleacă în călătorie, sau pe băeatul sau fa'a ta, imediat te înduplеci, mintea ți se înalță și inima ți se încălzește, iar când te conjură pe Chris os, tu treci pe lângă el și te faci că nu ai auzit. Cunosc multe femei, care auzind pe sărac luând de martur pe Christos, trec iute pe lângă el, însă dacă sunt lăudate pentru frumusețа lor, apoi de îndată răresc pasul, se moaie cu totul, și le vezi că întind mână de ajutor. Așà dar în acest hal au adus pe săraci, pe acei nenorociți, că au devenit obiecte de râs. Fiindcă nu pot să ațîțe sufletele trecătorilor cu acele cuvinte duioase și pline de amărăciune. ei bine, iată că ii au apucat pe această cale, prin care să încânte cel puțin și să înveselească pe trecători. Și iată cum depravația și ticăloșia noastră silește pe cel ce se găsește în nenorocire, pe cel ce e lihnit de foame, ca să împletească cununi de laudă și să înfrumusețeze pe cei ce'l miluiesc! Și dacă ar fi numai atâta, însă mai este și o altă mișelie cu mult mai urîtă decât aceasta: au silit pe acești nenorociți de a se face escamatori, măscăricioși și caraghioși în to ıtă puterea cuvântului. Căci când ii leagă păhăruțe și alte obiecte la un loc și punându-le împrejurul grumazului, saltă în sus și fac un vuet asurzitor, sau are a gură un naiu cu care cântă cântece de amor, și cu glasul lui te asurzește, apoi când vezi pe mulți încunurând pe acești nenorociți, unia dându-li o bucată de pâne, alții câte un gologan, alții altceva, și'i țin în curtea

casei sau la poartă timp îndelungat, în care timp bărbați și femei se desfătează de această priveliște, ei bine, ce poate fi mai urîcios ca acest fapt? Oare nu sunt acestea vrednice de jale și suspin? Mic este faptul în sine, și se crede a fi mic, însă din acest fapt mic și nebăgat în samă, se nasc multe păcate și slăbiri în moravurile noastre. Când se recitează de pildă vr'o poezie plăcută, iată că de 'ndată a muiat cugetul, ba a corupt chiar și însuși sufletul. Când săracul invoacă pe Dumnezeu și'l roagă pentru ca să'ți dăruiască mii de bunătăți în schimbul eleimosinei, nu se învrednicește de nici o băgare în samă din partea ta, iară cel ce întroduce în locul rugăciunei niște astfel de obiceiuri străine este admirat. Am să vă spun ceea-ce mi-a venit în minte acum. Când cazi în vre-o boală, dacă nu de aiurea, cel puțin dela cei săraci, dela cei ce sunt în strâmtoare, învață-te a mulțămì stăpânului a toate. Aceștia cheltuindu'și întreaga lor viață în cerșetorie, nu blăstămă, nu se scandalizează și nu se revoltă în sufletul lor, ci toată vorba lor se mărginește în mulțămire cătră Dumnezeu, numindu-l mare și filantrop. Acela fiind topit de foame, numește pe Dumnezeu filantrop, și tu care trăiești în belșug, dacă nu poți luà avutul tuturor, îl numești crud și nemilostiv? Cu cât este mai bun acela decât tine? și cum nu ne va condamnà el în ziua aceea? Dumnezeu a lăsat în lume ca niște dascăli universali în nenorociri, și ca mângâere în suferinți, pe săracii ce stau înșirați pe drumuri. Ai pătimit cevà ce nu ai voit? Dar nu așà ca săracul. Ai pierdut un ochiu? Dar el i-a pierdut pe amândoi. Ai fost bolnav un timp îndelungat? Dar acela pătimește de o boală ce nu se poate lecuì. Ai pierdut picioarele? Dar acela a pierdut sănătatea trupului întreg. Ai suferit vre-o pagubă mare? Dar nu ai ajuns în halul cerșetorului, ca să întinzi mâna.

Mulțămește, deci lui Dumnezeu. Nu vezi pe acela că stă în cuptorul sărăciei, că deși cere dela toți, totuși deabea dela cei mai puțini se învrednicește a căpătà cevà? Deci și tu, când obosești rugându-te lui Dumnezeu pentru cevà, și nu primești, adă'ți aminte de câte ori ai auzit pe sărac cerându'ți, și nu l'ai ascultat, și cu toate acestea el nu s'a scârbit și nici nu te-a batjocorit, — deși tu faci aceasta din cruzime și din zgârcenie, pe când Dumnezeu dacă nu te ascultă, o face

din filantropie. Deci, dacă tu din cauza cruzimei tale și încă nu poți suferi ca să fii învinovățit dacă nu ai dat nimic săracului, apoi cum îndrăznești de a învinovățì pe Dumnezeu, pentrucă din filantropie nu te-a ascultat? Ai văzut câtă nedreptate?

Acestea, iubiților, să le avem în minte totdeauna, să ne gândim la cei de jos, la cei ce sunt în nenorociri mai mari decât ale noastre, și astfel vom putea mulțămì lui Dumnezeu. Viața celor mai mulți este plină de astfel de exemple. Omul treaz, omul care voiește a fi cu băgare de samă, poate câștigă o învățătură nu mică, chiar dela ceea-ce vede prin localurile de rugăciuni. De aceea la biserici și la martirii [1]) stau săracii de dinaintea ușilor, ca noi din această priveliște să căpătăm un folos mare. Gândește-te că ducându-ne la palatele împărătești de pe pământ nu vedem nimic din acestea, ci bărbați mândrì, străluciți, încărcați de decorații și de aurării, — de aceștia, zic, vei vedea perindându-se prin toate părțile, — pe când la adevăratele palate — vorbesc de biserică — pe la bisericele martirilor, vei vedea demonizați, ciungi, săraci, bătrâni, orbi, și alții de acest fel, cu membrele corpului schilodite. Și de ce oare? Pentru ca tu să iai învățătură dela această priveliște. Mai întâiu pentru ca tu, dacă cumva întrì înăuntru târînd după tine mândria, uitându-te la aceia, să arunci dela tine acea sarcină, și zdrobiudu-ți inima să intrì înăuntru ușurat, și să asculți cele ce se spun acolo, căci nu e cu putință ca cel ce se roagă să fie ascultat în cererea sa, dacă are cu dânsul mândria. Al doilea, pentruca văzând un bătrân gârbovit și istovit, să nu'ți închipui lucruri mari dacă ești tînăr, fiindcă și bătrânii aceștia au fost odinioară tineri ca tine. Al treilea, pentrucă dacă tu te îngâmfi că ești într'o slujbă ostășască la palatul împărătesc, să te gândești că dintre aceștia mulți vor fi mai străluciți decât tine în palatele împăratului ceresc, că dacă te încumetezi poate în sănătatea trupului tău, de îndată ce te uiți la acești nenorociți îți moderezi trufia. Aici intrând cineva deseori, dacă este sănătos nu va gândì lucruri mari asupra sănătăței trupești, iară dacă este obosit de lupta zilnică va căpătà o mare mângâere. Și nu numai pentru aceasta

[1]) *Notă.* Prin cuvântul μαρτήριον-μαρτήρια se înțelege biserica clădită pe mormântul martirilor, care de ordinar erà afară de cetate. *(Trad.).*

stau săracii pe la biserici, ci și pentruca să te facă pe tine milostiv, pentruca să te înduplеci la milă către alții, pentruca să admiri filantropia lui Dumnezeu, căci dacă Dumnezeu nu se rușinează de dânșii, ci'i pune să stea chiar la ușa palatului său, apoi cu atât mai mult tu; și în fine ca tu să nu cugeți lucruri mari, dacă ești în palatele împărătești de pe pământ. Nu-ți fie rușine, dacă te chiamă săracul, dacă-ți cere ceva. Chiar de s'ar lipì de tine, chiar de te-ar apucà de picioare, tu nu trage picioarele, căci aceștia (săracii) sunt cânii cei minunați ai curților împărătești. Nu necinstindu-i îi numesc câni, să nu fie, ci lăudându-i mult, căci ii păzesc curtea palatului împărătesc. Deci hrănește-i, căci cinstea ce li-o faci se resfrânge asupra stăpânului, asupra împăratului ceresc.

In palatele împărătești de pe pământ totul e mândrie și trufie drăcească, aici însă, în palatele cerești totul umilință și modestie. Cum că pe la ușile acestor palate nu vei învăță nimic omenesc, și cum că Dumnezeu nu se resfață în bogății, ia aminte și învață-te dela cei ce stau înaintea acestor uși. Șederea lor înaintea ușilor bisericei este ca și cum pare că o îndemnare, ca și cum pare că ar fi o voce oarecare strălucită adresată tuturor oamenilor, și care le zice: «toate cele omenești sunt nimic, toate sunt umbră și fum». Dacă bogăția ar fi un bun, nu ar fi pus Dumnezeu pe săraci ca să stea înaintea ușelor casei sale. Dar dacă intră în biserică și bogați, și el îi lasă să se apropie, apoi nu te minună, fiindcă nu'i îngădue să intre ca ii să rămână bogați, ci pentru ca să scape de greutatea bogățiilor. Ascultă ce spune Christos: „Nu puteți slujì lui Dumnezeu, și lui Mamonà“ (Math. 6, 24), și iarăși; „Cu anevoe va intrà bogatul întru împărăția cerurilor“ și iarăși: „Mai lesne va intrà funia corăbiei prin urechile acului, decât bogatul întru împărăția lui Dumnezeu“ (Ibid. 19, 23. 24). Deci, de aceea primește pe bogați, ca auzind aceste cuvinte ii să dorească bogăția cea veșnică, să dorească cele cerești. Și de ce te minunezi, dacă el nu lasă ca să stea la ușa palatului său din aceștia? La masa lui cea duhovnicească nu găsește că e nedemn de a'i chemà și pe aceștia, și a'i împărtășì din acel ospăț, ci ciungul și ologul, bătrânul îmbrăcat cu trențe, plin de rapân și

de păduchi, șade împreună cu cel tînăr, ba alăturea chiar de cel ce poartă pe trup porfira împărătească, și are pe cap diadema, cu aceștia la un loc, zic, vine și acela și ia parte la cina cea de taină, se împărtășește din ospățul duchovnicesc, și de aceleași se bucură fiecare, și nu este acolo nici o deosebire de persoane. Christos nu găsește că e nevrednic de dânsul de a chemà pe acești nenorociți la masa împărătească, și a stà cu împăratul alăturea, — căci și unii și alții sunt chemați, — și tu poate găsești că e nedemn de tine de a fi văzut de alții că dai săracului eleimosină, sau vorbind cu dânsul? Vai! Câtă lipsă de judecată, câtă mândrie drăcească! Bagă samă însă, să nu pățești ca odinioară acel bogat din evanghelie. Acela nu se înjosià nici măcar să vadă pe Lazăr, și nu-i dà pentru locuință nici măcar o mică parte de sub acoperământul caselor sale, ci ședea nenorocitul afară de poartă, și el nici nu se înjosià de a schimbà câteva cuvinte cu dânsul. Dar privește, cum atunci când avea nevoe de acel sărac, nu a putut face nimic.

Dacă noi ne rușinăm de acei de care Christos nu se rușinează, apoi de Christos ne rușinăm, căci aceia sunt prietenii lui.

Deci, masa ta să fie plină de ciungi și betegi, de gârbovi și istoviți, căci prin aceștia stă de față Christos, și nu prin cei bogați. Poate că 'ți vine a rîde auzind acestea, însă ca să nu crezi că vorbesc dela mine, ascultă ce spune însuși Christos, ca să nu mai rîzi, ci să te cutremuri: „Când faci cină sau ospăț, nu chemà pe prietenii tăi, nici neamurile tale, nici pe vecinii cei bogați, ca nu cumva și ii să te cheme pe tine și să'ți resplătească, ci când faci ospăț chiamă săracii, neputincioșii, schiopii și orbii, și fericit vei fi, căci nu pot să'ți întoarcă, că ți se va întoarce ție întru învierea drepților" (Lucà 14, 12—14). La o asemenea masă este și mai multă slavă, dacă cumva iubești slava, căci pe când la mesele celelalte vezi invidia și minciuna, acuzări și bârfeli, și frică mare ca nu cumva să faci ceva ce nu se cuvine, și stai ca sluga în fața stăpânului, sfiindu-te de vr'o înfruntare și de gura celorlalți, la aceste mese nimic de acestea, ci tot ce auzi dela aceștia le primești cu plăcere; și vuetul de aici e mai plăcut, și aplauzele

mai plăcute, şi slava mai strălucită, şi minunea mai mare. Nu aşà aplaudă cei ce aud pe aceia cum aplaudă pe aceştia, iară dacă nu crezi încearcă tu care eşti bogat, tu care chemi la masă prinţi şi generali, încearcă, zic, şi chiamă săraci, şi umple masa cu de aceştia, şi vei vedea singur dacă nu vei fi aplaudat de toţi, dacă nu vei fi sărutat de toţi, şi dacă nu te vor numì toţi tată al lor. Dela acele ospeţe nu este nici un câştig, iară dela acestea chiar cerul 'ţ este hotărît mai dinainte, cum şi bunurile de acolo. Cărora fie a ne învrednicì noi cu toţii, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ THESALONICENI

A celui întru sfinţi Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

SUBIECTUL. OMILIA I

Zicând în epistola dinainte că: „Ne rugăm noaptea şi ziua, ca să vedem faţa voastră", şi că „Neputând răbdà a rămânea în Athena singuri", şi că „Am trimis pe Timotheiu" (I, Thesal. 3, 1. 2. 10) prin toate acestea el dă pe faţă dorinţa lui ce o avea, de a se duce la dânşii. Dar fiindcă nu putuse să se ducă şi să pună în rânduială lipsurile credinţei lor, de aceea a adaos epistola a doua, ca astfel ceea-ce li lipsà lor prin prezenţa lui, să o îndeplinească prin scris. Cum că el nu s'a dus după trimiterea celei întâi epistole, se poate vedea din următorul pasaj: „Şi vă rugăm pre voi, fraţilor, pentru venirea Domnului nostru Iisus Christos" (II. Thes. 2, 1), pe când în epistola de mai înainte le scrià: „Iară de ani şi de vremi n'aveţi trebuinţă să scrim vouă" (I. Thes. 5, 1), aşà că dacă el s'ar fi dus după aceasta, nu ar fi trebuit să li mai scrie nimic. Dar fiindcă chestiunea aceasta a fost amânată, de aceea vine apostolul din

nou asupra ei, și adaogă această epistolă. După cum face și în epistola cătră Timotheiu, când zice: „Cari (Imeneu și Filit) dela adevăr au rătăcit zicând că învierea au fost dejà“ (II. Timoth. 2, 18), dând, pe față pe acei înșelători, cari spuneau că credincioșii nu au nimic de nădăjduit, de oarece învierea s'a petrecut dejà, — iară aceasta în scopul vădit de a împedică pe credincioși dela lupta pentru credință, — tot așà face și aici. Fiindcă pe dânșii numai speranța îi ținea și nu-i lăsà să cadă în relele lumei acestia, apoi diavolul voind a li tăia această speranță, după cum ar tăia cineva ancora corabiei, și fiindcă n'a putut cu minciunile să-i convingă despre cele viitoare, a apucat pe o altă cale, a pus pe niște oameni vătămători și netrebnici ca să propoveduiască credincioșilor, că toate acele bunuri făgăduite de Christos au luat sfârșit, căci învierea a fost dejà, și cu un cuvânt se încercau să amăgească pe cei lesne crezători. După cum aceia ziceau atunci că învierea a fost dejà, tot așà și aici între Thesaloniceni ziceau unii că judecata cea de pe urmă stă de față, precum și venirea lui Christos, ca cu chipul acesta să facă mincinos chiar și pe Christos, arătând că nu mai este la urmă nici răsplată, nici tribunal, nici pedeapsă și nici osândă veșnică pentru cei ce fac rele, făcând prin aceasta pe unii mai îndrăzneți în comiterea relelor, iară pe alții mai umiliți. Și ceea-ce este mai grozav decât toate, că pe când unii se mărgineau a propoveduì simplu, cu vorba numai, după cum sunt acele pe care le spune Pavel, alții se încercau a face aceasta prin epistole false, scrise în numele lui Pavel. De aceea apostolul închizându-li orice portiță de intrare, zice: „Nu vă spăimântați, nici prin Duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolie, ca cum ar fi trimisă dela noi“ (II. Thes. 2, 2). Prin fraza „nici prin duch“ el face aluziune la prorocii cei mincinoși. Și de unde putem știì că i se falsificau epistolele? Din ceea-ce spune la finea acestei epistole: „Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel, care este semn în toată epistolia; așà scriu. Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi cu toți“. «Nu numai aceasta spun, că epistola întreagă este scrisă cu mâna mea, și prin urmare acesta este un semn vă-

dit de autenticitatea ei, — deşì de altfel scrisoarea ar fi putut fi imitată şi de alţii — ci încă că şi închinăciunea o scriu cu mâna mea». Aceasta se petrece şi printre noi, căci dela iscălitură se poate cunoaşte dacă scrisoarea aparţine sau nu persoanei ce a trimis-o.

Deci, prin această epistolă vine apostolul din nou şi-i mângâe pe aceşti Thesaloniceni, munciţi grozav de relele ce-i bântuiau, lăudându-i din faptele cele prezente şi din cele viitoare, şi îndemnându-i prin frica de pedeapsă, şi prin răsplata cu bunurile făgăduite şi pregătite lor. Desfăşură foarte lămurit întâmplările de atunci, arată semnul timpului de atunci, adecă apariţiunea lui antichrist, fără însă să descopere timpul anumit. De altfel atunci mai cu samă rămâne convins sufletul cel slab, când nu numai ascultă ceva întâmplător, ci încă învaţă şi ceva mai mult. Şi Christos pune mult interes în această chestiune, căci stând pe munte vorbeşte discipulilor cu multă preciziune despre sfârşitul lumei. Şi pentru ce oare? Ca să nu poată înşela cei ce introduc antichrişti si christoşi mincinoşi. Şi el pune în faţa lor multe semne ce se vor întâmplà atunci, din care cel mai principal este: „Când se va propoveduì evanghelia la toate neamurile“ (Math. 24, 14) după care îndemnându-i ca să nu se lase a fi amăgiţi asupra venirei lui, li spune: „Că precum iese fulgerul dela răsărituri, şi se arată până la apusuri, aşà va fi şi venirea fiului omului“ (Ibid. 24, 27), căci şi fulgerul nu se ascunde în vre-un colţ oarecare, ci străluceşte peste tot orizontul; deci venirea lui nu are nevoe de vestitori, şi va fi tot atât de strălucită, după cum este şi venirea fulgerului, care n'a avut nevoe de vestitori. A spus şi de antichrist, căci zice: „Eu am venit întru numele Tatălui meu, şi nu mă primiţi pre mine, iară de va venì altul întru numele său, pre acela veţi primi“ (Ioan 5, 43). Vorbeşte apoi şi de nenorocirile ce se vor succedà atunci, punându-le ca dovadă a venirei lui, şi spune că şi Elie va venì.

Aveau deci o mare îndoială Thesalonicenii aceştia, despre timpul venirei lui Christos, dar îndoiala lor a devenit foarte trebuitoare şi nouă, pentrucă nu numai

lor li-a folosit, ci și nouă, ca să scăpăm de poveștile cele copilărești, și de aiurări băbești. S'au n'ați auzit de multe ori în copilăria voastră despre numele lui antichrist, și despre umilința sau ipocrizia lui? N'ați auzit pe mulți spunându-vă asemenea povești? Deci, diavolul, încă pe când mintea noastră este fragedă, bagă în inimă astfel de minciuni, ca astfel odată cu creșterea noastră să crească și minciuna, și la urmă să poată a ne înșelà. Nu ar fi venit Pavel ca să vorbească cu dânșii de antichrist, dacă nu ar fi fost silit, și dacă nu ar fi fost trebuitor.

Dar noi să nu ispitim asemenea lucruri. Nu va venì el (antichrist) cu umilință, ci „se va înălțà mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune, așà încât să șază el în biserica lui Dumnezeu ca un Dumnezeu, arătându-se pre sine cum că ar fi el Dumnezeu" (II Thes. 2, 4). După cum diavolul a căzut din cauza zmintirei, tot așà și cel ce lucrează printr'ânsul cade în zmintire complectă.

[1]) De aceea vă rog, ca să ne silim cu toții de a ne depărtà de această patimă, ca să nu cădem în osânda diavolului, ca să nu ne facem părtași aceleiași pedepse. „Nu neofit (de curând botezat), zice, ca nu cumva umflându-se (îngâmfându-se) să cază în osândà diavolului" (I Timoth. 3, 6). Așà dar cel ce se îngâmfă, va luà aceiași osândă ca și diavolul. „Inceputul mândriei, zice, este a nu cunoaște pe Domnul, începutul păcatului este mândria" (Sirach 10, 12. 13), adecă este întâia pornire, întâiul pas făcut spre păcat; — deci mândria este temelia și rădăcina păcatului. Inceputul arată, sau pornirea spre rău, sau depărtarea de rău, ca și cum ar zice cineva: «începutul prudenței este de a fugì cineva de o privire scandaloasă», adecă este cea întâi pornire a sufletului, — sau ar zice: «începutul înțelepciunei este înfrânarea», adecă temelia sau baza. Tot așà și zmintirea este începutul păcatului, fiindcă dela dânsa începe orice păcat, și în ea se concentrează. Cum că răutatea aceasta, ori și câte bunătăți am face, nu ne părăsește până ce nu vom

---

[1]) *Partea morală.* Despre mândrie și îngâmfare seacă. (*Veron*).

cădea, și că rămâne în noi ca o rădăcină oarecare, se poate vedea dela acel Fariseu, carele n'a folosit nimic cu toate bunățile ce le făcuse, fiindcă el n'a tăiat rădăcina răutății, ci a lăsat'o intactă ca să distrugă totul. Dela zmintire vine nebăgarea în samă a săracilor, pofta de averi, dragostea înfocată de slavă, pofta nesfârșită de stăpânire. Un astfel de om este grabnic răzbunător înfruntărei, căci cel lipsit de minte nu poate suferì înfruntarea, nici dela cei mai mari, și nici dela cei mai mici decât el, — iară cel ce nu sufere a fi înfruntat, nu sufere nici de a pătimì vr'un rău. Acum tu privește, cum mândria este începutul păcatului. Și cum oare începutul mândriei este a nu cunoaște pre Domnul? Apoi cel ce cunoaște pre Dumnezeu, după cum trebue a'l cunoaște, cel ce cunoaște că Fiul lui Dumnezeu s'a smerit până acolo, că a luat chip de rob, nu se mândrește, iară cel ce nu cunoaște acestea se mândrește. Deci, mândria ațîță pe om spre zmintire. Spune-mi, te rog: cum oare cei ce atacă biserica zic că cunosc pre Dumnezeu? Oare nu sunt plini de mândrie, care vine dela zmintire? Și iată că necunoscând pre Domnul, mândria lor i-a dat de râpă. Căci dacă Dumnezeu iubește inima înfrântă și smerită, cu aceștia e din contra, căci zice: „stă contra celor mândri, iară celor smeriți li dă dar" (Pild. lui Solomon 3, 24). Deci nici un rău nu este mai mare ca mândria, căci ea face pe om demon, batjocoritor, blasfemător, călcător de jurământ, și'l aduce până acolo de a devenì chiar omorîtor de oameni. Cel mândru pururea trăiește în scârbe, pururea se frământă în sufletul său, pururea se tulbură, umblă încoace și încolo fără să'și găsească loc, și nimic nu este în lumea aceasta care să poată stâmpărà pofta, sau mai bine zis patima lui. Chiar pe împărat de l'ar vedea căzându-i la picioare și închinându-i-se, nu se va săturà, ci va dorì mai mult. După cum cei iubitori de argint ori și cât ar strânge, tot mai mult doresc, tot așà și cu acești zmintiți, căci și aceștia, ori de câtă cinste s'ar bucurà, doresc mai multă, fiindcă patima mândriei crește și sporește la ii pe fiecare zi. Patimă grozavă este mândria, patimă ce nu are margini, ci numai atunci stă pe loc, când dejà a omorît pe cel ce o avea. Nu vezi pe bețivi cum pururea sunt însetați? Patimă este și beția, iară nicidecum vre-o poftă sau

trebuințĭ a naturei omenești, ci este o boală degrădătoare. Nu vezi pe acei așà numiți flămângioși, cum pururea sunt flămânzi? Patimă este și aceasta, după cum spun și doctorii; căci a ieșit dejà din marginile naturei. Cei ce ispitesc orice lucru, cei ce sunt stăpâniți de curiozitatea de a ștì totul, nu se mulțămesc niciodată, ori și câte ar află. Patimă este și aceasta, căci nu are hotar. Cei ce simt plăcere în curvii, nu se mai satură niciodată, după cum zice scriptura: „Omului curvar toată pânea este dulce, nu va încetà până la sfârșit“ (Sirach. 23, 23), căci și curvia este o patimă. Dacă sunt unele patimi fără leac, sunt însă și de acelea ce se pot lecuì, și încă cu mult mai curând ca cele trupești, și dacă am voì, le-am putea stinge. Cum am putea stinge de ex. patima mândriei și a îngâmfărei drăcești? Cunoscând pe Dumnezeu, căci dacă ea vine de acolo că nu cunoaștem pe Dumnezeu, apoi cunoscându-l cum trebue a'l cunoaște, orice mândrie va fi alungată.

Gândește-te la gheena, gândește-te la cei mai buni decât tine, gândește-te la păcatele tale, gândește-te la cele ce ai a da samă lui Dumnezeu, și dacă te gândești la toate acestea, apoi iute vei dămolì cugetul, iute îl vei încovoià. Dar nu poți face aceasta? Ești poate mai slab decât alțiĭ? Apoi gândește-te la cele prezente, la natura omenească, gândește-te că omul nu este nimic. Când vezi un mort purtat pe strade, copii orfani mergând în urmă, femee văduvă zdrobită de durere, casnicii plângând, prietenii întristați, gândește-te la nimicnicia celor prezente, și că întru nimic nu se deosebesc de umbră și visuri. Dar poate nu o voiești aceasta? Atunci gândește-te la cei ce sunt bogați, la cei ce s'au prăpădit în războaie fără folos, aruncă-ți privirea asupra măreților case de altădată a celor vestiți, din care astăzi n'a mai rămas nici peatră pe peatră, — gândește-te câtă putere au avut ii altădată, și astăzi n'a mai rămas nici amintire de dânșii. Pe fiecare zi, dacă voiești, poți găsì exemple de acestea. Toate aceste le vezi astăzi în stăpânirea altora, după cum zice și proverbul: «moștenirile celor mari și puternici, confiscările bogaților», căci aceștia sunt adevărații lor moștenitori. „Mulți tirani, zice, au șezut pe pământ, iară cel de care nu se gândià a purtat diadema“ (Sirach. 11, 5).

Oare nu pe fiecare zi se întâmplă de acestea? Oare toate ale noastre nu se aseamănă cu o roată care se învârteste? Ceteşte, dacă voieşti, şi ale noastre, şi ale celor afară de creştinism, căci şi ale lor sunt pline de astfel de exemple. Dacă ledi spreţuieşti pe ale noastre, de sigur că o faci din uşurinţă, dar dacă admiri pe ale filosofilor, cel puţin apropie-te de dânşii, căci chiar şi ii te vor învăţă, povestindu-ţi multe nenorociri vechi. Şi filosofii, şi poeţii, şi ritorii, şi sofiştii, şi logografii, şi toţi în fine te vor învăţă, pretutindeni vei aflà exemple de acestea.

Dar dacă nu voieşti astfel de exemple, cel puţin gândeşte-te la înseşi natura noastră omenească, cum s'a făcut, şi unde se sfârşeşte. Gândeşte-te când staii ce valoare ai tu în lumea aceasta; oare nu şi cea mai mică vietate poate să te piardă? Multora li s'a întâmplat de a'şi pierde ochiul din cauza unei mici gângănice li-a căzut în ochi, sau că din altă cauză a dat peste o primejdie mare. Şi ce? Nu eşti oare tu cu mult mai pre jos decât toate fearele cele sălbatece? Dar ce spui? Că eşti stăpân pe minte? Dar, iată că minte nu ai, căci mândria şi îngâmfarea drăcească este dovada lipsei de minte. De ce cugeţi lucruri mari? Pe ce te bizui tu? Pe voinicia trupului tău? Dar biruinţa este de partea celor necuvântătoare. Aceasta o au şi tâlharii, şi hoţii, şi omorîtorii Poate că te bizui pe înţelepciune? Insă a gândì cineva lucruri mari de sine şi a se îngâmfà, tocmai că dovada înţelepciunei nu poate fi, căci prin aceasta el cel întâiu se lipseşte de însuşirea înţeleptului.

Deci, iubiţilor, să ni înfrânăm cugetele, să devenim cumpătaţi, smeriţi şi blânzi, căci pe unia ca aceştia fericeşte Christos înaintea tuturor, zicând: „Fericiţi cei săraci cu duchul", şi iarăşi în alt loc zice: „Invăţaţi-vă dela mine, că sunt blând şi smerit cu inima" (Math. 5, 3. 11, 29). De aceea a spălat picioarele ucenicilor, ca să ni dee pildă de smerenie. Dela toate acestea noi vom câştigà mult, căci ne vom învrednicì de bunătăţile cele făgăduite celor ce'l iubesc pe el, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Pavel, și Silvan, și Timotheiu, bisericei Thesalonicenilor, întru Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos. Char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos“ (Cap. 1, 1. 2).

Cei mai mulți dintre oameni fac totul și întrebuințează toate mijloacele ca să între în bunele grații a celor mai mari, și acest lucru îl cred mare de tot, și se consideră de oameni fericiți dacă vor reușì în scopul lor.

Deci, dacă a te învrednicì de o favoare oarecare dela oameni, este un lucru atât de mare și de dorit, dar încă a aflà char dela Dumnezeu, cu cât mai mare este? De aceea și apostolul pururea întrebuințează această expresiune în epistolele sale, pururea li dorește charul lui Dumnezeu în sprijinul lor, știind că dacă este acesta, nimic din cele neplăcute nu'i va vătămà, ci toate neajunsurile vor fi împrăștiate. Și ca să aflați că lucrul este așà, gândiți-vă la Iosif, carele fiind rob, tînăr, sincer și fără răutate, i s'a încredințat fără de veste îngrijirea casei lui Pentefri, bărbat egiptean dela curtea lui Faraon.

Voi știți cât de furioasă este națiunea egiptenilor, și când încă unul din ii s'ar ridicà în vre-o demnitate oarecare, apoi furia îi este și mai mare, căci se îngâmfă de puterea ce o are. Dovadă la aceasta este ceea-ce Pentefri a făcut cu Iosif. Femeea sa acuzând pe nedreptul pe Iosif, el a ascultat'o, deși proba siluirei nu erà în partea celui dezbrăcat, ci în partea celei ce avea în mână hainele tînărului. Dacă el ar fi fost drept în judecata sa, ar fi trebuit să zică femeei: «dacă el (Iosif) ar fi auzit că tu ți-ai înălțat glasul, după cum spui, ar fi fugit și ar fi dispărut, și dacă s'ar fi simțit pe dânsul vinovat cu cevà, nu ar fi așteptat prezența stăpânului său». Dar nimica din acestea n'a cugetat el, ci dând vânt mâniei sale, a băgat în temniță pe Iosif, atât de fără judecată erà acel egiptean. Deși ar fi putut ca din multe împrejurări să judece în sine despre devotamentul și prudența tînărului, totuși fiindcă erà nechibzuit, el nu s'a mai gândit la astfel de lucruri. Cu toate

acestea tînărul Iosif, căruia i se încredințase îngrijirea întregei case, și care acum erà atât de urît de stăpânul său, care erà străin, neexperient și lipsit de orice protecție, — fiindcă Dumnezeu îi acordase mult char, a călcat peste toate ispitele, ca și cum nici n'ar fi fost nimic, a călcat peste clevetirile femeei, peste primejdia de moarte, peste încarcerarea lui în temniță, și la urmă s'a și ridicat pe tronul împărătesc.

Deci, și fericitul Pavel știind câtă putere are charul lui Dumnezeu, se roagă fierbinte ca acel char să li se acorde și lor. Prin această expresiune apostolul mai pregătește și altceva: voiește ca ii să fie recunăscători de cele ce li spune mai departe în epistolă, și chiar dacă i-ar pedepsì, chiar de i-ar certà, ii să nu dezerteze dela credință. De aceia li și amintește înaintea tuturor de charul lui Dumnezeu, smerindu-li inima, ca astfel chiar de s'ar găsì în scârbe, totuș amintindu-și de charul lui Dumnezeu prin care s'au mântuit de primejdiile cele grele și mari, de cele mai mici să nu se desnădăjduiască, ci să'și ia încurajarea și mângâerea de acolo, după cum zicea și aiurea scriind: „Dacă fiind dușmani noi ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea fiului său, cu atât mai mult fiind împăcați ne vom mântuì întru viața lui“ (Rom. 5, 10). De aceea li zice: „Char vouă, și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos“.

„A mulțămì datori suntem lui Dumnezeu pururea pentru voi fraților, precum se cuvine“ (Cap. 1, 3). Iarăși semn de o mare umilință, căci li se dă ocaziunea de a judecà și a înțelege, că dacă și alții când văd succesele noastre nu ne admiră atâta pe noi, cât pe Dumnezeu, apoi cu atât mai mult noi suntem datori a face aceasta. De altmintrelea apostolul li înalță cugetele, căci deșì el pătimește atâtea necazuri, totuși nu le găsește vrednice de lacrămi și bocete, ci de mulțămire către Dumnezeu.

Apoi dacă Pavel mulțămește lui Dumnezeu pentru bunuri străine, ce vor putea răspunde acei ce nu numai că nu mulțămesc, dar chiar pizmuiesc încă și se topesc de necaz, când văd pe alții propășind în fapta bună?

„Căci mult crește credința voastră, zice, și

se înmulţăşte dragostea a unuia fiecăruia dintru voi spre altul". Şi cum este cu putinţi ca să crească credinţa? Adecă atunci când noi pătimim ceva greu pentru ea. Mare lucru este, de sigur, de a fi cineva înţepenit puternic în credinţă, şi să nu se încovoae sub puterea diferitelor raţionamente omeneşti, — dar când încă se ridică şi niscareva vânturi puternice, când se produce vre-o ruptură de nor, când din toate părţile se ridică furtună, când valurile se succedează fără întrerupere, şi totuşi noi nu ne lăsăm a fi traşi de ele în neant, aceasta este dovada cea mai puternică de creşterea credinţei noastre, care fără îndoială că a sporit, şi s'a ridicat cu mult mai sus. După cum s'a întâmplat la potop, când toate cele pietroase şi pitulate au fost iute înecate, adecă acoperite cu apă, pe pe când cele de deasupra au fost apărate, căci apa n'a ajuns până la ele, tot aşà şi cu credinţa, care cu cât va ajunge mai sus, cu atât mai mult nu va putea fi urnită din loc.

De aceea şi apostolul zice: „mult creşte credinţa voastră", întrebuinţând nu expresiunea obişnuită αὐξάνει = creşte, ci ὑπεραυξάνει = creşte mai mult. „Şi se înmulţăşte zice, dragostea a unuia fiecăruia dintre voi spre altul". Ai văzut că şi aceasta contribue mult la supărări şi necazuri, că ne face ca să ne apărăm şi îngrădim cu toţii împreună, şi să ne ajutăm unii pe alţii? Dela aceasta devine încă şi o mare mângâere, căci o credinţă slabă uşor se poate mişcà în urma necazurilor, iară credinţa cea puternică devine încă mai puternică. Când un suflet îndurerat este slab, nimic n'ar mai putea adaoge la dragoste, iară dacă este puternic, tocmai atunci poate adăogà mai mult. Şi priveşte ce fel de dragoste, nu pe unul iubindu-l şi pe altul nu, ci deopotrivă pe toţi, căci aceasta lasă a se înţelege prin expresiunea „a unuia fiecăruia dintru voi spre altul", adecă că este deopotrivă către toţi, ca şi cum cu toţi ar fi un trup singur. De altfel şi astăzi găsim dragoste la mulţi, dar dragostea aceasta de multeori devine cauza certelor şi a dihoniilor dintre oameni, Când suntem uniţi câte doi şi câte trei, şi cei doi sunt foarte legaţi împreună, după cum sunt legaţi şi uniţi şi cei trei sau patru întru dânşii, şi când prin numărul

lor aceştia atrag spre dânşii şi pe alţii, — când deci alţii se refugiază spre aceştia, şi se încurajază ca şi dânşii, negreşit că aceasta nu mai este dragoste, ci discordie şi dezbinare complectă. Spune-mi, te rog: dacă ochiul de pildă, care are în îngrijirea sa pe întregul trup, 'şi-ar îndreptà pronia lui numai asupra mânei, şi numai la aceasta s'ar uità şi ar fi cu băgare de samă, iară pe toate celelalte membre ale trupului le-ar lăsà în părăsire întorcându-şi privirea dela ele, oare nu s'ar vătămà prin aceasta întregul trup? Cu drept cuvânt că aşà s'ar întâmplà. Tot aşà şi noi, dacă dragostea pe care datorim a o întinde asupra întregei biserici a lui Dumnezeu, o mărginim numai asupra unuia sau altuia, căci atunci ne vom vătămà cu desăvârşire şi pe noi ca şi pe aceia. Aceasta nu este dragoste, ci dihonie, shizmă şi spărtură ce nu se mai poate astupà. Dacă s'ar smulge dela om unul din membre, negreşit că acel membru rupt este unit, sau mai bine zis constituie un întreg prin sine însuşi, cu toate acestea însă tot rupt rămâne, fiindcă nu se poate unì cu trupul.

Ce folos dacă tu iubeşti grozav pe X? Aceasta este dragoste omenească, dar dacă nu este omenească, ci îl iubeşti pentru Dumnezeu, apoi atunci iubeşte pe toţi deopotrivă, căci Dumnezeu a poruncit de a iubì şi pe duşmani. Dacă însă el a poruncit de a iubì şi pe duşmani, apoi cu cât mai mult încă pe cei ce nu ne-a supărat cu nimic? «Dar eu iubesc» zici tu, — însă nu iubeşti aşà după cum voeşte el, sau mai bine zis, nu iubeşti de loc, căci când tu învinovăţeşti pe fratele tău, îl pizmueşti şi'i doreşti răul, cum îl iubeşti? «Dar, zici tu, eu nu fac nimic din acestea». Se poate, însă când auzi pe altul vorbindu-l de rău, când nu astupi gura celui ce bârfeşte, când crezi cele ce el spune, şi nu'l mărgineşti, atunci ce fel de dovadă de prietenie este aceasta? „Şi se înmulţeşte, zice, dragostea a unuia fiecăruia dintre voi spre altul, atâta încât şi noi singuri ne lăudăm întru voi în bisericile lui Dumnezeu" (Vers. 4). In epistola dinainte el spune că în toate bisericile Macedoniei şi ale Achaei s'au vestit despre credinţa lor „Incât, zice, nu trebue să mai grăim noi ceva, că aceia spun de noi ce fel de intrare am avut la voi" (I Thes. 1, 8. 9), iar aici zice: „Incât şi noi singuri ne lăudăm întru

voi". Ce este aceasta? Acolo zice: «nu au nevoe de învățătură din partea noastră», iar aici nu spune că «noi îi învățăm» ci «ne lăudăm și ne mândrim», ca și cum pare că ar zice: «dacă noi mulțămim lui Dumnezeu pentru voi, și ne lăudăm înaintea oamenilor, cu atât mai mult voi trebue să o faceți aceasta pentru bunătățile ce le aveți. Dacă succesele voastre sunt pentru alții vrednice de laudă, apoi pentru voi sunt vrednice de jale? Să nu fie una ca aceasta».

„Incât și noi singuri întru voi, zice, ne lăudăm în bisericile lui Dumnezeu, pentru răbdarea voastră și credința voastră". Aici el arată și timpul cel îndelungat ce trecuse dela creștinarea lor, căci răbdarea se învederează numai după un timp îndelungat, și nu în două trei zile. Și nu vorbește aici de o răbdare simplă, deși de altfel a nu se bucura încă de bunurile făgăduite răbdare se numește — însă aici el spune de o răbdare mai mare. Și care este acea răbdare? Acea din cauza persecuțiunilor.

„Pentru răbdarea voastră, zice, și pentru credința voastră întru toate gonirile voastre, și necazurile care suferiți". Așà dară ii trăiau veșnic în războae de peste tot locul, așà dar dușmanii lor se încercau veșnic să 'i vatăme, iar ii arătau o răbdare neclătită în toate acestea.

Rușineze-se toți acei, cari cu scopul de a se pune sub protecția oamenilor, dezertează din biserica lui Christos, și fug la credinți străine! Atunci, când deabea se făcuse începutul predicei, oameni săraci cari trăiau din munca zilnică, primiau lupta pentru evanghelie, înfruntau dușmănia celor mai învățați și mai însemnați din cetate, atunci când nici împăratul și nici vre-un altul dintre cei întâi, nu erà creștin, atunci când războiul erà în permanență și cu toate acestea ii rămâneau neclintiți în credință!

„Spre arătarea dreptei judecăți a lui Dumnezeu" (Vers. 5). Privește cum li pune de față mângâierea. A spus mai 'nainte că mulțămim lui Dumnezeu, și că ne lăudăm și ne mândrim înaintea oamenilor; bune sunt și acestea, însă ceea-ce caută cel întristat, este de a scăpa de rele, și a fi pedepsiți cei ce i-au pricinuit relele. Când sufletul este slab, acestea

le caută mai cu seamă, iar dacă este filosof, nu caută astfel de lucruri. Dar ce înseamnă: „spre arătarea dreptei judecăţi a lui Dumnezeu“? Aici el lasă a se înţelege resplata ce o vor primì, şi cei ce au făcut rele, ca şi cei ce au pătimit rele, ca şi cum pare că ar zice: «că atunci când voi veţi fi încununaţi, iar aceia pedepsiţi, să se arate dreptatea lui Dumnezeu». In acelaşi timp îi şi mângâie, arătându-li, că după ostenelele şi sudoarea lor se vor încununà, după cuvântul dreptăţei. Mai întâiu însă pune ceea-ce'i importă pe dânşii, că deşì cineva doreşte mult a fi răzbunat, totuşi mai 'nainte de orice rîvneşte la resplata ostenelelor sale. De aceea şi zice el: „Ca să vă învredniciţi voi împărăţiei lui Dumnezeu, pentru care şi pătimiţi“. Aşà dar, nu pentrucă cei nedreptăţiţi sufăr dela cei mari, vor câştigà împărăţia lui Dumnezeu, adecă nu pentru aceasta se vor învrednicì împărăţiei cerurilor, ci pentru că aşà trebuie a intrà în acea împărăţie, după cum zice aiurea: „Că prin multe necazuri se cade vouă a intrà întru împărăţia lui Dumnezeu“ (Fapt. 14, 22).

„De vreme ce cu dreptate este la Dumnezeu a resplătì necaz celor ce vă necăjesc pre voi, şi vouă celor necăjiţi odihnă cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer, cu îngerii puterei sale“ (Vers. 6. 7). Particula „de vreme ce“ aici este pusă în loc de „însă“, ceea-ce şi noi facem când vorbim de lucruri prea cunoscute şi mărturisite de toţi; în loc să zicem «e foarte drept» zicem «de vreme ce». Deci dacă este drept din partea lui Dumnezeu de a resplătì, nu încape îndoială că va resplătì. E ca şi cum ar zice cineva: «dacă se interesează Dumnezeu de lucrurile din lumea aceasta, dacă se îngrijeşte, apoi desigur că va resplătì». Şi băgaţi seamă, că el nu pune această expresiune ca din propria sa părere, ci ca mărturisită de toţi. E ca şi cum ar fi zis: «dacă Dumnezeu urăşte pe cei răi» ca astfel să silească pe auditori de a răspunde cu toţii: «da, el urăşte pe cei răi». Mai cu seamă nişte astfel de voturi unanime sunt cu desăvârşire nediscutate, fiindcă ştiu cu toţii că aceasta este drept. Şi dacă aceasta este drept şi înaintea oamenilor, apoi cu atât mai mult înaintea lui Dumnezeu.

„A răsplătì, zice, necaz celor ce vă necăjesc

pre voi, și vouă celor necăjiți odihnă“. Dar ce va să zică el? Răsplata este deopotrivă? Nicidecum, și privește cum prin cuvintele următoare o arată de grozavă pentru cei răi, și cum este de mare și de bună odihna celor buni. Iată încă și o altă mângâiere, că adecă atât în necazuri cât și la răsplată dânșii au de părtași și pe apostoli. Pe cei ce au avut mii de succese în propagarea credinței, adecă pe apostolii Domnului, fericitul Pavel îi pune alăturea de ii în primirea răsplăței. Apoi adaogă și timpul, iar prin descrierea ce o face li deșteaptă cugetele lor, și numai că doară nu li deschide cerurile cu cuvântul, într'atât de lămurit li prezintă ochilor lor venirea Domnului și răsplata faptelor. Apoi pune pe lângă dânsul oastea cea îngerească, și atât dela faptul în sine, cât și dela cele ce se vor petrece atunci li prezintă oarecum o icoană foarte vie, ca astfel dânșii să'și redobândească puterile.

„Și vouă celor necăjiți zice, odihnă cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer cu îngerii puterei sale. Cel ce în văpae de foc va da izbândă celor ce nu cunosc pre Dumnezeu, și celor ce nu ascultă evanghelia Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 8). Dacă și cei ce nu ascultă de evanghelie vor da seamă, și vor fi pedepsiți, dar încă cei ce după ce au crezut și vă necăjesc pre voi, ce vor pătimì oare? Și tu privește înțelepciunea apostolului, că el n'a spus aici «cei ce vă necăjesc pre voi» ci „cei ce nu ascultă de evanghelie“, așà că «dacă nu pentru voi, apoi pentru el însuși vor fi depepsiți de necesitate» zice. Acestea le zice apostolul, pe deoparte pentru știința lor, că va trebuì numai decât ca aceia să fie pedepsiți, că vor pătimì toate acestea pentru dânșii, eară pe de alta că ii vor fi cinstiți în ziua aceia. Cu alte cuvinte îi face pe dânșii să creadă că vor fi pedepsiți, în acelaș timp încă să se și bucure, că aceia vor pătimi pentru toate necazurile ce li-au adus lor.

[1]) Toate acestea sunt zise către Thesaloniceni, însă

---

[1]) *Partea morală.* Noi trebue a ni amintì pururea de judecată și de gheena, căci dacă gheena nu ni-ar aduce un mare folos, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu cu ea. De aceea cel ce o are pururea în minte, nici nu se teme de ea, și nici nu va păcătuì cu ușurință. *(Veron.).*

se potrivesc a fi zise și nouă. Când suntem în necazuri și strâmtorări, acestea să le cugetăm în mintea noastră. Să nu ne bucurăm pentru pedepsirea altora, ca și cum am fi fost rezbunați, ci să ne bucurăm că am scăpat noi de osândă și pedeapsă. Ce folos avem noi dacă alții vor fi pedepsiți? Să nu avem, vă rog, astfel de suflete. Să nu ne îndemnăm la fapta bună, numai în dorința de a câștigà împărăția cerurilor, căci omul virtuos nu este atras la fapta bună nici de frica gheenei, și nici de împărăția cerurilor, ci pentru înseși dragostea către Christos, după cum făceà Pavel. De cât noi, măcar așà gândindu-ne la bunătățile împărăției cerurilor, și la relele gheenei, măcar așà zic, să ne punem în regulă, și să ne dăscălim pe noi înși-ne, ca să pășim spre fapta bună. Când tu vezi ceva mare și bun în viața aceasta, gândește-te la împărăția cerurilor, și atunci nu vei mai prețuì de loc asemenea lucruri; când vezi ceva groaznic și înfricoșat, gândește-te la gheena, și vei râde singur de frica unor asemenea lucruri, care numai copiilor pot să insufle spaimă. Când ești cuprins de pofta trupească, gândește-te la focul cel veșnic, gândește-te la pofta păcatului că nu este vrednică de nimic bun, și că păcatul nu are nici o plăcere. Dacă frica legilor pământești are atâta putere asupra noastră, încât ne oprește dela fapta cea rea, apoi cu atât mai mult amintirea celor viitoare, pedeapsa cea veșnică, osânda cea nesfârșită. Dacă frica de împăratul pământesc ne oprește dela atâtea rele, cu cât mai mult încă frica de împăratul ceresc.

Și cum oare putem să avem în noi o asemenea frică? Dacă necontenit vom ascultà sfintele scripturi. Dacă la vederea unui mort, și ni se umilește cugetul, apoi cu atât mai mult dacă ne vom gândì la gheena și la focul cel nestins, dacă ne vom gândì la vermele cel neadormit. Dacă ne-am gândì într'una la gheena, nu am cădea iute în ea.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu osânda. Dacă nu am avea nici un folos gândindu-ne la ea, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu, însă fiindcă amintirea ei ni poate face mult bine, de aceea, ca pe o doctorie mântuitoare, a așezat'o în noi, adecă în sufletele noastre. Așà dar să nu disprețuim folosul ce'l putem câștigà de aici, și ideia gheenei să o avem încontinuu cu noi, fie în ospețe, fie la cină. Căci dacă converzația despre

mulţămirile trupeşti nu foloseşte sufletul cu nimic, ba încă îl face mai înrăutăţit şi mai josnic, apoi cea cu privire la lucruri triste şi mâhnicioase îi taie orice poftă de fapte rele şi necuvincioase, îi întoarce din calea cea abătută şi'l îndreaptă. Cel ce converzează despre teatru şi mimici, nu foloseşte sufletul cu nimic, ci încă mai mult îl aprinde şi'l face mai rîvnitor spre rele. Cel ce se îngrijeşte de lucruri străine, şi vorbeşte multe de toate, care n'au nici un raport cu datoria sufletului, de multe ori îşi bagă singur sufletul în primejdii, şi'l nenoroceşte din această cauză. Pe când cel ce converzează de gheena, nici în primejdii nu va cădea, iar pe lângă aceasta şi sufletul şi'l va face mai înţelept. Poate că te-ai speriat de greutatea cuvintelor? Nu cumva oare dacă tu ai vorbit, apoi tu l-ai şi aprins? Ori ai vorbì, ori n'ai vorbì, focul acela tot clocoteşte.

Vorbeşte incontinuu de gheena, ca să nu cazi în ea. Sufletul care se îngrijeşte de gheena, nu se poate ca să păcătuiască lesne, căci ascultă acea povaţă strălucită: „Adă-ţi aminte, zice, de cele de pe urmă ale tale, şi în veci nu vei greşì" (Sirach. 28, 6)[1].) Nu e cu putinţă ca un suflet care se teme de răspundere, să fie leneş, şi să se lase a cădea în greşale, pentrucă frica de pedeapsă îi stăpâneşte cugetul, şi nu lasă ca să intre în el nimic pământesc. Dacă numai vorbind în treacăt de gheena şi încă îl umileşte, dar apoi când ideea aceasta îl stăpâneşte necontenit, oare nu-l va curăţì mai bine ca orice foc? Nu atâta să ni amintim de împărăţia cerurilor, pe cât de gheeena, căci mai multă putere are frica de cât orice. Şi ştiu că mulţi poate ar fi dispreţuit miile de bunătăţi, dacă ar fi fost cel puţin scăpaţi de osândă; atât de mare este frica de pedeapsă. Chiar şi astăzi sunt mulţi cari zic: «'mi-e deajuns să nu fiu pedepsit, să nu fiu osândit». Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheena, şi nimeni din cei ce dispreţuesc gheena, nu va scăpà de gheena. Precum se întâmplă chiar printre noi, că cei ce se tem de tribunale, nu

---

[1]) *Notă.* Pasagiul din Sirach citat de Sf. Chrisostom este precum urmează: „Adă-ţi aminte de cele mai de pre urmă, de stricăciune şi de moarte, şi încetează vrajba, şi rămâi întru poronci" (Sirach 28, 6). *Trad.*

vor fi pedepsiţi de tribunale, pe când cei ce dispreţuesc tribunalele, tocmai aceia sunt care sufăr pedeapsa tribunalelor, întocmai aşà este şi în cazul de faţă. Dacă Ninevitenii nu ar fi avut teamă de nimicirea lor, s'ar fi nimicit, dar fiindcă s'au temut, de aceea nu s'au nimicit. Dacă cei de pe timpul lui Noe s'ar fi temut de potop, nu s'ar fi prăpădit de potop. Tot aşà şi Sodomitenii dacă s'ar fi temut de pedeapsă, nu ar fi pierit prin foc.

Mare rău este iubiţilor, de a dispreţuì cineva ameninţările. Cel ce dispreţueşte ameninţarea, iute o va simţì însuşi. Nimic nu este atât de folositor, ca a converzà cineva despre gheena, căci aceasta îi face sufletul mai curat decât argintul. Ascultă ce spune Prorocul: „Că toate judecăţile lui înaintea mea sunt, şi îndreptările lui nu s'au depărtat dela mine“ (Ps. 17, 25). Şi Christos vorbeşte incontinuu de aceasta, căci deşì poate întristează pe auditor, totuşi îi aduce un mare folos. De altfel aşà sunt totdeauna lucrurile care folosesc; şi doctoriile ca şi hrana întristează la început pe bolnav, însă la urmă aduc folos. Dacă noi nu răbdăm greutatea cuvintelor, e văzut lucru că nu vom putea răbdà nici scârbele rezultate din fapte. Dacă cineva nu suferă a i se vorbì de gheena, apoi e sigur, că dacă va fi o persecuţie, nu va putea stà cu bărbăţie contra focului, contra fierului.

Aşà dar să exercităm auzul nostru, ca nu cumva să se moleşească, fiindcă purcezând din auz noi păşim spre fapte. Dacă ne deprindem a auzì lucruri înfricoşate, ne vom deprinde şi de a suferì cele înfricoşate, ce ni s'ar întâmplà aici; dar dacă noi suntem atât de molatici, încât să nu putem suferì nici vorbele măcar, apoi cum ne vom găsì oare în faţa faptelor? Nu vezi cum fericitul Pavel dispretueşte toate cele de aici, cum trece cu vederea toate primejdiile ce veneau pe capul său, şi nu le considerà nici măcar ca ispite? Şi de ce oare? Fiindcă el pentru dragostea celor ce făceau voia lui Dumnezeu se deprinsese a dispreţuì gheena; fiindcă el pentru dragostea lui Christos nu considerà întru nimic gheena. Acest fericit în dorinţa ce avea ca toţi să se mântuiască, dispreţuia gheena, şi noi, fiind vorba chiar de interesele noastre, să nu suferim nici măcar a auzì vorbindu-se?

Acum, iubiţilor, după ce aţi auzit aceste puţine

vorbe despre gheena, voi vă duceți, — însă vă rog, ca dacă este vre-o dragoste întru voi, apoi necontenit să aduceți vorba între voi despre aceasta. Cu nimic nu vă va putea vătămà, dacă nu vă va folosì, de și mai mult ca sigur că vă vor folosì astfel de converzații, căci la de acestea și sufletul se împacă. „Vorbele cele rele, zice, strică obiceiurile cele bune“ (I. Corinth. 15, 33), de unde urmează că vorbele cele bune folosesc, de unde urmează că vorbele cele înfricoșetoare cumințesc pe om. Sufletul nostru este ca ceara; dacă introduci în el vorbe reci, 'l-ai învârtoșat și 'l-lai petrificat, iară dacă îl deprinzi să audă vorbe calde și aprinse, 'l-ai muiat; muindu-l apoi, vei putea presà pe el orice vei voì, și vei putea tipărì chiar icoana împărătească.

Deci, să ne astupăm urechile la vorbele cele zădarnice, căci asemenea vorbe sunt un mare rău, și dela dânsele vin toate relele. Dacă ni deprindem cugetul a fi băgător de seamă la cuvintele lui Dumnezeu, nu vom da atențiune la cuvinte de acelea, și nedând atențiune nu vor pătrunde în sufletul nostru cele rele. Cuvântul este cărarea ce duce la fapte, și dovada este, că noi mai întâiu auzim, apoi gràim, și în fine facem. Mulți oameni înțelepți, de multe ori după cuvinte uricioase au ajuns și la fapte uricioase. Sufletul nostru dela natura sa, nu este nici bun, și nici rău, ci devine bun sau rău numai din intențiune, sau mai bine zis din propria noastră voință. După cum pânza corăbiei, ori din ce parte ar bate vântul, duce corabia în acea direcțiune, sau mai bine zis, după cum cârma întoarce corabia și o îndreaptă spre direcțiunea cea mai prielnică, dacă vântul este prielnic, tot așà și cu cugetul omului. Dacă cuvintele ce le aude, au în ele cele bune, va călătorì pe marea vieței acestia fără primejdie, iară de vor avea cele contrare, de multe ori vor scufundà și cugetul și sufletul. Ceea-ce sunt vânturile pentru corăbii, tot aceleași sunt și cuvintele pentru suflete, căci prin cuvinte duci sufletul unde voești. De aceea cineva sfătuind zice: „Toată vorba ta să fie în legea celui prea înalt“ (Sirach. 9, 15).

De aceea vă rog, ca luând copiii chiar dela țîța mumei lor, să nu'i obișnuim cu povești băbești, ci încă din vîrsta lor cea fragedă să se învețe, că este jude-

cată, că este pedeapsă, și aceste adevăruri să se întipărească în cugetul lor, fiindcă această frică înrădăcinată în ii de atunci, mari bunuri va da în viitor. Când sufletul învață din vârsta cea mai fragedă asemenea adevăruri, se cutremură gândindu-se la rău, și groaza aceasta nu ușor o poate îndepărtà dela el, ci ca și un cal înfrânat bine, având în sine ideea gheenei, pășește regulat, și totdeauna va grăì cele folositoare, și nici tinereța, nici bogăția, nici lipsa de părinți, și nici altceva nu'l va putea vătămà, căci un asemenea suflet are în el puterea logică bine întărită, și în stare de a se împotrivì la toate ispitele. Cu astfel de cuvinte folositoare noi putem a ne pune în orânduială și pe noi înși-ne, și pe femee, și pe slugi, și pe copii, și pe prieteni, și chiar și pe dușmani. Cu astfel de cuvinte noi putem să tăiem multe păcate, putem să trăim mult mai bine în împrejurările nenorocite, decât în cele fericite. Și ca dovadă că este așà, spune-mi te rog: dacă te duci într'o casă unde se săvârșește nuntă, nu'i așà că pentru moment rămâi încântat și mulțumit de priveliștea de acolo, mai în urmă însă, după ce ai plecat te frământi în sine-ți de supărare, că nu ai și tu cele ce ai văzut acolo, — pe când dacă intri într'o casă unde este jelanie, chiar de ar fi aceia cei mai bogați oamini din lume, totuși când ieși de acolo ești stăpânit de altfel de sentiment, căci nu a intrat în sufletul tău boldul invidiei, ci gândindu-te la nimicnicia celor omenești, capeți de acolo o mare mângâere și încurajare în sărăcia ta, și aceasta te liniștește. Ai văzut acum din fapte, că bogăția nu este vre-un bun, și nici sărăcia vre-un rău, ci numai niște lucruri indeferente? Tot așà și în cazul de față: când tu converzezi despre plăcerile și dezmerdările trupești, mai mult amărăști sufletul tău, care poate nu are cu ce să se dezmerde, pe când dacă vorbești contra dezmerdărilor, și pui la mijloc ideea gheenei, lucrul te încântă și-ți aduce o mare mulțămire. Când tu te gândești, că dezmerdările trupești nu vor putea să ne apere cu nimic contra focului de acolo, nu le vei mai poftì niciodată, și când te mai gândești, că asemenea dezmerdări vor aprinde încă mai mult acel foc, apoi atunci nu numai că nu le vei poftì, ci chiar le vei respinge cu dispreț.

Deci, iubiților, să nu fugim de cuvintele despre gheenă, ca să fugim de gheena, să nu fugim de amin-

tirea osândei, ca să nu fim osândiți. Dacă bogatul din evanghelie s'ar fi gândit la focul acela, nu ar fi păcătuit, însă fiindcă nu 'și-a amintit niciodată, de aceea a căzut în el. Spune-mi omule: urmând a stà la judecată înaintea lui Christos, tu vorbești de toate, și de aceea nu spui nimic? Când tu ai vre-o pricină înaintea judecătorului pământesc, nu numai ziua, ci și noaptea, în fiece timp și în fiece moment, alta nu mai grăești, ci veșnic te gândești și vorbești de acea judecată, și 'ți măsori cuvintele ce ai a le spune, — și când tu ai a da samă înaintea judecătorului ceresc pentru întreaga ta viață, când vei avea răspundere de faptele tale, nu suferi chiar nici pe cei ce-ți amintesc de acea judecată? De aceea s'a și conrupt totul, de aceea s'a resturnat totul pe dos, căci când avem vre-o judecată, și urmează a sta înaintea tribunalului omenesc, totul punem în mișcare, pe toți îi rugăm, necontenit ne îngrijim, și totul facem pentru acest scop, — iară când urmează a ne înfățoșà înaintea tronului lui Christos — și poate nu după mult timp — nu facem nimic nici pentru noi, și nici pentru alții, și nici măcăr nu rugăm pe judecător! Deși el ni-a dat un termen lung pentru aceasta, și nu ne răpește chiar pe când ne găsim în toiul păcatelor, ci ne lasă ca singuri să ne dezbrăcăm de ele, iară bunătatea lui ca și filantropia nu părăsește de loc pe cei ce se întorc către dânsul, — totuși noi nu facem nimic, și de aceia și pedeapsa ni va fi mai mare. Dar să nu fie una ca aceasta!

De aceia vă rog, ca măcar de acum înainte să ne trezvim, măcar de acum înainte să avem gheena înaintea ochilor, și să ne gândim la răspunderea ce avem a da înaintea dreptului judecător, ca gândindu-ne la toate acestea, să fugim de păcat, și să ne îndeletnicim cu fapta bună, căci numai atunci vom putea a ne învrednicì de bunătățile cele făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava și stăpânirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Cari vor luà muncă peirea cea veșnică de la fața Domnului, și dela mărirea puterei lui, când va venì ca să se proslăvească întru sfinții săi, și să se facă minunat întru toți credincioșii în ziua aceea“ (Cap. 1, 9. 10).

Sunt mulți dintre oameni, cari speranțele lor cele bune nu le pun în depărtarea de păcate, ci în aceia că 'și închipuie că gheena nu este atât de grozavă, după cum se zice, ci cu mult mai blândă, și nu veșnică, ci trecătoare, și în fine filosofisază multe de acest fel. Eu însă, nu zic că este numai mai grozavă decât cea cu care suntem amenințați, ci încă cu mult mai grozavă, și pentru aceasta vă pot aduce ca dovadă cuvinte din multe locuri, din care ați putea să judecați înși-vă despre gheena. Dar astăzi eu nu voiu mai vorbì nimic de aceasta, căci e deajuns chiar frica ce o putem căpătà din cuvintele scripturei, deși poate nu putem desvoltà bine sensul lor. Cum că gheena nu este trecătoare, ascultă pe Pavel care vorbește aici de cei ce nu cunosc pre Dumnezeu, și nici nu cred în Evanghelie: „că vor luà, zice, muncă peirea cea veșnică“. Dar ceea-ce este veșnic, cum poate fi trecator? „Dela fața lui Dumnezeu“, zice. Și ce înseamnă aceasta? Aici apostolul ni pune înainte cazul cel mai ușor. Fiindcă cei bogați se îngâmfă mult, apoi «nu trebue, zice, multă osteneală, ci e de ajuns numai de a se înfățoșà ii și a fi văzuți de Dumnezeu, și de îndată cu toții vor fi aruncați în osândă». Singură prezența lui va fi pentru unia lumină, iară pentru alții pdeeapsă.

„Și dela mărirea puterei lui, zice, când va venì să se proslăvească întru sfinții săi, și să se facă minunat întru toți credincioșii, în ziua aceia“. Dumnezeu să se proslăvească? «Da, zice el, să se proslăvească întru toți sfinții săi». Cum? când cei ce se îngâmfă aici vor videa atunci pre cei prigoniți de dânșii, pre cei disprețuiți și batjocoriți, stând aproape de dânsul, atunci este slava lui, sau mai bine zis, și a lor, și a lui; — slava lui, pentrucă nu 'i-a părăsit, ci i-a ară-

tat încă mai străluciţi, şi slava lor, pentru că s'au învrednicit de atâta cinste. După cum bogăţia lui este ca ii să fie credincioşi, tot aşà şi slava lui este ca cei ce vor crede în el, să se bucure de bunătăţile lui. Slava binelui stă în aceea, ca să aibă cui să împărtăşască binefacerile sale.

„Şi să se facă minunat, zice, întru toţi credincioşii", adecă prin cei ce cred. Iată că şi aici particulà întru = ἐν, înseamnă prin = διά, căci printr'înşii el se arată minunat, când pre cei vrednici de jale şi nenorociţi, pre cei ce sufăr mii de rele, pre cei ce nu au şchiopătat de loc în credinţă, îi ridică în atâta strălucire. Atunci se va arătà puterea lui, căci deşì aici se părea că ii sunt părăsiţi, totuşi acolo se vor bucurà de multă slavă. Atunci mai ales se va arăta toată slava şi toată puterea lui Dumnezeu. Cum? „Pentrucă s'a făcut credincioasă, zice, mărturia voastră întru voi, în ziua aceia, pentru care ne şi rugăm totdeauna pentru voi" (Vers. 11), adecă când se vor aduce la mijloc cei ce au suferit mii de necazuri şi supărări, cei ce au fost siliţi de împrejurări ca să se abată dela credinţă, şi totuşi n'au cedat de loc, ci au crezut până la fine, atunci, zic, şi Dumnezeu se slăveşte, şi aceia se slăvesc. „Mai 'nainte de sfârşit, zice, nu fericì pe nimeni" (Sirach. 11, 28). De aceea zice, că «în ziua aceea se vor arătà cei ce au crezut», adecă atunci se va videa folosul cel mare al credinţei creştineşti.

„Pentru care ne şi rugăm totdeauna pentru voi, ca să vă învrednicească pre voi Dumnezeul nostru chemărei, şi să împlinească toată bunavoinţa bunătăţei, şi lucrul credinţei întru putere" (Vers. 11). Dar aici el spune, că Dumnezeu să-i învrednicească chemărei; aşà dar ii n'au fost chemaţi? N'au fost; drept care apostolul adaogă: „Şi să împlinească toată bunavoinţa bunătăţei", fiindcă şi cel cu hainele murdare a fost chemat la cină, însă n'a rămas în această chemare, ci tocmai din această cauză a fost scos afară. „Chemărei", adecă chemărei cei în cămara de nuntă, fiindcă şi cele cinci fecioare au fost chemate, căci zice: „Sculaţi-vă, iată mirele a venit", şi ele se pregătise, însă n'au intrat, fiindu-li

candelele stinse. Despre acea chemare spune el aici, și ca dovadă la aceasta este, că adaogă: „Și să împlinească toată bună-voința bunătăței, și lucrul credinței întru putere“, cu alte cuvinte această chemare să o căutăm noi. Dar tu privește cu câtă liniște apostolul îi temperează gândurile lor, căci pentru ca nu cumvà din cauza laudelor ce li-a adus mai 'nainte iĭ să se mândrească, ca cei ce au avut succese mari, și să devină leneși spre fapta bună, li arată prin aceste cuvinte că li lipsește ceva, întrucât se află în această viață, ceea-ce de altfel spunea și Ebreilor, scriind: „Că încă n'ați stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă“ (Ebr. 12, 4).

„Toată buna-voință“ zice, adecă toată mulțămirea, toată încredințarea, toată domerirea, ca și cum pare că li-ar zice: «ca să fie încredințarea lui Dumnezeu pentru voi, că nimic nu vă lipsește, ca să fiți așà, după cum voește el».

„Și lucrul credinței zice, întru putere“, adecă răbdarea în prigoniri, adecă să nu ne moleșim în persecuțiuni.

„Ca să se proslăvească numele Domnului nostru Iisus Christos întru voi, și voi întru el, dupre darul Dumnezeului nostru, și al Domnului Iisus Christos“ (Vers. 12). Mai sus a vorbit de slavă, și tot de slavă vorbește și aici; a spus că iĭ se vor slăvì, ceea-ce constitue o laudă pentru dânșii; a spus că vor fi părtași ai slavei acelia, și aceasta o spune și aici, căci proslăvindu-se stăpânul, se proslăvesc și servitorii lui. Cei ce slăvesc pre stăpânul, cu atât mai mult iĭ vor fi slăviți, și prin el însuși, și fără el, — căci necazurile și suferințele pentru Christos slavă se numesc, și peste tot locul faptul acesta se chiamă slavă, și orice necinste am suferì, fie ea cât de mare, slavă se numește, căci prin aceasta noi devenim cu mult mai străluciți. Apoi arătând că și aceasta este tot a lui Dumnezeu, zice: „Dupre darul lui Dumnezeu și al Domnului nostru Iisus Christos“, adecă că darul acesta el însuși ni l'a dat, ca astfel să se slăvească întru noi, și pre noi să ne slăvească întru el. Și cum ne slăvim noi întru el? Prin aceea că am fost

primit dela dânsul atâta putere, încât să nu ne încovoiem chiar în fața celor mai grozave suferinți. Așà dar când ispita se întâmplă, atunci deopotrivă se slăvește și Dumnezeu, și noi; pe el îl slăvesc fiindcă ne-a întărit atât de mult, iară pe noi fiindcă ne-am făcut vrednici de dânsul. Deci, toate acestea vin dela darul lui Dumnezeu.

„Și vă rugăm pre voi, fraților, pentru venirea Domnului nostru Iisus Christos, și a noastră adunare la dânsul, ca nu de grabă să vă clătiți voi din minte“ (Cap. 2, 1. 2). Când anume va fi învierea, nu a spus, iară că acum nu va fi, aceasta a spus'o. „Și a noastră adunare zice, la dânsul“. Nici aceasta nu e puțin lucru. Ai văzut cum și mângâerea o pune la un loc cu laudele, căci atunci Christos se va arătà împreună cu noi și cu toți sfinții? Ni vorbește aici despre învierea noastră la a doua venire, și despre adunarea la dânsul, căci acestea vor fi unite la un loc. După aceea li înalță cugetele lor, căci zice: „Ca nu degrabă să vă clătiți voi din minte“.

„Nici să vă spăimântați, nici prin duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolie, ca și cum ar fi trimisă dela noi, cum că ar fi sosit ziua lui Christos“. Aici mi se pare că face aluziune la unia cari purtau o epistolă falsificată, dând'o ca a lui Pavel, cu scopul vădit de a'i înșelà, însă apostolul arătându-i li spune, că încă n'a sosit ziua Domnului. Și ca să nu se lase a fi amăgiți, el îi asigură prin ceea-ce li scrie: „Nu vă spăimântați, zice, nici prin duch nici prin cuvânt“, adecă «chiar de ar avea duchul profeției cei ce vă spun de acestea, voi să nu credeți. Când eram la voi, acestea v'am spus, să nu vă abateți dela cele ce ați auzit și ați învățat».

„Nici prin duch“. Prin aceste cuvinte el numește pe prorocii mincinoși, cari ceea-ce spuneau, grăiau prin duch necurat, căci voind a fi crezuți, ii se încercau a înșelà pe auditor nu numai prin cuvinte probabile — aceasta de altfel o învederează și apostolul prin expresiunea: „Nici prin cuvinte“ — ci încă și printr'o epistolă falsificată ce conținea asemenea idei, și pe care o dădeau ca a lui Pavel. De aceea apostolul

deschizându-li ochii, a adaos: „Nici prin epistolie ca cum ar fi trimisă dela noi". După ce în fine îi asigură din toate părțile, vine și expune și propria sa părere după cum urmează: „Să nu vă amăgească cinevà pre voi nici într'un chip, că nu va venì până ce mai întâiu nu va venì apostasia, și se va arătà omul păcatului, fiul pierzărei, împrotivnicul, și care se va înălțà mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune, așà încât să șadă el în biserica lui Dumnezeu ca un Dumnezeu, arătându-se pre sine cum că ar fi el Dumnezeu" (Vers. 3. 4).

Aici el vorbește de antichrist, și dă pe față o mare taină. Și ce înseamnă „apostasia"? Sub acest cuvânt el numește pe antichrist, căci pe mulți îi va pierde și-i va abate dela credință, după cum zice și Christos: „Ca să amăgiască, de va fi cu putință, și pre cei credincioși". (Math. 24, 24). Pe lângă aceasta îl mai numește și omul păcatului, căci și el va face lucruri înfricoșate, în același timp și pe alții va pregătì ca să facă asemenea lucruri. Il mai numește fiul pierzărei, pentru că și el va fi pierdut, și totodată va pierde și pe alții. Dar cine va fi oare acel antichrist? Oare va fi Satană? Nicidecum, ci va fi un om oarecare, care va avea în el toată puterea și toată energia diavolului.

„Și care se va înălțà mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune". Așà dar acel antichrist nu-i va aduce la idololatrie, ci va fi un împotrivitor lui Dumnezeu, care va desființà toate zeitățile (πάντας καταλύσει τοὺς θεοὺς), și va poruncì de a fi el adorat în locul lui Dumnezeu, și va ședeà în biserica lui Dumnezeu, nu numai în acea din Ierusalim, ci în fiecare. „Arătându-se pre sine, zice, că ar fi el Dumnezeu", adecă nu spunând, nu grăind el aceasta ci încercându-se de a dovedì prin fapte, pentrucă va face lucruri mari, și va arătà semne minunate la cei amăgiți de el.

„Au nu vă aduceți aminte, că încă fiind eu la voi acestea am zis vouă"? (Vers 5). Ai văzut că necontenit se videa silit de a li vorbì, și a li reamint

ceea-ce li spusese dejà? Iată că ii au fost auzit acestea şi pe când el erà prezent, dar tot aceleaşi vorbe se vede silit de a li amintì din nou, după cum face şi cu alte chestiuni. Aşà de pildă în privinţa necazurilor ce vor avea, şi de care ii auzise pe apostol vorbind, după cum zice: „Căci când am fost la voi am zis vouă mai 'nainte, că vom avea scârbe". (I. Thes. 3, 4); şi cu toate acestea ii uitase, aşà că s'a văzut silit de a-i apărà din nou prin scris; — tot aşà şi despre venirea lui Christos iĭ auzise dejà, şi cu toate acestea a trebuit ca să-i pună în orânduială prin epistolă. Aşà dar, dacă el li aminteşte acum, apoi nu li spune nimic strein şi neştiut de dânşii, ci tot aceea ce pururea li-a spus.

[1]) După cum cultivatorii de pământ nu lasă în pace pentru vecie seminţele ce le-au aruncat odată în pământ, ci le răscolesc de multe ori, căci dacă de pildă nu vor grăpà brazdele, ca astfel să astupe seminţele aruncate, apoi atunci acele seminţe vor devenì pradă pasărilor, — tot aşà vom păţì şi noi, dacă nu vom căutà necontenit ca să astupăm bine ceea-ce odată am aruncat în mintea noastră, căci atunci totul am aruncat în vânt. Căci şi aici diavolul le răpeşte, şi lenea noastră pierde totul, şi aici soarele le usucă, ploaea le mîleşte, şi aici spinii şi ciulinile vor înăduşì seminţele cele bune. Astfel fiind, nu e deajuns ca să credem, că odată seminţele aruncate, noi am scăpat de orice greutate, ci se cere multă îngrijire din parte-ni, ca să alungăm paserile cele răpitoare, să scoatem spinii şi ciulinile, să scoatem petrele cele multe, şi să luăm măsuri de a împedecà tot ceea-ce le-ar putea vătămà. Dar fiind voba de pământ, de sigur că totul atârnă dela cultivator, căci pământul este neînsufleţit, şi prin urmare gata de a pătimì orice, — pe când nu tot aşà se petrece cu pământul cel duchovnicesc, unde nu totul atârnă de dascăl, ci, dacă nu mai mult, apoi cel puţin pe jumătate atârnă de discipuli. Treaba noastră a dascălilor este de a aruncà seminţele, dar şi a voastră este de a astupà bine în mintea voastră cele vorbite, de a arătà prin fapte roadele voastre, şi de a smulge din rădăcină spinii ce răsar. Bogăţia de sigur că este un spine grozav, care nu

---

[1]) *Partea morală.* Contra celor ce se îmbogăţesc, şi că în biserică trebuie cineva să intre cu mult respect şi evlavie, şi cu băgare de samă să asculte la cele ce se citesc. *(Veron).*

produce nici un rod, e urît și displăcut la videre; un spine ce nu se poate întrebuință la nimic, un spine ce provoacă durere celor ce se ating de el, un spine care nu numai că nici el nu are nici un rod, dar împiedică încă și alte plante de a înverzì și a face rod.

Astfel este bogăția, căci și ea nu numai că nu face rod niciodată, dar încă și împedecă pe cei ce vor a avea un asemenea rod. Spinii sunt hrana cămililor, hrana focului, și nu sunt buni la nimic alta. Tot așà este și bogăția, de nimic nu e bună, decât a înfierbântà doară cuptorul patimilor, de a aprinde ziua miaza mare sufletul ca și un cuptor, de a hrănì patimele cele dobitocești, ca de pildă răzbunarea, mânia, urgia și altele de acest fel. Intocmai așà este și cămila, ce, după cum am zis, se hrănește cu spini. Se spune de către cei ce se îndeletnicesc cu astfel de lucruri, că nici unul dintre animale nu este atât de tare la mânie, atât de îndărătnic și răzbunător ca cămila. Tot așà este și bogăția, căci și ea hrănește patimile cele dobitocești ale spiritului, în timp ce pe cele logice le înțapă și le rănește, ca și spinii. Aspră este această buruiană (spinele), și răsare fără a fi semănată de cineva. Dar să videm cum și în ce loc răsare, ca să o tăiem și să o smulgem din rădăcină: ea totdeauna răsare în locurile cele râpoase, în locurile petroase, în locurile cele uscate, unde nu este umezeală de loc. Ei bine, tot așà este și bogăția, sau mai drept vorbind pofta de bogăție; și ea este o buruiană aspră și sălbatecă, și ea răsare automat ca și spinele. Când cinevà este aspru și sălbatec la inimă, când inima îi este uscată și fără pic de umezeală, adecă când este nemilostiv, atunci buruiana aceasta răsare în el ca și spinii. Dar cultivatorii de pământ când voiesc a scoate spinii, nu o fac aceasta cu ferul, ci cu focul, căci numai prin foc pot să scoată toată răutatea din pământ. Nu este deajuns numai de a tăia spinii din fața pământului și rădăcina lor să rămână în pământ, precum nu e de ajuns nici numai de a scoate rădăcina, căci chiar și atunci tot mai rămâne în pământ ceva din răutatea lor, după cum și o boală molipsitoare mai lasă ceva urme în trupul omului, — ci este neapărată trebuință de a li da foc din toate părțile, căci atunci prin ferbințeală se va evaporà și uscà toată umezeala, ce întâmplător ar fi la rădăcină, și ești sigur că nu vor mai răsărì. După cum ventuza

aplicată pe trupul omului, atrage la sine toată răutatea, tot așà și focul atrage la sine toată răutatea spinilor, totul arde și nimicește, și curăță pământul.

Dar de ce oare v'am spus eu acestea? Pentru aceea, iubiților, că noi din toate părțile trebuie a scoate din inima noastră orice dragoste și orice afecțiune către bogăție. Avem și noi la îndemână un foc, care să scoată toată răutatea ei din sufletul nostru, voiu să zic focul duchului sfînt. Când noi o vom atinge cu acest foc, nu numai că vom arde spinii, ci vom putea chiar să uscăm bine orice umezeală și orice suc ar avea în ii, căci de altfel dacă vor fi înțepeniți tare, totul va fi în zadar. Căci tu privește: a intrat aici în biserică un bărbat bogat, sau o femee bogată, și iată că nu se îngrijește cum să asculte cuvintele lui Dumnezeu, ci cum să se pună în evidență, cum să stea mai famfaroană, mai mândră, cum să întreacă pe toate celelalte prin hainile ei cele luxoase; privește-o apoi cum ea și prin gesturile ce le face, și prin privirea ochilor, și prin pașii săi, și în fine cum prin toate mișcările sale se silește de a se arătà mai gravă și mai de respectat decât celelalte, și cum toată grija ei nu este decât: a văzut'o oare X sau Y? Oare a admirat'o? Oare a fost ea frumos împodobită? Oare nu i s'au feștelit hainele? Oare nu i s'a rupt? Privește, zic, cum toată grija ei, nu se închee decât la asemenea nimicuri. Tot așà intră și bărbatul bogat, căci și el voește a se pune în evidență față de cei săraci, voește să'i bage în groază prin îmbrăcămintea hainelor și prin slugile cele multe ce le are după dânsul, care și împing în dreapta și în stânga pe cei din biserică, ca să facă loc stăpânului lor. Deci unul ca acesta, din marea lui mândrie, nu catadicsește nici măcar aceasta să facă — adecă să-și deschidă singur loc prin mulțime — căci fiind foarte îngâmfat nu se înjosește la așà ceva, ci permite slugilor ca să facă aceasta. Insă cel ce îngăduie a se comite această necuviință, dă dovadă sigură de niște moravuri necuviincioase și stricate. Apoi luându-și locul în biserică, imediat îi vin în minte toate grijile casnice, care'l trag din toate părțile, pe când mândria ce'i stăpânește spiritul se revarsă peste toți, ca și un puhoiu! Crede, sermanul, că dacă a intrat în casa lui Dumnezeu, apoi a făcut'o mai mult de hatâr, mai mult ca o grație adusă nouă și poporului, și poate chiar lui Dumnezeu! Deci,

un astfel de om îngâmfat cum oare va fi cu putință de a se vindecà vreodată?

In adevăr, spune-mi te rog: dacă cineva s'ar duce la doctor, și n'ar căutà ca el să capete grația doctorului, ci închipuindu-și că el este care face hatârul doctorului, și lăsând la o parte scopul ducerei sale, s'ar ocupà de haine, oare ieșind de acolo căpătat-a el vre-un folos? Eu nu cred. Dar dacă voiți, eu vă voiu spune și cauza acestui rău: oamenii aceia își închipue că venind în biserică au venit la noi; ii nu bagă samă și nu înțeleg că intră aici înaintea lui Dumnezeu, și că el este care li vorbește. Când cetețul se ridică și zice: „Acestea zice Domnul", iară Diaconul stând, astupă gura tuturor prin expresiunea „să luăm aminte", apoi n'o face aceasta în cinstea cetețului, ci în cinstea celui ce vorbește prin acela tuturor. Dacă cei mândri și înfumurați ar cunoaște că Dumnezeu este cel ce vorbește prin profet, toată mândria ar lepăda-o dela ii. Dacă de pildă li vorbesc căpiteniile cetății, și încă nu li se îngăduie de a nu fi cu băgare de samă, apoi cu atât mai mult nu este permis când vorbește Dumnezeu. Noi, iubiților, suntem servitori ai lui Dumnezeu, noi nu vorbim ale noastre, ci ale lui Dumnezeu; pe fiecare zi se aud cetindu-se epistole trimise din cer. Spune-mi, te rog: dacă ar venì cinevà acum, față fiind voi toți, dacă ar intrà, zic, aici, încins cu încingătoare aurită și ridicând în mâna sa o hârtie, ar spune scuturând'o într'una că este trimisă din partea împăratului, și că i s'a poroncit de a o purtà prin toată cetatea, și a pune în cunoștință pe toți de poronca împărătească, oare nu cu toții v'ați întoarce către acel comis al împăratului? Oare nu ați fi cu băgare de seamă la ceea-ce citește în acea scrisoare? Oare nu ați luà samă, fără să vă poroncească diaconul, și n'ați face tăcere? Eu cred că da, căci chiar am auzit de multe ori cetindu-se aici epistole împărătești. Apoi dacă ați fi cu băgare de samă când ar venì cineva din partea împăratului, oare când vine profetul ca trimis de Dumnezeu, și ni vorbește despre cele din ceruri, să nu se găsească nimeni a fi cu băgare de samă la cele ce spune? Sau poate că nu credeți, că cele vorbite sunt din partea lui Dumnezeu? Aceste epistole, iubiților, sunt trimise de Dumnezeu.

Deci, iubiţilor, să intrăm în biserică cu tot respectul cuvenit, şi să ascultăm cu frică şi sfială cele ce se vorbesc aici. «Dar dacă intru, zici, în biserică, şi nu aud pe cineva vorbind»? Aceasta a stricat şi a pierdut totul. Ce nevoe este de vorbitor? Decât şi nevoea aceasta ni vine tot din cauza trândăviei noastre. Şi de ce este nevoe de omilie, sau voroavă în biserică, pe cât timp totul din sf. scriptură este lămurit, totul este drept, şi toate cele trebuitoare nouă sunt arătate acolo? Dar fiindcă sunteţi auditori ai dezmerdărei, de aceea cereţi omilii, cereţi predici frumoase şi încântătoare. Spune-mi, te rog: Vorbit-a Pavel cu falǎ? Intrebuinţat-a el vuet mult în cuvintele sale? Şi cu toate acestea Pavel a întors lumea întreagă din calea rătăcirei! Cu ce fel de falǎ a vorbit Petru, el care erà în totul necărturar? «Dară, zici tu, nu ştiu cele ce sunt în scripturi». Şi pentru ce nu le ştii? Nu cumvà sunt scrise ebreeşte? Nu cumvà latineşte? Nu cumvà în alte limbi streine? Oare nu sunt scrise în limba greacă? «Dară, zici, sunt întunecate şi nu destul de lămurite cele din sfînta scriptură». Şi ce nu este lămurit? Oare nu sunt acolo istorii? Aşà dar pe cele lămurite le ştii, ca să ai nevoe a întrebà despre cele nelămurite? In scripturi sunt mii de istorii, deci spune-mi una din ele; însă nu-mi vei spune. Prin urmare toate acestea nu sunt decât pretexte şi vorbe goale. «Dar, zici, în fiecare zi se aud în biserică aceleaşi şi tot aceleaşi». Dar ce? Oare la teatru nu auzi tot aceleaşi? Oare în ipodromii nu tot aceleaşi le vezi? Oare lucrurile toate nu sunt tot aceleaşi ca şi ieri, şi ca şi mâine? Oare soarele ce răsare pururea, nu este tot acelaşi? Oare nu întrebuinţăm tot aceleaşi mâncări pentru hrana noastră? Aşi voì să aflu dela tine: fiindcă spui că în fiecare zi auzi în biserică tot aceleaşi, apoi spune-mi, te rog, al cărui Profet este pasajul ce se ceteşte, al cărui apostol, sau din care anume epistolă? Nu poţi răspunde, căci ţi se pare că auzi ceva străin. Deci, când îţi place a te lenevì, zici că aceleaşi se spun în biserică, iară când eşti întrebat, tu te găseşti ca şi cum n'ai fi auzit nici odată. Dacă sunt aceleaşi, ar trebuì să le ştii, şi totuşi tu nu ştii nimic.

De plâns şi de jelit sunt asemenea pretexte, şi cu adevărat că sunt vrednice de jelit, căci după cum zice Prorocul: „In zadar lucrătorul de argint mai to-

peşte argintul“ (Ierem. 6, 29). Tocmai pentru aceasta trebuie a fi cu băgare de samă, pentrucă sunt tot aceleaşi, de vreme ce nu ni pricinueşte nici o obosală, şi fiindcă nu spunem nimic străin, nimic schimbat. Dar ce? Dacă cele din scripturi sunt aceleaşi, iară cele ce noi vorbim nu sunt aceleaşi, ci spunem totdeauna lucruri streine, cel puţin sunteţi cu băgare de samă măcar la acestea? Câtuşi de puţin, pentrucă dacă vă zicem: de ce nu ţineţi minte măcar acestea? voi îndată răspundeţi: «odată am auzit vorbindu-se de aceasta, şi cum putem să ţinem minte?» — iară dacă vă zicem: la acelea de ce nu daţi atenţiune? voi răspundeţi «pentrucă vorbeşti aceleaşi», şi prin urmare toate pretextele voastre nu sunt izvorîte decât din lene.

Dar cu asemenea pretexte nu vom putea să scăpăm pentru vecie, ci va venì timpul când vom plânge şi suspinà în zadar; ceea-ce să nu fie! Fie, deci, ca noi să ne caim aici, să dăm atenţiune celor ce se spun în biserică, să le ascultăm cu toată evlavia şi respectul cuvenit, ca astfel să ne îndemnăm la săvârşirea faptelor bune, şi să ducem viaţa aceasta cu vrednicie, căci numai aşà ne vom învrednicì de bunătăţile cele făgăduite celor ce-l iubesc pe dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Şi acum ce îl opreşte ştiţi, ca să se arate el în timpul său. Că iată taina fără de legei se lucrează, numai cel ce opreşte acum; până se va luà din mijloc; şi atunci se va arătà acel fără-de-lege, pe care Domnul îl va omorî cu duchul gurei sale, şi-l va pierde cu arătarea venirei sale, a cărui venire este dupre lucrarea satanei“ (Cap. 2, 6—9).

Cu drept cuvânt ar putea întrebà cineva, ce anume este ceea „ce-l opreşte“, şi după aceasta să cunoască

de ce Pavel vorbeşte atât de întunecat aici? Aşà dar ce este aceea ce-l opreşte de a se arătà acum? Unii spun că aici se vorbeşte de charul Duchului, iară alţii zic că e vorba de stăpânirea Romanilor, şi cu aceşti din urmă mă unesc şi eu. Şi de ce? Pentrucă dacă ar fi voit sà spună de charul duchului, nu ar fi spus atât de întunecat, ci pe faţă, de vreme ce acel char şi astăzi predomină pe apostoli, ca şi pre toţi credincioşii. De altfel, dacă charul duchului ar fi lipsit dintre ii, după cum lipsià mai 'nainte, ar fi trebuit ca apostolul să se ducă în persoană la dânşii, după cum făcea în asemenea cazuri. Dar fiindcă el face aici aluziune la stăpânirea Romanilor, cu drept cuvânt a spus'o aceasta atât de întunecat, căci nu a voit a se expune şi pe dânsul ca şi pe ii la duşmănii prisoselnice şi la primejdii nefolositoare. Dacă ar fi spus, că puţin după aceea, împărăţia Romanilor se va surpà, de'ndată l'ar fi nimicit şi pe el ca primejdios, şi pe toţi creştinii, ca revoltători ai ordinei publice. Şi nu a zis că aceasta se va întâmpla iute, deşì de altfel necontenit aceeaşi spune, însă ce? „Ca să se arate el în timpul său“, zice:

„Că taina fără de legei se lucrează“. Aici el face aluziune la Neron, ca fiind tip al lui antichrist, căci şi el voià a fi crezut de Dumnezeu. Şi bine a zis apostolul „taina“, adecă nu pe faţă, ca acela (antichrist), şi nici aşà de neruşinat ca el, ci pe ascuns. «Dacă mai 'nainte de timpul acela s'a găsit, zice, un bărbat, care în privinţa răutăţei nu erà mai pre jos de antichrist, ce lucru de mirare dacă şi acesta va fi tot aşà de rău»? Şi priveşte că apostolul nu'l numeşte pe faţă, şi aceasta nu din cauza fricei ce ar fi avut de Neron, ci mai mult ca să ne învețe pre noi, ca să nu ne băgăm în primejdii zadarnice, dacă aceasta nu o cere nimic grabnic. Tot aşà face şi în cazul de faţă, unde pe lângă expresiunea de mai sus adaogă mai departe: „Numai cel ce opreşte acum, până se va luà din mijloc“, adecă, când împărăţia Romanilor se va luà dela mijloc, atunci va sosì şi acela. Şi cu drept cuvânt zice aceasta, căci pe câtă vreme stăpâneşte frica de împărăţia aceasta, nimeni nu va îndrăznì a se mândrì şi a se înălţa atât de mult, dar când împărăţia va luà sfârşit, atunci şi acela, odată cu anarhia, se va aruncà şi se va încercà

să răpească și stăpânirea oaminilor, și stăpânirea lui Dumnezeu. După cum și mai 'nainte de aceasta au luat sfârșit și alte împărății, ca de pildă împărăția Medilor care a fost desființată de Babiloneni, cea a Babilonenilor de Perși, cea a Perșilor de Macedoneni, cea a Macedonenilor de Romani, tot așà și aceasta va fi desființată de antichrist, iară acela de Christos, căci nu va putea stăpânì de loc. Toate acestea ni le pune înainte Prorocul Daniil cu multă claritate. „Și atunci, zice, se va arătà acel fără-de-lege", — dar după aceasta? Mângâerea este aproape, căci zice: „Pe care Domnul îl va omorî cu duchul gurei sale, și-l va pierde cu arătarea venirei sale, a căruia venire este dupre lucrarea satanei". Precum se întâmplă cu focul, căci deabea se ridică para, și micele insecte și pier mai 'nainte încă de a se atinge de ele, tot așà va fi și atunci, căci nelegiuitul va pierì numai la arătarea lui Christos, și numai după cuvântul, sau mai bine zis, după poronca ce va dà. E deajuns ca Christos să fie de față, și imediat toate acestea se vor nimicì; numai înfățișindu-se el, și de 'ndată minciuna va fi resturnată.

Mai departe apoi arată cine este acesta „a căruia venire este dupre lucrarea satanei", căci adaogă: „întru toată puterea, și semne și minuni ale minciunei". Acestea le-a prezis apostolul, ca nu cumvà ii să fie înșelați atunci, — adecă că acel nelegiuit va arătà o mare putere, însă nimic nu va fi adevărat, ci totul pentru înșelăciune. „Și minuni, zice, ale minciunei", adecă minuni înșelătoare, sau minuni care se sfârșesc în minciună.

„Și întru toate amăgirea nedreptăței, întru cei peritori" (Vers. 10). «Dar, zici tu, de ce oare va îngăduì Dumnezeu ca să se facă aceasta, și care anume este iconomia faptului? Care poate fi folosul venirei aceluia, dacă acea venire este spre vătămarea neamului omenesc»? Nu te spăimântà, iubitule, ci ascultă bine ceea-ce spune apostolul: „întru cei peritori", zice, adecă numai într'aceștia va avea putere, adecă puterea lui se va mărginì numai într'aceștia, cari chiar de nu ar fi venit el, tot nu ar fi crezut. Care e câști-

gul? Acela că chiar acei peritori nu vor mai avea ce zice, de vreme ce li se va astupà gura. Și cum aceasta? Apoi chiar dacă a venit acela, și dacă nu ar fi venit, ii tot nu ar fi crezut în Christos, — prin urmare venirea lui este spre peirea lor. Ca sà nu zică ii: «apoi fiindcă Christos se numea pe sine Dumnezeu — deși nicăire n'a spus aceasta pe față, dar cei după dânsul au predicat despre dumnezeirea lui — de aceia n'am crezut în el, și fiindcă noi am auzit că unul este Dumnezeu, din carele sunt toate, de aceia n'am crezut lui». Deci tocmai acest pretext îl va resturnà antichrist prin venirea lui, căci când va venì acela, și nu va poroncì nimic sănătos, ci totul va fi nelegiuit, iară ii se vor ademenì numai din semnele și minunile cele înșelătoare, și vor crede în el, prin aceasta li se va închide gura. «Dacă n'ai crezut lui Christos, apoi cu atât mai mult nu trebuià să crezi lui antichrist, căci acela zicea că este trimis de Tatăl, iară acesta cu totul din contra». De aceia și zicea Christos: „Eu am venit întru numele Tatălui, și nu m'ați primit, iară acela va venì întru numele său, și-l veți primì pre el" (Ioan 5, 43). «Dar am văzut la el semne și minuni multe» vor zice poate; însă și Christos a făcut multe și mari minuni, și prin urmare trebuià ca să credeți lui. Despre acela multe s'au spus mai 'nainte, că este fără-de-lege, că este fiul pierzărei, că venirea lui este după lucrarea satanei, pe când despre Christos cu totul din contra, că este mântuitor, și că va aduce mii de bunuri.

„Pentrucă dragostea adevărului n'au primit ii, ca să se mântuiască. Pentru aceia va trimite lor Dumnezeu lucrarea înșelăciunei, ca să crează ii minciunei, ca să se judece toți cari n'au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate" (Vers. 11. 12). Nu a zis «ca să se osândească» ci „ca să se judece", adecă să stea înaintea tribunalului celui înfricoșat, ca să fie ii fără nici un cuvânt de îndreptare. Prin expresiunea „dragostea adevărului", el înțelege pe Christos. „Pentrucă dragostea adevărului n'au primit ii, ca să se mântuiască". Amândouă erau în persoana lui Christos, — și iubind pre oamini, și pentru lucruri adevărate — și deci pentru

amândouă acestea el a venit. „Ci au binevoit întru nedreptate“, căci antichrist va venì spre vătămarea oaminilor, nedreptățindu-i. Ce nu va face el atunci? Totul va pune în mișcare, totul va tulburà, și prin poroncile ce le va dà, și prin groaza ce va răspândì. Înfricoșat și groaznic va fi în toate privințile, și prin puterea, și prin cruzimea, și prin poroncile lui cele nelegiuite. Însă nu te spărià, căci puterea lui se va mărginì în cei peritori. De altfel tot atunci va venì și Elie, însă venirea lui va fi pentru siguranța și apărarea credincioșilor. Despre venirea lui Elie spune și Christos, căci zice: „Elie va venì mai 'nainte, și va așezà toate“ (Math. 17, 11), sau și aiurea, unde vorbește de Ioan: „Cu puterea lui Elie“, zice, deșì Ioan nu a făcut semne ca Elie, și minuni, după cum și evanghelistul zice: „Că Ioan n'a făcut nici un semn, iară toate câte a zis Ioan pentru acesta, adevărate au fost“ (Ioan 10, 41). Dar cum oare Ioan trebuià a venì cu puterea lui Elie? Adecă aceiași slujbă avea a îndeplinì, ca și Elie, căci precum el a fost înainte mergătorul celei întâi veniri, tot așà și Elie va fi înainte mergătorul celei de a doua și slăvitei veniri, și spre aceasta este rezervată venirea lui.

Deci să nu ne înfricoșăm, iubiților, căci apostolul mai mult a zguduit oarecum cugetul auditorilor, și nici de cum n'a lăsat să se înțeleagă că cele ale lumei aceștia sunt rele, ci că sunt vrednice de mulțămire. De aceia a adaos: „Iără noi datori suntem totdeauna a mulțămì lui Dumnezeu pentru voi, fraților iubiți de Domnul, căci v'a ales pre voi Dumnezeu din început spre mântuire, întru sfințenia duchului, și întru credința adevărului“. Cum i-a ales spre mântuire? Sfințindu-i prin duchul. Acestea sunt cele esențiale spre mântuirea noastră: nici decât însă, dela faptele sau succesele noastre, ci numai prin credința adevărului. Iată că și aici particula „întru“ este în loc de „prin“, adecă prin sfințirea duchului, prin credința adevărului.

„La care v'a chemat pre voi prin evanghelia noastră, spre câștigarea slavei Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 14). Nici aceasta nu e

puțin lucru, dacă Christos consideră mântuirea noastră ca slavă a sa. Slava celui filantrop este ca mulți să se mântuiască. Așà dar, mare este Domnul nostru și minunat foarte, dacă dorește atât de mult mântuirea noastră, încât ni trimite și pe Duchul sfînt ca să lucreze la sfințirea noastră!

Dar de ce oare n'a spus mai întâiu de credință, ci de sfințenia duchului? Pentru că și după sfințenie noi avem mare nevoe de ea, ca să nu ne clătinăm din locul în care ne găsim. Ai văzut cum el arată că nimic nu este al lor, ci totul al lui Dumnezeu? „La care, zice, v'a chemat pre voi prin evanghelia noastră, spre câștigarea slavei Domnului nostru Iisus Christos".

„Drept aceia, fraților, stați și țineți predaniile, care v'ați învățat prin cuvânt, ori prin epistolia noastră" (Vers. 15). De aici se vede lămurit, că nu toate li predà lor prin epistolă, ci multe li se predà și din gură, însă și acestea ca și acelea sunt vrednice de credință. Așà dar și predania bisericei, adecă tradițiunea nescrisă, transmisă din generație în generație, noi o credem vrednică de credință. Tradițiune este, și deci nu cere nimic mai mult. Mai arată aici, că erau mulți de acei ce se clătinase din credința cea adevărată.

„Și însuși Domnul nostru Iisus Christos, și Dumnezeu și Tatăl nostru, care ne-a iubit pre noi, și ni-a dat mângâiere veșnică, și nădejde bună prin dar, să mângâie inimile voastre, și să vă întăriască pre voi întru tot cuvântul și lucrul bun" (Vers. 16. 17). Iarăși rugăciune unită cu mângâiere, căci aceasta va să zică de a ajutà cu adevărat.

„Care ne-a iubit pre noi, zice, și ni-a dat mângâiere veșnică, și nădejde bună prin dar". Unde sunt acum cei ce înjosesc pe fiul, pentru că la taina botezului fiul este pus după Tatăl? Iată că aici e cu totul din contra. „Cel ce ne-a iubit pre noi, zice, și ni-a dat mângâiere veșnică". Și care este acea mângâiere veșnică? Nădejdea celor viitoare. Ai văzut cum el deșteaptă cugetul lor, punând în șirul

rugăciunei și dovezile de îngrijirea cea nespusă a lui Dumnezeu? „Să mângâie, zice, inimile voastre, și să vă întăriască pre voi întru tot lucrul bun“, adecă prin tot lucrul și prin toată fapta bună. Aceasta este mângâierea creștinilor, de a face tot ceea-ce este bun și plăcut lui Dumnezeu. Vezi încă, și cum li înfrânează gândurile lor prin expresiunea: „care ni-a dat mângâiere și nădejde bună prin dar“, și cum în acelaș timp li dă speranțe bune pentru cele viitoare. Dacă el ni-a dat atâtea daruri acum, apoi cu atât mai mult ni va dà cele viitoare. «Eu, zice, am spus așà, dar totalul este al lui Dumnezeu» „Să vă întăriască“, adecă să vă asigure ca să nu vă clătiți, sau să vă abateți, căci aceasta atârnă nu numai de dânsul, ci și de noi. Așà dar expresiunea „să vă întăriască“ este zisă și cu privire la credință, și cu privire la fapte, căci aceasta este mângâiere adevărată. Când cinevà nu se clintește din credință, ori și ce ar pătimì, totul suferе cu bunăvoință, — dar dacă cugetul său se clatină, nimic bun și nobil nu va mai face în viitor. Unul ca acesta este ca și luptătorul din stadiu, care nefiind bine pregătit i se slăbesc mânile la un moment dat, și atunci sufletul lui se clatină, căci a pierdut speranța că va putea face ceva bun în viitor.

„Rugați-vă, fraților, pentru noi, ca cuvântul Domnului să curgă și să se mărească ca și întru voi“ (Cap. 3, 1). Apostolul s'a fost rugat pentru dânșii mai 'nainte, ca Dumnezeu să-i întăriască, iară aici cere dela dânșii ca și ii să se roage lui Dumnezeu pentru el, nu ca să nu se primejduiască în predica evangheliei, căci spre aceasta erà pus, ci „ca cuvântul Domnului să curgă și să se mărească, zice, ca și întru voi“, — ba încă cererea sa o însoțește de laude la adresa lor, căci zice: „ca și întru voi“.

„Și ca să ne izbăvim de oamenii cei răi și vicleni, că nu este a tuturor credința“ (Vers. 2). Aici arată și primejdiile sale, însă mai cu seamă pe dânșii îi încurajază. „De oamenii cei răi, zice, și vicleni, că nu este a tuturor credința“. Așà dar el vorbește aici de acei ce'l contrariau în predica evangheliei, de cei ce se împotriviau și războiau cre-

dinţele religioase, căci aceasta lasă a se înţelege prin expresiunea „nu este a tuturor credinţa". Nu mi se pare, deci, că el face aici aluziune la primejdii, ci la acei ce-l contrariau şi-l împedecau în predica cuvântului, ca de pildă Alexandru făurarul, despre care spune: „că foarte a stătut în potriva cuvintelor noastre" (II. Timoth. 4, 15). Adecă, că sunt şi de aceia cărora nu li aparţine credinţa, ca şi cum vorbind cineva de moştenirea părintească, ar zice că nu fiecăruia dintre fiii împăratului este dat de a se urcà pe tronul împărătesc. Tot aici apostolul li 'nalţă cugetele şi inimile lor, căci atâta curaj aveau ii către Dumnezeu, încât puteau şi pe dascălul lor să'l scape de primejdiii, şi în acelaşi timp să-i înlesnească şi predica cuvântului.

[1]) Deci şi noi, iubiţilor, aceleaşi zicem. Nimeni dintre voi să nu mă judece de uşurinţă, şi nici dintr'o umilinţă nemăsurată să mă lipsească de un ajutor atât de mare. Şi nici nu o spunem aceasta cu acelaşi gând, cu care a spus Pavel, căci el voind a încurajà pe discipuli, li spunea ca să se roage pentru dânsul, pe când noi facem aceasta voind a ne folosì mult, şi a câştigà ceva mare şi bun prin rugăciunile voastre. Şi suntem deplini încredinţaţi, că dacă toţi voi într'un cuget, veţi întinde mâinile către Dumnezeu pentru smerenia noastră, veţi câştigà totul.

Astfel atacăm noi pe vrăjmaşi: cu rugăciunile şi cu binecuvântările. Dacă cei vechi atacau astfel pe duşmanii lor înarmaţi, apoi cu atât mai mult noi trebuie de a războì pe duşmanii noştri fără arme, adecă numai cu rugăciunile şi binecuvântările. Astfel a pus pe fugă Iezechia pe Asirian, astfel Moisi pe Amalic, astfel Samuil pe Ascaloniţi, astfel Iisus al lui Navi pe cei trezeci şi doi de împăraţi [2]). Deci, dacă acolo unde

---

[1]) *Partea morală.* Cererea sf. Chrisostom către popor, de a se rugà lui Dumnezeu pentru el, căci rugăciunea poporului va fi de mare folos pentru el. Nu trebue a se întristà cineva în sufletul său, şi apoi a se ascunde; nici de dânsul să nu se ferească şi nici de altul, ci mai cu seamă trebue a controlà cele auzite, care 'l-au întristat, spre a se convinge de adevăr. Se dovedeşte, că cuvântul (omilia) acesta 'l-a rostit sf. Chrisostom fiind Episcop. *(Veron).*

[2]) *Notă.* Locul citat din Iisus al lui Navi este din capit. 12, 24, unde se citeşte: *„Toţi aceşti împăraţi erau treizeci şi unu«.* (Trad.).

erà nevoe de arme și de luptă, lăsau armele la o parte și se refugiau la rugăciuni, dar încă unde urmează de a săvârșì toate lucrurile numai prin rugăciuni, cu cât mai mult încă trebuie de a alergà la ajutorul lor? «Dar acolo, zici tu, cei mai mari, adecă povățuitorii poporului, se rugau pentru popor, pe când tu ceri ca poporul să se roage pentru cel mai mare, adecă pentru povățuitorul și conducătorul său». Știu și eu, iubitule, că atunci oarecari dintre cei stăpâniți erau nesupuși, fără rânduială și oameni de nimic, și de aceea de multe ori se mântuiau numai prin curajul și destoinicia conducătorului lor, — dar astăzi când prin charul lui Dumnezeu ni s'a dat de a găsì mulți, și poate pe cei mai mulți, cu mult mai buni și mai superiori conducătorului, astăzi, zic, s'au schimbat lucrurile. Deci, nu ne lipsiți de ajutorul acesta, ci ridicați sus mânile noastre, ca nu cumvà să se moleșească, deschideți gura noastră, ca nu cumvà să se închidă cu totul, rugați pe Dumnezeu pentru aceasta, și rugați-l cu căldură. Rugăciunile voastre sunt îndreptate lui Dumnezeu pentru noi, însă totalul se resfrânge asupra voastră, căci noi stăm aici spre binele vostru, și ne îngrijim de ale voastre. Așà dar rugați pe Dumnezeu fiecare din voi, și în particular, și în public. Privește ce spune Pavel: „Ca despre multe fețe darul cel către noi prin mulți să se mulțămească pentru noi" (II. Cor. 1, 11), adecă ca charul să se dea multora. Dacă publicul reușaște de multe ori de a scăpà pe cei condamnați și tîrîți la moarte, căci împăratul milostivindu-se de rugăciunile mulțimei își schimbă părerea, și iartă pe cel condamnat la moarte, cu atât mai mult se va milostivì Dumnezeu la rugăciunile voastre, nu atât la mulțimea, pe cât la virtutea voastră.

Avem, iubiților, un rezboinic înfricoșat! Voi vă îngrijiți fiecare de ale sale, pe când noi ne îngrijim de toate ale voastre și ale noastre la un loc! Am dat la o parte durerile pricinuite de rezboiu, însă diavolul se înarmează mai grozav contra noastră, căci chiar și în rezboae dușmanul se încearcă mai 'nainte de orice ca să doboare pe general. De aceea toți ostașii aleargă spre parte aceea, de aceea este vuet mult, căci fiecare

se sileşte să'l scape, şi toţi îl îngrădesc din toate părţile cu scuturile şi armele lor, căci voesc a apără capul lui. Ascultaţi ce spune lui David tot poporul, — şi n'o zic aceasta ca să mă compar cu David, căci nu sunt atât de smintit, ci voiesc numai a arătà îngrijirea publicului pentru stăpânul şi conducătorul său: „Să nu ieşi cu noi la rezboiu, zice, ca să nu se stingă lumina lui Israil" (II. Imp. 21, 17). Acum tu priveşte cât de mult cruţau ii pe bătrân.

Am mare nevoe, iubiţilor, de rugăciunile voastre, şi nimeni, după cum am spus, dintr'o umilinţă nemăsurată să nu mă lipsească de acest ajutor. Dacă ale noastre vor merge bine, apoi atunci şi ale voastre vor fi mai strălucite; dacă cele ale învăţăturei curg din belşug asupra noastră, apoi bogăţia de sigur că vă revine vouă. „Nu cumva păstorii se păstoresc pre ii înşii" (Iezech. 34, 2)? Vezi cum Pavel cere într'una astfel de rugăciuni? Nu auzi cum Petru a fost răpit din închisoare, fiindcă rugăciuni îndelungate se făceau pentru el? Eu am mare credinţă că rugăciunile voastre 'mi vor putea face mult bine, dacă sunt făcute în comun acord. Cu cât credeţi că este mai mare de cât smerenia noastră intervenirea obştiei întregi, când acea obştie se roagă pentru noi lui Dumnezeu? Dacă eu nu am curajul de a mă rugà pentru mine însumi, apoi cu atât mai mult pentru alţii. Aceasta este a celor ce sunt lăudaţi pentru virtutea lor, a celor ce au reuşit să atragă pe Dumnezeu în favorul lor, căci numai aceştia pot să ceară lui Dumnezeu a fi milostiv şi îndurat, — dar cel ce este şi el respins, cum va putea să se roage lui Dumnezeu pentru alţii? Dar fiindcă sunt legat de voi prin dragostea părintească, şi fiindcă dragostea toate le cutează, toate le îndrăzneşte, apoi eu nu numai în biserică, ci şi acasă mai 'nainte de orice, fac către Dumnezeu rugăciunea mea pentru sănătatea voastră sufletească şi trupească. Altă rugăciune nici nu este mai bună pentru un preot, decât a se rugà lui Dumnezeu pentru câştigarea celor bune de către păstoriţii săi, mai înainte de a se rugà pentru sine. Dacă Iob sculându-se în fiecare dimineaţă, de 'ndată făcea rugăciuni pentru fiii săi trupeşti, apoi cu cât mai mult oare nu suntem noi datori de a face aceasta pentru fiii cei duchovniceşti?

Dar de ce oare le spun acestea? Pentrucă dacă noi facem rugăciuni și cereri pentru voi toți, deși suntem atât de departe de mărimea faptului, apoi cu atât mai mult sunteți datori voi a face aceasta. A se rugà unul singur pentru mulți, este lucru foarte îndrăzneț, și are nevoe de mult curaj, pe când a se adunà mai mulți la un loc și a face cereri și rugăciuni pentru unul singur, nu e nimic greu. Fiecare atunci 'și face rugăciunea, nu atâta încrezându-se în propriile sale puteri, pe cât încrezându-se în mulțime și în concordia ce stăpânește printre dânșii, căci în fața acestora Dumnezeu se milostivește totdeauna. „Unde vor fi doi sau trei, zice, adunați întru numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor". Dacă, unde sunt numai doi sau trei și el este în mijlocul lor, apoi cu atât mai mult când veți fi adunați voi la un loc. Dacă cel ce se roagă în deosebi nu poate căpătà ceea-ce cere, iară de se va rugà la un loc cu mulțimea va reușì în cererea sa, apoi de aici putem avea dovada cea mai bună, că nu meritul nostru propriu are vre-o putere înaintea lui Dumnezeu, ci unirea și conglăsuirea multora are acea putere. „Unde vor fi, zice, doi sau trei adunați". Dar de ce spui doi sau trei? Când numai unul va fi întru numele tău, de ce nu ești acolo? «Pentru că voiesc, zice, de a fi toți la un loc, și niciodată să nu se despartă».

Deci, iubiților, să ne îngrădim unii pe alții, să ne legăm împreună cu dragostea, și nimeni să nu se despartă de noi. Dacă cinevà are de învinovățit, fie pe aproapele, fie pe noi, dacă cinevà este întristat, fie pe oricine, apoi să nu țină în cugetul său acea supărare. Această grație o cer dela voi, de a vă apropià aici și a acuzà dacă aveți cevà, și veți primì din partea noastră justificare. „Mustră pre prietin, zice, ca nu cumvà să fi făcut, și să nu mai facă; mustră-l ca nu cumvà să fi zis, și de a zis, mai mult să nu zică" (Sirach, 19, 13. 14). Căci dacă ne vom justificà, sau dacă cunoscându-ni bine greșala, vom cere iertare, ne vom și încercà în viitor a nu mai cădea în astfel de greșale. Aceasta este și în interesul vostru, și al nostru. Poate că voi ați condamnat fără rezon, însă aflând adevărul lucrului, vă

veți îndreptà, iară noi dacă am greșit în neștiință, ne vom corectà. Nu este în interesul vostru de a stà nepăsători, căci voi știți că se va da pedeapsă pentru orice cuvânt rostit în zadar, în același timp și noi ne vom ușurà de orice vinovății, fie ele mincinoase, fie adevărate; pe cele mincinoase le vom depărtà ca dovedite de mincinoase, iară pe cele adevărate le vom depărtà prin faptul că niciodată nu vom mai face. Este foarte putincios ca cel ce are atâtea griji, să scape ceva din vedere, și în neștință să greșească. Dacă fiecare dintre voi având casă, si femee, și copii, și slugi, unul mai mulți, altul mai puțini, și totuși e silit de multe ori să greșească față de un număr restrâns de suflete, nu cu intențiune, ci sau că nu știe, sau că voește a îndreptà ceva, — apoi cu atât mai mult noi, care prezidăm un public atât de numeros. Și încă fie ca să vă înmulțească Domnul și să vă binecuvinteze, pe cei mici împreună cu cei mari! Deși la un public numeros este și îngrijirea mai mare, totuși noi nu încetăm a ne rugà ca să ni se sporească o astfel de îngrijire, ca publicul să se înmulțească, și să avem plăcerea de a ne îngrijì de toți. Pentrucă și părinții nu voiesc a îndepărtà pe nici unul din copii, deși din cauza lor de multe ori sunt amărîți.

Toate sunt deopotrivă și nouă, și vouă, și același capital de bunuri este rezervat fiecăruia. Nu eu mai cu îmbelșugare mă împărtășesc din masa cea sfîntă, iară voi mai puțin, ci cu toții deopotrivă ne atingem de ea. Dacă eu sunt cel întâiu, nu e vre-un lucru mare, fiindcă și printre copii cel mai mare întinde mâna întâiu în mâncare, — cu toate acestea nimic nu urmează de aici, ci toate ni sunt deopotrivă, căci viața mântuitoare care unește sufletele noastre se dă fiecăruia cu aceiași cinste. Nu eu mă împărtășesc din alt miel, și voi din altul, ci din unul și același ne împărtășim cu toții; același botez avem cu toții, cu toții ne-am învednicit de același duch, cu toții alergăm către aceiași împărăție, suntem deopotrivă frați ai lui Christos, totul ni este comun. Deci, cu ce anume vă întrec eu, și ce am mai mult decât voi? Vă întrec cu grijele, cu suferințele și cu necazurile ce le am pentru voi. Însă nimic nu este mai plăcut ca aceste suferinți, căci și muma suferind pentru copil, simte

plăcere de a suferì, îngrijeşte pentru cel născut de ea, şi se bucură de îngrijire, deşì îngrijirea prin sine este ceva amar, însă când este vorba de copii, atunci e plăcută.

Şi eu am născut pe mulţi dintre voi, însă după aceasta am simţit durerile. Mumele trupeşti mai întâiu simt durerile facerei, şi apoi vine facerea, dar aici (în naşterile duchovniceşti) durerile se ţin într'una până la suflarea cea mai de pe urmă, ca nu cumvà cel născut să fie vre-o stârpiciune, ceea-ce doresc foarte mult să nu se întâmple. Dacă şi altul a născut de multe ori, eu totuşi şi atunci sunt stăpânit de griji, căci nu naştem nimic din noi, ci totul este din charul lui Dumnezeu. Deci, dacă amândoi naştem prin duch, apoi nu ar greşì cineva spunând că cei născuţi de acela sunt ai mei, şi cei născuţi de mine sunt ai lui.

Acestea toate cugetându-le, vă rog a'mi da ajutor prin rugăciunile voastre, ca şi voi să fiţi lauda noastră, şi noi a voastră, în ziua Domnului nostru Iisus Christos, pe care fie a o videa cu toţii cu încredere şi curaj, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Credincios este Domnul, care vă va întărì pre voi, şi vă va păzì de cel viclean. Şi avem nădejde întru Domnul de voi, că cele ce poruncim vouă, şi faceţi, şi le veţi face. Iară Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu şi răbdarea lui Christos“ (Cap. 3, 3—5).

Nici toată nădejdea nu trebuie a o lăsà numai în rugăciunile sfinţilor, şi noi să stăm în neactivitate, să ne alipim de răutate, şi de nimic să nu ne mai îngrijim,

și nici iarăși săvârșind cele bune să disprețuim ajutorul ce putem avea prin acele rugăciuni. Mari cu adevărat ni sunt foloasele ce le putem câștigà prin rugăciunile sfinților făcute pentru noi, însă numai atunci când și noi lucrăm. De aceea și Pavel rugându-se pentru dânșii, și punând iarăși înaintea lor cuvântul cel demn de credință a făgăduinței, li zice: „Credincios este Domnul, care vă va întărì pre voi, și vă va păzì de cel viclean“, «căci dacă v'a ales pre voi spre mântuire, nu minţeşte, și nici nu va lăsà să vă perdeți». Dar ca nu cumva prin aceasta ii să cadă în trândăvie, și crezând că totul atârnă de Dumnezeu, să adoarmă cu această speranță, privește cum li cere și conlucrarea lor spre acest scop, căci zice: „Avem nădejde de voi întru Domnul, că cele ce poroncim vouă, și faceți, și le veți face“. Credincios este Dumnezeu, și dacă a făgăduit că ne va mântuì, nu mai încape nici o îndoială că ne va mântuì, numai așà după cum a făgăduit. Si cum a făgăduit? Dacă vom voì, și vom ascultà de dânsul, nu la întâmplare, și nici stând în nemișcare ca lemnele și petrile. Bine zice el: „Avem nădejde întru Domnul“, adecă, avem nădejde în filantropia lui, așà că prin aceste cuvinte iarăși li înfrânge mândria lor, căci totul atârnă de Dumnezeu. Dacă ar fi zis «avem nădejde în voi» ar fi fost poate o mare laudă pentru dânșii, dar nu 'i-ar fi învățat ca ii să atribue lui Dumnezeu totul. Sau dacă ar fi zis: «avem credință în Domnul că vă va păzì» și nu ar fi adaos expresiunea „de voi“, și că „cele ce poroncim vouă, și faceți, și le veți face“, 'i-ar fi făcut nepăsători, căci ar fi aruncat totul numai în puterea lui Dumnezeu. De sigur că totul trebuie a atribuì lui Dumnezeu, însă conlucrând și noi, și nefugind de dureri și de lupte. Arată apoi, că deși virtutea singură este de ajuns de a ne mântuì, totuși este necesar ca acea virtute să fiè incontinuă, și să ne însoțească până la cea de pe urmă suflare.

„Iară Domnul, zice, să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și răbdarea lui Christos“. Iarăși îi laudă, și să roagă pentru ii, arătând prin aceasta marea lui grijă ce o

avea, și interesul ce-l purtà pentru mântuirea lor. Fiindcă trebuià a păşì mai departe, și a-i mustrà pentru oare-care neorândueli, prin acestea li pregătește mai dinainte cugetele lor, căci zice «că avem nădejde, că veți ascultà, că veți face» și li cere ca ii să se roage pentru dânsul, iară mai la urmă li și dorește mii de bunătăți, — toate acestea, zic, sunt înainte mergătoare mustrărilor ce urmà a le face. „Iară Domnul, zice, să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu, și răbdarea lui Christos". Multe sunt care abat pe cinevà dela dragoste, și totodată multe sunt și neorânduelile ce izvorăsc de aici. Mai întâiu este dragostea lui mamonà, care atingând sufletul nostru ca cu niște mâni îndrăznețe, îl încleştează bine din toate părțile, și apoi îl trage și-l duce chiar unde nu voim noi. Apoi vine slava deșartă, care de multe ori se preface în scârbă, necazuri și ispite. De aceea și avem nevoe de ajutorul lui Dumnezeu, care ca și un vânt puternic să împingă corabia noastră spre dragostea lui Dumnezeu. Să nu-mi spui că «îl iubesc pre dânsul mai mult decât pre mine», căci acestea sunt numai vorbe goale; tu arată-mi prin fapte că-l iubești mai mult decât pre tine. Iubește-l mai mult decât pe argint, și atunci te voiu crede că-l iubești mai mult decât pe tine. Dar cel ce pentru Dumnezeu nu disprețuește banii, cum se va disprețuì pe sine? Și ce spun eu de bani? Cel ce nu disprețuește lăcomia, ceea-ce ar trebuì să facă și fără de poroncile lui Dumnezeu, cum se va disprețuì pe sine?

„Și răbdarea lui Christos". Ce va să zică „răbdarea lui Christos"? Adecă să răbdăm după cum a răbdat și el, sau ca să facem cele ce a făcut el, sau ca să'l așteptăm pre dânsul cu răbdare, adecă să fim pregătiți. Fiindcă multe ni-a făgăduit, și însuși va venì să judece viii și morții, de aceea să răbdăm și să-l așteptăm. Unde spune apostolul de răbdare, totdeauna face aluziune la scârbe, căci aceasta însamnă a iubì cinevà pre Dumnezeu, a răbdà și a nu se tulburà.

„Și poroncim vouă, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Christos, să vă feriți voi de tot fratele ce umblă fără de rânduială, și nu dupre predania care a luat dela noi"

(Vers. 6), adecă nu noi vă spunem acestea, ci Christos, căci aceasta înseamnă „întru numele Domnului nostru Iisus Christos“, în loc să zică «prin Iisus Christos» — arătând prin aceasta însemnătatea poroncii, ca și cum li-ar fi zis: «băgați samă bine, că Christos nicăiri nu ni-a poroncit ca să stăm în neactivitate».

„Să vă feriți, zice, de tot fratele ce umblă fără de rânduială“, adecă să nu-mi spui că este bogat, sau sărac, sau sfînt, căci aceasta 'mi este indiferent. „Ce umblă“ adecă, care trăește fără rânduială. „Și nu dupre predania care a luat dela noi“. Prin expresiunea predanie apostolul numește aici nu predania prin cuvânt, ci predania prin faptă, fiindcă principalmente aceasta o numește el predanie peste tot locul.

„Căci înși-vă știți cum se cade vouă să urmați nouă, că noi n'am umblat fără de rânduială întru voi, nici în dar pâne am mâncat dela cinevà, ci întru osteneală și nevoință, noaptea și ziua lucrând, ca să nu îngeuiem pre cinevà din voi“. (Vers. 7. 8). «De am și mâncat, zice, totuși nu am mâncat în dar dela nimeni, ci prin truda și osteneala noastră».

„Nu că doară n'avem putere, ci ca pre noi tip (pildă) să ne dăm vouă, ca să ni urmați nouă. Că și când eram la voi aceasta poronciam vouă, că dacă nu voește cinevà să lucreze, nici să mănânce“ (Vers. 9. 10). Privește cum în epistola dinainte vorbește mai cu blândeță oarecum, căci zice: „Vă rugăm pre voi fraților să adăogați mai mult“ (I. Thes. 4, 10) și nicăiri nu spune „vă poroncim“, sau „întru numele Domnului nostru Iisus Christos“ — ceea-ce 'i-ar fi putut înfricoșà, ci «să adăogați mai mult» „ca să umblați cu bun chip“ (Ibid, vers. 12), adecă să nu vă înfrunteze cei de afară, să nu vă grăiască de rău, — pe când aici nimic din acestea, ci „dacă nu voește cineva să lucreze, nici să mănânce“. Deci, dacă

Pavel neavând nici o silă, și putând a stà în neactivitate, el care își luase asupra sa un lucru atât de greu, și totuși lucrà ziua și noaptea, ca să poată și pe alții a ajutà, apoi cu atât mai mult trebuià să facă așà ceilalți, cari nu erau în aceleași condițiuni.

„Că auzim, că unia umblă la voi fără de rânduială, nimic lucrând, ci iscodind" (Vers. 11). Aici spune așà, pe când în cealaltă epistolă zice „să umblați cu bun chip către cei de afară". Și pentru ce? mai ales că poate nici nu erà vre-un caz de felul acesta, de oarece și în alt loc îndemnând pe discipuli li ziceà: „Mai fericit este a dà, decât a luà" (Fapte 20, 35). Deci expresiunea „umblați cu bun chip" nu se rapoartă la vre-o neorânduealǎ, ci la activitatea lor, pentru care a și adaos imediat: „Ca să nu aveți trebuință de nimic" (I. Thes. 4, 12). Aici însă, mai pune și o altă necesitate, aceea adecă de a face binele către toți, căci mai departe zice: „Iară voi fraților, nu slăbiți a face bine". (Vers. 13). Cel ce nu lucrează, deși ar putea lucrà, de sigur că prin trândăvia sa va deveni un iscoditor. Insă eleimosina se dă numai acelora cărora nu li ajunge ceeace câștigă prin osteneala mânilor lor, sau și dascălilor, cari fiind ocupați cu învățătura cuvântului, nu au timp de a lucrà pentru câștigarea hranei lor, pentru care și zice: „Boului ce trieră să nu-i legi gura", (I. Timoth. 5, 18) și „vrednic este lucrătorul de plata sa", așà că dascălul nu stă în nelucrare, ci lucrează, și prin urmare primește plată pentru acea lucrare. Dar a se rugà cineva lui Dumnezeu. și a postì stând în nemișcare, nu va să zica că lucrează cu mânile; deci el numește lucrare aici, numai acea cu mânile. Și pentru ca nu cumvà să bănuești altceva, imediat a adaos: „Umblă fără rânduealǎ, nimic lucrând, ci iscodind".

„Dar unora ca acestora poroncim, și îi rugăm întru Domnul nostru Iisus Christos, ca cu liniște lucrând să 'și mănânce pânea sa" (Vers. 13). Fiindcă mai sus i-a atins tare, apoi aic voind a face cuvântul mai blând, a adaos: „Intru

Domnul". „Ca cu liniște, zice, lucrând, să-și mănânce pânea lor". Dar de ce n'a zis: «iar dacă nu sunt în neorânduială, să se hrănească de voi», — ci le cere pe amândouă, — și ca să fie în liniște, și ca să lucreze? Pentru ca să mănânce pânea câștigată prin lucrul mânilor lor, iară nu pâne streină.

„Iară voi, fraților, nu slăbiți a face bine" (Vers. 13). Privește cum îndată după înfruntare s'a întors spre milă dragostea lui părintească. Nu a putut să întindă mai departe înfruntarea, ci iarăși i s'a făcut milă de iĭ. Și privește cu câtă prudență face aceasta; nu zice: «iertați-i și treceți-li cu vederea, până se vor îndreptà», „ci voi fraților nu slăbiți a face bine", adecă «dojăniți-i, înfruntați-i, pedepsiți-i, însă nu-i lăsați a se prăpădì de foame. Dar dacă unul ca acesta având totul cu îmbelșugare din partea noastră, stăruește încă în trândăvie, atunci ce e de făcut? Pentru aceștia, zice, v'am spus leacul: înfruntați-i când li dați ajutorul cerut, adecă nu li dați curaj ca să mai ceară pe viitor, arătați-vă că sunteți supărați pentru această purtare a lor». Și în adevăr că o astfel de atitudine din partea noastră, nu e puțin lucru, pentrucă dacă voim cu adevărat ca iĭ să se îndrepte în viitor, nu trecem cu vederea de a-i și certà, odată cu ajutorul ce-l dăm. Spune-mi, te rog: dacă tu ai un frate trupesc, l'ai lăsà oare să se prăpădească de foame? Eu nu cred, ci încă sunt sigur că odată cu ajutorul ce-i vei dà, îl vei și pune în oarecare rânduială.

„Iară de nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă"[1]) (Vers. 14). Vedeți că apostolul nu zice «cel ce nu ascultă, de mine nu ascultă, și prin urmare trebue pedepsit aspru», ci „pre acela însemnați-l", adecă să-l aveți în vedere. Nici

[1]) *Notă.* Originalul grec este precum urmează: „εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε", adecă: *iară dacă nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă, pre acela să-l însemnați,* etc. astfel că e de mirare, cum în ediția de Buzeu, s'a putut strecurà o greșală atât de mare *(pre acela prin epistolie să-l însemnați),* schimbându-se textul și introducându-se idei streine. (*Trad*).

aceasta nu este o mică învăţătură. „Şi să nu vă însoţiţi cu el“, după care adaogă: „ca să se ruşineze“, iară mai departe să nu meargă cu asprimea, căci acestea sunt deajuns. După cum când a spus „dacă cineva nu lucrează, să nu mănânce“ s'a temut ca nu cumvà unul ca acesta să piară de foame, şi deci a adaos: „iară voi fraţilor, nu slăbiţi a face bine“, — tot aşà şi aici spunând „să vă păziţi“ şi „să nu vă însoţiţi“, i s'a părut că prin aceste cuvinte uşor ar putea cinevà să fie tăiat din numărul fraţilor, sau că văzându-se fără nici un ajutor s'ar desnădăjduì şi s'ar pierde, — de aceea imediat adaogă: „Şi să nu-l socotiţi ca pre un vrăjmaş, ci să-l învăţaţi ca pre un frate“ (Vers. 15). Prin aceasta arată două lucruri: întâi, că a hotărît o mare pedeapsă contra unui asemenea frate — căci li poronceşte lor de a se păzì, şi a nu se însoţì cu el — în acelaşi timp însă îi îndeamnă şi pe dânşii de a-l sfătuì necontenit ca pe un frate, ca să se lase de obiceiul de a cere. Că dacă chiar singur faptul cerşetoriei este vrednic de multă ruşine, dar încă când mai este şi mustrat, şi când alţii se păzesc de el, decât dispreţ oare nu este apăsat un asemenea nenorocit? Oare aceasta nu este deajuns de a-l atinge în suflet? Dacă numai codindu-se unia, sau murmurând când fac milostenie, şi încă aprind pe cei ce li primesc acea milostenie — şi să nu-mi spui de cerşetorii cei neruşinaţi, ci pentru acei vrednici de milă, — dar încă dacă ar mai avea şi dreptul de a certà aspru, ce nu ar face? Şi un asemenea fapt cum n'ar fi vrednic de pedeapsă?

Dar noi nu facem aşà dupre cum zice apostolul, ci ca şi cum am fi foarte nedreptăţiţi, aşà batjocorim şi dispreţuim pe cerşetori. Nu dai milostenie, bine; dar de ce te şi mânii? „Invăţaţi-l, zice, ca pre un frate“, însă nu-l batjocorì ca pre un vrăjmaş. Dar cel ce învaţă pe fratele său, nu o face aceasta în public, nu-i aruncă în faţă insulta, ci în particular şi cu cea mai mare băgare de samă, fiind mâhnit pentrucă a venit ocazia de a-l certà, fiind scârbit, cu alte cuvinte plângând şi văicărindu-se. Aşà dar, noi să sfătuim pe fratele care stă în nelucrare

cu cuget frățesc, și cu intențiune frățească, și să nu ne arătăm supărați că i-am dat, ci pentrucă el a călcat poronca apostolului stând în nelucrare. Fiindcă care 'ți este câștigul? Dacă și după ce ai dat îl mai batjocorești, și încă ai vătămat plăcerea darului; dar încă când nici n'ai dat și batjocorești, apoi cât rău oare nu ai cauzat acelui nenorocit? S'a apropiat acel nenorocit de tine, și în loc de milostenie a primit dela tine o rană mortală, după care pleacă plângând. Când el din cauza sărăciei este silit a cerșetorì, și pentrucă cerșetorește este batjocorit, apoi privește câtă nedreptate, și câtă pedeapsă nu se cuvine batjocoritorilor! „Cel ce necinstește pre sărac, zice, mânie pre cel ce l-a făcut pre el" (Prov. 14, 31). Căci, spune-mi, te rog: Dumnezeu l-a lăsat ca să fie sărac pentru tine, ca să ai ocazia de a te vindecà pe sine-ți, și tu batjocorești pre cel ce este sărac pentru tine? Câtă nerecunoștință nu este aici? „să'l învățați" zice, ca pre un frate", adecă că și după ce i-am dat, suntem datori a'l sfătuì, dar încă când nu 'i-am dat nimic și-l batjocorim, atunci ce justificare avem?

„Și însuși Dumnezeul păcei să vă dea vouă pace totdeauna, în tot chipul" (Vers. 16). Privește cum atunci când el poroncește cele ce trebuie a se face, le pecetluește așà zicând cu rugăciunea, pe care o pune ca o pecete peste toate. „Să vă dea, zice, pace totdeauna, în tot chipul", căci aceasta este ceea-ce se cere, adecă de a avea pace totdeauna. „In tot chipul", adecă de nicăiri să nu avem motiv de ceartă, căci pacea este bună peste tot locul, chiar și către cei deafară. Ascultă pe apostol ce spune în altă parte: „De este cu putință, încât este despre noi, cu toți oamenii având pace". Nimic nu poate fi mai potrìvit de a reușì în cele ce voim, ca a fi pacinic, netulburat, a scăpà de nemulțămirile lăuntrice, și a nu avea nici un vrăjmaș.

„Domnul să fie cu voi cu toți. Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel, care este semn în toată epistolia; așà scriu. Darul Dom-

nului nostru Iisus Christos cu voi cu toți. Amin". (Vers. 17. 18). Aceasta o spune scriind în orice epistolă, ca nimănui să nu-i fie cu putință de a le falsificà, punând iscălitura sa ca o dovadă mare a autenticitățtei conținutului din ele. Inchinăciune el numește rugăciunea ce o face mai sus (Domnul să fie cu voi cu toți) arătând prin aceasta că iĭ săvârșiau atunci toate cele duchovnicești, și că trebuia a-i salutà, căci lucrurile mergeau așà de bine. Erà deci o adevărată rugăciune izvorâtă din inimă, și nici decât numai un simbol al prieteniei. Dela aceasta a început epistola, și cu ea a și sfârșit'o, îngrădind cele spuse ca cu niște ziduri mari de amândouă părțile, punând și o temelie sigură, și sfârșitul tot atât de sigur, căci zice: „Char vouă și pace", iară la urmă: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, cu voi cu toți. Amin". Aceasta a făgăduit și Domnul spunând ucenicilor săi: „Iată eu cu voi sunt întru toate zilele până la sfârșitul veacului" (Math. 28, 20). Dar aceasta se petrece numai când noi voim, căci nu numai decât va fi cu noi, dacă noi suntem departe de el.

«Cu voi voiu fi, zice, totdeauna» și deci, să nu alungăm darul. «Păziți-vă, zice, de tot fratele ce umblă fără rânduială». Pe atunci erà un mare rău de a fi tăiat cineva din comunitatea fraților credincioși. Cu această pedeapsă se pedepseau pe atunci toți cei abătuți, dupre cum zice și aiurea: „Cu unul ca acesta nici să nu mâncați" (I. Corinth. 5, 18). Dar astăzi cei mai mulți nu consideră ca mare acest fapt, și de aceea toate s'au stricat, toate s'au amestecat, iară noi trăim la un loc cu preacurvarii, cu curvarii, cu lacomii, și în fine cu oricine s'ar întâmplà. Dacă pe atunci ii trebuiau a se păzì până și de cei ce stăteau în nelucrare, apoi cu cât mai mult încă de alții? Și ca să afli cât de grozav erà de a fi cineva tăiat din comunitatea fraților, și cât folos aducea o asemenea pedeapsă celor ce o primiau cu recunoștință, ascultă cum acel nenorocit născut în păcat, acel ce a ajuns la cea mai de pe

urmă răutate, acel ce a curvit cu atâta nerușinare, care nu se spune nici chiar printre păgâni, acel ce purtà rana în nesimțire — și aceasta este culmea corupțiunei, — acel nenorocit, zic, atât de mult s'a muiat și s'a umilit, încât a făcut pe Pavel să zică: „Că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, pentru aceea să întăriți spre dânsul dragostea“ (II. Corinth. 2, 6. 8). După cum este tăiat un membru al trupului, astfel erà atunci cel tăiat din comunitatea credincioșilor. Cauza pentru care o asemenea pedeapsă erà considerată ca ceva grozav pe atunci, iară a fi în comunitatea fraților ca un bine mare, ușor se poate înțelege. In timpurile acelea toți viețuiau la un loc, ca și cum ar fi viețuit în aceiași casă, având cu toții un singur tată, și împărtășindu-se din aceiași masă.

Astfel viețuiau creștinii primitivi de prin toate bisericile de sub soare. Deci, când cinevà cădea într'o asemenea pedeapsă, cât de mare credeți că erà răul rezultat de aici? Acum însă, nu se pare a fi așà de mare acel rău, pentrucă nici a viețuì la un loc nu se crede a fi ceva mare. Ceea-ce pe atunci se credea de o mare pedeapsă, astàzi se întâmplă și fără pedeapsă, din cauza marei răciri a dragostei, căci ne ferim unii de alții fără nici un cuvânt. Iară cauza tuturor acestor rele, este că lipsește dragostea. Aceasta a dărîmat și a făcut să dispară toate cele frumoase, strălucite și respectabile din biserică, cu care ar fi trebuit să ne mândrim și să ne bucurăm. Este un mare curaj din partea dascălului, de a pedepsì pe discipuli, însă numai atunci, când el are un capital moral câștigat prin propriile sale ostenele, pentru care și zicea Pavèl: „Voi știți cum trebue a ne urmà“ (imità), căci dascălul adevărat trebuie a fi dascăl mai mult al vieței, adecă al purtărei în lume, decât al cuvântului.

Să nu creadă nimeni că acestea sunt spuse de mine numai ca vorbe umflate, căci eu le-am grăit fiind silit de împrejurări, și totodată fiindcă sunt folositoare obștiei. „Că noi, zice, n'am umblat fără de rânduială întru voi, și nici în dar pâne am mâncat dela cinevà“. Aici arată că acei The-

saloniceni erau poate săraci, și să nu'mi spui că poate nu erau toți săraci, căci apostolul vorbește aici mai mult de săracii cari nu puteau să-și câștige în alt mod hrana trebuincioasă, decât numai prin lucrul mânilor lor, și nu de alți săraci. Căci el n'a zis: «ca să aibă dela părinții lor» ci „ca lucrând să mănânce pânea lor“. «Dacă eu, zice, predicatorul vostru, dacă eu propoveduitorul cuvântului învățăturei, și m'am temut ca să nu vă îngreuiez pre voi, apoi cu atât mai mult cel ce nu vă folosește cu nimic». Aceasta este cu adevărat greutate, când cineva nu dă cu toată buna-voință, însă el nu la acei săraci face aluziune, ci la acei ce nu aveau cu ușurință cele trebuitoare vieței. De ce tu nu lucrezi? Pentru aceasta ți-a dat Dumnezeu mâni, nu ca să iai dela alții, ci ca să dai altora.

„Iară Domnul să fie cu voi“. Aceasta se cade de a o dorì și nouă înși-ni, dacă facem cele ale Domnului, căci ascultă ce spune Christos: „Mergând învățați toate neamurile botezându-i în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfîntului Duch, și învățându-i pre dânșii să păziască toate câte am poroncit vouă; și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Math. 28, 19. 20). Dar acestea nu sunt zise numai lor, ci și nouă, și prin urmare datori suntem de a face toate câte ni s'au poroncit. Cum că nu numai lor li s'au adresat acele cuvinte, se vede lămurit din expresiunea „până la sfârșitul veacului“, cuvinte care se rapoartă la toți acei ce în scurgerea timpului vor călca pe urmele acelora.

[1]) «Dar, zici, cuvintele acestea sunt adresate către dascăli, cari propoveduiesc cuvântul adevărului, și nu către cei ce nu sunt dascăli». Fiecare din voi, iubiților, dacă voiește poate să fie dascăl, de nu al altuia, cel puțin al său. De aceea mai întâiu învață-te pe sine-ți. Dacă vei învăță toate câte a poroncit, prin aceasta vei câștigà mulți imitatori. După cum lumânarea când este

---

[1]) *Partea morală.* Despre aceea, că fiecare este dator de a învăță pe cei din casa sa prin cuvânt și fapte, ca să facă fapte bune. *(Veron).*

aprinsă poate să aprindă mii de mii de lumânări, iară când este stinsă, nici sie-şi nu poate să-şi procure lumină, şi nici pe altele nu poate să le aprindă, tot aşà este şi cu viaţa curată; dacă lumina din noi este strălucitoare, atunci vom putea face mii de discipuli şi de dascăli, căci noi stăm în faţa lor ca un arhitip, adecă ca un model demn de imitat, adecă pildă vie de fapte bune. Niciodată nu vor putea folosì pe auditori atât de mult cuvintele noastre, pe cât vor folosì viaţa voastră cea neprihănită. Căci fie, de ex. un bărbat iubitor de Dumnezeu, strălucind în fapte bune şi având şi femee, — căci e posibil a avea şi femee, şi în acelaşi timp să fie plăcut lui Dumnezeu, — şi copii, şi slugi, şi prieteni; ei bine, oare acest bărbat nu vă va putea folosì vouă tuturor mai mult decât mine? Pe mine mă auziţi odată sau de două ori în cursul lunei, sau poate că niciodată, şi ceea-ce auziţi poate păstraţi numai până la pragul bisericei, iară după ce aţi ieşit afară le-aţi uitat, pe când viaţa aceluia având-o înaintea ochilor incontinuu, mult vă va folosì. Când el fiind batjocorit nu batjocoreşte, oare nu va întipărì, şi nu va înţepenì prin blândeţa lui în sufletul batjocoritorului sentimentul ruşinei? Chiar de nu ar mărturisì el imediat folosul, fie din cauza mâniei, fie din cauza ruşinei, totuşi îndată va simţì, şi se va umilì. Este cu neputinţă ca un om batjocoritor, chiar de ar fi fiară sălbatecă, atacând pe unul fără răutate, să nu se folosească mult din purtarea blândă a acestuia. Cele bune chiar de nu le săvârşim noi, totuşi lăudăm cu toţii, şi admirăm pe cei ce le săvârşesc. Femeea de asemenea când vede pe bărbatul său blând şi îngăduitor, mult câştigă; de asemenea şi copilul. Este cu putinţă deci, de a fi fiecare dascăl „Zidiţi-vă unul pre altul, zice, precum şi faceţi" (I Thes. 5, 11). Căci spune-mi, te rog: a urmat vre-o pagubă în casă? Iată că femeea se tulbură, ca fiind mai slabă, ca mai luxoasă, ca mai iubitoare de podoabe, — dar dacă bărbatul este filosof, râde de acea pagubă, mângâe pe soţie, şi ea atunci se convinge şi suferе cu curaj. Prin urmare n'a folosit'o pe dânsa cu mult mai mult purtarea bărbatului, decât cuvintele noastre? A vorbì este foarte uşor, a face însă, când ne găsim în nevoe este foarte greu. De aceea mai mult dela fapte se îndreptează natura omenească. Atât de mare este însemnătatea virtutei în viaţa omenească, c

de multe ori chiar o slugă a folosit o casă întreagă împreună cu stăpânul ei. Nu degeaba şi nici cum s'ar întâmplà îndeamnă Pavel incontinuu pe disciputi, ca să se îndeletnicească cu virtutea şi să fie supuşi şi ascultători stăpânilor, nu atâta îngrijindu-se el de slujba stăpânilor, pe cât ca să nu se defaime cuvântul lui Dumnezeu şi învăţătura, şi când acestea nu se defaimă, iute vor fi şi admirate. Cunosc chiar eu multe case, care s'au folosit mult dela virtutea slugilor. Deci, dacă o slugă care stă sub autoritatea stăpânului este în stare să pună în orânduială pe stăpân, apoi cu atât mai mult o pot face aceasta stăpânii. Împărţiţi cu mine, vă rog, slujba aceasta; eu vă vorbesc în public, dar şi voi fiecare în particular, şi fiecare să ia în mânile sale mântuirea aproapelui său. Cum că trebue ca stăpânii caselor să prezideze pe toţi ai lor în aceste chestiuni, ascultă pe Pavel, unde anume trimite pe femei: „Iară de voiesc să ştie, zice, întrebe acasă pre bărbaţii lor" (I Corinth. 14, 35), iară nicidecum nu le trimite la dascăl. După cum sunt dascăli şi printre copiii ce învaţă literile alfabetului, tot aşà şi în biserică, căci apostolul nu voieşte ca dascălul să fie supărat de toţi. Şi de ce? Pentrucă mari bunuri vor ieşì de aici, căci atunci osteneala dascălului nu va rămânea zadarnică, ci fiecare dintre disciputi imitându-l, va devenì iute şi el dascăl, şi va avea aceeaşi îngrijire faţă de alţii, precum a avut'o dascălul către el. Priveşte câtă slujbă aduce casei femeea: îngrijeşte de casă şi de toate ale casei, se îngrijeşte de slugi, îmbracă pe toţi cu mânile ei, ea face ca copii tăi să-ţi zică tată, ea te scuteşte de curvăsării, ea te ajută ca să păşeşti pe calea prudenţei, ea în fine este care 'ţi conteneşte aţiţarea cea furioasă a naturei tale omeneşti. Ei bine, ajut'o şi tu şi-i răsplăteşte binele ce-ţi face. Cum? Intinde-i mâna de ajutor în cele duchovniceşti. Când tu ai auzit ceva folositor şi bun, aceea, ca şi rândunelele, purtând-o în gura ta du-o acasă, şi o pune în gura mumei şi a puilor ei. Şi cum nu este absurd, ca în toate celelalte să pretinzi întâietatea şi să fii stăpân asupra ei, iară în cele duchovniceşti si te dai la o parte? Stăpânitorul nu în cinste trebue a covârşi pe cel stăpânit, ci în virtuţi. Aceasta este datoria celui ce stăpâneşte, şi acesta este succesul lui, pe când al celor stăpâniţi este de a ascultà. Dacă

tu te bucuri de multă cinste, aceasta nu e nimic față de tine, căci cinstea o capeți dela alții, pe când dacă strălucești prin marea ta virtute, aceasta este întreagă a ta. Ești cap femeei; prin urmare pune în bună rânduează, tu capul, pe întregul corp. Nu vezi cum capul nu atâta întrece pe celelalte mădulări ale trupului prin locul ce'l ocupă, pe cât prin îngrijirea ce o are de întregul trup, ca și un cârmaciu de corabie, care îngrijește de totul? În cap sunt și ochii trupului, dar și ochii sufletului; de acolo se scurge în aceștia prevederea de cele ce vor fi, de acolo purcede suveranitatea. Unia sunt puși spre slujbă, iară ceilalți spre a poruncì. Toate simțurile de acolo își au începutul și sorgintea; organele vocii de acolo se trimit, prevederea, adecă perspicacitatea de acolo purcede, mirosul, și simțul în genere de acolo, căci obârșia nervilor și a oaselor de acolo își are ființa. Acum ai văzut că capul covârșește pe trup mai mult prin pronia lui, decât prin cinste? Tot așà și noi să stăpânim pe femei; să le covârșim nu prin aceea ca să căutăm mai multă cinste din partea lor, ci prin aceea de a li se face mai mult bine de către noi. Am arătat că femeile nu puține servicii ni aduc nouă; dar dacă am voì ca să li întoarcem răsplata în cele duchovnicești, noi le-am covârșì pe ele; fiindcă în cele trupești nu e cu putință de a stabilì o contrabalanță dreaptă. Căci ce? Aduci în casă mulți bani? Dar femeea îi păstrează, așà că contrabalanța aici este îngrijirea ei, de care se simte mare nevoe, fiindcă mulți au strâns averi, dar fiindcă nu avea cine să le păstreze, au pierdut totul. Față de copii amândoi sunteți părtași, și binefacerea fiecăruia este deopotrivă; dar și aici femeea este care are o slujbă mai obositoare, căci ea poartă pe cel zămislit, și tot ea este cea care sufere durerile. Așà că tu vei putea să o covârșești numai în cele duchovnicești.

Deci, iubiților, să nu ne îngrijim, cum să facem averi, ci cum sufletele ce ni s'a încredințat să le prezentăm înaintea lui Dumnezeu cu curaj și încredere, căci punându-le acelea în bună orânduială, ne vom folosì și pre noi foarte mult, fiindcă cel ce învață pe altul, chiar de nu ar face nimic alt, cel puțin se va simțì umilit prin vorbă, când se vede pe dânsul răspunzător de cele pentru care ceartă pe alții. Deci, fiindcă ne folosim și pre noi, și pre femei, prin în-

vățăturile noastre, iară prin ele folosim întreaga casă, ceea-ce este plăcut și lui Dumnezeu, să nu ne obosim îngrijindu-ne și de sufletele noastre, și de ale celor ce ne slujesc pre noi, ca astfel pentru toate să luăm resplata și împreună că această bogăție să ajungem cu pace în sfînta cetate, care este muma noastră a tuturor, voiu să zic, în Ierusalimul cel de sus. Din care fie a nu cădea nici odată, ci strălucind prin purtarea cea mai frumoasă să ne învrednicim a videà pe Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

FINE

TABLA MATERIEI

Comentariile la epistola către Coloseni

Comentariile la I epistolă către Thesaloniceni

Comentariile la a II epistolă către Thesaloniceni

E R A T A

Pag.				
65	rândul	24	să se citească *instituie*.	
75	„	1	din *Notă* să se citească ὄψιν în loc de ὄπψιν.	
83	„	29	să se citească *uricios* în loc de curios.	
95	„	2	din *Notă*, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.	
99	„	23	să se citească *mai cu samă*.	
100	„	28	„ „ „	*încununează*, în loc de încunează.
109	„	8	„ „ „	*duchovnicești*, în loc de duhonicești.
233	„	18	„ „ „	cu *anevoe* de explicat.
244	„	38	„ „ „	Nici să *ispitim* pe Christos . . .

